

ЮРІЙ БУРЯКІВЕЦЬ

ЛАСТІВ'ІНОЮ
ТРАСОЮ

РОМАН

ЮРІЙ БУРЯКІВЕЦЬ

ЛАСТІВ'ІНОЮ ТРАСОЮ

РОМАН

Обкладинка мистця

Дарії Шварць - Фолі

НЬЮ-ЙОРК, 1989

Видавництво "Вільна Думка"

YURIJ BURIAKIWEC

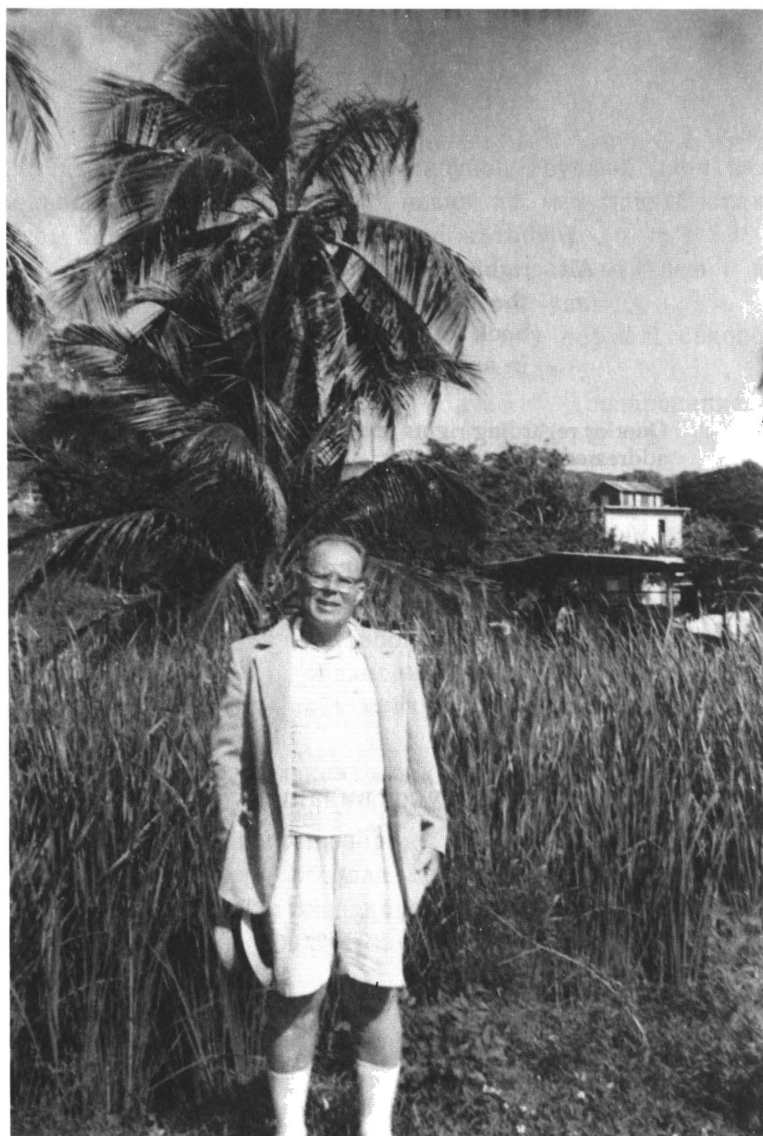
THE
SWALLOW'S
FLIGHT

A NOVEL

NEW YORK - 1989

REVISED EDITION

COVER DESIGN BY DOROTHY SWARTZ FOLEY

Автор підчас праці над
" Ластів"їною трасою"

о. Порто - Ріко, літо, 1976 р.

Юрій Буряківський

All rights reserved including
the right to reproduce this
book or any portions of it
in any form.

Queries regarding rights and permissions should be
addressed to the publisher:

YURIJ BURIAKIWEC
77-13 170 Street
Flushing, New York 11366

Друге видання

тираж 1000

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

ВТЕЧА МОРЯКА

Олексій Чиж, двадцятип'ятилітній парубок, бувший член залоги торговельного корабля "Витязь", чекав на метушливій станції в Корпусі Христі прибуття рейсового автобусу.

Для втікача не існувала казка, бо грані між нею і реальністю стерлися давно в його, моряцькій уяві. Більше, як місяць, він пролежав на ліжку кармалітського шпиталю, що знаходиться в Міамі, на Флориди.

Темносиній костюм, марки "Брукс", подарований Олексі лікарем — ординатором, надавав йому більше вигляду якогось комівояжера, ніж моряка.

Легіт, ніби навмисно, перед його трохи приплюскатим носом, куйовдив хлопячого, золотого чуба, і заглядаючи йому ув очі, бавився світлою краваткою....

Чиж стояв у черзі до "Грейгаунда" — "Гончого Хорта", який відвезе його туди, до ковбойських осель, в Тексас. Там маячать на сизих далях, обплетені виноградною лозою ранча і де, в коралях, жують собі жуйку, славетні, довгорогі й плямисті корови.

Ще перед цим, Олекса, ніколи не пускався автобусом в таку далеку дорогу, хоч на "Витязі" об'їхав майже цілий світ. На цей раз, метою його подорожі був маєток молодій вдовиці, місіс Віти Маревик, що обіцяла йому постійну працю конюха.

Це місце для нього випадково знайшов його односелець, Василько Лопух, який вже довгий час працював на ферми, недалеко Сан — Антоніо.

В чеканні на "Гончого Хорта" втікач пригадав пискотливі хвилі Флоридської протоки, якою його корабель вертався з Куби до одеського порту.

Знання про Флориду в моряка були обмежені, так само, як і про Тексас. Він з підручника географії лише знав про неозорі виноградники та напоєні соняшним промінням цитрусові сади. Риючись у незрадливій пам'яті, Чиж споминав, що там же зна —

йдено відповідне місце для полігону, з якого вирушають в між -
планетну подорож штучні стателіти Землі, та зриваються, за -
пущені в її орбіту вогненні, сигароподібні ракети .

Індивідуальною прикметою для Олекси була чеснота, при -
крашала його скромність і він віддавав належну повагу людям
різних професій .

Останнього разу йому просто набридли безнастанні деся -
тибалові шторми і одноманітний морський пейзаж . Признатися,
в ньому вже довгий час назрівав конфлікт між власним сумлін -
ням та моряцькою кар"єрою .

Ще перед тим, як вийти у свій перший рейс, Чиж закінчив
медичний технікум . Все ж жадоба стати моряком і вийти в мо -
ре, щоб відвідати різні країни світу, жила в ньому ще здити -
нства . В місцевому клубі піонерів та жовтенят, він належав
до гуртка юних моряків .

Одного разу, навідавшись світу і маючи відпустку з кора -
бля, Олекса приїхав в гості на свою Черкащину до матері та
сестри . Тоді й завітав до сусіди, Петра Андрійовича Лопуха .
поговорити . Вийшло те, що неждано в ту мить, листonoша приніс
в дім сусідові листа від його безвісті пропалого сина, Васька .
Син, якого німці у війну забрали на роботи до райху, опини -
вся аж у Техсасі .

З листа випало фото, де Васько в Техсасі, стоїть коло
білого будинку ферми, з господиною та її вродливою донькою .

Олексі дівчина відразу сподобалась і по від"їзді знову в ре -
йс, Чиж попросив у сусіда Васькову адресу, з тим, щоб при на -
годі, кинути йому в будь - якому з чужоземних портів, пошти -
вку .

Дівчина своїм розкішним волоссям і кольором очей нагаду -
вала йому портрет інфанти Маргарити, намальований Веляс -
кесом, він прикрашає одну із високих стін музею західньо -
європейського мистецтва в Києві .

Пізніше лик тієї незнайомої дівчини з Тексасу, Олекса при -
рівнював до образу однієї з Ярославень, що своєю свічкою в
руці привабила його зір із фресок Софіївського собору .

З тієї пори 'юнака не цікавили ані " висячі сади Семіраміди "
в далекому Вавилоні, ані храм Артеміді в Ефосі, ані жодне
інше чудо у безмежному світі .

Йому лише хотілося зустрітись з тією незнайомкою, образ
якої він побачив на надісланому фото, в хаті однокутчанина,
батька Василя Лопуха .

В Олекси з часом і визрів плян познайомитися з тим бажаним

чудом, що примусило його мріяти і по справжньому кохати. Вже за бортом "Витязя", в холодних водах Флоридської протоки, його охопило якесь почуття приреченості. Олекса жалкував з свого очайдушнього вчинку, що міг коштувати йому життя. Ще він деякий час приглядався, як зникали в обрії вогні на щоглах покинутого корабля. Тоді з усіх надлюдських сил, поплив у іншу сторону, на ледь зримі вогоньки американського континенту....

В чеканні на автобуса, Чиж перегортав у пам'яті свої щонадавні пригоди. Час - думалося йому, подібний до буйногрового скакуна, що бере з копита в кар'єр і летить через усі перепони.

Це б Олекса, будучи вдома, багато б чого розповів не лише своїй рідні, а й кучанам. Ніхто його ніколи не рахував прагматистом, хоч знали - моряк не позбавлений розсудливості та реальності. Він, як і його козацькі попередники, вірив у вищу силу буття і в створений Богом трансцендентний світ. Будучи в хвилях, де вода була аж ворона, йому будь-що хотілось досягнути жаданого берега і зостатися в живих.

Вогні Флориди, ніби той міраж пустелі, то наближалися, лися з-над хвиль, то знову зникали у темряві.

.. Перед втратою свідомості моряк ще встиг запам'ятати величезного чорного хвоста розгніваної хвилі, яка зачепила його та жбурнула десь у міжзор'яні світи...

В ніздрі вдарив пах нашатирю, що змусив його розплющити очі. Незнайомі люди схилилися над ним і їхня гортанна мова здавалась йому дивною.

Краще було б йому не втікати туди, куди не виднілася дорога, а його тіло тепер таке, як на гострих мечах: де не торкнеш, то там невимовний біль. Тож лишень дякуючи членам залоги американського військового катера, Олекса Чиж не став жертвою водяної стихії, а таки досягнув довгожданого берега.

Його втеча з радянського судна стала сенсацією преси. Люди довідалися з газет, що новий втікач мав колись батька - лікаря за фахом, якого було вбито безпричинно у час лютування співробітників Ежова...

А тоді Олексі минув всього один рік.

Каяття про свою втечу в моряка не було. Радів, що опинився на волі та бажав, аби все в нього в життя за своє стало.

Можливо, що до американського уряду з Москви буде поданий демарш у його справі. Хоч на нього й впаде лиха година, все ж він назад вертатися не схоче.

До відходу "Гончого Хорта" лишилося ще з десять хвилин. Олекса перервав свої думки й почав оглядати перон. Пасажирів виявилось небагато. Дехто сидів у вестибюлі, напроти каси з квитками, де був буфет з гарячими та холодними стравами. Зайшовши до середини, Чиж купив пару свіжих часописів. На стінах вражали око реклами численних тютюнових компаній. На одній із них, у колі акул, зелених водоростей, спрутів, до почорнілого громаддя скелін, пливе людина, з списом в руках та аквалангом за плечима. Вона навіть у підводно-водному гrotі мріє про цигарки фірми "Камель"....

Біля широкого буфетного столу, на металевих дзигликах сиділи молоді люди. Одні з них пили з горняток пахучу каву, другі соломинкою тягли із високих склянок "Кока-Колю". Дехто - затягувався цигаркою, чи перегортав свіжу газету.

Ще якусь хвилину, і до перону підкотив автобус. Втікач, з єдиною валізкою, подаровану йому в лікарні, став у чергу, готуючись на посадку. З гущавини кущів, наче з тієї пастушиної тайстри, спорхнула ластів'яна сім'я.

Я ж з країни ластівок, - зраділо подумав Олекса. Вітаю їх в Америці всім своїм парубочим серцем. Нужда їхніх гнізд на зиму не зламає, там у рідній Україні. А тут, куди ті ластівки летять перед снігом та морозом? - думалося йому.

З нашого краю вони прямують до берегів повноводного Нілю, а з Техасу, мабуть, на якісь острови Караїбського моря, або на величезну на морі бочку, а саме Кубу. Зазнають бідні пташки того лиха в гіркому льоті. А може ті ластівки з Техасу зимують на Флориді, де немає тієї холодної пори...

Пригадалося втікачеві, як одного разу, коли його корабель тримав курс до Єгипту, то на поміст "Витязя", в лютого шторму, впали сотні цих маленьких Божих створінь, бо вже не мали снаги будь-куди летіти. Тоді й прийшли на поміч бідним ластівкам усі з команди судна. Отак і врятували безпомічних, наче власних дітей....

Ластівки, що пролетіли зграєю, ніби навмисно вернулися до автобусної станції, прокружляли у високості, і таємничо зникли, як і з'явилися.

Цікаво, - подумав Олекса, чи ластівки вміють любити так, як то юнак кохає дівчину? Мабуть у них також існує своєрідний, пташиний інстинк, що зводить їх до купи, парую для щасливого подружжя.

Думки втікача перервав водій автобуса, який відкрив черешню "Гончого Хорта", куди Олекса разом з іншими подорожніми, поклав і свою валізку.

В середині "Грейгаунда" повітряні охолоджувачі працювали на повний хід, тому і відчувалася прохолода та майже зникла задуха, що надокучала на дворі.

Ще одна мить і автобус відійшов від місця своєї стоянки та рушив у напрямку Сан-Антоніо. Він, як заблуканий пес, деякий час плутався в лабіринті вулиць та авеню, важко сопів, зупиняючись на світлофорах, пропускав метушливу юрму та автомашини, а коли світло змінювалось з червоного на зелене, рухався вперед.

Вирвавшись за місто, "Гончий Хорт" потрапив в море зеленого маїсу, оточеного білими латками плянтацій квітучого бавовнику.

Після виписання з лікарні, Олекса, переповнений спрагою, в портовій таверні смакував місцеві делікатеси-криветки та устриці. Тими в безліч разів збільшеними криветками та устрицями здавалися йому різного кольору поля, що пропливали перед його очима. Інколи ціла панорама обабіч дороги під промінням гарячого сонця, крізь зеленкувату шибку широкого віконця, виглядала точнісінько, як ті в цвітінні сади його рідної Черкащини. Йому здавалося, що він знаходиться не в автобусі, а в якомусь дивному кінотеатрі, де стрічка за стрічкою змінюються кадри ковбойського фільму.

На Україні, - думалося йому, в цю пору люди зібрали в полях урожай та звезли вусаті снопи в стодолу. Збираються гуртом та й журяться, як то воно буде надалі? Кругом заотрують чисті води різні хемічні комбінати. Мов після всесвітнього потопу, як ті примарні пагорби, виростають на святих для цілого народу місцях, атомові станції, що можуть на випадок катастрофи з реактором, посіяти на його батьківщині гіршу смерть, як було то в Гірошімі... Як кажуть в народі, чия воля, того й сила. Все ж горе людське - навчить усіх розуму та вгору дивитись. А сама його Україна тверда і тих своїх бюрократів - ворогів перебуде...

Мав бажання Олекса, хоч заглянути до рідних околиць. Проїти, мов у сні, старим завулком і прислухатись, як бідна мати голосить на цвинтарі за своїм сином, що вернувся в цинковій труні з далекого Афганістану...

Подумав би - кому тая кривда близько до серця? Нікому. Тоді б натиснув би **клямку** у похилій хвіртці й опинився б на своєму подвір'ї.

... Мати, мабуть, порастється на кухні, бо час готувати вечерю. От би вона від несподіванки здригнулася б всім тілом

і він , Олексій Чиж , моряк дальніх плавань , стримуючи у серці сльозу, вимови би : " Не плачте , мамо , найкращий сховок , це – рідне подвір'я , до якого , як бачите , я і вернувся ... "

В замисленні втікач не зчувся , як " Гончий Хорт " зупинився на якійсь автобусній зупинці . Сходили пасажирів , лишавши місця тим , що входили . Край Олексі , що сидів поблизу вікна , на вільне місце усівся один із новоприбулих .

Незнайомець був середнього зросту , мав на собі елегантного сірого костюма ; жовта , шовкова кроватка так і пасувала до його білого кольору бавовняної сорочки та до брунатих , з крокодилячої шкірки черевиків .

- Має вигляд солідного маклера , - подумав Чиж . Десь , як видко , їздив у ділових справах своєї фірми , а це вертається ...

" Хоч від Бога гріх , а від проїздних сором довідуватись , скільки лишилося миль до Сан - Антоніо , - " все ж я рішив запитати ? ... -

- Більше , ніж сорок миль , - відповів Олексі сусід й додав : " Впізнаю по акцентіві , що Ви не з цього поля ягода ... "

- Справді , - відповів моряк . Я є Олексі Чиж , родом з України , а в Америці - всього - на - всього короткий час . "

" Звуся Тоні Страелі , - відрекомендувався сусід по подорожі . Бачу , що Ви легкий на слово , тому й додам : в Сан - Антоніо з " родео " змушений вертатися автобусом , бо по дорозі з Корпуса Христі в моїм авті зламалася ресора . Тому - то мого " Літнього " , відремонтувавши , прижене до гаражу один із механіків . Якби там не було , а на доброму немає збитку . Ще додам : шаную в першу чергу вихідців з Європи . "

- А це чому так ? - широко поцікавився моряк .

" Мій дід , що народився в Італії , приїхав в чому стояв до Тексасу . Менджував рогатим скотом і залишив після себе добу і чесне ім'я . Його навчила нужда по сторонах дивиться , наче мене на тому " родео " . "

- А що це властиво " родео " означає ? - поцікавивсь Чиж .

" Родео " хлопе , це карколомна їзда на всяких свійських тваринах . Треба проявити вершникові надзвичайну кмітливість , протриматися на спині роз'ятреного бичка , корови , незагнаного коня бодай з пару хвилин . В єдину мить може виско - взнути із рук мотузка , якою обхвачені боки випущеної із загорожі на арену , тварини . Норовистий кінь , чи бугай , починає , як та дзига , крутитися , намагаючись скинути зі своєї спини ковбоя - очайдуху . Здіймається стовп куряви і арена

починає вкриватися жовтим чи сірим порохом . В ковбоя лише одна думка: не потрапити під удар важких , бичачих ратиць , або не датися роз"ятреній тварині проштиркнути себе гострими , як спис , рогами . -

- Видко, організаторам "родео" є на чим руки погріть , коли ж ковбої за свою участь у грищах нічого не мають ? -
" В цьому ти , Олексю , помиляєшся . Такий, як Лари Маган , заробив за участь в "родео" більше, ніж триста тисяч доля - рів " - відповів Тоні .

" У доброго ковбоя, як я бачу, навіть корова є господинею, - зауважив Олексю . Але, скажіть, яким чином Лари доробився такої казкової суми ? "

- Лари Маган ніколи не переймався невдачами, знаючи , що людина , яка багато журиться залишається завжди з утертим носом . Своїм природнім спритом він міг загнуждати , чи прибо - ркати все , що мало роги й копита . -

" З добрим початком і настановою вирішується доля цілого за - думу , - сказав моряк . Все ж таки, скажіть, як "родео" почалося ? "
- Мій хлопче, ще в давніші часи , на початку осіннього сезону , ковбої закладалися поміж собою на кількість випитих пляшок горілки . А потім , проявляли свою вправність з яремом , в стрілах з пістоля та карабіна . До цих змагань судді додали ще клясичні прийоми у верховній їзді , як із сідлом , так і о - хляпом . Крім того , змагалися ковбої в єдиний миг накинути на теля своє ярем , й поваливши його на землю , зв"язати йому ноги або - спіймати за роги бугая ... Можна ще тут згадати про правила щодо їзди верхи на бикові чи на корови . Для цього на " родео " ковбої мусять вживати лише ліву руку .

" Йо, - вигукнув у захопленні Олексю Чиж . Я вже собі уяв - ляю того переможця в "родео" з широким , оздобленим срібними бляшками чересом та плятиновими клямрами - чепрагами . А го - ловне, що з того череса звисають два кольти ... "

На цьому розмова співбесідників припинилася і Олексю гля - нув крізь вікно автобуса . Замість пишних бавовняних плянтацій та зелених гаїв, з"явився звичайний собі степ , де від вітру хи - талася тирса .

А як собою виглядає місис Віта Маревик ? - думалося Олексю . Василько писав йому в лікарні, що вона дуже багата і гарна собою . Конюха їй потрібно , бо має аж двох скакунів ...

Чим ближче "Гончий Хорт " наближався до Сан - Антоніо, тим більше моряка непокоїла думка , а як йому поведеться на ново - му місці , при незвичайній роботі .

Коней я люблю , - міркував втікач . З ними я дуже легко знайду

спільну мову. А от, як то буде з господинею? Чи зладжу з нею, чи мені поганої юшки на обід подадуть?...

Хоч ми з Всевишнім не вступаємо в суперечки, все ж треба коритися долі. Попрацюю старшим на конюшні, зберу трохи грошенят, а там доведеться поміркувати, що козакому нащадкові в чужім світі надалі робити. Може вдасться до будь-якої медичної школи дістатися, щоб свій вік не кортати в стайні на конячій посаді...

Містер Страелі, впливовий і багатий банкір Сан-Антоніо, в нього більш ні про що не розпитував. Видимо, щось в голові обмірковував. Він, від свого діда унаслідував аж два комерційні банки і займався лише діловими, прибутковими справами.

Щоб не докучати своєму новому знайомому розпитами, Олекса розгорнув куплені "Новини" та почав оглядати написане. Сама газета друкувалася у Сан-Антоніо, тому-то втікач захопив її з собою, дізнатися дещо про це невідоме місто, яке вважалося зимовим курортом.

Одна замітка "Алмаз має друзів" привернула до себе його увагу. В ній повідомлялося, що наступної суботи, з добродійною метою, в готелі "Плаза", відбудеться бал. Зібрані гроші підуть у фонд для благодійної цілі, а саме — допомоги сиротам та калікам...

В списку ініціаторів того балу стояло ім'я місіс Віти Маревик. Вона числилася головою того балу. Далі, в тій замітці було зазначено, що на входні квитки розігруватиметься золотого, жіночого персня, оздобленого сімдесятьма п'ятью брилянтами. На замовлених гостями столиках будуть розставлені кошики з свіжими квітами. Крім білих та червоних троянд, ще вкраситимуть столи рожеві та темносині тюльпани. Середину залі удекорують яблунями та вишнями. З них - травневе суцвіт'я буде переливатись казковими вогнями. На спеціально куплені при касі квитки, у час перепочинку для оркестри, будуть розіграні картини, визначних майстрів пензля...

"Чи могли б Ви щось доповнити до цієї замітки про забаву?" — запитав Олекса в містера Страелі.

- Багато додати не можу. Оповім лише про так званий бал-маскарад, на якому я був присутнім з пару тижнів тому. Уяви собі різновидність масок на різних облич

чях пань і панів. Деякі огрядні красуні, що мали в світлих, чи в темних панчішках округлі литки, заховалися під машка - рою вусатого кота, або під маскою мексиканського бугая Все ж, не всі маски уподіблювали тварин. Наприклад, одна жінка мала на собі личину на взірець золотої чаші. Була чу - тка, що та її машкара не приховує ніщо друге, як тільки є копією вже замовленої урни. На випадок, як власниця по - мре, то тіло її буде спалено в крематорії, а залишений по - піл, всиплять до урни ...-

" Аж млоїться у мене серце, лишень від думки про ту неминущу дорогу - смерть, а тут якась леді, ще не ставши ані єдиною ногою в гробі, переймається, що з тими її останками зробити." - відповів Олекса.

- Кожен за свою примху став би лубом, - відповів банкір, і додав: - На тій розвазі переважали власники ранчо, плян - тацій, корабельних верфів, скотобоєнь, банків, нафтових та індустріальних компаній. Платили вони за вступ двісті доля - рів від особи. Деякі прилетіли на той баль особистими літа - ками. Дех-то пришвартував білогрудого брига десь до довже - лезного пірсу, ген на залитій соняшним промінням Флориди. -

" Скажіть мені, а для чого потрібні тим ландлордам та великим промисловцям модерні каравелли?" ...

- Гей, гей, хлопче, Господь їм, до багатства ще й ро - зуму прив'язав. Невже ти такий не тямовитий. Їм ті яхти потрібні для різних розваг. Вони, звичайно, на свої судна запрошують своїх коханок і вирушають з ними, здебільше зимової пори в казкову подорож по Караїбському морі. Ті гультяї, крім насолоди кохання, інколи ловлять на вудку величезну маркель та хижака - акулу...-

- Скажіть мені, Тоні, а що за людність живе на тих островах, які розкидані величезними черепаками по морю? -

" На тих острівках, що видніються з хвиль, наче ди - мка з-під чарівних ніг місцевої дівчини, живуть здебільше марновірні люди."

Їхня забобоність полягає в тому, що в них, до черепної коробки ліпиться, як до днища любого судна, різний мотлох. Та мізерія якраз і лежить поза межами людської свідомості. Так, наприклад, я колись на Незайманих островах, купив собі торбинку з чаклунською силою. За віруванням туземців, така куплена торбинка, є оберегом не лише обійстя та поля, вона також стає в пригоді адвокату виграє справу в суді, або лікареві поставити на ноги тяжко хворого. Чародійна си - ла, захована в тому мішечкові, відганяє чорну силу, рятує від пошести кітну козу та допомагає вівці окочуватись ягням."

І як хочеш, хлопче, знати, то ціна торбинки всього - п'ять доля -

рів. Поради того віщуна - ворожбита також багатозначущі. Він **то нараїв мені**, наскребти персті, по якій ступала нога мого ворога, загорнути її в хустину, і вже, в своїй го - споді, додати до тієї землі ще дрібочку соли. Тоді ту персть разом з хустиною, вкласти у торбинку і повисити на кілочку. Проробивши таку процедуру, я був змушений ще взяти **іржавого** гвіздка і ним проколоти того мішечка. Це мусило означати, що мій кровний ворог відразу почує приспішене биття серця, а його руку опече нестерпний біль. Перед очима лиходія розпливуться жовті круги, перетворюючись у бридкі, жаб'ячі міхури. Крім того, куплена то - торбинка оберегу гарантує вірність серця тієї особи, в яку ти безмежно закоханий

Від цієї останньої згадки, Тоні широко розсміявся, бо, властиво, він і купляв ту чаклунську витівку, з тим, щоб привернути серденько багатій вдовички, місіс Віти Маревик.

На цьому розмова двох пасажирів "Гончого Хорта" припинилась. Банкір затягнувся цигаркою, а Олекса Чиж занурився знову в свіже число купленої газети.

На одному артикулі, що містився на **другій** сторінці, він зупинив свій зір. Там йшла мова про величезний міст в Сан - Франсіско, що має назву Золотої Брами. З ферм того фатального мосту закінчують життя самогубством багато безталанних людей.

Цього разу, з нього, кинулася в хвилі сан - франсіської затоки, вродлива, молода дівчина. На її щастя, **поблизу з моторового човна** рибалив один із парубків. Він то з ризиком для власного життя, пірнув за нею та витяг дівчину в непритомному стані.

... " Це один із небагатьох випадків, - зазначував коресподент, "коли самогубець, плигнувши сторч головою з мосту, лишається в живих. Дівця, яку врятував нежонатий рибалка, розчарувалася в коханні і тому намагалася відібрати собі життя. Справа **виришилась** якраз не трагедією, а щасливим кінцем. Той її рятівник запропонував їй своє серце і вона, вражена відвагою незнайомця, дала згоду на одруження. "

Другий коресподент **газети** повідомляв, що якийсь солдат американського війська, привіз з Японії, а саме з Нагасакі, собі дружину. Там він більше року стояв із своєю піхотною частиною. На фото, **біля одягнутої** в " кімоно" японки, стояв

звичайний собі ковбой , в уніформі сержанта американських військ .

Ці ковбої , - думалося Олексі , є людьми необмеженої волі . Своєю натурою схожі на наших предків-запорожців , що не тільки обороняли рідну землю від ворога , а й самі , па - лаючи гнівом за дітей і жінок , наздоганяли того лютого ворога і віддавали йому око за око , а зуб за зуба . Різниця лише та , - міркував втікач , що ковбої вславилися своїми сміливими вчинками в преріях Америки , а запорожці здебільше в морських походах

І ось він , Олексій Чиж , опинився чудом в Техасі , в країні пастухів - ковбоїв , встиг багато чого дізнатися . А чи перевелися охочі ціле своє життя працювати на ранчо ? Бо праця ковбоя не така вже легка та повна небезпек . Нині молодь має амбіцію в якійсь дохідній фірмі знайти собі роботу , або прагне здобути бажаної професії чи фаху для матеріального забезпечення майбутньої сім'ї . Кому охота з ранніх юнацьких літ мокнути під дощем , або в мокречу переправляти товар через водяні перешкоди ? Перевелися ті молоді люди з високими ідеалами бути вільними в неозорих , повних мошви , преріях Тексасу .

Олекса колись читав , що величезні снігові бурі хоронили під снігами тисячі голів рогатої худоби . Серед мерзлого грунту , вона , не маючи чого їсти , там і здихала . Все ж погоничі - пастухи зоставалися в живих і творили славу .

Ще моряк довідався про надзвичайну посуху , від якої в преріях тріскається земля , а немилосердне сонце спалює і катран , і люцерну , не залишаючи в довкіллі жодного зеленого кущика .

Чомусь втікачеві на думку прийшов ластів'яний переліт . Він , вагаючись , все таки запитав у банкіра :

" Скажіть мені , будь ласка , коли в цих околицях відбувається переліт ластівок ? "

- Переліт ластівок ? - здивувався той . Думаю , що в скорому часі вони відлетять на Флориду , з тим , щоб весною знову вернутися до Сан - Антоніо .

Якщо вірити мешканцям Караїбських островів , то мертві воскреснуть й вертаються на землю вже у вигляді маленьких та ніжних створінь , а саме - ластівок-

" Справді , цікаве в туземців повір'я : мертві , втілившись в ластівок , прилітають відвідати свої святі місця ... "

Рейсовий автобус " Гончий Хорт " гнався широкою

автострадою і , як на перегонах рисак , робив стрибки по блискучому асфальті . Він , на транзитних станціях довго не за-тримувався , а висадивши пасажирів , та набравши нових , знову двиготів у всіма омріяну дорогу .

Серед подорожніх - білих та чорних , ще їхало чимало мексиканців , які між собою розмовляли еспанською мовою .

З Олексиної уяви випливала мимовільна думка , підказу-ючи його пам'яті забуті картини . Якусь барвисту мозаїку з тих хаотичних і наспіх намальованих полотен , втікач в таку збуджену хвилину ніяк склеїти ніяк не міг . Йому судилась доля прив'язувати поводдя одного чи другого мореного жеребця до загорожі чужого коралю . Тож буде , як тому коневі об стовп почухатися і в тій стайні чи в стодолі , вилити тугу за втраченою домівкою .

Свого Олекса односельця , а саме Васька , уявляв в ко-вбойському , з хвилеподібними крисами брилі та з барвистою китайкою на засмаглій від сонця , шії . Там коло високої огорожі коралю він стоїть в засиненій вітрівці , поверх сірої сорочки , що запхнута у вузькі , як і його чобітки , синього кольору джинси . Розмахує той Васько лясом , як жене з ін-шими пастухами незлічиму череду рогатої худоби .

Не легко буде , ані мені , ані йому того бурхливого і неспокійного океану ще раз в житті перепливати . Бо хто міняє хоч на короткий час свою вітчизну , назад повороту немає

Банкір , що вийняв пачку " Мельборно " , звернувся до чужинця : " Може закуриш ? "

- Дякую , - відповів моряк . Я візьму одну із цигарок та спробую , якого " Мельборно " гатунку .

Цигарки й справді припали йому до смаку , і він , зата-гнувшись димом , поплав у своїх споминах .

Шкода , міркував втікач , що може доведеться Васькові та й мені Тексасу довіку кланятись , і на цій землі - смерть на тебе й руки наложить . Ковбоя , що вмирає в далекій до - розі побратими - пастухи пригребуть хоч землю . Не дадуть кайотам - вовкам те тіло на поталу . Але чому такі кепські думки лізуть в голову ? Десять за Олексою вдома , на Україні з двором ціле господарство занедбалось . Навіть котеня з-під прип'яка не хоче вилазити . Усі та все засумували , що його довго з того дальнього плавання не видно й нема

Олекса з досади затягувався пахучою сигаретою і обмі-рковував своє неясне становище .

" А чи Ви , банкіре , знаєте таку місцію , як Віта Маре -

вик ?- звернувся він до містера .

" Я не тільки знаю цю ввічливу та приємну особу , а й чув багато що доброго про її покійного мужа , полковника авіації . Труну з його тілом привезли військовим джетом з В'єтнаму , де він загинув хороброю смертю . А з яких джерел ти довідався цієї вдовиці ім'я " , - поцікавився в Олексі банкір .

- Властиво , знайшов я собі працю в маєтку місіс Маре - вик , а саме - посаду конюха . -

" Там тобі добре буде , як місіс Віта рішила тобі допомо - гти . Але , яким чином ? "

- Всякий свого ближнього шукає . Так само з моїм зе - мляком Васьком Лопухом . Він то , недалеко від маєтку Мареві - ків живе . Оповів пані про мою скруту і вона забажала допо - могти моїй біді . -

" Дістанешся до її маєтку , то вважай , щоб вона тобі кра - сою голову не закрутила , " - спробував жартувати Тоні .

- Відним та ще в додачу конюхам , немає чого багато від фортуни сподіватися . Я не звик по чужим токам снопи молотити , а коли до того йдеться , то не нарікатиму й хліб возити .

Знаю , що недалеко від Сан - Антоніо проходить мексиканський кордон , але швидко розбагатіти - не збираюсь . -

" Ти , як бачу , Олексю , натякаєш , що дех - то з мешканців Сан - Антоніо багатіє умінням вдало перепачковувати контраба - ндним шляхом через Ріо Гранде маріуану і кокаїн ? "

- Чув я дещо від пацієнтів в шпиталі , про торгівлю нарко - тиками . Вони оповідали , що працю кур'єра здебільше виконує мо - лода жінка . При переході митного кордону з Мексики вона ховає недозволений товар під нижню спідницю , вдаючи себе вагітною . -

" Для мене , хлопче , тут нема нічого нового , бо на ринку збу - ту , одне кіло чистого мексиканського кокаїну коштує двадцять тисяч доларів . . "

- Ого , здивувався Чиж . Недивно , що люди ризикують своїм життям , аби тільки розбагатіти . Але я до такої справи не ма - стак . . -

- Дискусанти й не зчулися , як автобус " Гончий Хорт " зу - пинився на одній із головних вулиць Сан - Антоніо і Тоні Стра - елі , лишаючи " Грейгаунд " , на прощання махнув Олексі рукою .

У втікача з корабля " Витязь " довгенько голови не виходи - ли різні наркотики і йому пригадалися рядки з пісні :

" Кокаїном , у куряві срібній ,

Ті дороги мої замело . . . "

Це не була його улюблена пісня, а пісня злодіїв — вуркаганів, які, як Олекса уявляв, пливли разом з татками бездольними в "язнях", як і його батько, на острів смерті Магадан, що знаходиться десь біля Охотського моря, на самісенькому кінці північного краю Далекого Сходу. Там ті політичні в "язні", бувші вчителі, поети, професори, командири славетних українських полків, разом з цвітом українського села, киркою та лопатою, для тих, що їм підшили ярлики "ворога народу", чи "зрадника батьківщини", добували золото.

Ніхто з тих приречених, здеків з-під тих засніжених і мерзлих сопок назад до Владивостоку на кораблі не вертався. Отих всіх поетів, комбригів, лікарів, артистів, уряд хитро винищував каторжною, непосильною, голодною працею, а їхні виснажені та завошивлені останки, там же закопувались в золотокопальних сопках.

Верталися назад лише таборове начальство та кримінальники, отруєні не тільки алькаголем-горілкою, а і кокаїновою пилюгою. Страшні жорна кривавої епохи мололи безперестанку, і розчавлювали все живе і мисляче серед мешканців не лише Української республіки, а і цілої бувшої до революції, так званої "тюрми народів".

Отак, згадавши слова з вуркаганської пісні про Колимський край, та всі жадливі події, що пов'язані були з тима кривавими роками нечуваного насильства над людиною, Олекса Чиж і не зчувся, як "Гончий Хорт" проїхав повз ціле Сан-Антоніо і зупинився на своїй останній зупинці.

Водій відімкнув черево автобуса і подав одиницю валізу.

Подякувавши йому, Олекса поплівся, увесь збуджений, до виходу. Там в почекальній залі на нього ждав його земляк — односелець, Васько Лопух, якого він ніколи в житті не зустрічав і не бачив.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

В МАЄТКУ ВІТИ МАРЕВИК

Головний фасад палацу місіс Віти Маревик , потопав у зелені . Білий , подібний до підберезника дах , видовжений над головним порталом , доповнював граційність широкого брунатога ганку . Стрункі колони , схожі на стовбур"я білих берез , тримали три - кутне піддашшя того багатого і розкішнього дому .

Увесь дах , з кружанками був оздоблений брунатою черепи - цею . Вабили око своєю білою фарбою високі , з венеціанського скла вікна , вкупі з дверима головного входу , а брунатога кольору стіни зливалися з красою похилого , вкритого черепицею , даху .

Край бічних стін , хитали верхом стрункі осоки , що на - че б то спокусливо споглядали на відкритий фасад , чий фро - нтон прикрасили жіночі фігури з грецької мітології .

Особняк місіс Віти Маревик був збудований десь в сере - дині дев"ятнадцятого століття , дідом її покійного чоловіка Ві - льямсом Маревиком . Він був капітаном армії Півночі у час братовбивчої війни за визволення негрів . Мирного часу - про - довжував в Сан - Антоніо займатися перепродажем рогатої ху - доби . Ще й тепер , перед в"їздом до маєтку , баввоніе по - рожній тамбур , якого в першу чергу збудував Вільямс після повернення до цих околиць з війни .

Чоловік місіс Віти , що загинув у В"єтнамі , не лишив жо - дних нащадків свого славного і комерційного роду .

Все що здобувалося багатьма поколіннями Маревиків , пі - шло б прахом , якби в нього не було дружини . А так , цілий маєток , усі акції та різні посілості , залишив Роберт на ві - чне користування своїй вродливій жінці , що була з українсько - го дому Яворських , вихідців з Волині .

Було б , як то кажуть , бозна якимсь женихам на тому ба - гатстві руки погріть , але Роберт заздалегідь , далеко ще перед трагічним випадком , свій шлюб із Вітою увів у закон юриди - чного права . Тоб-то , він все нажите свого роду Маревиків , за - повідав Віти тільки з однією умовою чи конкретними обставина - ми . Вона ні в якому разі вдруге не стане одружуватись . Отже , тим своїм юридичним фактом , він молодій вдовиці з"язував ру - ки на ціле її самотнє життя . А в разі , коли знехтує його пе -

редсмертною волею і вийде заміж , то відразу втрачає право на спадщину .

Віта про свій український рід Яворських , знала дуже мало . Її дід , з боку вітця , належав до мореплавців . Одно - го разу , ще юнаком , він утік з російського торговельного корабля у Філадельфії . Казали , що він з корабельної каси украв велику суму червінців , які програв у карти .

Вже на схилку літ відійшов до нав"я , поблизу міс Го - спода , де на побережжі Плімута його ввостаннє бачили з плетеними кошами , в яких було повно риби та устриць . Він то і займався рибальством , виїзджаючи власним сейнером в море . А перед тим , служив він боцманом на різних американських , торговельних суднах .

Дякуючи своєму батькові , в Сполучених Штатах Америки його син Іван , навчаючись в морській школі , вийшов в люди .

Вітина мати була з дому Ватсонів і називалася Деборою . Познайомилась вона з молодим капітаном Іваном Яворським на одному прийнятті , в маєтку своєї родички , син якої також вчився в тій же академії на мічмана .

Оце і все , що Віта Маревик знала про свій рід . Свого батька , морського волоцюгу , вона лише уявляє з позовклих фото , бо ледьве їй , дівчинці , сповнилось шість років , як його судно , наскочивши на німецьку , підводну міну , затонуло коло берегів Нової Шотляндії .

Її мати , що вийшла заміж супроти волі багатих батьків , надовзі й сама зійшла в могилу . Вона походила з родини впливових плантаторів бавовнику і тютюну в стеїті Вірджинії .

Вихованням сирітки Віти , взялася її бабуся , пані Ленора . Вона то і надіслала дівчинку до жіночого пансіону " Святої Діви Марії на узгір'ї " Цей середній учбовий заклад розташований в стеїті Теннесі , і лежить всього на всього декілька миль від містечка Севанни . Він і підготовляв дівчат до вступу в будь - який каледж .

З Кумберландського плато , на якому міститься пансіон , відкривається мальовничий вид на врунисті й квітчасті долини .

А так , як дівочим інтернатом опікувалася єпископальна церква , то Віта , як і всі інші учениці , мусила , крім регулярних дисциплін , ще вивчати історію церкви , катехизм , основи християнської етики , та сторінки Старого і Нового Завіту .

Поблизу того дівочого пансіону розляглися корпуси Севанської військової академії . В ній вчилися хлопці - кадети приблизно такого ж самого віку , що і Вітини товаришки по школі .

Тут треба додати , що кадети - військовики часто давали різні

концерти, прийняття, бенкети і танці. На деякі урочистості вони запрошували учениць дівочого пансіону "святої Марії на узгір'ї".

Одного спекотного дня, кадети Севанської академії го-стили в себе першорядних змагунів футбольної дружини Те-ккаського мілітарного інституту, що міститься в Сан-Антоніо. Виграли матч севанці, які в честь своєї перемоги дали баль. На ті вечорниці з танцями вони не тільки запросили дівчат з пансіону, а і кадетів сан-антонівської мілітарної школи. Там і познайомилась Віта з гравцем переможеної дружини, Робертом Маревиком. Стрункий собою, він від неї відшив кадета севанської академії, що купив їй котильйон.

Відтоді, не зневірилися їхні серця, повні молодості та жаги кохання. Молодята були, як у цвіті барвінок і більшість з присутніх вподобала бачити їх удвох.

Не встиг кадет Маревик вернутися до Сан-Антоніо, як надіслав своїй панночці листа. В ньому він виливав палкі почуття до Віти. Прирівнював її красу до віночка з квітучої вишні, в якому вона і з'явилася на баль.

Дівчина не завагалася дати відповідь, і при закінченні науки в інтернаті була вже з ним заручена.

Одружившись з Вітою, молодий Маревик привіз її до маєтку своїх батьків, які недовго ще прожили на світі. Сам він радів з свого вибору, і вже, будучи в чині полковника американських повітряних сил, відлетів до Південного В'єтнаму. Там, на чолі ескадрилі, бомбардуючи ворожі об'єкти, він одного разу й загинув хороброю смертю. Передчуваючи, що може він живим не вернеться з в'єтнамської війни, Роберт Маревик в нотаріальній конторі Сан-Антоніо лишив тестамент або нотаріальне засвідчення, зміст якого за формою довіреності та угодою заповіту, нам вже відомий.

Щодо місіс Віти Маревик, то минуле завжди хвилювало уяву молодшої вдови, напливало в споминах і робило її немичною. Вона не поспішала вдруге виходити заміж.

Цілком неймовірним є той факт, що Олекса Чиж дістав у неї працю конюха. Можна завдячувати щасливому випадкові, що місіс дізналася про його існування.

Одного разу вона своїм "Мерсердерсом" проїжджала

біля одного гористого ранчо , де трохи збоку виднілася силосова вежа , виглядаючи із-за пофарбованого в сірий колір чималого хліва . Сама ж ферма стояла в крузі шумливих дерев і ніби кликала вечірнє сонце на відпочинок .

Поблизу того ранчо у Вітинім авті заглохнув мотор . Вона , піднявши капота , зауважила , що з радіатора в неї випарувалась цілковито вода . Лишивши своє авто на узбіччі дороги , місіс пішла на ферму просити відро води для радіатора . Там на подвір'ї вона і зустрілася з Васьком Лопухом , що якраз лозиною заганяв курей та гусей до повітки . Парубок взявши відро з водою й швиденько наповнив радіатор " Мерсердеса " .

Дякуючи йому , місіс Віта розговорилася з чужинцем , а взявши , що він родом з України , батьківщини її покійного діда , ще більше зацікавилася ним . Дізналася й про доброго сподиню , Віру Нич , в якій Васько працював з того часу , як приїхав з голодної , повоєнної Європи .

Від'їжджаючи , наостанку сказала таке :

" Якщо вам потрібна якась поміч , чи забажаєте змінити місце побуту чи праці , то можете розраховувати на місіс Маревик .

А на сьогодні потрібую лише конюха до моїх скакунів . Коли у вас є на оці якийсь Ваш земляк , то я його охоче візьму на працю ... "

— О , леді , - зраділо вигукнув він . Це видко сам Бог Вас на цю ферму прислав . Лише вчора я дістав листа від свого односельця , молодого моряка , Олекси Чижа . Він то недавно сплигнув з свого корабля в море і щасливо досягнув американського побережжя . Нині перебуває на шпитальному ліжку в Корпусі Христі . Було б добре , щоб Ви йому допомогли і хоч тимчасово дали притулок

" Мій покійний татко Іван та його батько , також були моряками . Напишіть своєму односельцеві , що коли він вміє ходити коло коней , то після одуження , хай просто приїжджає до мого маєтку ... "

Поспішаючи , місіс Віта Маревик , залишила на шматковій паперу , номер свого телефону та адресу своєї резиденції .

Була заскочена і задоволена зустріччю з краєнином свого померлого діда , що згадуючи іву рідного краю , назвав єдиного сина Іваном . Тішилася , що буде мати втікача - конюха .

Приїзд Олекси був на часі . Їй конче потрібна була зайва рука , як і на конюшні , так і для господарства .

Олексу Чижа , моряка дальнього плавання , на кінцевій зупинці " Гончого Хорта " в Сан - Антоніо , зустрів його кутянин , Васько Лопух та підстаркуватий батлер місіс Віта Маревик , Джо Бусі .

Скільки тих радісних хвилин пережили при зустрічі двоє односельців .

" Я вже хвилювався , чи бува щось не трапилось з автобусом " — мовив Васько , стискаючи втікача в міцних обіймах . А тепер ми разом зможемо любу біду побороти . "

— Ще в Корпусі Христі " Гончий Хорт " припізнався на пів години , — сказав Олекса .

" Ти свою валізку лишай у Бусинім авті . Поїдем моїм . Отже , сідай поруч . Хочу особисто тебе відвезти до будинку , котеджу , якого перед твоїм приїздом звеліла приготувати місіс Віта Маревик . "

— А чи далеко , Васько , ти будеш від мене ? ... —

" Всього - на - всього буде якихось з тридцять миль . Пізніше , заберу тебе , брате , на ферму та познайомлю з Вірою Михайлівною Нич та з її донькою , Мар"яною . "

— А чи не їхне звичайне собі фото ти колись надіслав в селище , своїм батькам ? —

" Справді , Ти , Олексо , маєш добру пам"ять . Я колись таки додому послав таке фото , на котрому , окрім мене , сфотографована місіс Нич зі своєю донькою - вчителькою . "

Панна Мар"яна вчительює в Сан - Антоніо і над вечір вертається своїм автом додому . Ціла їхня сім"я врятувала мене з боварських Альп , де я опинився , як і сотні наших людей після закінчення другої світової війни . Додому , на Україну я вертатися не захотів , пам"ятаючи голодний тридцять третій рік і тих місцевих ледарів та п"яниць , що ходили з хати до хати і вигребали в горем прибитих селян до останньої зернини з двору .

В родині Ничів я рахуюся за рідного . Думаю , що мати і донька припадуть і тобі до душі . Це дуже проста і людяна родина "

Олекса Чиж був дуже радий зустріти земляка і цілу дорогу з ним не переривав розмови . Розпитував про Тексас та про заняття місцевих мешканців .

Авто , в якому їхав попереду негр Джо Бусі , звернуло з асфальту на кам"янистий шлях , що повився поміж горбами . Обабіч розпеченої сонцем дороги , приваблювали око своєю зеленню кущі тамаринду , що вкупі з ефендою , творили вруни — стий килим на узбочинах шляху . В час , як Васькове авто ви —

їхало на гору , то перед Олексиними очима з'явився тамбур і шеренга зеленошатих кипарисів , з осінньою позолотою кушів та овочевих дерев розкішного саду . З-за чагару ви - глянуло на шлях вечірнє сонце і освітило краєвид .

" Осінь вбирає природу в золотий жупан " , - сказав Чиж . Незабаром , як я відчуваю , ластівки почнуть відлітати до ви - рію . . . "

- Думаю , що в цих Божих маленьких створінь щось подібне є й до нашої долі , - відповів йому Васько . Їх тут в околицях дуже багато . От , доживемо до весни , то поїдемо з тобою до монастиря , в якому живуть ченці ордену святого Бенедикта , - тих жвавих , сірих пташок зустрічати . -

" А чи далеко від Сан - Антоніо знаходиться та бже - ственна обитель ? " - запитав втікач .

- Монастир , або , як тут звикли казати , еспанська місія , ле - жить не дуже то далеко . В пору прилету ластівок , дзвонарі там розгойдують на дзвіниці дзвони , тим сповіщають людність про приліт корисних , ніжних пташок -

" Добре , згодився Олекса , доживемо до весняної пори , тоді обов'язково поїдемо споглядати на їхнє повернення . Бо ми й самі дуже схожі на метушливих ластівок . Шкода лише , що покищо дорога нам заказана до нашого омріяного вирію - укра - їнського краю . . . Там , як огарь обідрався наш волелюбний нарід . І то тільки подумати , на своїй , Богом даній землі . Одних інтернаціоналістів - бюрократів немає чого винувати - ти . Їм то й розкіш закривати українські дитячі садки та пе - реводити не тільки університети , а й середні школи на росі - йську мову навчання . Діти селян , робітників виростають без жодного поняття про Україну і стають , вирісши , яничарами . . "

- Не дуже то переживай , Олексо . Той весь намул на українській душі , що його нагорнули вороги нашого народу , поступово шезне , як то зникає уранці туман , змішаний з отруйними хемікалами . Україна пережила ще страшніші часи , та й не пропала . Не пропаде вона і нині . . . - Я покищо до - вго лишатися в Тексасі не збираюся . Хочу дістатися до Сан - Франсіска , бо мені потрібні книжки . Задумав я написати о - дну повість про " Влесових нащадків " . Тому - то й потрі - бно поритися в слов'янському відділі публічної бібліотеки . Це щось схоже до наповненої у повноводдя мостовиками та піском , для загатчення джерела , фашини . А для закріплення речень на сторінках власної книги , потрібно багато сло - сних в'язанок в ту літературну фашину вмістити , та ще й ретельно її заповнити твердою , як камінь , величию духа ,

щоб ніякий розлив не змив зі сторінок написане...."

- Так як же я зостанусь в цих околицях на самоті ? -
" Сам знаєш , що коваль в кузні не покидає підручного аж
поки той в кузні не призвичається , як слід розкласти горно
та дуги міхом , так само і я не покину тебе , Олексю , тут
доти ти не привчишся до нових обставин . Захочеш пізніше при
єднатися до мене , то , будь ласка"

Дорога пішла круто вниз і відразу за зарослями імпо-
пеї , авто , слідом за машиною Джо , звернуло праворуч . Ще
трохи і вони в"їхали , ніби в навіяний повітрям чудесний па-
рк . Перед здивованими очима моряка , виринув з білими коло-
надами , вкритий брунатою черепицею будинок , схожий на палац .

" Це і є маєток місіс Віти Маревик , " - сказав Василь .
Авто зупинилося на широкій галявині перед чепурненьким , біло-
го кольору котеджем . Хатина виглядала досить імпозантно , ого-
роджена штахетами паркану від решти саду . За тим низеньким
парканом , обабіч вимощених рожевою цеглою доріжок , мов якась
сторожа , стояли дбайливо підстрижені карликові дерева .

Поки Олексю з Васильом розглядалися довкруги , старий негр
заніс валізу новоприбульця до котеджу і передав йому від ме-
шкання низьку ключів .

" Сподіваюся , Олексю , - сказав Джо , що почуватимеш
себе , як вдома . Вподобаш завтра ціле обійстя , разом з коню-
шнею , де скакуні мирно собі хрумчуть овес"

Джо попрощався з хлопцями і від"їхав своїм авто .
Не встиг Чижа , як слід роздивитися на своє нове приміщення ,
як в дверях пролунав дзвоник . На порозі з"явилась молода жі-
нка , гарна собою на вроду .

- З приїздом Вас , Олексю , - сказала місіс Віта Маревик ,
і простягнула втікачеві - нетязі свою маленьку , ніжну руку та
кивком голови привіталася з Васильом .

Олексю , від нежданної стрічі з господинею маєтку , знія-
ковив , не знаючи що саме цій привітній , гарній та молодій
особі відповісти .

Віта Маревик була одягнута скромно , але гарно . На ній
виділялася біла нейлонова блузка , що мала довгі , мережані
рукави . Сіра , з білою мережею сукня ледь прикривала її об-
смалені сонцем коліна .

" Пробачте , що я особисто не забрала Вас зі стан-
ції . Просто , в мене тих обов"язків , як листя на дереві . Усе
бракує того дорогоцінного часу й на небо глянути . Думаю , що по-

чуватиме себе , як вдома . Багато літ тому , Джо запрягав мого скакуна в карбіолет і привозив з собою до маєтку го - стя , коли той сходив з " Гончого Хорта " на автобусній станції . Тепер візок без діла , та рахується антикварною річчю... "

Голос місіс Віти Маревик бренив приємними нотками і слухаючи її , Олекса зачаровано розглядав свою господиню .

Замість брошки , що мусила біля високої шиї запинати її блюзку , виляся чорнява стрічка , ледь торкаючись Ві - тиних грудей . В її темному , як ворона крило , волоссі , вабив око звичайний собі польовий ромен . Чиж лиш тепер по - мітив , що в руках вона тримала з широкими крисами соло - м'яний капелюх , а в ньому лежало трохи зрізаних роменів та рожин .

" Які чудові квіти ростуть у Вашому саду ! " - в за - хопленні підхопив моряк . Їхній духмянний аромат нагадує мені пахощі медунки та бузку з рідних околиць . "

- Кожна людина залюблена в будьщо друге . Я ж з дитинства мала звичку кохатися в зелах , бо вони мені нагадують без - журних малят . Здається , що ці в палісаді ромені і жоржини були колись на світі в подобі янголиного лику . Але не про квіти я прийшла вести з Вами розмову , а запросити обох Вас в суботу на прийняття в моїм сальоні . Коктейль почне - ться рівно о шостій годині вечора . Прошу тільки не спізню - йтесь . Харчуватися будете , Олексо , на спільній кухні . Джо Бусі буде добрим Вам опікуном і від нього можете ба - гато чого навчитися . А покищо , до скорого побачення , бо мушу ще поспішати до міста ... -

Віта Маревик на прощання махнула парубкам своїм ка - пелюшком , і зникла , як і з'явилася .

" О , леле ! Яка гарна і принадна молода вдовиця ! " - в захопленні вигукнув Олекса .

- В Тексасі , а в Сан - Антоніо особливо , ті жінки й справді чарівні , - згодився Васько . А ось , почекай , брате , познайомлю тебе з тією , фото якої ти бачив у моїх батьків . Боюся , що Мар'яна тобі закрутить голову . На цей раз опо - вім тобі про Марію , що її сестра - Долорес Моліна товаришує з панною Мар'яною . Міс Марія Моліна мала нареченого - полі - циста з місцевої станиці . За тиждень перед їхнім одру - женням , він в перестрілці з контрабандистами був убитий .

На віко готової труни , Марія в сльозах поклала жменьку білих та червоних гвоздик . Після похорону , вона снує пляни помсти над вбивцями її нареченого . Тому-то й зна — йомиться з тима мугирями — контробандистами і допомагає банді збувати пагубний товар , легковажить життям .

Перед судом над тією половленою бандою злочинців , зна — йшли Марію мертвою . Їй було навмисно впорскнуто у вену таки чималу дозу героїну . А натрапили на її поганьблене тіло в непрохідних болотах край мексиканської затоки . В на — спіх спаленім авті — зневічені останки Марії ...

В місцевому морзі її сестра , сеньйорита Долорес , скри — вилася від болю , та з того часу не розлучається з пістолем .

Марія Моліна була добре відома в чільних кабаре Сан — Антоніо , як талановита співачка й танцівниця . З її вбивст — вом — американський уряд втратив свого головного свідка .

Адвокат половлених злочинців подав скаргу до апеляцій — ного суду про перегляд і скасування їхньої справи . За браком свідків , цілу банду було випущено на волю

— Видко , що в деяких випадках , правосуддя лишається з утертим носом , — сумно ствердив Олекс . А в нас , на Укра — їні довший час робилося навпаки : захоче когось прокурор з ра — йону позбутися , то знайде і статтю і фальшивих свідків і та — кого наговорять про того бідного патріота , що ані йому , ані його друзям ніколи й не снилося ... —

" Знаю , що й таке у світі буває . Може тая сестра бідної Долорес , — " сказав Васько , ніколи б не стала жертвою , якби не потрапила в пастку . Останні тижні свого життя зустрічалася з одним філістером — пройдисвітлом . Мабуть , йому було наказано її знищити . В день свого трагічного кінця , Марія мала на шії намисто із золотим медайльоном з такими викарбуваними її покійним нареченим словами : " Пересаджені серця навіки ... "

Хай тобі , Олексю , Марія стане за пересторогу в Америці ... " — За мене , друже , нема чого боятись , бо я тут ступаю твердо . — " Ще мені , Олексю , прийшов на думку місцевий чолов "яга . Та людина , з цапиною борідкою , перебуваючи на смертному одрі , сказала своєму сусідові , що прийшов з тяжко хво — рим попрощатись : " Запам "ятай , якраз на дев "ятий день , після мого відходу , я вернуся на землю та заберу з со — бою на той світ , свою , повну здоров "я , жінку ... "

На таке верзіння вмираючого сусід лише зітхнув. Де ж то видано, щоб мертві вставали із гробу і непокоїли живих .?

Ще, Олексю, не закінчився дев'ятий день, як дружина покійного почала себе почувати погано і скоро покинула світ.

"Була жінка, як квітучий кущ калини, але який мені з того клопіт? Мрець сповнив свою обіцянку та її забрав. А що до мене, то я йому віддав пошану з лихвою і він не стане мене непокоїти..."

Опівночі, напав на нього жах, бо залунали по кімнати знайомі кроки...—

Олексю у відповідь на таке диво тільки розсміявся. Вдома він чув про розгул опричників кремлівського Сосо, коли під гуркіт та шум моторів заведених автомашин, виконавці неймовірних, диких наказів командували: "плі!" по фіктивних ворогах революції, а їхні безневинні тіла на швидку закопували в лісах та парках. І що ж ви думаєте? Ніхто з тих репресованих, що були без жодного суду вбиті, не встав з тих братських могил і не настрашив хоч своєю тінно двоногих тварин в людській подобі, що доживають віку мирно, без турбот, на державній пенсії....

Про те, що на Україні, люди давно зневірились, щоб хтось прийшов з того світу і турбував живих, Олексю своєму другові не сказав ні слова. Він знав, що Василько і без нього про це добре тямить, який ніби читаючи його думки, промовив:

"Вибачаюсь, Олексю, стократ, що почав таку загробну річ оповідати. Сам знаєш, що життя є прекрасним, а ми — поклонники мінливої краси світу, не сміємо бути дилетантами навіть в сумнівних повір'ях..."

Розмову односельців перервав прихід Джо Бусі, який не завагався запросити їх на вечерю.

В ту пору ніч вже засвітила свої ліхтарі. Надворі стояла тиша і Олексю здавалося, що потрапив він до рідних місць, зупинився і прислухається до пісні косарів, що обкошують зарісші дубняком і шипшиною кручі.

У фільварку, де жила родина Бусі, було гарно і затишно. Його жінка, на ім'я Міні, поставила смачну вечерю на стіл.

Тітка Міні розпитувала Олексю про подорож.

"Хвалити Бога, що ми маємо добру господиню, пані Віту. Вона нас рахує членами власної сім'ї. Тож дякуючи лишень їй,

моя дочка Марлін закінчила каледж у Каліфорнії , де ста - ла поборником всіляких корупцій тих, що тримали в голові лише власну наживу . Вона дістала звання магістра соціаль - них наук.... А ось її унікальне фото ще зі школи .-

З портрету на Олексу та Васька дивилося молоде і гарне лице муринки , що мала великі , розумні очі , кольору чорних маслин , та високе , майже білого кольору , чоло . Її тонку , дівочу талію , огортала мантия , що була схожою до чернечого , темного габіту . Негретянка в руці гордо тримала скруток свого диплому , якого ледь торкалася чо - рна китиця , що звисала з її чотирикутньої випускної ша - почки .

" Маєте гарну і розумну доньку , - зауважив Олекса . З мене також був би непоганий випусник , якби я тільки спромігся дістатися до науки ...-

Чижеві слова усі прийняли за жарт , бо , властиво , який там з конюха студент .

Насправді , Олекса мав потаємну тугу вивчитися на лі - каря , як то зробив його покійний батько . Тільки моряк був непевний , чи доведеться йому ту свою мрію зреалізувати .

Скориставшись хвилиним мовчанням , втікач оглядав стіни , обвішені старовинними картинами . - Певна річ , - міркував Чиж , хтось з родини Маревиків кохався в антикварнім мистецтві .

Картина , яка висіла на бічній стіні , здавалася для нього найкращою . На ній мистець намалював молоду і вро - дливу пані , одягнуту в довге , темного кольору вбрання . Її гнучкий стан був підперезаний білим кунтушем . Жінку за руки тримають двоє ченців . Обіч неї , коло одвірку високих дверей , стоїть в білій шапочці пріор ; увесь в чорному , він споглядає на грішницю ... За спиною в святоші , пиль - нує за рухом його руки , якась черничка . А над самісень - кими дверима , в особі маленького чоловічка , висить у по - вітрі святий дух....

" Чи могли б Ви мені розтулмачити сюжет цієї кар - тини ?" - звернувся Олекса до Бусі та Міні .

- Думаю , - відповів Джо , на полотні зображена хвора на невілікувану недугу , молода пані . Злий дух непокоїть її ество . Либонь , про нього згадує наш пастор . Одного разу член нашої бабтиської парохії , а саме Марті Тейльор , за - просив священника до себе в дім , куди Тейльор з сім'єю лише , як з тиждень , переселився . Пішли чутки , що Марті

просив уклінно священника вигнати з дому злих привидів .

" А чому, властиво , злих духів ? " – запитав Васько .
- Бо вночі , нові власники будинку почули надзвичайний шум , що лунав на сходах . Їх хапали корчі і подружжя впадало в гістерію , коли відлунювались чийсь кроки .

Одного разу , як вони дивились телебачення в світлиці , то з кухні почувся брязкіт скла ; мерщій кинулися туди і не йняли віри : стінний годинник лежав розбитий , а з креденсу повипадав посуд ; деякі тарілки з фаянсу та кришга – леві вази , розлетілися на скальки . Тоді новосільці вжили крутих заходів і за поміччю посвяченої води , рішили позбутися непрошених гостей з тогосвіття або й самого чорта .

Пан -отець завітав з дияконом і почав кропити з кондійки найтемніші закутки в цілім домі .

Наступного тиждня господарі почали скаржитись , що знову щось робиться лихе , але вже на горищі . Покликаний па – стор , покропив те горище святою водою ; тріскотня і шум – відразу зникли , наче б -то у воду впали ... –

Олекса , що ловив кожне слово , сказав : " Спокон віку існувало зло та поклоніння темним силам природі . То - му ніколи не переведуться люди , які вірять в добро і при цьому намагаються своїми добрими вчинками прислужитися йому . Ці дві протилежні течії добра і зла , зрівноважують терези всесвіту . Іноколи на тих шальках вічності таки переважає зло і ми його криваву руку відчуваємо . Так було в нас нещодавно , в країні соняшників і добрих та гостинних людей . Наші найкращі представники волелюбної нації боролися проти " тюрми народів " , як називали в той час царську , російську імперію . Ми в боротьбі за нашу гідність бути вільним , не уярмленим народом , на вівтар справедливості і свободи , склали мільйони голів . Все ж , добро на Україні існувало недовго . Знову на тих терезах рівності переважило зло . Найкращих представників нашої рівності і братерства у кордонах коаліції республіки з центром , було чи розстріляно , або загнано за колючі дроти суворой Півночі , де вони всі й спочивають під мерзлим снігом і їм , мабуть сниться , украдена недругом честь ... "

- Як би там не було , - прорекла тітка Міні , а у зла й на Вашій землі – вік короткий . Воно минеться , як страшний сон , і пропаде , як брязкіт розбитого посуду . Восторжествує любов . А мені хотілося , щоб мої останки поклали

в найдорожчу з червоного дерева , труну . Мрію про ката — фальк , запряжений шістьма білими кіньми і про численні вінки , кошики квітів — дарунок тих друзів , що проведуть тітку Міні в останню дорогу ... Отак , я й почуватиму себе щасливою і на тому світі .←

Добре , що ця горьована жінка має якусь світлу радість у своїм нелегкім життя - подумали друзі , перед тим , як подякувати добрим людям за гостинність .

На дворі вже стемніло і Васькові не терпілось чимхуткіше вернутися на ферму і ще заглянути до корівника , до стайні і до коралю .

" Я тебе , Олексю , розбуджу завтра раненько — промовив на прощання Джо Бусі . Навчу тебе основної роботи в стайні та об'їду з тобою цілий масток .. "

Опісля хлопці вийшли на доріжку , викладену дбайливо жовтою цеглою і дійшли до Васькового авта .

Вже , на ліжку , в своїм котеджі , Олексю ще довгенько не міг заснути . Перебирав в уяві події останнього дня , свій приїзд у незнайому околицю , розмову з одним сільцем Васьком , місіс Вітою , батлером Джо та його товстою дружиною , тіткою Міні .

За вікнами будиночку стояла надзвичайна тиша . Втікачеві здавалося , що це він приїхав не до якихось прерій Сан - Антоніо , а гарячого літнього вечора на свій рідний куток . В дорозі йому увесь час уявлялася баня незруйнованої у лихоліття церкви , що впливала з надвечірнього туману . Привидилось : сестра йому постелила постіль , а мати наготувала свіжу та чисту білизну

За дротяною сіткою котеджу шарудів живомлостью поміж поснутих дерев , вітерець . Природа таємничо шепталася із блискучими зорями та жовтим серпастим місяцем .

Моряк ще раз собі уявив образ місіс Віти . Дивно , що вона так швидко невимушеною ширістю і товариським відношенням , встигла полонити його романтичне серце .

Лише в цю мить він випадком згадав мету своєї втечі з корабля , а саме — познайомитися зі своєю мрією , панною Мар'яною . Чи й справді вона така чарівна і бажана , як на тому фоті , що йому судилося бачити у хаті Васькових батьків ? Тому - то її образ він хотів створити своєю уявою бодай таким , як образ його господині ,

але з тих уявних малюнків нічого не вийшло; вони розпливалися до безкінечності. Тому то Чиж, засинаючи, такий нічого не намалював.

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ

КОКТЕЙЛЬ В ДОМІ ВІТИ МАРЕВИК

Від мурина Джо Бусі, Олекса довідався, що земля на маєток Маревиків була куплена основником їхнього роду більше, ніж століття тому. Вже батьки Вітиного покійного мужа, прибудували праве та ліве крило палацу.

Втікача - конюха вразив інтер'єр, з високими білого кольору дверима та вирізбленими на них перехрещеними пальмовими галузками. А над пальметками, у височині, величала ся різними фантастичними візерунками, подібна до саркофагу, правильної форми мармурова брила.

Вже в коридорі, впадали відразу в око, брунатого кольору, дерев'яні сходи, що вели до верхніх покоїв. В самому фое, на вимощеній грабовими плитками підлозі, та застеленій перським килимом, стояло широке, оббите червоним оксамитом м'яке крісло. На подовгастому столі еспанської роботи, pestили зір високі китайські, фарфорові вази, що разом з живими квітами, відзеркалювались у венеціанським люстри.

З іншого боку тих розчинених навстіж дверей, примостила ся, ближче до сходів, оздоблена химерними фігурками, важка дерев'яна скриня. Над нею звисав треляж, що з високим трюмо, відсвічував усі розміщені в тому вестибюлі речі та заломлював сяйво засвічених на тій скрині підсвічників. Ті два величні дзеркала були оздоблені бурштином. Від тітки Міні конюх дізнався, що вже за її пам'яті, покійний Роберт Маревик, прикрасив особисто консоль у стіні того величного будинку тендітними, витесаними з мармуру, німфами. Ті німфи виглядали таємничими красунями, в чеканні сутінків, — пурхнути непомітно в ліловий, повний меланхолійної млости, пташиний сад. Саме прийняття відбувалося в сальоні дому, де гостей вітала го-

сподиня дому ; її вечірній туалет складався з темносиньої сукні , а на зап'ястті лівої руки , переливалася барвами веселки , брилянтowa браслета . Крім Вітиних , подовгастих сесей — режок , звертала на себе увагу , усіяна алмазами , золота брошка . Дивна прикраса , здавалося , аж горіла біля прикритого шматком чорного оксамиту її лівого перса .

" Рада Вас вітати , Васько й Олексю , у своїм домі " , — сказала господиня , — простягаючи їм свою руку .

Заходьте до вітальні та візьміть щось у батлера з коней . Навпісля , познайомлю Вас з деякими моїми друзями . "

В середині широкої залі , купчилося чимало гостей . Жінки були одягнуті у подовгасті , темного кольору сукні та мали на собі золоті і брилянтові прикраси .

Тітка Міні важно ходила поміж гостей , тримаючи срібний піднос з шницельками , канапками іранського ковбасного та малянькими смаженими ковбасками . Дехто з присутніх виходив з цієї залі крізь разпанахані двері в притихлий сад , де при літньому сяйві переливалися водограї .

Олексю , п'ючи коктейль , почав з Васьком поводити оглядати розвішані гоблени . Один із них , зелено-голубого кольору прикрашав собою фронтową стіну залі . На ньому , ніби шумів , витканий невідомим майстром весняний сад , що ряснів своїм суцвіттям і півоніями . Там поміж дерев , що в білому молоці , бавились у опанаса хлопці та дівчата . Дехто з присутніх при тій грі , заховавшись за густе гілля рожевого суцвіття , пильнує за закоханими , які крадькома серед дурманних зілин і яблуневого пахучого цвіту , присягаються одне одному в безсмертному коханні ...

На другому гоблені Олексю з Васьком побачили краєчок високої веранди , як видно , багатого дому . Зеленосиня папуга з високого перила задивилася на двох безжурних дівчат , що намагались охопити своїми ніжними рученятами квітучу морелю ...

Ті гоблени , разом з зеленим оксамитом круглого стола , ніжки якого вгрузали в простелені по цілісенькій залі дорогі килими , вкупі з покритими рожевим шовком стільцями , творили цілковиту гармонію краси та величі родинного гнізда Маревиків .

В ту мить , як друзі нишпорили очима по залі , до них з де —

якими гістями наблизилась господиня і по черезно почала знайомити їх з Олексою та Васьком .

" Всіма поважний пан суддя Вінсент Мак Кліш та його дружина , пані Ладона , " — відрекомендувала місіс Віта новим друзям давно знайоме подружжя .

" А там край столику розмовляють поміж собою , містер Гарольд Вокер та його мила дружина , пані Лідія ... А ген , наближається Гюдж Моріс зі своєю спутницею життя , місіс Віккі . Він є великим землевласником та рахується королем найбільших скотобоєнь в Сан - Антоніо ...

А це - шановний приятель і впливовий банкір , - містер Тоні Страелі .. "

- О , - вигукнув Олекса , я з цим містером мав честь уже зустрітись ... -

Місіс Віта Маревик підвела здивовано брови і запитала :

" А це , при якій нагоді ? "

- Ми з містером Тоні Страелі їхали разом в одному автобусі " Гончого Хорта " до Сан - Антоніо . -

" От воно що . Аби за мене стало ! " — вигукнула місіс Віта . - Це не вигадка , а звичайнісінька правда , - підійшовши , відповів банкір . Я був одним із першим , що мав приємність познайомитись з Олексою , Вашим конюхом ... -

" Хай мені пробачить шановне товариство , я мушу на хвилинку відійти , щоб привітати других гостей .. "

З цими словами , місіс Віта віддалилась від гурту , чим скористався Тоні Страелі й звертаючись до Олекси Чижа , промовив :

- Ну , що ж , коли доля звела нас до купи , то краще ходімо до бару і дещо вип'ємо ... -

" Один добре вгодований пес , ганявся за сорокою , та й господаря позбувся . Хоч та сорока навіть на обгризену кістку не злетіла " — чомусь сказав Тоні . А потім , додав :

" Що будете пити ? " . Хочете джину , віскі , скотчу , чи мартіні ? " Для себе я завжди беру подвійну порцію " Канадського клюбу " і думаю , що Олекса з Васьком не відмовиться цього експортованого напою скоштувати ? "

- Щоб всім нам щастило у любови " — запропонував тост банкір . - Вип'ємо й за це — широко додав Олекса ..

Подякувавши Тоні , Олекса з Васьком увійшли до залі , де стояли в кутку довгі столи з найрізноманітнішими стравами .

Під металевим , подовгастим начинням , жеврів вогонь кєрога — зу ; приємний запах від теплих страв , лоскотав нїздрї . Рїзної форми посудина з делїкатєсами , шницельками , смаженою капу — стою , курятиною , шматочками бїфстейку , Олексї нагадувала жаровню , в якїй мати саджала у пїч пухкї , начинєні сиром та м"ясом пироги .

Потроху набравши в тарїлки всїляких ласощїв , друзї ви — йшли в притихлий сад . Не встигли вони випорожнити своїх тарїлок , як до них пїдїйшла з якимсь низького росту паном господина маєтку , мїсїс Марєвїк .

"Знайомтєсь , —" промовила Вїта , — мїсцевий лїкар , доктор Рой Сїльвер .

.1.— Приємно Вас , молодї люди , в цих околицях бачити . Якщо Вам , Олексю , чи Вашому компанїоновї щось потрібно буде від лїкаря , то не завагайтєсь звєрнутися о — бисто до мене за помїччю

Доктор Сїльвер потиснув обом їм руку , і наче кудись поспїшаючи , вїдїйшов у супроводї господинї .

Не встигли земляки обмїнятися словами , як до їхнього гурту наблизився суддя Вїнсєнт Мак Кліш .

" Нещодавно я розбирав справу доктора Роя Сїльвера в мїсцевому судї . "

— А хто посмїв подати на нього скаргу ? , — спитав Васько .
" Скаргу на нього подала милосєрдна сєстра , що працювала в нїчну змїну в шпиталї святого Марка . Вона то й була наочним свїдком смєртї . Тому хворому , доктор Сїльвер замїсть пєнє — цїлїну , впорснув фатальну дозу поташу "

— З якою метою вїн таке вчинив ? — недовїрливо спитав Чиж .
" Просто , мої друзї , лїкар знав , що пацїєнтовї лишилося лїченї години жити і тому прискорив його смєрть . " Бо , як кажуть , що старого горобця на половї не обдуриш , так само , жодними засобами не може лїкар воскресити до життя людину , яка вже заручєна з кирпатою свашкою , тоб-то із смєрттю "

— А на яку недугу хворїв небїжчик ? — цїкавився Васько .
" Приречений був хворий на пїстряка , тому й не мїг видужати , Медсєстра на судї свїдчила , що з її рук Рой узєв шприця і о — голивши лїкоть лївої руки , спорожнив у вїдкриту вену ту рїдину , що була ним заготовлена . За хвилину , хворий був вже мертвий . Пановє , це було вбивство , і я хотїв бачити доктора Сїльвера у в"язницї , але того не вийшло , бо милосєрдна сєстра вїдмови — лась вїд попереднїх зїзнань , а бїльшїсть присяжних оправдали

доктора за браком живих свідків. Після такої okazji, ми перестали вітатися один з одним. А це ви бачите, сказав суддя майже пошепки, оту товсту, чорну жінку, що підогріває на керогазі для гостей їжу? Її зовуть тіткою Міні. Вона, як і її чоловік, Джо Бусі - симпатичні собою, хоч їхня донечка Марлін - щось протилежне батькам. Кажуть, яблуко від яблуні недалеко падає, а тут навпаки. Стрельнуло їй в голову приєднатися до тих брутальних ненависників, що кинули гасло в негритянські маси: "вирізати по цілій Америці білих". Не раз її було арештовано за участь в нелегальних демонстраціях.."

До їхнього гурту підійшли: Гарольд Вокер та Гюдж Моріс.

- Мій слух уловив, - почав містер Вокер, слова шановного судді про чийсь недбалу смерть. Хочу й сам дещо оповісти на цю тему. . Маєте вуха, то слухайте:

"Оце вчора, в одному з готелів міста, померла samotня, вже старшого віку жінка. Можливо, що її смерть люди б не помітили, якби вона не залишила, не знати ко-му, чималий спадок, оцінений більше, ніж в сто тисяч доларів."

- А як називали ту померлу особу? спитав Олекса.

"Звали ту багату персону, міс Ненсі Вільямс і вона померла в шпиталі святого Йосипа природною смертю. Ніхто нічого толком не знав, чи їй справді з води й росиці йшло в тих прожитих нею літах. За її довге життя, час висувив ту бабуню, і вона здавалася тогорічним маслом. За останні тижні своєї земної спокути, вона, як кажуть ті, що її знали, дуже і дуже схудла. Під її лихенькою одежиною дріботіли самі маслаки. Від недоживлення, її організм став настільки кволим, що вже не мав сили боротися з хворобою. І от, діставши запалення легень, та прийнявши вигляд дитинчати, вона від того й померла. Загодя, сусіди говорили, що покійна Ненсі коротала свій вік в самотності. Бачили її на вулицях міста і завжди з паперовою торбинкою. Ніхто не знав, що вона у ній носить."

Вже після її кончини, поліція знайшла в Ненсиній кімнаті деякі вицвілі фотографії та банкові книжки, на її ім'я. Довідались: Ненсі, аж з-під швейцарських Альп, по милості своєї тітки, потрапила до Америки. Тоді їй було всього шістнадцять годочків. Одну з вицвілих від часу світлин, яку мені передав разом з банковими книжками детектив поліції,

я зберіг. На ній — маленька, цікава дівчинка в білій суконці, що притулилася коло своїх батьків.

В Сан - Антоніо вона працювала милосердною сестрою. Та казкова сума грошей їй, як видно, дісталася від її давно померлих в Швейцарії батьків.

Казали сусіди, що перед тим, як потрапити до лікарні, Ненсі з пару тижнів не виходила зі свого приміщення. Вийшовши, відразу й упала на порозі. Добрі люди знайшлися і негайно зателефонували до шпиталю. Приїхала карета швидкої допомоги і забрала її. Все ж Ненсі хотіла вмерти у тім покої, де судилось їй прожити майже ціле своє життя

"А чи є відомості про її одруження?" — поцікавився суддя. — Як мені відомо, вона ніколи ні з ким не одружувалась. Те її багатство дісталось в руки стейту

"А може Ненсі тому й довго жила, бо ніколи не виходила заміж," — втрутився в розмову Гюдж Моріс. Бо Ви, панове, думаю, добре знаєте й без мене, що багатьом одруженим жінкам, фортуна вкоротила віку. Пригадуйте з преси, як один чоловік пострілом з рушниці, вбив свою молоду дружину, що була матір'ю чотирьох дітей. Лиходій здогадався завернути її тіло в килим, а поклавши свою ношу до авта, поїхав з мертвою до безлюдного місця ріки. Там він до того килима прив'язав важучого каменя і скинув свій кривавий вантаж на глибокому місці. А навесні, коли підгнили надні ріки мотузки, які тримали того каменя, то той килим з трупом, виплив на поверхню. Місцеві рибалки виловили його з хвиль. Знайшлися і свідки, яким скаржилась колись замордована, що п'яниця-чоловік хоче погубити її душу. Отак, як бачите, бідна істота й загинула. Якби вона не одружувалась, то напевно була б сьогодні живою та здоровою ..."

Ще довго точилися різні дискусії серед гостей, хоч ані Олекса, ані Васько більше тих речей не слухали. Хлопці попрощалися з деякими новими знайомими та вийшли в лісовий, повний вечірньої прохолоди, притихлий сад.

До світла ліхтаря, під яким вони стояли, підійшов доктор Сільвер і поглянувши уважно на Олексини пальці руки, наче жартома, сказав:

"Мій приятелю, Олексо. Не знаю, який з Вас конюх виїде. А от, пальці у вас справді чудесні. Ви б могли ними не тільки легко тримати скальпель, а й робити цілком вдалі операції."

— Дякую за комплімент, — злегка почервонівши, від —

повів Олекса. Такими пальцями володів мій батько - лікар, що пропав ні за цапову душу, пострілом в потилицю.

З дитинства мріяв я, закінчити медичну науку і стати добрим хірургом. Але, як бачите, моя мрія не збулася та й жодного антибіотика проти цієї химери не вдалося мені зужити ...-

"Якби молодість знала, а старість змогла.. Та все ж, ні чого в житті не пізно. Ваша мрія ще може таки збутись", - зна-
чуше промовив лікар Сільвер.

- Яким чином, недовірливо запитав Чиж, та моя мрія збудеться ?-
"А це - дуже просто. Покищо учить англійську мову, а я напишу листа до мого давнього приятеля - президента медичного каледжу.. Матимете охоту поїхати до Гальвестону вчитися на лікаря, то я не завагаюсь дати Вам добру рекомендацію."

- Не знаю, докторе, що Вам на ці слова відповісти. Я все, Вами сказане, запопадливо і пильно обміркую; справді, у вільний час, я на стайні, наполегливо вивчаю основи англійської мови. Вже перегорнув масу книжок. А це вчора закінчив читати "Голо-
вну вулицю" Ептона Сінклера.

Пригадуєте? Ведучим персонажем цього цікавого і цінного твору є провінційний лікар. В глушині Америки, на провінції, він виконує свою муравлину роботу. Для врятування хворих від смерті, йому доводиться принести в жертву навіть особисте ро-
динне щастя... Щодо моїх почувань, то я живу думкою ще з ку-
рної темряви - виборсатися на білий світ. -

До їхнього невеликого гурту непомітно наблизи-
лась місіс Віта Маревик, що була в чудовому настрої.

"Безперечно, доктор Сільвер оповідає багато чого ціка-
вого про свою медичну практику, - втрутилася в розмову господиня.

Направду, на цей раз Ви вгадали. Я оце надумався опо-
вісти сердешнім нашим друзям про одного студента, що одним сум-
ним вчинком, захмарив усі гарні про себе спомини. Знав я його
ще з тієї пори, коли він навчався в середній школі. Звався він -
Ларри Давсон і його, як найздібнішого студента, було прийнято до
Масачусетського Інституту технології, на математичний відділ.

Іспитова праця Давсона - визнана бездоганною. Ларри за

свій дослідницький папір , одержав чотирьохрічну степен - дію . Сталося з ним щось півтора людського. Хтось із його однокашників , зумів Лари наділити пигульками , на чію милість він і здався . Одного разу , зуживши дві пигульки

ЛСДі , юнак почав важким молотом розбивати в недалеко - му храмі іконостас та плити з надгробків. Дехто з кліру хотів зупинити студента , що лишився розуму .Тоді ж , з рушниці він вбив капеляна і важко поранив дяка . Вже на хіднику , покалічив двох перехожих .

А почав Лари свою криваву учту з порталу головного входу , що був удекорований фігурами святих . Тако ж дурневі чомусь не припали до вподоби ехіни капітелі на високих колонах , які виглядали при тьмяному сьайві німбами святих .

Там же , на високих східцях собору, поліція його вбила. На столику в його студентській кімнаті знайшли записані ним вражіння , що Лари робив, зуживши наркотики, котрі він кликали галюнацію , коли студент пускався в " подорожі " .

В час однієї " подорожі " він , без жодного марудіння , опинився в пеклі . В розмові з дияволом , Лари почував себе звичайнісіньким профаном . Підчас однієї з променад , Сатана переконав його , що Ісус Христос є насправді шахраєм, бо дійсним Богом є ніхто другий, як Єгова . Відтоді , Лари почав Христа називати шарлатаном , і виводив його аромейський рід від ... ігуани .

Отож ,такий світлий і повний жадоби знань мозок і так трагічно загинув . "

- Дійсно , сумна історія, - зітхнувши , висловила думку Віта усіх присутніх . А далі продовжувала :

Одного разу , як ви може , докторе , пам'ятаєте , я тяжко захворіла . Думала , що вже розпрощаюсь з білим світом , і тому навмисно у вас запитала , чи справді існує позагробове життя ?

Тоді ви були чимсь заклопотані і навіть завагалися з відповіддю. Потім , ніби збираючись з думками , сказали дослівно таке :

" Мій лікарський кабінет виходить вікнами в сад. Я в нім часто працюю вночі. Прислухаюсь , як вітер розквітлює галузкою стукає, у вікно . Я ніколи не дізнався , як той вітер виглядає, все ж його присутність за вікном , завжди відчуваю . Тому й віру , що той світ , з якого ніхто з людей не вернувся - існує. Він повен любові і радості, і світла. А там, за две -

рима вічної пітьми стоїть сонцесяйний день, і там перебуває сам господар Бог."

Ці вимовлені лікарем слова, дали моєму серцю ключ до розв'язки всіх неясних і наболілих питань. Я знала, що я не можу вмерти, бо серцем зрозуміла красу того вічного життя..."

- Так, - відповів задумливо доктор Сільвер. Я цей випадок добре пам'ятаю і думаю, що моя правдива відповідь позбавила вас страху і ви звелися на ноги. -

Лишивши місіс Віту наодинці з лікарем, Олекса з Васьком усілися в закутку на порожній лавочці і почали обмінюватися думками..

- Яке миле і приємне товариство зібралося в домі місіс Маревик. - сказав Олекса.

- Згоджуюсь із твоєю думкою і коли маєш настрій мене вислухати, то я ще до твоїх зауважень додам, що ці присутні джельтмени та їхні дами є прямими нащадками тих далеких ковбоїв - колоністів, що гнали через зарісшу ковилою територію індіан не одну тисячу голів рогатої худоби на продаж.

- А де починався збір того рогатого скоту? -

- Такий збір починався у самісінькому Сан - Антоніо. Гнали довгорогих на північ аж до старовинного форту Ворт, де переправлялись через Червону ріку. Ті погоничі розділяли вкупі із худобою: і сльоту, і бурю, і сніг. Хто не вмер в дорозі, то із тим товаром рогатої худоби доходив до стейту.

Оклагоми, до Вічиті і Албані. Крім різних хвороб, вони ще, на тій скотячій шляху, зазнавали поміж собою різних сварок. Інколи деякі суперечки біля вогнища кінчалися фатально і ковбой гинув від кулі свого побратима - чередника. -

- А чим ті ковбої у тій неблизькій мандрівці харчувалися? -

- Перебуваючи в тому марші півроку, погоничі жили бичачим чи коров'ячим м'ясом. Вони, наче ті наші предки - запорожці в поході, везли з собою навантажені харчами хури. Не бракувало на тих чумацьких возах також сокири та пилки. Вже не згадуючи тут про казанці, миски та різне причандалля, без якого годі й думати в тій непевній і далекій дорозі. А у час спочинку, вони шукали собі ломаччя й хмизу і на розкладеному вогнищі смажили шматки свіжої телятини. -

- А яким робом їм вдавалося вернутися в Сан - Антоніо? -

- В Сан - Антоніо кожен ковбой, продавши свого ко -

ня, що з копита рвався у галоп, і так з сідлом на плечах, пускався в зворотну дорогу, вже поїздом

"А що ти Васько, чув про рід Маревиків?"

— В місцевій бібліотеці мені до рук потрапила книжечка з цікавими кунтиками про визначних мешканців цих околиць. В ній зазначалося, що рід Маревиків походив десь з Південної Кароліни та рахувався купецьким. Один з тих лихварів дістався з Чарлістону до Сан-Антоніо, маючи тридцятьшість тисяч доларів. Той Маревик на вигідних умовах скуповував великі пасовиська з рогатою худобою. Одного разу він купив таке пасовище з чималою чередою довгорогих. За звичаєм, будь-який власник скотини, випалював відразу на шкірі купленої худоби, розжареним залізом, тамгу. Маревик, що купив нову череду, не поспішав з тією тамгою, а пустив ту рогату скотину пастися на невеличкому острові.

Вночі зднялася страшна буря, яка на вузьеньку водяну смугу, нанесла масу піску, з'єднавши цілий острів із суходолом. По тій пісчаній рівнині, вся куплена Маревиком рогата худоба, вирвавшись з кошари, уткнула на суходіл. Корови розбрелися в усі сторони та миттю змішались з коровами, телицями й бичками різних власників.

"Захопіть з собою кульбаку і стремена, та вирушайте на розшуки пропалого скоту"— дав розпорядження своїм ковбоєм-пастухам, господар Маревик.

"Шкода продовжував він, що мене ніхто не попередив, про борвій. Не думав також, що здійметься громовиця й на мілке місце нанесе гальки та піску і між острівцем з худобою й суходолом, утвориться пересип ... Отже, хлопці, негайте дорогоцінного часу і вирушайте в дорогу."

Від'язавши коней, ті ковбої-пастухи поспішили по сусідах на розшуки. Коли вони на будь-якій паші зустрічали якусь телицю чи бичка, то негайно шукали за тамгою. Якщо її не було випалено на шкірі, то відрадості, вигукували:

— О, це вже Маревик !...-

"А що ти, Васько, чув про покійного чоловіка місця Віти? — запитав в задумі Олекса."

"З часописів лише знаю, що Роберта було нагороджено орденом "Пурпурового серця", та "Срібної зірки". Ці найвищі урядові нагороди він одержав за надзвичайні військові заслуги у В'єтнамі. Якось відвідуючи циркульника, я чув дивовижну пригоду, що сталася з Робертом Маревиком, коли він ще числився кадетом мілітарної школи. Одного разу юнак, в цивільному мчався в неділю вранці своїм автопопередмістю й зупинив машину, в очікуваннях на розі зміни семафору з червоного на зелене.

Нізвідки прибіг якийсь підозрілий тип : "Детектив поліції", — проказав незнайомиць, та спокійно вліз у Марєвикове авто .

Відчувши на своїм тім"ю цівку холодного кольта , Роберт , підпорядкувавшись , повіз того бандита до того місця , де на його чекав спільник . За Вудляньським озером , вони наказали кадетові зупинити авто . Відвели його в хашу лісу , і в маленькій хижці , змусили юнака написати листа до багатих батьків . Для викуплення сина , батько кадета заплатив аж сто тисяч доларів ! А так , як серії та нумери тих банкнотів були органами кримінальної поліції старанно занотовані , то згодом поліція напала на слід .

Один з бандитів спокусився купити собі новісіньке авто й заплатив він готівкою помічених доларів . Другий напасник , що втік з жінкою та дітьми до іншого стейту , зіскучився за домівкою , а вернувшись , добровільно визнав свою участь в доконанні злочину . В чеканні судової розправи , він у в'язниці з горя повісився .

Коли казати про Роберта , то він з тієї військової академії , вийшов в люди . За В'єтнамської війни молодий Марєвик був серед пілотів одним із тузів , що атакували героїські ворожі позиції . Останнього разу Роберт водив повітряну ескадрилью " Літаючі Тигри ."

— Звичайно шкода , як добрий чоловік гине , — сказав Олекса . Але , як я думаю , цьому лихові запобігти не можна . Особисто мені хочеться в першу чергу оглянути Сан - Антоніо ...-

" Почекай , брате ! От наша вчителька , панна Мар"яна трохи звільниться від шкільних обов'язків . Вона напевно розвідає багато цікавих місць , щоб їх тобі показати . Бо я лише знаю мексиканський квартал з тавернями , в яких від тих відвідувачів гуде , як у порожній кадовбі . Там зустрінеш за одним столиком торгівця рогатої худоби і нафтовика - мільйонера . В кав'ярні , де лунає еспанська мова , можна скоштувати " томаліс " , " чілі " , " фріойліс " та мексиканський хліб " тортілли " .

З вчителькою можеш роздивитися на мшисті мури еспанської стародавньої місії всього вісім миль від міста . Якщо перекласти слово " місія " на рідну мову , то це група наших православних монастирів , недалеко один від одного . Один називається " Наша сеньйора Чистоти " , другий " Святого Йосипа " , коли ж третя місія , чи обитель носить

ім"я "Яна Мігуєля."Кожен з таких монастирів рахувався неприступною фортецею.

Індіанці з недалеких околиць , зчаста турбували місіонерів - ченців . Тоді відчинялися високі,ковані залізом ворота , і піхота конкістадорів вишукувалась у каре . Й зачинала стрілянину із своїх смертосних мушкетів .

В тих місіях ченці мали викопані глибокі криниці , винюкурні , млини , пекарні , комори для схову зерна, холодильники для м"яса та власні майстерні для виготовлення зброї . На випадок затяжної облоги , захисники могли протриматись довгі місяці .

Крім того , стіни тих соборів-фортець , побудовані за всіма правилами військової техніки . В пивницях і погребаше й до сього часу , збереглися бочки з вином , а на по-двір"ї можна спіткати не одну бочку з пересохлими обручашми та зарослі високими бур"янами , жлукта .

" Як я зрозумів , то ці місії - це справжні укріплені ба-стіони еспанських хрестоносців . А ті ченці , які дістали від еспанського монарха монополію на будову монастирів на тім пограниччі , думаю , були собою більш , ніж звичайні люди."

- Ті ченці , - сказав Васько , ще до прийняття чернечого стану , були розважними і розумними істотами . Вони мали глибокі знання не тільки з архітектури та інженерії , а і агрономії . З тих ревнителів Христової віри , ордену францісканців , та кож вийшли бездоганні пляновики господарства . Одяг в них не змінився й на сьогодні . На ченцях - францісканцях - бру-натого кольору габіт , підперезаний довгою саморобною моту-зкою ... -

" А звідкіля прибули їхні батьки та прадіди " - по-цікавився Олекса .

- Їхні пращури , переважно більшість яких забрав кадук чи . інша якась пошесть , прибули десь із-за Ріо Гранде . Там ле-жить країна золота і сліз , що називається Мексико-

... " Гей , хлопці ! - сказала місіс Віта , підійшовши до ла-ви , чому це Ви відлюднилися від моїх гостей ? Видко якісь таємниці одне-одному розказуєте ... "

- Ми це з Васьком розмовляли про цвітіння памеранчових дерев в долинах ріки Ріо - Гранде . З-за майсових плянтацій впливають баскі коні сивого туману , що з розпущеними бі-лими гривами смакують непочату воду ... -

" Ті гриви молочного туману я завжди помічаю , - зауважила Віта . Особливо в час , коли мій кінь несе мене на спині вздовж зеленого берега . Коли ж мряка в калерії та типчаку починає таємничо зникати , то я кваплю свого румака зверну-ти з мочаруватих луків і взяти дорогу край узгір"я .. "

- Я , Віто , на тім узгір"ї бував , - сказав Васько . Минав

сухوليсті чагарники та тирсу , що гостра , як лезо списа . Не знаю , як може худоба її споживати . Важко було звикати до спекоти цих країв . Видавалося , що все було мертвонароджене . Ніби хтось над тією природою те каїнове діло вчинив . . . "

— А я вперше оглядав цей простір вечірнім часом , - рішив підтримати розмову Олекса . Від потемнілих кущів зеленавим во - гнем миготіли казарки . Облямований сизою каймою віт , між по - снулими деревами , висів самотній місяць . Він наче вгадував настрій моєї душі і уявлявся мені самотнім вершником , що їде прерією в чорну і шерхату ніч .

Якось Джо Бусі пожартував : " Чого це ти Олексо , як той ме - ксіканець , куняєш на сонці ? Може тебе якась молода чаклунка приворожила ? А чи не вона маячить хустиною поблизу ставища , поза дорогою ? Тоді б увесь твій сон , як рукою зняло . А то й справді , якої мари ти сумуєш ? "

- Подякував я йому за відвертість , а це думаю у вільний час накоп'ювати собі вудок і заохотити самого себе до рибальства . Приємно зважити , що тут береги ріки схожі до моїх рідних ; та - кий же самісінький килим врун ; від материнки й кущів гльоду , майне стриж . Косачі перегукуються з глухарями . Ачей , у своїх мо - тивах славлять незримий час , що плине без поспіху за течією . -

" В мене , Олексо , щось інше на думці для Вашої розваги , а саме , щоб ви не нудьгували в моєму маєтку , то я рішила з собою брати вас на прогулянку . Об'їдемо кінсьми зелені пасови - ська й поблизу лісного озера прислухаємось , як росте трава . "

- Маєте повністю мою згоду , - відповів конюх . Я вже відв'язу - вав " Чемного Хлопця " від конов'язі і мене непокоїла думка , що самотньому вершникові на шляху , все може скоїтись . Хотів Вам , місіс Віто , давно піддати таку свою думку , але якось не відважився

" Ще в дитинстві я полюбила таку самотню мандрівку . В цих місцях чимало боліт та пралісу . Кажуть , що мочари тягну - ться десь із Лузіяни . Перед очима подорожнього увесь час змі - нюються плянтації квітучого бавовника та рижові поля . Також інколи , на схід сонця , вирушаю до гір . На врунистій рівнині цвіте кизил , а на полонинах пасуться отари білорунних овець та рогата , плямиста худоба , що мирно собі пощипує бізонову , суху травицю . "

- Я бачу , місіс Віто , що Ви добре вивчили усі стежини , які у різні сторони пролягли від Вашого маєтку . Тому то і вправляєте огирем не гірше будь - якого ковбоя . Тих пастухів на конях було багато . Вони гнали у куряві рогатий скот Чісго -

лмсикиим шляхом аж далекого Кензасу .

- Опріч ковбоїв , ще десятки відважних жінок торували ту ж самісіньку дорогу . Вони , дякуючи своїй відвазі , заслуговували велику пошану в очах погоничів - чоловіків .

Певно , їм було не до ліпоти прерій , наповненої пташиним щебетанням . Жінкам треба було пильнувати худобу , щоб вона , переправляючись через ріку , не потонула на глибоких місцях .

З того , не за нашої пам"яті часу , все кануло в невідомість , пішло у вічність .

В такій небезпечній дорозі я б не тільки доглядала череду , прислухаючись , як під бичачими ратицями вгинаються і гудуть мостини дерев"яного містка , а ще не завагалася б наварити доброго й смачного кулешу ...-

" А в чому і як той ковбойський куліш варять " - поцікавився Васько .

Варять його в закоптілому , від диму , казані . Опріч картоплі й пшона , ще до нього додають яловичину або баранину .-

" А які найбільше страви готують мексіканці ? " - запитав Олекса .

- Чілі кон карне , - відповіла місіс Маревик . Цю м"ясну страву подають на стіл із спеціально приготовленою підливою . Її можна замовити в деяких ресторанах Сан - Антоніо . Але , дорогі мої , я з Вами двома чомусь довго заговорила . Якось не випадає кидати напризволяще моїх гостей ...-

Місіс Віта кивнула їм на прощання головою і зникла в залі .

" Пора і нам непомітно щезнути , " - промовив Васько . Мар"янина мати не засне , аж поки я не погашу на підвір"ї завіщені фари свого авта .

Щодо місіс Віти Маревик , то її жіночий інтелект і лагідна вдача , вимагає від нас глибокої пошани . Не будемо , Олексо , мудрувати далі . Бережи її довір"ям і не враж якимсь не тактовим вчинком її приятного , вдовиного серденька ..."

- Годі просторікувати про це , друже . Я б угрівив свою душу , якби щось лихе про місіс Віту подумав ...-

Провівши Васька до авта , і коли той від"їхав , конюх зачаровано якусь мить споглядав , як у темносизій мряці спалахували між дерев та доріжок , цикади . Над підстриженими пірамідальними кущами , черкали повітря таємничі кажани .

Олекса , щось думаючи , вже не оглядався на вогні палацу , а вимощеною кахлями стежиною пішов повз високі вази білих та вогненних півоній до свого котеджу .

А в домі місіс Віти Маревик ще довго не розходилися гості . Звідтіля лунали веселі голоси і чулися захоплені вигуки . В голові новоприбулого Олекси Чижа ніяк не вкладалася думка ,

що йому доведеться супроводити господиню маєтку на прогулянку верхи на баскім скакуні у ранню пору , світанням . А чи не йому випадає неабияка честь звикати до кожної її примхи, і в добрий час згадувати місц Віти достойне ім"я...

З такою думкою , Олекса Чиж , бувший моряк дальніх плавань , підклавши під подушку руку , занурився в блаженний сон.

РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ

МІСС МАР" ЯНА НИЧ – МОЛОДА ВЧИТЕЛЬКА

Задумливий погляд і високе чоло з трохи видовженим , загостреним носом , характеризували панну Мар"яну Нич - двадцятидвохлітню вчительку неповної середньої школи Сан - Антоніо . Свої дитячі і шкільні роки Мар"яна провела на родинній ферми, яку вона любила разом з вівцями, свійською птицею , свинями та коровами .

Після смерті її батька , матері було **тяжко** доглянути за всім у господарстві . Тому то вона , за порадою донечки була одна із перших , що радо відгукнулися на заклик священика виписати хоч одного українця - скитальця з повоєнної Європи .

Мар"яна зустріла новоприбулого Васька Лопуха , як **рідного брата** . Милувалася його лагідним , спокійним характером та розпитувала в нього про незнанню їй батьківщину її дідів . Після закінчення середньої школи , дівчина дістала стипендію на чотири роки до вчительського каледжу .

Знаючи , що вона багато читає і цікавиться новими , щойно випущеними книжками , деякі видавництва надсилали їй запрошення оглянути вернісаж : в товаристві була веселою і дуже сумувала , переймаючись безвідрадною долею українського народу , коли Васько оповідав про ті безчинства і про те **безправ"я** , що чинилось диктатурою чужої ідеології на Україні . Тому - то , Васько , краще виїхав у широкий світ , ніж вернутися додому і спокутувати Бог його знає за які провини націплені на його гріхи .

Перебуваючи в Тексаському університеті , Мар"яна була головою студентської організації та клубу майбутніх викладачів гуманістичних наук .

Вчителька одягалася хоч скромно , але акуратно . Її можна було зустріти у сірій , дбайливо випрасованій сукні , що разом з білою блюзкою складала цілий гарнітур в гарячу , літню пору .

З товаришкою , сеньйоритою Долорес Моліною , зв"язувала Мар"яну хіба що інтимна дружба тих далеких років , коли вони були в неповній та середній школі однокласниками .

Про приїзд моряка Олекси Чижа дівчина довідалася від Васька , що дуже його хвалив . Вона з цікавістю прислухалася , як Лопух розказував про односельця , доля якого була химерною .

Одного разу , Мар"яна жартома запитала :

" Ти кажеш , що твій кутянин довгий час був у відкритому морі , а чи не забув він , як на того коника уздечку накидають ? "

— Олекса тих коней любить . Казав мені , що ще хлоп"ям в колгоспній стайні мав шефство з іншою діворою над кіньми . Давав жеребцеві мірку вівса , чи у ясла , за ґратки , підкидав йому оберемою сіна . Перед заходом сонця , водив того огиря купати . Хлопці - пастушки , пустивши колгоспних коней на пашу , розкла - дали багаття коло води , відганяючи димом надокучливих комарів . Цю любов до коней Олекса перейняв від свого по матері діда . Казали , що дід служив у червоній кінноті й гнав Пілсудського за Вислу , і вже з-під Варшави вернувся в село на своїм бойовім коні . Того огиря йому за врятування особистого життя подарував сам комкорм , і відпустив його додому .

Олексиному дідові не довго вдалося говорити з своїм улюбленим конем . Якомусь бондзі з чекистів , сподобався огир . Він того коня привласнив , а діда , аби щось підшити , обвинуватив у конкрадстві та в зраді ідеям комунізму . Його було запроторено на Магадан , куди пізніше попав і Олексин батько , тільки через те , що одружився з донькою ворога народу ...

Ось чому Олекса з ранніх літ ходить біля коней , наче в них втілилися душі неправдиво обвинувачених , покривджених і зведених з цього світу підлістю та злобою , його кривих чи просто звичайних і чесних людей його рідної землі

Більше Мар"яна у Васька нічого про Олексу не питала , замишвшись над приниженим і безправним народом з якого вийшов і її рід . І тільки в цю пору , коли закінчила лекції та зосталася одна в класі перевіряти учнівські контрольні роботи , їй чомусь Олекса Чиж , нагадав про себе . Васько обіцяв наступної неділі привезти його на ферму . Від цього їй чомусь стало легко на душі . Може тому , міркувала вона , що учні сьогодні нічим не вивели свою вчительку з рівноваги . ?

За високими вікнами кляси цвіли кущі магнолії і аромат їхніх тонких пахоців крізь розчахнуті вікна наповнював кімнату .

Пригорща білорожевих пелюсток валялася на підлозі, та на віконній лутці. Осипаний цвіт нагадував молодій вчительці мініатюрні хмарки, які біліють біля засиненого гірського озера у високому небі.

Мар"яна сіяла і вирощувала квіти; на леваді її ранчо, цвіли на грядках з калачиками левкої, ніби в якомусь бо-танічному парку. Вона частенько з матір"ю ходила на прогулянку. Любили удвох відпочивати край озера до якого тулилися тіняві берести, звисивши з гнучких віток зеленкувате пижмо еспанського моху. Здавалося, що якісь таємничі жінки направили тієї мички, розвішуючи її дбайливо на гінке гілля. Там, до самісеньких хвиль підступали дерева, здебільше карагачі, а те озеро, окрім жабурника та водяного маку було покрито килимом рожевобілих квітів, що вкупі з голубими творили своєрідну картину того незайнятого ніким куточка земної краси...

Так, або інакше, Мар"яна любила подорожувати. Разом з шкільними товаришками в пору літніх ваканцій, вона обїїхала спочатку Північнозахід Сполучених Штатів.

В миг ока, з узвишся Марікоп, вона споглянула у бездоння Великого каньйону.

В мандрівці, її зацікавила праця нафтових помп. Ті мовчазні роботи, тримаючи на плечах грубої роботи коромисла, помпували з глибочезних надр ропу, перекиляючи то одне, то друге плече, наче б то якась господиня, що наповняла з човна кленові цеберка водою.

Студентка, разом з однокурсниками в стеїті Оклагома оглядала індіан, що в лиховісних танцях щось викрикували.

В Мар"янінім альбомі зберігається декілька світлин, саме з тієї пори, коли, будучи ще в школі, вона з товаришками поїхала відвідати мертвотну пустелю в стеїті Арізона. Як пригадує, на безхмарному небі палило немилосердно сонце, і поблизу високих кактусів, де з безводних пісків, повівав сухий мусон.

Також мріяла побувати ще раз в Південній Кароліні, а особливо в пору, коли в Чарлестонському парку цвітуть камелії, магнолія, та море різнобарвистої азалії.

Дівчині хотілося оглянути мальовничі поля поблизу високих колон білявих палаців, яких залишили колоністи для своїх нащадків.

Чомусь Мар"яну лякала думка, що вона може в приблуду - моряка таки справді закохатись. - Дозрівають під сонцем овочі - думалося їй, - зажура осени з пожовтілих дерев

роняє золоті сльози смутку на землю, а потім підкрадається нежданно зима, з її лютими морозами й невпинними хуртовинами. Природа так споріднена з людським життям, а на землі нема нічого постійного, все змінюється, хоч те, що нутрується в ній, не хоче підкоритися мозкові, бунтується проти нього та вибирає для своєї втіхи власний, непередбачений шлях.

Мар'яна, перевіряючи учнівські контрольні роботи, здивувалася, що її увага розсіюється, і вона думає про щось друге. За очі, хвалила своїх учнів і була гордою своєю вчительською професією.

Їй, в студентські роки, не легко було вийти в люди. Хотілося дістати якомога кращі оцінки, бо від них залежала її стипендія.

Трагічний випадок з батьком стався, коли Мар'яна вчилася вже на другому курсі вищої школи. Її тато, Михайло Тарасович Нич, робив на залізниці об'їзджиком. Одного разу помітив, як один з щойноприбулих вагонів з амуніцією, починає димити. Не встиг він подати тривогу і втекти з тієї колії, як набої почали рватися. Деякі з них - смертельно його поранили.

Звичайно, місіс Нич дістала відшкодування за померлого чоловіка. Все ж воскресити Михайла не можна було за ані які мільйони. Вона, для свого небіжчика, вибрала найдорожчу труну та справила в місцевій православній церкві пишний обід.

Мар'яна ніколи не забуде тієї миті, коли домовину з тілом її батька здимали з катафалку біля свіжої могили. Дуже переживала втрату татка, але, діставши пересторогу, що мерці забирають в найпершу чергу тих, хто за ними найбільше журиться й побивається, - повірила такій вигадці, а заспокоївшись, почала ретельно вчитися і закінчила учительський каледж з відмінними оцінками...

Ось Мар'яна пригадала, як вона з невеликою групою студентів зробила прогулянку в Нову Мексіку, до Санта Фе. Це старовинне індіанське місто лежить на гористій вершині, яка піднімається сім тисяч футів над рівнем моря. По кам'яним східцям, Мар'яна з іншими, збиралася по згір'ю. Тоді нею цікавився один із однокурсників, що в Санта Фе запросив її до ресторану. Споживали вони мексиканські страви і запивали їх каліфорнійським вином. Коло палацу бувшого губернатора, в кольоровому одязі, сиділа купка індіанок. Мар'яна, в однієї з них, купила гарного килима, схожого на квітчастий луг. Ціла студентська екскурсія, відвідавши катедру святого Франціска, ще завітала до гірської каплиці, з назвою "Нашої Пані Світла".

Черниці звернули увагу екскурсантів на збудовані в дев'ятому столітті, так звані "дивні сходи". Їх змайстрував якийсь мексиканський святий із Естамадури.

Кожен камінь в Санта Фе нагадував про еспанських конкістадорів, вказував на муравлину працю ченців та їхній смак. Майже всі місцеві вироби можна було сміло перенести до Андалузії чи Каталонії, і ніхто б не сказав, що це не робота місцевих майстрів.

Мар'яні запам'ятався високий дерев'яний хрест, який височів над гористою місцевістю. Здавався копією тих хрестів, що їх і сьогодні носять по цілій Іспанії у час релігійних процесій в честь Богородиці.

Там, на висоті сім тисяч футів Мар'яна тому закоханому студентові, дала відкоша.

Хто зна — думалося вчительці, чи цей Олекса-моряк, хотів би, без нарікань на втому, поїхати з нею до таємничого і покритого вічним туманом, Санта Фе?

Чи він би не завагався порушити спокій того мовчазного простору та обмовитись їй про палке кохання, що загніздилося в його парубочім серці? Мабуть — ні, розчаровано вона прийшла до висновку.

Отак міркуючи, молода вчителька не зчулася, як увійшла прибиральниця. Збагнувши, що вже пізня година, Мар'яна хутенько збрала учнівські зшитки. Вже хотіла виходити з класу, а тут жінка закашлявшись, попросила в учительки ложку розчину кодеїну, що стояв у пляшечці в учнівській аптеці. Мар'яна задовольнила прохання робітниці і вийшла до свого авто, що самотньо стояло на подвір'ї.

Кругом було порожньо, наче в тому Санта Фе, коли вона збиралася по кам'яним східцях на захмарене узгір'я, оглянути краще краєвид.

Виїхавши на залиту гудроном дорогу, Мар'яна рішила по дорозі заїхати до своєї товаришки Долорес. Їй схотілося з кимсь поговорити, і разом відвідати кінотеатр.

Сеньйорита Долорес, будучи закоханою в банкіра Тоні Страелі, з часом, не маючи з ним побачення, йшла на руку своїй подрузі, підтримуючи дівоче товариство.

Мар'яна, здебільше у вільний час, намагалася бути з матір'ю. На ранчо було досить роботи біля гусей, свиней, корів та курей. Місіс Нич любила за всім у господарстві доглядати.

Запаркувавши край хідника на вулиці авто, і увійшовши в будинок, де мешкала Долорес, Мар'яна подзвонила.

— Гало, Мар'яно, — привіталася сеньйорина, що мала чорне волосся та вродливе, повновидне лице, як видно, засмагле

на сонці. Її великі, карі очі, із відтінком зелені та оздоблені подовгастим віночком вій, запитливо глянули на відвідувачку, а підведені брови, здвигнулись.

— Приїхала тебе, Долорес, запросити в кіно до "Капітолію". Іде, кажуть, гарний фільм: "Звідціля у вічність". В головних ролях — найкращі голівудські зірки — Монгомері Квіт, Френк Сінатра та Дебора Керр... —

"Ти забула, Мар'яно, ще додати Берта Ляндкастера, кіноартиста, чиею грою я особисто захоплена."

— Пробач мені за це. Берт просто випав мені з голови. Гра цього відомого артиста мені теж до смаку... —

Мар'яна зайшла до середини покою та зачекала, поки її подруга, Долорес Моліна, збереться. Також подзвонила матері на ферму, що приїде додому трохи пізніше. Перед входом в фойє "Капітолію" контролер компостером пробирав товаришкам квитки, пропускаючи їх в середину кінотеатру. Фільм тількищо починався і капельдинер, освітивши термряву кишеньковим ліхтариком, посадив дівчат на вільні місця.

В кіно переважали різного сорту військовики зі своїми коханками. Тих випадкових первісток завжди було повно на вулицях Сан Антоніо, бо недалеко розмістився військовий табір.

В фільми розгорталася картина з життя американського війська Перл Гарбору. Один з героїв фільму в боксерських змаганнях відмовився захищати честь своєї частини лишень тому, що почесну посаду сурмача, не заслуговуючи на те, перейняв інший... Неслухняного вояка карають тим, що відсилають до іншої піхотної частини. Там же, в другій військовій формації, і діють герої фільму зі всіма своїми людськими пристрастями, шукаючи в сірій буденщині насолоду душі.

В цілому фільм повний пристрасті та жаги кохання звичайного вояка до дружини полковника. Та її цілковита згода на таке кохання, чи перелюб, не викликав якоїсь позитивної реакції в думках молоді вчительки, Мар'яни. Навпаки, викликав здивування до такої матері неповнолітнього хлопчини. Такої думки була й сеньйорита Долорес. Їм обом дуже хотілося вийти заміж лише по кохання, і маючи власних дітей, не збочувати з дороги подружнього щастя.

..."Ну, як там твій любовник, Тоні?" — запитала Мар'яна подругу, коли вони вже мчалися автою по освітлених вулицях.

— Думаю, що я його на жодного сержанта не проміняю, хоч він не дуже то вболіває за мною. На перешкоді стоїть місис Бі-

та Маревик, - вельми інтелегентна і багата молода вдовиця. -

" Я чула , Долорес , це ім"я раніше , а тепер ще більше заінтригована , бо вона , маючи коней , взяла ходити коло їх , одного хлопця , що є односельцем Васька Лопуха , який працює у нас на ранчо . "

- А хіба ти , Мар"яно , цікавишся маєтком місіс Маревик? -
- " Хто його знає ? Я з тим новоприбулим конюхом вдовички ще не зустрічалася , хоч Васько , що зустрів його на автобусній станції , відгукується про нього добре . Виходить , що конюшний в маєтку місіс Маревик - бувший моряк і в нього з Васькових розмов , дівчині можна закохатись . "

- Дивує мене , Мар"яно , як вчителька може покохати звичайного собі конюха , та ще у вдовиці на службі ? Все ж , як я знаю , такі випадки в житті бувають . Хтось мені казав , що навіть донька одного з мільйонерів вибрала собі для любови жебрака і не перечучи серцю , одружилася з ним. . . -

" О , горе мені ! - намагалась жартувати Мар"яна . Чи та впливова і багата вдова не забажає і мені , бідній вчительці , стати на перешкоді ? "

- Я б , Мар"яно , все б віддала , щоб ту Маревичку схопив лунь , - чомусь спередсерддя вимовила Долорес , і більше не обзивалася ані пів словом до своєї подруги , аж поки авто не зупинилося біля її мешкання . Товаришки домовилися стрінутися на наступної суботи і на тому попрощалися .

ЧАСТИНА П"ЯТА

"КРЕОЛ" - ОЛЕКСІЯ ЧИЖА

Вже кілька місяців , як під бувшим моряком , Олексом , гарцював коник . Чиж , оволодівши ремеслом конюха , називав його " Креолом " . Жеребець відразу брав з копита в кар"єр , цокаючи підковами позаду " Чемного хлопця " , як звали коня господині .

" Креол " впадав в око своєю білою гривовою і такою самою широкою смугою , що вела від його подовгастого чола , де аж пашили ніздри , та охоплювала частину його верхньої губи .

" Чемний хлопець " місіс Віти Маревик , на якому вона любила одинокою вранці їздити неозорими лугами , був буйногровим , гнідим конем .

Перед тим, як спорядити його в дорогу, Олекса давав йому мірку найкращого вівса, одягав на огиря дорожню зброю, клав на його спину із срібними острогами сідло, а вивівши з стайні, вручав вуздечку в руки своєї господині, чи, не кваплячись, прив'язував гнідого до стовпа. Опісля брався за свого "Креола".

Місіс Віта, повна приязні до свого жеребця, гладила його загривок ніжною рукою, притуляла морду "Чемного хлопця" до своїх гарячих щік, ляскала долонею по його м'язистій шії. Маючи на собі ковбойський виряд та з широкими крисами тексаський капелюх, вона виглядала однією з тих жінок-колоністок, що гнали нарівні з чоловіками по рівнині, тисячі голів рогатого скоту через увесь Техас і Оклагому, ген аж до скотобоєн Канзасу.

Олекса, що зник до верховної їзди з дитячих років, з приємністю задивлявся, як місіс Маревик вправно володіє буйногровим румаком.

"Моя господиня маєтку, - думалося йому, може наповнити будь-якого мужчину світлом радості. Певно, що вона, як і кожна гарна собою жінка, любить трохи кокетувати. Тож в тому заможному й вишуканім товаристві, міркував він далі, - місіс Віта не є останньою спицею в колесі, і зайва річ її прирівнювати до тієї мотальної машини, яку вживають ткачі, коли їм потрібно барвисті стрічки та пряжу перемотувати."

Бувший моряк знав, що, крім промисловців, банкірів та великих землевласників, до маєтку вдови приїжджають в гостину ще й представники богем. Вечорами в її салоні відбуваються жваві дискусії про мистців, поетів, письменників.

Місіс Віта, як оповідав йому Джо Бусі, жваво реагує на ті всі розмови і сама забирає слово, коли хтось починає говорити про полотна Сезана, чи Пікассо, або про творчість Кафки, Фаулькнера, Гемінґвея, Генрі Джемса чи Еліота.

Деякі з поклонників молодой вдови, як велить місцевий етикет, для господині приносять якісь подарунки: коробку найкращого шоколаду, чи пахучий флакон "Фарбеже". Вона завжди дякувала за увагу, все ж подарунки не робили жодного ефекту на неї.

Сам конюх, Олекса Чиж, щосуботи зникав з маєтку Маревик. За ним приїжджав автом Васько і забирав з собою на ранчо місіс Нич.

Мар'яна, з якою його нарешті познайомив друг, виглядала жагучою і принадною; була точнісінько такою, як і на тій фотографії, що колись побачив Олекса в хаті Васькових батьків.

Він не йняв віри, що та його мрія будь-коли може збутися. Вчителька до нього відносилась доброзичливо, так само, як і місіс Віта Маревик. На обох з них в Олексі палав зір, і в одну та в другу, конюх був закоханий. Цю таємницю серденька, Олекса не довірив навіть закадишньому другу - ві, Васькові Лопуху.

Вільного від праці часу, бувший моряк, багато читав. Деякі з книжок, він позичав у панни Мар'яни, але неоцінним скарбом для нього була невеличка бібліотека, що її мала Марлін Бусі в своїй кімнаті.

Пожовтілі фоліанти "Псалмів Бухти", твори Томаса Пайна, Джорджа Вашингтона, оповідання Ірвінга, Емерсона, Льюїсфелло та Едгарда По, так і просилися йому до рук з книжкової шафи молодій муринки.

За короткий час, Олекса прочитав "Літературну історію Сполучених Штатів", видану Робертом Спілером. Гортаючи сторінки деяких журналів, Чижа на якусь мить замислився над безідейним, абстрактним мистецтвом, що його з упертою настирливістю в літературу сумнівної вартості, пропихають куйовдні автори. В тих творах Олекса вбачав звичайний собі формалізм, вмілої маніпуляції пальців змішувати різні фарби для творення на читача ефекту незрозумілості про будь-який зміст. На його думку — що ті створені словеси були схожі на мавп'ячі, незрозумілі вигуки.

Самі ж людоподібні мавпи, живучи серед розкішної природи Африки, чи Індії, спотворювали її своїм безглуздим нищенням. Абсурдність мавп'ячих мазків так званих модерністів, дратувала Чижу, та знеохотила його надалі цікавитися їхніми творами. Бо в них, замість естетичного ідеалу, панувала в писаннях справжня наркоманія абстрактіонізму.

Олекса, як і молода вчителька, Мар'яна Ніч, захоплювався творами Гемінґвея, Джана Стейбека, Сінкляра Луїса... Його вабило адекватне пізнання, тоб-то такі твори, що відображали об'єктивну реальність сучасного світу.

На полицях книжкової шафи, там же в кімнаті Марлін, Олекса побачив "Капітал" Карла Маркса та вчення Мао, як творити революцію. В довіднику виразно було зазначено не тільки, як виготовляти з годинниковим механізмом бомби, а також і про доцільне вживання вибухових речовин для знищення капіталу.

З тих усіх підпільних видань маоїстів для Чижа було ясно, на яку дорогу ступила донька Джо Бусі.

Про ті нелегальні товариства, метою яких було не лише вбивати,

а й займатися викраданням дітей багатих, та наскоків на банки,

Олекса знав з преси, телевізії, радіо. Підозрівав - Марлін належить до негритянської організації "Чорної пантери".

Одного разу на Різдво міс Марлін навідалася із Сан-Франсіска в гості до своїх батьків. Була вона вдоволена похвалою конюхом її книгозбірні, з якої Олекса перечитав багато цінних книжок. Мурилка мала на вигляд не більше двадцяти трьох років, і білизна свого лица могла сміливо рахувати себе білою. З Олексом, будучи трохи нижче від нього на зріст, поводитися чемненно, розпитувала, звідки він родом та як і коли приїхав в Сполучені Штати.

Знаючи її революційні настрої Олекса оповів їй про деяких революціонерів - комуністів, які воювали за владу Рад на Україні, а встановивши її на рідній землі, були, як Олександр Йосипович Пузиревський, що був командиром полку, з тисячами іншими командирами розстріляний в 1937 році. Як кажуть, мурин зробив своє діло, мурин може відійти. Пузир був ковалем української долі, хотів трударям викувати на століття дружбу та мир, але пізно схаменувся, що довірився вогненним гаслам всесвітнього братерства, і так безславно від власних ідеологістів й загинув. Встане він колись з попелу, як герой революції, але що з того, коли герой-мертвий.....

В свою чергу Марлін скаржилася на велику дискримінацію кольорового населення Америки, та про ті рішучі заходи, що їх плянують вжити деякі негритянські організації.

На її слова конюх відповів: "Найліпше що негри можуть зробити для себе, це - наполегливо вчитися й стати прекрасними фахівцями в усіх галузях американського життя. Тоді жодна дискримінація ні для кого не буде страшною".

..." Діло йде до чорної революції " - казала Марлін, бо молодь розуміє лише правду у смертоносних пострілах, що започаткують справедливість. Олекса ще запитав в неї про зухвалу контрибуцію, яку чорні революціонери вимагають в кожного білого, тому що, моаяв, їхніх предків було білими половлено і відправлено із Золотого Берега, як рабів в Америку.

- Така контрибуція, доповнила Марлін, рахується символістичною. Легітамацією контрибуції для революційної армії займуться фінансові трести, та різні церковні організації."

" Читав я, Марлін, - продовжував Олекса, як гебреї в Нью-Йорку прийшли організовано з палицями до своєї синагоги, почувши, що за тим викупом з'явиться до їхнього храму представник "Чорної пантери." Дізнавшись наперед про єврейську озброєну варту, в того мурина відпало бажання підставляти свої ребра під буки Сіону ..."

Такі докази новсприбулого конюха - чужинця не дуже то радували душу молодій негретянці. Не знала, що й подумати; зраділа питанню,

чи вона не змогла б йому дещо пояснити про чаклунську віру мешканців острова Таїті, що має назву "вудду"?

В Берклі, - сказала Марлін, будучи студенткою факультету соціології, я познайомилася з професором - жінкою, яка не лише поклонялася злomu духові, втіленому в оточуючі довкола нас речі, а й рахувалася жрекинею цього, повного таємничих заклять та уособлення культу, ..."

І щоб якось продовжити розпочату розмову, Олекса запитав: - А звідкіля те вірування вуддизму на Гаїті взялося? -

"Думаю, - відповіла Марлін, що до Західних Індій його разом з ритуальним бубном, завезли з Африки чорні невольники. Тому - то на деяких гаїтянцях тяжить закляття тієї віри їхніх предків, що вірили про міріяди божеств. Ті богове можуть втілятися не тільки в яскравого метелика, чи якусь пташку, а і в любу квітку, чи в любе дерево, що шумить своїми зеленими гілячинками. Таке перевтілення з однієї речі в іншу відноситься так само й до людей. Від тієї професорки я почула одне повір'я про чоловіка, який перед стратою поклявся вернутися в подобі зеленого дерева з того світу і відплатити своїм ворогам за неповинну смерть. І що ти, Олексо, думаєш? Мертвець ту свою обітницю сповнив цілковито. З його мертвого тіла виросло гарне деревце з привабливими, але отруйними плодами. Ті його вороги, що приходили на його могилу з цікавості зривали соковиті плоди, а вернувшись додому, раптово вмирали ..."

- Я чув, - продовжував розмову Чиж, що поклонники вудду придають велику увагу звичайній собі ляльці, яка мусить собою уособлювати ворога. Тоді таку ляльку, що має схожість з наміченою жертвою, проколюють шпилькою ... -

"Думаю, - відповіла Марлін, це - звичайна вигадка ворогів вуддизму, разом з брехливими чутками, що його поклонники при своїх ритуалах, вживають кров із замордованих білих дітей..". Пізніше, вели розмову про отруйних гадюк і про культ поклоніння кобри, що є персоніфікацією одного із божеств.

Марлін, не будучи сама одержимою вуддизмом, все ж вірила в заклинання та в магію таємничого закляття. Тому, як звичайно, розмова перейшла про амулети, що служили оберегом для віруючих.

Міс Марлін перед своїм від'їздом з маєтку до Сан - Франсиско, прийшла на конюшню попрощатися з Олексою. Розлучились вони приятелями. З тієї пам'ятної пори, студентка до своїх батьків більше не приїжджала. Зрідка - коли листоноша приносив від неї листи. Десь, видно, думав Олеса, Марлін усе роз'їжджає, збирає сили для негритянської революції...

Новітнього втікача часто вітали гості, навідуючись до маєтку

місіс Віти . Мав охоту з Олексом порозмовляти Гюдж Моріс , суддя Вінсент Мак Кліш, лікар Рой Сільвер та банкір Тоні Страелі . Інколи конюх бачив на подвір'ї "Каделляк" містера Гарольда Вокера, який лише здалека махав йому рукою , бо все , ніби-то кудись поспішав . Та все ж через Віту або когось іншого, завжди передавав йому привіт , чи запитував , чи Олекс вже при звичаївся до нового місця ?

Крім щоденної роботи в стайні , втікач допомагав Джо Бусі не тільки електричною косаркою косити густу траву, а й обрізувати гілячини овочевих дерев рясного саду, та стригти вічнозелені чагарники , що служили за огорожу в маєтку . Його цікаве до всього око милували різнобарвисті кущі азалій, рожевіючи , то спалахуючи вогненним полум'ям довкола тонкостанних берізок .

Крізь Вітин чудесний сад , змієюю вився невеличкий потічок, окаймований природними виступами скель . Кам'янисті брила, виложуючи береги того джерела, здавалися серед квітчастого моря брунатними острівками володаря — сонця .

" Боже , думалося Олексі . Як той час швидко біжить . Ніби ще вчора він , Олекс Чиж , стояв на помості свого корабля . А насправді — перегорнута ціла книга, повна всіляких пригод . Він мав велике щастя , що в ту пору , як опинився за бортом , на Караїбському морі не піднявся тайфун . Тоді б йому ніколи не бачити світу і там би , в тих роз'ятрених хвилях , моряк дальніх плавань, знайшов би свій останній кінець .

З пам'яті напливла його відпустка, коли він вернувся у рідний куток . Вкупі з іншими молодими односельцями, взявся сусідові допомагати крити шифером дах . Дзвеніли дружно молотки, вже нікому непотрібна була кельма , блискотіючи в траві край випороженого від цементного розчину корита , а Олекс не переставав гатити у той шифер за цвяхом цвях . Хлопці знизу подавали по драбині плити шиферу на дах . Чиж стояв на самому версі серед свіжих кроків та шелівок . Його голова майже торкалася електричних проводів , які ніби ті натягнуті струни кобзи, брели в блакитній високості, а з них злітали і кружились над клунею метушливі ластівки .

Після закінчення накриття даху, там же в саду, під вишнями та яблунями , господарем були розставлені дбайливо столи з різними стравами та горілкою . Тоді всі ті добрі люди , що прийшли безкорисливо на поміч сусідові крити шифером дах , усілися урочисто , як одна дружня і велика родина .

Приїжджаючи на батьківщину, Олекс любив виходити в поле, вслухаючись в дивний шум, що вставав з-за горбів . Ніби ті величезні в джунглях слони, так у димці ранкового туману виглядали колгоспні комбайни . Вони стрекотіли, мов з атомових вирв сарана, вцілівши після вибуху водневої бомби .

А по залитому сонцем шосе їхали вантажні машини, наповнені зе-

рном , здаючи на державні елеватори народній хліб . А на ще нескошений смузі урожаю , достиглі колоски виглядали , ніби ті близнята: колосок до колосочка , а щоб не роз"е - днувати їх , то - комбайн підбирав до останнього .

Любив Олекса також навідатись на покіс у пору спо - кою та зачарованої тиші . Луг , скошений рівненько біля високих копиць сіна , кутив безперестанку туманом .

Ожереди скошеного очерету стояли окрай невеликого о - зера , що пишалося не тільки купавками - глечиками , а й хвилястою осокою . На кручі того озера Олекса побачив старого діда , що від тих куширів та глечиків витягав ву - дкою золотого коропа . Рибалка був у солом"яному брилі , у вишиванці , в полотняних штаних та підперезаний черво - ним кунтушем . Як пригадує Олекса , дідусь виявився бала - кучим . Він ніяк не міг нахвалитися своєю внучкою і прого - ворився , що вона заручилася з добрим хлопцем . Скоро буде і весілля .

Для короваю , що його замісять щебетливі та говірки дружки , вже готові в півниках рушники . Рибалка запрошу - вав і Олексу на весілля . Казав , що Олекса дуже схожий на його двоєрідного брата Сашка Власюка . Їх разом з села в молоді роки забрали до царської армії . Разом з ві - йни - додому вернулись . Обидва й одружилися в рідному селі . Тільки Власюків підчас колективізації було п"яни - цями та неробами розкуркулено , та з Сашкових дітей , а в нього їх було аж п"ятеро , кожушки та смушеві шапки поздирано , і за всією сім"єю десь за полярним колом й слід загинув . Був він , Сашко , в ті роки молодий та здоровий , увесь вилитий в тебе , мій сину—

Багато добрих людей загинуло за своє довір"я до ошу - канців , - думалося морякові . Лишилася про них добра па - м"ять в народі , що все те лихо на українській землі мине страшним і неповторним сном .

Таких , як Сашко Власюк пропало - мільйони , і ніхто в світі за них не заступився , не спинив злочинців , коли вони в ім"я загірних ідей та фальшивого братерства , підні - мали свою лиху руку на весь наш волелюбний нарід , при - криваючись облудними гаслами добра для ... всіх ! .

Але навіщо про сумне думати ? - мислив Олекса . Ось він вернеться в свої святі околиці , та з донькою сусіда пі - дуть на луг до того озера , а здибавши рибалку , моряк йому прокаже : "Бачите , дядечку , у нас —непочата весна , повна со - нця , молодечої снаги , усіяних зорями вечорів і солов"їних

співів з ліщиннику . А в наших очах – світиться краса юних , закоханих сердець . Вона подібна до краси цього мрійливого озера , що відбиває на своїх голубливих плесах зеленошаті береги , разом з шелюгою ...

Дід , той самий , що колись проговорився про долю Сашка Власюка , зраділо б поглянув на них , відірвався б свого попловка і промовив би :

" Щасти вам, дітки, обидьвом на вашому довгому подружньому шляху. Хай ніхто з вас не зазнає лиха , якого зазнали ваші діди та батьки в часи будові соціалізму ..."

А вони б раді за своє непідробне кохання , і за те , що навіки пропала лічина зла , пішли б отак лугом , п'яні сподівань про свободу і людську справедливість .

Отак би удвох і блукали б по соковитій отаві, аж до тієї стемнілої пори , коли на небі , оточений зірками, блисне серп місяця

У літню пору був би добрий ужинок для Олекси Чижа в рідній стороні . Міг би одружитися з сусідньою дівчиною , що так любить одягати рутяного віночка на голову та грати на калиновій сопільці . Але в нього не вийшло ні те , ні се . Закортіло йому знову вернутися до великого гамірливого міста , як перші , зжовтілі листочки безшумно злітали з кленів на довгі мармурові сходи, що вели згори вниз до вкритого туманом заглохлого парку . Вони вилися змієюю недалеко закутої в граніт набережної . Здавалося – вітер , в тужінні на порожній лаві , насвистує осінній мотив . Ось раптом , – змінив його на зимовий . В Олексиних очах , зарясніли замети білого снігу . Йому дерева здавалися людськими постатями , що в млині їх коло засіків ковша , обсипано мукою і те борошно на подаку все сиплетися і сиплеться ...

От уявилися Олексі околиці рідного селища ; на плетяних тинах сидять галки і щось крикають у морозний, січневий день . З кагла найближчої хати , курить дим . Куди тільки не глянь – дерева, хати, річка , поле , гаї, - все вкрито пухким покривом снігу . Де- не- де видніються звірині чи людські сліди .

Десь , думалося йому , господиня з кадубу загорнула ми – скою нашаткованої капусти і внесла її до столу . Без неї в хаті немає й обіду , така вона смачна .

... Крім такої ідилії рідних околиць , Олексі Чижові не раз снилися зелені кедрини , що з високих круч дивляться

вниз на білий пісок, звідкіля доносяться глухі звуки хвиль .

На тому березі губить стихія свою пінисту лу - ску , лиже ріни , обризкує гравій і разом з улямками раковин , викидає молюски та черепашки. Це — виклю - чне право моря заливати хребтами хвиль прибереж - ний пісок . Особливо чарувало воно , хлопця, вечірнім часом , у пору , як мряка вкривала увесь небовид , ли - шаючи лише золоту широку тасьму на обрії . Сонце , зне - може не від мрій , ще розплющувало свої сонні повіки , та в сизочорних хвилях топило свою журбу . Ледь помітна печаль того світила виблискувала на хвилях , що із сво - їх розпанахтаних надр викидали білу мережку нічної со - рочки морської царівни , коли вона збирається лягати до ліжка , оздобленого ряскою та пахучими зелями .

З такими химерними мріями , Олекса Чиж і вирушив у широкий світ . Через бувшого керівника гуртка юних моряків , йому вдалося поступити на торговельне судно " Витязь " , і вже разом з командою , вирушити в далекий рейс . Характеристика , дана йому старим і заслуженим ка - пітаном , стала Олексі моряцьким паспортом на майбутнє .

Отак мріючи , пригадав , як минулої суботи , їздив з Мар"яною на забаву .

Танці відбувалися на відкритому повітрі . Вчителька , одягнута в люстринову сукню , почувала себе щасливою і задоволеною . Музиканти , знаючи смак публіки , грали напро - чуд добре . З естради лунав приємний голос співачки , на шії якої блискотіло дороге брилянтове намисто . Вона була в чорній , довгій сукні , а її оголені руки здавалися гнучкими стеблами лілеї . Тут же недалеко танцювального майданчику для відвідувачів були розставлені столики .

Після того , як останні звуки джаз-банду завмерли в повітрі , Олекса , радий і збуджений , відвів свою портне - ршу до столика .

— Ти чомусь Мар"яно , мені , своєю граційною в та - нцях постаттю та невимушеною усмішкою , нагадуєш менаду . -

На його комплімент , молода вчителька усміхнулася .
" Ти , Олексо , хочеш сказати , що я подібна на вакханку ? -
Може таке порівняння й недоречне , все ж , якщо вірити про повернення через сотні років тих , що колись жили на сві - ті , тільки під другим ім"ям , то я можу мати рацію . -

" Олексо , я знаю одну істину , що мертві назад не ве - ртаються . Бо це проти Христового вчення . Вони оживуть , як почують голос Спасителя . Але він вдруге ще не прихо -

див на землю , то нема й мови про це . Все ж , коли тобі таке ім"я , як менада , припало до смаку , я заперечува - ти не стану . Хай вже буде вакханка моїм протитипом . "

Мар"яна в той чудовий вечір була в доброму настрої . В неї від захоплення горіли очі і кликали Олексу з собою в засинену далечінь , ніби ті путеводні зірки , що світилися над таємничим і невгамонним морем в час , як втікач уперше ступнув на борт корабля .

Отак , він і згадав : його судно , ще перед тим , як переплисти екватор , лишило чимало військового спорядження в Олександрії для цілого Єгипту . " Витязь " , обгинаючи Африку , тримав курс в Індійський океан , щоб закоритися в бухті Ганою . На ту пору Суецький канал був захарашений потопленими кораблями і тому закритий для навігації .

В Північному В"етнамі цілій команді судна довелося зазнати дошкульних втрат , що їх заподіяла американська авіація , бомбардуючи не тільки Ганою , а й усі гавані на побережжі затоки .

Вернувшись до українського порту Одеси , " Витязь " довго не стояв без діла , а рушив у новий рейс з вантажем танків та розібраних літаків , цього разу вже на соціалістичну Кубу .

Так , як і його неквапна , мішана людність , самий острів якогось помітного враження на моряка не справив . Там у Гавані в нього остаточно оформився плян втечі та зустріч з Мар"яною . А щоб переконатися , що це справжня дійсність , а не сон , Олекса злегка доторкнувся руки вчительки . Від того дотику , Мар"яна злегка усмінулась .

" Поглянь , сказала вона . Ондечки Васько з Долорес стоять в чеканні , щоб оркестра не забарилась знову загра - ти до танцю . Хочеш , давай ближче підійдемо до них . " І не питаючи згоди , вона схопила Олексу за руку і потягла , як слухняного хлопчика за собою туди , де серед розпашілих пар стояв Васько з її подругою Долорес .

— Ну , як вам танцюється ? - запитала Мар"яна .
" Дякуем " - відповіла сеньйорита . Не знаю , щоб на це сказав мій Тоні , якби він мене побачив в танці з будь - ким іншим . Все ж , банкір не дуже то користується моїм довір"ям . . . " В розмову втрутився Васько :

— Після цього танцю ми домовились сісти за столика

і покликати кельнера. Хай швидше несе товариству морозива й пляшки содової води. Не можу Вам ручатись, як танцює, чи провадить свій вільний час з кавалером Долорес. Їй Богу, можу посвідчити, що зі мною вона поводитьсь дуже чемно і кращої партнерки щодо танців мені годі й додумання...-

"Дякую, Васько, за такі високопарні слова. Бо це вперше на свою адресу я їх почула та ще від особи, що ніколи ні в кого не закохується."

- Сеньйорито, Васько в нас належить до козацького роду, - намагався жартувати Олекса. Він завжди на думці тримає прислів'я, що виникло серед запорожців: Баба з воза - козакові легше. - Думає він, як то зробив колись Сковорода - пуститися в мандри. Отже, Долорес, не дуже-то звертайте на його поведінку увагу...-

"Олекса має цілковиту рацію, - сказав за себе Васько. Самому мені буде легше пуститися в мандрівку, ніж з будь-ким другим. Може вже пізніше я свій погляд зміню, а на сьогодні - ні ..."

Олекса Чиж був протилежної думки, як його односелець. Він мріяв про швидке одруження з вчителькою Мар'яною. Але працюючи в маєтку Віти Маревик, він також почав вагаться, чи дійсно він Мар'яну палко так любить, чи - ні?

Дівчину справді бувший моряк кохав, але його парубоче серденько чомусь розкололося надвое: одну частину - полонив і наповнив образ молодой вчительки Мар'яни, коли ж в другу - безповоротно вселився образ його господині - місіс Віти.

Від такої раптовості, Олекса розгубився, стоячи на роздоріжжі, не знав, на який крок йому рішитися.

Найдоцільніше йому було б виїхати звідця кудись вчитися. Хотілося бути гідним свого безталанного батька і стати лікарем. Мав бажання здобути титул доктора медицини, і вже, розпочавши свою власну лікарську практику, одружитися з панною Мар'яною. І тут також стояло запитання?

Бо завжди, як конюх супроводжував господиню місіс Маревик "Креолом", в годину її прогулянки верхи, то його парубоче серце видавало з головою: Чиж був у Віту безмежно закоханий

.. Кружляючись в танку, Мар'яна йому здебільше оповідала про сеньйориту Долорес. Вони навчалися разом не тільки в початковій та середній школі, а також в каледжі. В тому дівочому університеті, Мар'яні чомусь не подобався з червоної цегли будинок школи, хоч довкруги буяло від зелені. Деревя сплітали гіллям густу корону біля головного

фасаду високого будинку . В студенські роки , - продо -
вжувала згадувати Мар"яна , ми найбільше пустували по -
близу берегів ріки Сан - Антоніо: хвилі канули десь у
сувоях, вічності , і чим наші молоді серця були налиті ,
тим у щасті й очі світилися . От і наступної суботи не
стихатимуть жарти залюблених по обидвох берегах, тієї
водяної артерії , бо наближаються гучні карнавальні вечори .
Коли , Олексю , даєш згоду, що будеш чемним хлопчиком ,
то ми з тобою в тому карнавалі можемо взяти участь... -
"Я приєднуюся , міс , до твоєї пропозиції . Це хороша думка ,
використаємо її , як зуміємо , зазнаючи лише радості на
тому мені ще незнанному карнавалі . -

Від його щирих, та палких, слів , Мар"яна злегка заша -
рілася і відповіла :

- Вогненна блискавиця , розкривши лоно океанських,
вічно неспокійних хвиль, заворожила їх, намить , з тим , щоб
розцвітало життя на берегах , яких, вони обминають . То як
це пояснити , що двоє самотніх, молодих, людей різної статі ,
при першій, випадковій зустрічі , глянули одне одному в душу
і відразу знайшли спільну мову сердець . Скажи мені , Олексю ,
а чи можуть разом дружити : Любов і Щастя ? -

" Я міркую, що можуть . Так само, як сонце і вода ,
які й сприяли своєю злукою створенню життя на землі .

А щодо людського кохання, то воно подібне на куші пишних,
троянд, чи тюльпанів, які в єдину мить, розпукують свої
тендитні пелюстки назустріч невідомому ранку . Тоді в лю -
дських, серцях, раптом вмирають квіти ненависті, зла - ті чо -
рні привиди ночі - повної страху . Замість них - квітнуть
зела любови , обціловані соняшним промінням ... -

" Отже , ти , Олексю , хочеш сказати, що тоді емоції
радості та віри в життя , беруть гору ? "

- Думаю, що ти , мене , Мар"яно , вірно зрозуміла . Справжня
любов перемагає спрагу ненависті , і гасить будь - який
гнів . Властиво , це і є означенням справжньої віри, а той,
хто одержимий такою вірою - почуватиме себе на сьомому небі . -

Від твоїх , Олексю, палких слів я дістала запоморочен -
ня голови, та все ж - зовучий поклик твого палкого серця, ви -
кликав почуття легкості . Але час мені вертатися додому... "
Дивний блиск її розумних очей Олексю зберіг на дні душі,
а сама розмова дарувала йому барвистого віночка з хреща -
того барвінку , з калиновими гілочками та рутою . В його
серці не було жодного смутку . В нім , вирувала лише радість .

ЧАСТИНА ШОСТА

ФЕСТИВАЛЬ НА РІЧЦІ САН-АНТОНІО

Наступної суботи ціле товариство , що складалося з Мар"яни , Долорес , Васька та Олексі , плывло повз зелені береги , човном .

Сиза мла завувалювала оддалік повноводну ріку , і там крізь густу сітку туману здавалося , що сіє дрібна мряка ба - рвисті , миготливі світла .

Олексі здавалося , що щастя його подібне до плину в річці води , що будь - які береги ломить . З бадьорим товариством , він споглядав на човни та гондоли , що плвли вниз , за течією , повні безжурних хлопців та дівчат . Крізь водяний шум ріки та вершків прибережніх дерев , линув далеко мелодійний дзенькіт гітари , і йому вторили інші десь з сусідніх човнів . Гітаристи славили в своїм співі кохання , виливаючи його із своїх сердець подругам , що сиділи поруч .

" О , яка радість бути ясным , як та пісня своїм серцем , " - признався Олекса своїй поклонниці . Вона - емоційний витвір мо лодечих почувань і є вершком людської замрії . . . "

- Каравеля твоїх , Олексо , бажань повна почуття гото - вності вирушати з нап"ятими вітрилами до рідних , українсь - ких берегів , - намагалась жартувати Мар"яна .

" На цей раз твоя вчительська інтуїція тебе не підвела . Схвильовано хоч і споглядаю на заткану синіми вогнями рі - ку Сан - Антоніо , та моментом мого осяяння - це береги моєї далекої вітчизни .

Згадую , як образки духового і вічного світу прибере - жні , Дніпрові луги , де понад кручею могутньої ріки поміж дубняку , принаджує своїми кетягами калина . Також з моєї пам"яті спливає безкрає поле , повне шуму золотих колосків . Усвідомивши своїм вчуттям , що ті святі для мене місця на сьогодні втрачені , мені й захотілося заспівати ще гучніше тих гітаристів з сусідньої гондоли . . . "

Олекса , не чекаючи відповідді від Мар"яни , на повний голос , заспівав :

" Ой , у полі три берізоньки ,
Одна другу та й вихитує ,
А в козака - три дівчиноньки ,
Одна - другу тай випитує . . . "

Мар"яна вслухалася в натхненний спів , намагаючись зрозуміти зміст слів Олексинної , незнайомої їй пісні .

Вона міркувала увесь час збагнути : якою своєю рідністю її помисли міг. полонити втікач з Дніпров"я ? Вертілося в її голові , що Чиж захопив її щирістю і природньою поведінкою . Хіба вона почувала себе п"ятнадцятилітньою дівулею , з якоїсь забутої ферми стейту Айови , що її на межі кукурудзяного поля піддував один із молодих рекрутів ? Стократ — ні . Та й таке порівняння було недоцільним , бо Мар"яна не почувала себе обдуреною і покинутою . Вчителька вірила Олексі , прагнула пізнати його серце і хоч у мріях відтворити красу цілої його істоти .

Її милодан приємним тембром свого голосу розігнав всілякий сумнів з її душі і чомусь нагадував дівчині велику дитину , що страхається вступити босоніж в річку , не знаючи її глибини .

" Пристанемо човном до берега , і трішки прогуляємось по ньому , " — попросила Мар"яна Васька .

До пропозиції вчительки пристало ціле товариство . Усі гуртом витягнули човна на глинястий берег й зднявши з кочетів весла , поклали їх між бадь , а самі усілися на недалекому горбі , схожого на зелений і квітчастий килим . Очима водили за фоеверками , які злітали десь із-за ріки , ніби вогненні комети , а описавши над очеретом параболу , падали гарячими зорями в темну , холодну воду .

Серед зволжених трав послуних чагарів , лунали юні , захоплені голоси , і лунко відлунювали поцілунки закоханих .

— Пора нам вертатися назад , — сказала Мар"яна .

Поки здамо на прокатній станції човна та доберемось додому , то буде опівніч . Мати завжди турбується , не спить , аж до часу , коли я не ляжу до ліжка спочивати . . .

" Цей чудесний вечір зостанеться в моїй пам"яті назавжди " — прощаючись зі всіма , говорив Олекса .

— До нової зустрічі ! — долинули до нього слова вчительки , що поспішала чимхучіш відвезти Долорес і вернутись на ферму .

" Допобачення , " — пролунав дівчатам услід голос Васька .

Вже наодинці в котеджі , Олекса перегортав в пам"яті хвилині останньої зустрічі з Мар"яною .

Тієї пори , безвидну і шерхату ніч , зі сторони північної частини саду , почала кресати блискавиця . Вона своїми вогненними

стрілами, ніби намагалася розколоти верхів'я порослих горбів. Хай же з їхнього надра, з-під земного гроту вивереться вода, і залле своїм бурхливим потоком врунисті долини, змітаючи надприродною силою усе на дорозі.

Олекса в цю мить мріяв про Мар'яну, хоч у своїм серці признався, що ціле ество його все ж нею не виповнене. В його парубочому серці ще лишалося місце й для місці Віти Маревик.

Таке відкриття його ані трохи не бентежило, хоч робило його мислення абстрактним щодо об'єктивної дійсності та реального світу.

Одного погожого соняшного ранку, Олекса з Васьком, та Мар'яна з Долорес поїхали на південь від Сан-Антоніо до монастиря святого Йосипа. Яскраве сонце, ласкаве для людей і до всього живого, на землю лило своє оновлене, весняне проміння.

— Вгадай, Олексо, що за урочистий день випадає на сьогодні в цих околицях? — запитала Мар'яна.

" Кожен день - це сторінка з скрижалів вічності, наповнена змістом гідності, а неділя, в народі має специфічне поняття краси і великої святості. Тому-то в неділю мусить бути якесь урочисте свято " - мислив Олекса.

Справді, - відповіла вчителька, ти вгадав. Сьогодні в нас надзвичайний празник, а саме - приліт ластівок. Летять ці маленькі, Божі створіння десь із Флориди, сполоханими пелюстками сонця. Кажуть, що вони - це грона космічних світил; відірвавшись від золотих гілячинок небесного саду, в своїм падінні на землю, перетворюються в леті, в тих маленьких сірогрудих пташок, що ми називаємо ластівками. -

" Може воно й так, " - в задумі відповів Чиж. Треба вірити, що десь існує країна, де світить вічне сонце. Звідтіля, із сфер вічності, де ніхто не кулиться з холоду, ті маленькі створіння і приносять на крилах частинку вічного тепла та вічної радості. Думаю, що країна ластівок якраз лежить за небосхилом, куди щезає увечори сонце. Туди і ми, як і всі смертні, відлинемо "...

- Було б найкраще цей білий світ покинути маленькою ластівкою, з тим, щоб знову народитися на світ з першим промінням воскреслого сонця. В це перетілення, я, Олексо, свято вірю. -

" А який зв'язок має довгожданий приліт з еспанським

старовинним монастирем ? "

- Зверну твою , Олексю , увагу , що повернення ластів"їних , родин – велика радість всього населення , а особливо ченців . Ці служителі культу поважаю з"являються від напівтемних , піляст - рів святої обителі , зачаровані мелодіями мідних дзвонів . Те калатання благовістить про перші пташині когорти , що в соня - шнім гомоні наближаються до вилинах , в століттях високих куполів середньовічного собору -

" А знаєш що , Мар"яно , вони мені ті ластів"їні зграї минулої ночі снилися , але в дуже дивному вигляді . А це все - під впливом одного мого товариша з далеких Броварів : , чи з селища Биковні , недалеко передмістя густонаселеної столиці України , міста Києва . Той друг , з яким я вчився в мед - технікуми , довірившись мені , оповідав , що його мати , будучи в 1937 році підлітком , з іншими хлопчиками та дівчатками , пасла ціле літо на соковитому лузі колгоспний скот . Недалеко зе - леного пасовища - розлігся і шумів густими ялицями та со - снами таємничий ліс . З тієї гушавини лісу до пастухів - дітей з села Биковні , долітали безупинно у зойках , постріли . А так , як та частина лісових звірів була обгорожена ви - соким парканом , що навіть пес не міг би перескочити , то ніхто з цікавих селян або їхніх дітей не мав охоти туди за - глянути і довідатись , що то за дикі постріли колошкають день і ніч ідилію споконвічної тиші . Все ж моя мати та й усі мешканці села знали , що там лежить заборонена зона . . Задовго ще до німецько - фашистівської навали , туди в заборо - нену , для людського ока , зону , заїжджали , криті брезентом до - вгі , вантажні автомашини . Також під конвоем узбеків і рудоволосих хозар , туди гнали колони знесених та худючих , політв"язнів . З того обгороженого соснового лісу з них ні - хто не повертався в живих . Автохтонів України – озвірілі від людської крові кати , усіх розстрілювали , а трупи у глибоких яругах , присипали вапном . Діти - пастушки , що бачили , як тих безневинних вели повз пасовисько , підрісши пригадували вираз облич приречених . Вони світилися дивним сяйвом не зла - много духа і святості цілого мученика - народу . Вже , як ті двоногі тварини - накивали п"ятами , то мати того мого друга з Биковні , з цікавості , з іншими подругами , проломивши паркан , увійшла до соснового лісу . Там вони й побачили го - ри поневічених трупів , яких вбивці не встигли , тікаючи при - гребти землею . З того часу кажуть , що душі закатованих му - чеників перетворилися у звичайних собі ластівок , які навесні вертаються під селянські , солом"яні стріхи , щебечуть собі та освіжають своєю присутністю в народі пам"ять про тих , що їх вели під щільним конвоем модерні"ординці до соснового лісу . "

Ще трохи пройшовши в цілковитій мовчанці , ціле товариство

опинилося напроти замшілих мурів старовинної обителі.

Високі, ковані ворота були наростіж відчинені; сновигала святково вбрана юрма різної статі та віку. Де-не-де по - ходжали ченці в домотканих, гебітах брунатого кольору, пі - перезавшись саморобними мотузками. На ногах вони мали шкіряні капці.

Раптом навтоп почав жваво щось вигукувати і показувати пальцями на небосхил. Звідтіля з"явилися табунці метушливих, сірих, пташок. Сірі стіни монастиря відразу ніби ожили; з усіх храмів радісно задзвонили в дзвони.

— Гляньте, гляньте, мої друзі, — вигукнув Олекса. Онде ластівоньки, ніби ті мотилі летять. Якби це видиво було на Україні, то я б не завагався сказати, що то в них, втіли - лися душі дітей, матерів та батьків, яких гнали, тримаю - чи розлючених, вівчарок, в мовчазний, сосновий ліс за Броварями, косоокі конвоїри на розстріл

Мар"яна й Долорес не прислухалися до останніх Олексоу сказаних слів, бо справді помітили цяточки в небі, що на - ближаючись, зростали. Ще трохи - і ті рухливі цяточки пере - творилися в довгожданних ластівок.

Приліт маленьких створінь вилився в дивний каскад нескла - занної радості, відбиваючись на обличчях присутніх людей.

А звуки дзвонів тонули у соняшному гомоні і падали золотою мережкою сонця на спокійні хвилі, що зникали в безвісті.

"Не дивлячись на трагічну пам"ять власного серця, все ж, Мар"яно, я радий зустрічати з тобою, Долорес та Васьком ластів"иний приліт. А мешканці цих околиць вітають пташок, наче вони є їхніми дітками, що вирушили в світ по науку, і набравшись мудрості, вертаються додому."

— Я згоджуюсь, Олексо, з тобою, — сказав Васько. Ще на ба - тьківщині, від старих людей, я чув — ластівки під осінь, зби - раючись табунцями, вирушають до вирію через потаємні тунелі. Ті підземні дороги прокладані невідомо ким у степових, глибо - ких, криницях. Такий спокусливий шлях, пташки вибрали лише то - му, що тудю найкоротше летіти до вирію.

Навесні, у м'якші ночі, повні виногронного сузір'я, ко - ли світить місяць над посушливими дібровами та хатами, вони й вилітають з тих підземних сховищ, сідають собі на кросно сли - зьких, цямрин та смакують цілющу водицю, залишену якоюсь го - сподинею на дні кленового цеберка. А після відпочинку — летять собі далі, щебечуть до покритих молочним цвітом садів та го - родів, шукаючи місця під стріхою клуні чи хати, на ліплення для майбутньої родини, гнізда

- Ти, Васько, мабуть чув, що у нас дівчину з ластовинням на обличчі рахували щасливою, бо казали —ластовиння це —бризки від соняшних променів, розлиті пташками при помасі своїх крилець, коли котрась з цікавих дівчат, задравши лице догори, дивилася, як ластівки шугали повз її хату. -

"Ви щось довго між собою ведете розмову і цілком знехтували дівоче товариство,"—втрутилася Долорес. Догадуюсь, що ви гугорите про ту користь, що її приносять ластівки. Знаю добре —вони з іншими птахами винищують ненажерну гусинь і шкідливих комах..."

—Я теж такої думки,—додала вчителька. Ластівка —найвірніший помічник господаря, бо нищить шкідників урожаю, а основне —звеселяє, ніби дітвора цілу садибу своїм безжурним щебетанням. -

Ніби вітаючи ті Мар"янині слова, з-над обрію, у напрямку монастиря, летіли все нові та нові табунці сіреньких, метушливих пташок; ніби зачаровані, вони прямували на мелодійні звуки розхитаних дзвонів, зачуваючи у тих звуках воскресіння весінної радості у людських серцях.

Олекса Чиж, що пильнував за ластів"їним летом, мимоволі прирівняв одну в думках до вчительки, глянув на дівчину і усміхнувся.

Цікаво знати, чому це ти так загадково всміхнувся?—спитала в нього Мар"яна.

"Оце задивився, Мар"яно, на твою вроду та й думаю, що ти маєш в собі багато індивідуальности. Гідність, насамперед бути собою —вкрашає тебе. Тому-то ти й захопила мене."

На його палкі слова, вчителька усміхнулася і її гарне і вродливе лице розпливлося в широкій усмішці.

—Може й твоя правда, бо дійсно, я маю чуле серце; зі всіма я поводжуся невимушено й просто. Також ніколи не дивилася з погордою на тих убогих, або бідних людей, покривджених долею.

"Думаю, Мар"яно, що ти трохи знецінюєш себе, маючи більше духовних цінностей, ніж будь-хто інший. Ті клейноди рахуються ознакою об"єктивного мислення, роблять тебе невимушеною й прекрасною."

—Може воно так, а може й ні. Все бажане лежить поза моєю дівочою свідомістю. Тільки знаю, що коли я вийду заміж, то кохатиму судженого до скону.

Жодної деморалізації віри в невимушену любов. На марно - слів"я суперечок - не буде з мого боку дозволу. Хай вони збіднюють душі убогих свідомостю і не руйнують в подружньому житті, сплетеного в палких серцях барвінкового мосту. В цьому питанні - рахую себе прагматисткою. Також мені хочеться в першу чергу - бути щасливою. Хай у моїй свідомості ніколи не збіднюється почуття радості і довір"я. Може пізніше, мені за такі об"єктивні думки доведеться тя - жко спокутувати, але все ж, Мар"яна, тішитися, що на кшталт цього безхмарного, голубого неба, у неї з"явилися такі, притаманні дівочій гідності та сумлінню, високі думки.

" Твоє судження об"єктивного світу, збігається, Мар"яно, з моїм. За своєю звичкою, в усіх питаннях реальних полотен, я скоріше допитливий глядач без досконального лету народженої думки. Хоч вимисел доповнює реальність людського буття. Було б в цьому світі дуже і дуже вбого, навіть сумно, якби на землі поза реальністю нічого б не існувало."

- Не станемо, Олексю, в цю надзвичайну пору, повернення ластівок, сушити собі голову складними питаннями. Гадаю, що в леті маленьких пташок, змішані всі людські поняття, вилившись в одну всесильну радість життя. Людина, повна духовості, радіє та горда за свій ужинок; перебуваючи при повному здоров"ї - вона й не турбується про чорний день. Переживання втрати духових надбань, чи цілого барвисто-соняшного світу, може підкосити будь - яку здорову людину; тоді вона відчужена й не маючи співчуття, впаде безсило на землю, мов підточений, столітній кедр.

" Симпатизую, вчителько, твоєму здоровому глуздові, тоб-то всьому тому осяянному в твоїй душі, і дай Боже, щоб воно ніколи не стало розпливчастим і нецікавим абстрактним предметом."

- Мені, Олексю, емоційно жаль дивитися, як старіє моя не - ня. Час, з кожним ранком на її колись рум"яне та гарне лице, кладе глибокі зморшки. Тіло її поступово всихає, як те дерево, що дійшло свого зросту та починає поволі чахнути. Ані підземні джерела, ані обкопування його весною, не зможе зупинити того старіння. Так само з моєю матір"ю та з людьми старшого віку

" Мар"яно, я колись читав у пресі, що на світі жили люди, які перемогли саму смерть. Про ту таємницю смерті і життя вони

довідалася, дякуючи своїм вченим. Та дивовижна країна, називалася країною Ма. Лежала чи знаходилась вона, або вірніше цілий материк, десь поблизу побережжя Індійського океану, між Індією та Китаєм. На її північних кордонах, що зникали в засніжених Гімалаях, в смарагдових, зелених долинах, паслися незчисленні турми золоторунних овець, а в тропічних, вічнозелених пралісах, навіть вночі не затихало верещання мавп і чувся рев могутнього тигра. Скрізь на південь, куди лише оком кинути, кольоровим латками розляглися рижові та маїсові поля, а в ріках було повно всілякої риби. Але, властиво, країна Ма не цим залишила по собі слід. Вона залишила по собі слід в особі величі свого Духа, який поборов смерть.

- Як це зрозуміти "поборов смерть", - здивовано перепитала Мар'яна.

- Вченим мужам тієї країни Ма вдалося не лише примусити атомову енергію служити на власну користь, а й заглянути потойбіч невідомого. Їхні лікарі відшукали елексир молодості.

Також вони розгадали призначення на нашій землі людських душ. Отже, тут не має нічого дивного, громадяни дивної країни Ма вірили, що людська душа для омолодження мусить одного разу перевтілитися в організм новонародженого немовляти. Отож, вони самі вибирали для себе той блаженний час, коли їхня душа мусила покинути тіло для життя вічного.

Дякуючи тій загадковій країні Ма, індуси в Індії й до сьогодні користаються священними Ведами, які є наріжним каменем цілої індуської філософії. Тоб-то, тут основну роль відіграє зближення людської душі та зливання її з Божественним буттям Всесвіту.

- А яким чином Індія підупала під вплив тієї казкової країни Ма? - широко запитала вчителька.

- Індуси, які були сколонізовані мешканцями загадкової країни Ма, зауважили, що лише від однієї волі людської думки, величезні кам'яні брили пересувалися повітряним шляхом на страшну віддаль, де їх вживали для будівництва храмів, палаців та численних святинь. Мешканці країни Ма своїм духом підкорили матерію і змусили її виконувати все для своїх забаганок. Між іншим, у них було на чолі так зване "третє око", своєрідна собі телепатія розвинутої залози, що допомагала їм розуміти одне одного на далеких віддальх....

- А як загинула така висока цивілізація ? -
- Старовинні індуські літописи санскриту Нааклей ,окрім до -
кладного опису цієї другої Плятонової Атляндити , дають нам
уяву про загибель країни Ма .Якісь пришельці з космосу , що
опустилися в межах її кордонів , занесли в країну Ма невилі -
кувану пошесть . Не лише усі мешканці дивної країни заги -
нули , а разом з ними загинули водії космічних кораблів

- Це все , що ти оповів мені ,схоже на казку .Хоч у
старовинних монастирях Тибету та Китаю й збереглися зхо -
вклі від часу пергаменти , що оповідають нам про високу
цивілізацію країни Ма , все ж я не певна , чи ті літописи ва -
рто приймати на віру , чи ні ?
Було б добре , якби за наш вік людство досягло хоча б та -
кої ж самісінької цивілізації , яка існувала десятки століть
тому . Головне , щоб лікарі розв'язали таємницю смерті і вже
більше ніхто з живих і дорогих нам осіб ніколи не вмирав." -

- Я ще забув , Мар"яно , додати , що люди країни Ма , належа -
ли до білої раси. Кажуть , що вони також є пришельцями
з космосу . Залишок тієї безслідно зниклої раси можна роз -
шукати в Індії -

- Я , Олексю , впевнена , що недалекий вже час ,
коли людство переможе смерть і буде насолоджуватися жит -
тям тисячі років . Все ж без смерті кольорит земної краси
та смутку стократ зміниться . Зникне плач і ридання по покій -
никові . -

- Як би там не скоїлося , але нас в ту пору вже не
стане серед повних життя і радості мешканців землі .-
Отже , треба нам не тратити жодної хвилини , що є запору -
кою нашого тривкого щастя .Бо загубити одне -одного можна
в два рази , а от знову зійтися , то те саме , що шукати за
камінцем , якого хтось жбурнув у бездонну глибіню . -

- Для щастя на цій землі , щоб не краялось серце ,
треба мати спільника , бо для осамітненої людини те щастя
залишиться половинчастим і безмістовним .

- В цьому я , Мар"яно , переконався , бо поки не зна -
йшов тебе , почував себе страшенно пригніченим .Не здава -
ся дорога мені такою легкою і соняшною , як тепер ... -

На його комплімент дівчина злегка почервоніла і в
повній красі свого голосу відповіла : - Я б ще до сутінок
отак з тобою стояла і дивилася на це чудесне диво , а саме на

приліт ластівок. Але в мене вдома назбиралося багато неперевіраних учнівських зшитків та контрольних праць. Отже, як ви собі, друзі, бажаєте, а мені пора додому. Ще треба дещо попросувати з своєї одежі, переглянути ще раз підготовлений матеріал, щоб завтра вранці моїм учням на лекціях не позіхалося. —

" Мені також пора додому ", — сказав Васько. Треба ще в стайні та в хліві попоратися. Якось не цікаво бути тією дворяною, що відбився від двору і перебуває в бігах ... "

Отак вони усі гуртом охоче вели розмову цілу дорогу від монастиря святого Хозе .

Кожному в товаристві той приліт ластівок, що тріпотіли в повітрі крильми, здавався за всіма законами мислення, якоюсь дивною казкою давноминулих віків. Він їм усім нагадав про той час, коли перші іспанці — конквістадори висадилися в Мексику зі своїми кіньми та віслюками. А вже загодя, перепливши на дубах і плотах Ріо де Гранде, вони дісталися до околиць Сан — Антоніо. Ті чужоземні наїзники, разом з місіонерами й залишили після себе обведену високими мурами обитель. Туди, до мшистих стін того монастиря, століттями з роду в рід, залюбки летять ластів"їні зграї. Вони, ті Божі пташки, ніби зачаровані звуками величавих дзвонів, що з високих дзвіниць лунають у соняшнім мареві над цією зеленою місцевістю, залитою блакитною ласкою.

ПІСЛЯ ПРИЛЕТУ ЛАСТІВОК

Олекса, доставши працю конюха, ніколи при сприятливій погоді довго не марудився в стайні; взявшись за уздечку, виводив з стайні Вітиного "Чемного хлопця" і вручав його під опіку господині. Він і на цей раз допоміг їй, тримаючи стремена, сісти верхи на улюбленого коня. Для верховної їзди його пані вбиралася зі смаком. На ній красувався зеленого кольору сюртук, з-під якого виднілася білого кольору нейльова блуза. В англійському, сірого кольору "галіфе", що було дбайливо вправлене у високі жовті мисливські чоботи, та в зеленого кольору "кепі", місіс Віта Маревик виглядала справжньою амазонкою. В такому неабиякому виряді для прогулянки, вона і з'являлася перед залюбленими очима свого конюха. Вподобала злегка, не здимаючи білих рукавичок, вдаряти норовистого румака бичиком. Він то і ніс на собі її через різні перешкоди, переплигував канави і рівчаки, цьокотив підковами на битую дорогу.

Цього липневого ранку господиня була в чудовому настрої; вдовичка мала на думці приготувати неабиякий сюрприз для Олекси. Одного разу вона від Васька довідалася, що її конюх колись навчався на фельдшера і має потаємну мрію ще в майбутньому стати лікарем. Отже, Віта Маревик рішила за допомогою друзів зібрати для Олекси певну суму грошей, з тим, щоб надіслати його на осінь до медичного каледжу. А так, як в Гальвестоні брат лікаря Роя Сільвестра був деканом медичного факультету, то справа з прийняттям бувшого моряка була полагоджена позитивно. З медичної школи на ім'я місіс Маревик надійшло повідомлення, що дирекція школи може Олексу Чижі прийняти на один рік умовно. Коли ж знання англійської мови в нього буде задовільне, а також, як він зарекомендує себе надійним студентом, то тоді адміністрація зачислить його в списки звичайних медиків.

Діставши таке запевнення, Віта рішила лише сьогодні увечері оголосити запрошеним гостям та й самому Олексі таку приємну новину. А так, як йому сповнялось в цей день двадцять сім років, то якраз випадала найкраща нагода обдарувати його такою несподіванкою.

- Якою тропою Ви думаєте рушати на прогулянку? - запитав, як і завжди, Олекса.

- Візьмемо південний напрямок, що веде повз гірське озеро та рідкий кущуватий ліс, - відповіла усміхнена Віта. І не чекаючи, поки під новоприбулим втікачем — конюхом заграє комонь, вона вся стривожена, ударила срібними острогами під боки "Чемного хлопця", і кінь риссю поніс її геть вузькою глинястою дорогою, що вела повз високі зелені чагари.

Господині було якось легко і радісно на душі. Може тому, що вона надумалась Олексу вивести в люди, а може тому, що почувала себе м'якосердною до своєї примхи бути знову закоханою і бути коханою. З підбадьореними думками, вона й звернула з наміченого маршруту трохи направо і вже, вузькою стежиною, кінь її ніс повз пахучі чебреці до того глибокого кам'янистого озера, що синіло недалеко безлистої річки.

- Чому це я вранці відчуваю себе дуже схвилюваною? - подумала Віта. Хіба може лише тішитись серце від тих моїх забаганок? Відчуває воно, що Олекса потайки любить мене, тому й починає неспокійно калатати в грудях. Все ж їй хотілося в першу чергу бачити його лікарем, а не конюхом. Отак, з такими дивними думками, вдовиця проносилась на коні повз ясени, клени та граби, що заколисували її своїм шумом. Раптом на вузькій тропі, що вела біля води, виплигнув з-під рудуватого куща заєць. Від такої несподіванки, її огир шарахнувся через рівчак в сторону, а втративши рівновагу, полетів з урвища у воду, при цьому скидаючи свою наїзницьку з сідла. Віта, що розгубилася, випустила з своїх вправних рук уздечку; її обидві ноги, у важких, жовтих чоботях, вислизнули з стремен, і вона полетіла стрімголов у те гірське озеро, а втративши свідомість, відразу пішла на мулисте дно.

Опаньталася вона вже лежучи на прибережній траві. Біля неї увесь мокрий і повен відчаю, клячив її конюх. Він не переставав з її живота видушувати мулку воду, та не переставав робити їй з рота до рота штучне дихання; зрадів, як Віта пово-

рухнулася і розплющила свої вологі очі . Вигук радості вирвався з молодечих грудей, бо його господиня почала подавати ознаки життя . Конюх відразу відчув, ніби у нього нап"ялися поза плечима вітрила . Олекса здняв з її ніг, повні води та озерного мулу, затужавілі чоботи; скинувши з великим трудом куртку, він розстібнув потопельниці блюзку, тим полегшив її дихання . Ще якусь мить і втікач допоміг воскреслій звестися на ноги . Віта ступила з пару кроків, нічого не розуміючи, а згадавши той нещасливий випадок, впа-ла заблуканою, підбитою пташкою на груди рятівника, і судорожно заридала . .

Чиж , як міг , так і втихомирював свою господиню і навіть з радості , що йому вдалося врятувати їй життя, намагався жартувати :

- Та, ваша каверза могла коштувати вам життя . Хіба так можна було кепкувати з мене? , - дорікав він потопельниці . Здорово налякався, бо у вас не було вже пульсу, коли я вас витяг з дна озера . Жоден живчик не би -вся на Вашій руці і от трапилося нечуване чудо , бо Ви ожи -ли . .:

Кінь , що скинув наїздницю в те глибоке озеро, стояв винувато коло севкої, декілька кроків від того місця , звід -кіля Олекса шубовснун , щоб витягти непритомну жінку .

- Пірнув би я в іншому місці, - міркував він , - то пиши, пропало . Ніколи б місці Віта Маревик більше не поба -чила б світу !

Отак міркуючи , конюх здняв з її голови мисливську шапку і її мокре і липке волосся розсипало водяні бризки . Не поспішаючи , він підсадив врятовану на свого " Креола" ; зле -гка однією рукою тримав вуздечку, а другою міцно обхва -тив Вітин стан; так і вертався зі своєю ношею до маєтку . Йому прийшло на думку , що якби Віта втопилася у тім озе -рі, то разом з нею він би утратив одну половину свого га -рячого серця . Кінь обережно ступав тропою , ніби розумів, який то дорогоцінний вантаж везе він додому . В цю мить, цілком оволодівши собою , Олекса був щасливий стократ, бо спереду в нього на скакуні сиділа тендітна, як сарна, жінка , яку він так само , як і панну Мар"яну , кохав .

- Не знаю , чим я зможу за своє врятування тобі віддячити . -

- Кому як не мені Вас із біди рятувати, - нама -гався її слова перевести на жарт , Олекса . Так вони і доїхали до головного фасаду будинку . Тоді він обережно допоміг їй злі -

зти з коня .

— Я піду передягнуся і трішки приляжу, а ти Оле — со , також не барися. Впіймай мого " Чемного хлопця " і відразу, як впустиш пастися до коралю, не барися, а йди відпочивати. Увечері не забудь прийти на свої іменини . Я на них запросила багато своїх знайомих . На тому прийнятті будуть різні несподіванки .

-Дякую за все,- злегка почервонівши , відповів конюх. Я зроблю все, як Ви кажете, і о сьомій годині вечора удвох з Васьком, покину свій затінок і прибуду до Вашої залі .- Мурилка Міні , що якраз вийшла на подвір"я, підтримала місіс Віту і вже не випускаючи її руки , допомогла їй по сходах під- нятися до свого покою. Потопельниця, прийнявши теплу ванну, не звертала жодної уваги на Мініни дорікання , що її господиня завжди необачна в тій верховній їзді ...

Вона думала про той час , коли після падіння з коня в озеро . Її душа летіла вже десь у неземних сферах .

- Добре , - сказала Віта подумки , у своїм домі власного лікаря мати . Не було б коло мене Олексі — то вже б на — певно в місцевих часописах красувався б некролог про мою нещасливу смерть . А там, на протестанському цвинтарі, зі — яла б своєю чорною прірвою шойно викопана могила . Недалеко неї — жалобники чекали б на труну з моїми останками . Чому це , злетівши стрімголов у тванне озеро, я бачила лише безнастанне світло ? Жодної темряви , а лише сліпуче і яскраве світло .

Видко там поза кордонами вічної пітьми і знаходяться ті во — лодійня світла, де і перебувають здебільше людські душі .

Помившись у ванні, місіс Маревик попросила мурилку принести з харчами пляшку вогненного джину . Випивши з пару келишків, вона відкинула ліжник і її відразу зборов сон .

Лікар Сільвестер , що приїхав на виклик, оглянувши Віту , заборонив їй вставати з ліжка принайми з тиждень . Все ж во — на не послухала його і зійшла вниз до залі особисто приві — тати Олексу з днем народження , та обмовитись хоч декіль — кома словами з гістьми .

Доктор Сільвер привітав іменинника і обрадував його нежданною новиною , що його прийнято умовно до медично — го каледжу . Буде прогрес у навчанні, то Олексу зачислять у списки справжніх студентів і він, опанувавши англійську мо — ву, матиме змогу закінчити навчання і вернутися в ці околиці справжнім лікарем . Полінується з будь — яких причин, - то заросте кукілем його шлях у життя , як те недоглянуте поле .

Наблукався Олекса по світах досхочу, набрався досить горя, коли навальними хмарами заворошувавсь обрій його бажань, а тепер сама доля всміхалася йому. Його набуток буде достойним імени славного народу, з якого він пішов у світ. Від такої okazji, бувший моряк, наче був на десятому небі. Здавалось Чижеві, що звелася якась негадана хвиля, з розгону вда-рила йому в груди і він, на мить, забув навіть назви текеляжу: різних корабельних линв, гаків, поліспаствів, що призна-чалися для кріплення судна. "Ластів" іною трасою могла від-линнути душа його доброї господині. Врятувало її чудо, що він чомусь навдогад погнав свого "Креола". Кінь став на-вдибки якраз біля того місця, де на дні озерного мулу лежала місця Віта. Навдалу Олекса пірнув і витяг її обважніле від води і баговиння тіло. Навдивовижу почув якусь на душі легкість від цієї думки, що він й справді визволив її і це все не наверзлося йому, а справжня дійсність. Тепер йому і го-ря мало, бо так малося бути. В першу чергу він виручив з біди добру і чужу людину. Навіть якби то був хтось інший, навіть хтось із знайомих, в кого те серце набігало на нього, все ж Олекса не завагався б врятувати його. Таким його виховала рідна земля, таким він пішов у світ, чулим і добрим, таким він і помре.

Цієї величної і тривожної миті йому уявилися далекі, рідні околиці, сакалеш Великодніх вогнів. За допомо-гою старших хлопців, він також розкладав біля річки священну ва-тру. Майнула з пам'яті Великодня ніч. Йому навіть здалося, що, ніби в ті далекі і незабутні часи, він чує мелодійний гук великодніх дзвонів; линули вони вже не з дзвіниці його цер-кви, а лише від повитих виноградником древніх стін еспансько-го монастиря. Ті радісні перегуки дзвонів сповіщали про при-літ довгожданих ластівок. А там, у його рідних околицях, по-дібні дзвони вітали з воскресінням не лише людей, а і ласті-вок, синиць, горобців та голубів, що злітали із своїх висо-ких гнізд, кружляли в соняшному гомоні довкола дзвіниці святого храму і зникали за лісом.

Олекса, збуджений і тривожний, завжди мав намір вилазити по вузьких сходах, на ту старовинну козацьку дзвіницю. Там він допомагав дзвонареві розгойдувати "Богослова" і задоволений з його звучання, спускався тими порослими схо-дами униз. Вже ставши біля високої колонади, оглядав збуд-жену юрму богомільців, яка виповнивши по береги Божий храм, чекала на виніс пляшаниці. Зачарований співом хору, він про-

штовхувався до виходу, туди на зелене подвір'я. Там із своїми дарниками під вервечкою лип та столітніх дубів, стояли молоді, старші віком люди та дівчата.

Споглядав із однією, як на обрію з'явилася червоно-бурштинова смуга в сизозелених хмарах. То був знак, що ще трохи й розвідніє; хрестарі з відкритими головами ви-йдуть з хоругвами з церкви і ті, що нестимуть плащаницю. Священник у розписних золотом та зеленим шовком шитих ризах, поблагословить віруючих хрестом. А вже за дяком, що махне роздмуханим кадилом, на паперті з'явиться хор і ви-валиться з того храму народ. Запах ладану, змішаний з дурманним цвітінням лип та духм'яністю трав, попливе укупі з людським співом: "Христос воскрес із мертвих, смертю смерть подолав, і тим, що в гробах життя дарував..."

Тернові, білі і картаті жіночі хустки переважали в тій святковій процесії. Обійдуть ті православні люди, з тією процесією аж три рази довкруги святого храму. Урочистість їхніх осіяних облич, разом з блаженною радістю сердець, передається небосажним дубам, що небувало собі зашумлять, разом з струнками тополями, тонкостанними березами та розлогими в'язинами. З надріччя прилетить легіт і зашелестить в темнозеленім листі, вітаючи разом з природою, людьми воскресіння...

Олексі було любо приглядатися, як пан-отець підходив до тих дарників, де жаром палахкотіли свічки і кропив з кондій — ки святою водою ті пасочки і крашанки, що їх принесли до-брі люди; старі й малі-набожні православні ставали півколом і здавалося, що там, на опасанні старовинного козацького храму, не лишилося жодного місця. Люди в ту мить з облегченням відчували, що їхня душа ніби воскресла для земної благодаті. Серця в присутніх були налиті цілющим бальзамом любови, коли ж незамна втіха сяяла на кожному лиці і відбивалася в кожних людських очах.

Олекса якось соромливо з іншими підлітками підходив до знайомих дівчат і, як більшість з присутніх, промовляв: "Христос Воскрес!", а вони торжественно, ледь чути про-мовляли: "Воістину воскрес!" і затаївши подих, і заплющивши очі, підставляли гарячу щоку для безневинного поцілу-нку.

Ще пригадалося, як люди обдаровували коло огради храму тих, що ходили по миру: сліпих лірників, калік та звичайнісіньких старців.

В цю мить його мрії перервав тембр голосу доктора Сільве - стра : " Не захоплюйтесь , Олексю , надмірно модернізмом .

Навчіться , прошу , дивитися обома в цій обоженій країні . Найголовніше - не дайтесь бути заплутаним в оболонки легкого життя .

В першу чергу , намагайтеся пильно вчитися , а це при - веде до позитивних наслідків , бо тоді жодна хмарина буде без - силою затімити Ваше , повне соняшного привіту , емеральдо - вого кольору , небо . . . "

До співрозмовників приєднався суддя Мак Кліш зі сво - єю дружиною , місіс Ладаною .

- Вірте мені , Олексю , що мене на цьому світі , сла - ва Богу , доля нічим не обділила . Ходять чутки , що Ви в Аме - ріці хочете скоштувати студентської каші .

Так , як я є випусником кількох каледжів , то хочу Вам да - ти деякі корисні поради . Пригадую той час , як мені дове - лось обникувати , в шуканні собі вигідного студентського при - міснення , усі прилеглі вулички Нью - Йорського університету .

З того величезного міста , я лише літаком під час Різдвя - них та Великодніх свят , навідувався додому , на батьківську тексаську ферму .

Перший рік мого перебування у чужому для моїх смаків місті , не обнадіювало ані мене , ані моїх батьків .

Спитаєте , а чому я від " їхав від дому так далеко ?

А це лише завдяки примхам моєї тітки , що мала великі гро - ші і постійно жила на П " ятім авеню в Нью - Йорку .

Там в університеті , догоджаючи улюбленій тітці , я і захо - рів на ностальгію . -

А чому саме на ностальгію ? - здивовано запитав Оле - кса Чиж .

- Тому , що я був позбавлений приємності перебувати на ріднім " ранчо " , коли мені хотілося . Марилося мені воно з табунами коней , чередями рогатої худоби . О , як хотілося мені в ту пору лишити тісні університетські стіни і бути собі звичайним ковбоєм . . . -

- Звичайно , - додала від себе місіс Ладона , ти у гамі - рливому місті просто нудився світом . І це все завдяки своїй багатій і впливовій тітці . -

- Ти , маєш , Ладано , цілковиту рацію . Мені на ле - кціях все з голови не виходив зелений пагорб , де і нині бов -

ване високий оборіг, змайстрований моїм покійним дідом .
З оборога доноситься пах любистка та свіжого
сіна .

Я в дитинстві з того горбкуватого місця слідкував
за засиненою затокою, де і нині сновигають вітрильники і в
хвилях якої вмирає надвечірнє сонце . -

- Присутнім напевно було б цікаво почути про твоє, чоло -
віче, перше кохання, - пожартувала місіс Ладона .

- Кохання щось подібне на плеврит, і студентка, в яку я
закохався, обвела мене довкола пальця, Тоді я часто зако -
хувався на манір кінозірок і, як завжди, лишався в дурнях .

- А що Ви конкретного побажаєте Олексі ? - запитав до -
ктор Сільвестер .

- Раджу йому не повторювати фатальних помилок, а саме:
не обгніздуйтеся зарано, мій хлопче, і задурно не закохуйтесь .

Для розрізнення тих нюансів життєвих парадоксів, потрібно
пильніше оглянутися на світ . Особливо, будьте незалежні з
жінками і не довіряйте безпричинно нікому свого палкого се -
рця . Бо його нуртування, обожнюючи когось з жіночого роду,
приведе ту Вашу науку до негативного кінця . Ви, Олексю, не
смієте витрачати дорогоцінного часу на поклик хвилевої і шви -
джоминучої жаги . Бо пристрасть може Вас оббілувати, як ли -
пку . Головне, не звертайте уваги на обмову чиєїсь заздрості . -

- За поради Вам щиросердечно дякую . Воману я не дам
себе ввести . Візьму під увагу Вашої честі та доктора Сільве -
стера найщиріші зауваги . Ваші доречні судження лише підуть
мені на користь... -

Місіс Ладона, обдаровуючи бувшого моряка поглядом,
проказала :

- Вчитися ніколи не пізно . Головне, не облежуйте боки в
студентській кімнаті, бо, як обламаєте крила своїм рожевим
мріям, то тоді з Вас не буде толку.. -

До гурту тих, що вели розмову, наблизився пастор еписко -
пальної церкви, доктор богословія, Беджамін Меніфі . Він був
високого росту, мав на собі темне вбрання та білу манішку до -
стойника на худорлявому карку . Собою він нагадував австралій -
ського струса, який має довгу та оголену ший .

Слухаючи веселі жарти своїх знайомих, що оточили чужи -
нця, він, звертаючись до Олексі, додав від себе :

" Молода людина схожа на тендитне, 'декоративне деревце, за

яким потрібно пильно споглядати. Бо інакше, навратлива гу - сінь може чисто його об"їсти. Навернулася в мене думка на слова пророка Ісаїї, що прийде той час і Господь укаже своїм людям дорогу любови і порятунку. Той шлях буде залитий в्रो - чистим сонцем і подорожні, які йтимуть тією дорогою, сядуть спочити у тіні, повних прохолоди, зеленкуватих кущів та дерев.

На одному боці тієї Ісусової дороги, поблизу, обпалених спекою гіллячин столітнього дуба, привабить око бездонна кри - ниця своїм чистим, кришталевим плесом. Хтось із подорожніх бовкне туди кленового цебрика і витягне для задоволення спра - ги найцілющої в світі водиці. Не один з тих мандрівників, уто - ливши спрагу, впізнає Бога і воздасть хвалу Всевишньому.

Отже, ототожнимо, мої панове, мною те сказане, з нашим молодим приблудою. Лиха доля вдарила його, нагорьованого до краю, своєю нав"язливою рукою і кинула Олексу далеко від рідної землі. Все ж він не зневірився в Божій ласці і за це дістав те небесне благословіння. Бо Господь на його дорозі надіслав добрих людей і є надія, що Олекса таки вийде в люди.

Він, як і його друг Васько, віддячить нам всім за допомогу своєю природньою добротою....-

- Дякую Вам, пасторе, за Ваші теплі і зворушливі слова. Думаю, як це мені належить, пильно вчитися і жодним негі - дним вчинком не скомпроментувати Ваше до мене, а тако ж цілого товариства довір"я.-

Не встиг Олекса закінчити останніх слів, як до гурту гостей підійшов містер Гюдж Моріс з і своєю елегантною дру - жиною місіс Біккі. Її з правого боку супроводжував його друг Васько Лопух.

- Слава тому, хто розумно діє! - вигукнув містер Мо - ріс. Він підійшов і міцно потис руку Олексі.

- Я бачу, мій чоловіче, що ти широко вітаєш того, хто не має на думці запропастити свого щастя і майбуття,- сказала місіс Біккі. І вже звертаючись до цілого товариства, додала:

- Ми оце з Гюджом прилетіли всього з декілька годин, а саме з Лондону. Джет, вирульовуючись на стартову доріжку, потопав у мряці. Над Гітовим висів страшний туман і жодного кроку неможливо було рушити, щоб не наразитися на смерте - льну небезпеку. Все ж ми, як Ви бачите, чудом вціліли і дя - куючи Всевишньому, благополучно прилетіли до наших текса - ських прерій і раді, як ніколи, з-нову бути в своїх рідних з дитинства і юних днів, околицях. Решту, хай Вам докаже мій чоловік. -

- Так, лишаючи Лондон, покритий мрякою, боялися, відліт той

ніколи не відбудеться. Здавалося, що двигуни моторів заглухнуть і велетенський корабель не здійметься в простір. Але трапилося чудо і ми вже, відірвавшись від землі, спостерігали, як на місто, з-над мовчазної Темзи, накочувався туман. Та мряка з пару днів перед нашим відлетом і наробила лиха. Водно-го із джетів "Боєнга - 747" тріснуло шасі і розколовся на - двоє фюзеляж.

Все ж найгірша катастрофа настигла пасажирські, скорі поїзди, які зударилися на великій швидкості. Вагони, переповнені до краю пасажирами, лопнули, як ті мильні бульки. З обламків вагонів чулися розпачливі крики. Мешканці ближніх околиць відразу поспішили на місце трагедії. Рятівнича команда кремсала двері та вікна перевернутих і потрошених вагонів і витягувала з них ще живих пасажирів.

Пожежники ацетиніловими гасниками намагалися розрізати покороблене залізо і визволити з-під улямків заживо похованих людей. Багато хто був свідком того справжнього катаклізму. Цілу ніч гасали амбулянси з обнадієними пораненими. Деяким пасажирам була подана допомога на місці і люди чекали своєї черги, щоб потрапити до переповненого шпиталю. Ті, що рятували, ніяк не могли обкинутись турбот. Нелегко їм було кожну негайну справу з жертвами катастрофи, полагоджувати своєчасно.

Навсібіч по канавах і лотоках йшла інтенсивна праця в пошуках живих і мертвих.

Одного пораненого пасажиря нарешті привезли до лікарні і він, не звертаючи уваги на важке поранення, сказав медсестри:

"В першу чергу, будь ласка, обмийте мене теплою водою з пахучим милом. Бо я не хочу, щоб моя мила дружина, як прийде на відвідини, удріла мене в такому вигляді..."

Не встиг Гюдж Моріс доказати трагедію, що скоїлась зі швидкими поїздами, як на східцях, що вели з горишнього по - верху у вузький вестібюль, з'явилася місіс Маревик.

Вдовгому оксамитовому халаті, вродлива вдовиця виглядала для такого чудового вечора занадто блідою. Її розкішне волосся безсило спадало на чорну пледь, кінці якої вона тримала рукою на своїх грудях.

Видко місіс Віта Маревик, господиня маєтку, куди вона запросила дорогих їй гостей, переживала той курйоз свого власного життя, що поставив чарівну жінку нещодавно на

краю безодні. Шановні гості огорнули її поглядом.

" Лихо та й годі мені, бо я не матиму змоги провести з Вами вільні хвилини цього чудового вечора. В непередбачений час, дозволила собі трохи захворіти. Як Ви може догадується, зі мною трапилась невеликої міри оказія. Все ж думаю і сподіваюся, що завтра почуватиму себе цілковито добре і зі мною буде все гаразд. А на сьогодні пробачте, що я змушена негайно покинути вас і йти лягати до ліжка."

Місіс Маревик зникла так швидко, як і з'явилася. З гурту навздогін господині ніхто більше не обмовився жодним словом.

Щоб якось розрядити неприємну мовчанку, Гарольд Вокер, між іншим, запитав у містера Гуджа Моріса про його гешетярські справи з нафтою.

Містер Моріс, опецькуватий, з великою лисиною на голови, трохи нахилився вперед і своїм меценатством, обережно зважував кожнісеньке слово, ще перед тим, як виронити його з своїх обвислих вуст.

Чим же він міг заслужити серед вибраного товариства пошани і розголосу?

Містер Гудж Моріс піднісся в очах тих, що його знали тим, що через свій трест офірував прихильникам охорони дичини аж сто тисяч доларів.

Сам він займав досить скромне положення, був президентом різних компаній, в тому числі однієї, що займала чільне місце по цілому Тексасу.

Серед знайомих кружляла чутка, що його статки - маєтки обраховуються на багато мільйонів доларів. Гудж, як то про нього говорили, знаходив час не лише для своїх коханок, а і для бриджової гри та для відвідини гольфового поля.

Присутні часто задавали йому такі нерозумні питання: - Скажіть, будь ласка, а як це Вам містере Моріс, вдалося розбагатіти?

" Сказати імовірну правду, - починав Гудж, - я ніколи не ломив голову над тим багатством. Цілий вік я з своєю любов'ю жонкою Віккі тяжко працював і для облуди не було місця у моєму товаристві. Завжди знаходив в комерції таку щілинку, куди міг встромити для окраси, частинку свого капіталу. Ілюзорного світу для мене не існувало і власна амбіція допомогла мені імкнути реальність сучасного дня.

Як я вже сказав, ми з Віккі відвідували в Англії маєток мого покійного діда.

На чавунній брамі красується картуш з графським гербом. Завіси

тієї величезної чавунної брами вмонтовано у два бетоні стовпи, обвитих зеленим плющем та диким виноградом. З лівого боку — розміщена у вартівні сторожа. Ніби у транзитному пункті якогось кордону, при потребі, механічно відчиняються ворота і пропускають до середини маєтку одне чи друге авто. Водій мчить зміїсто покрученою дорогою повз широкий луг та ферму, коло якої пасуться коні, корови та вівці. На фасаді одного із коледжів — напис: "Остерігайтеся злих собак."

Мій дід не любив багато світла, тому й маєток потопав у півмряці. По приїзді, я сховався з авта, інтуїтивно шукаючи дзвінка. За оббитими мідною бляхою дверима, у вестибюлі, починали брехати пси. Обслуга маєтку крізь маленьке в дверях око, пильно обдивляється відвідувача. За позолоченим, філігранним фризом, чується гуркіт засува, за ним — ще другого; опісля лунає скрип на колесах жовтого чавунного колеса, чи жорн у старовинному млині, і нарешті двері, як у сталевому сейфі, поступово починають відчинятися. Камедінер з'являється на порозі й запрошує вас до середини. —

"Як я бачу, — зауважив Олекс, — Ваш дід був дуже обережний з будь-якою візитом."

— Це істина. Бо він добре знав "гобі" тих, що люблять пуститися на любий злочин. —

— А що робило його таким обережним? — запитав у Моріса містер Вокер.

"Ще в юнацькі роки його старшого брата було вкрадено. Злочинці вимагали викупу на суму в сто тисяч доларів. Батько мого діда ті грошики сплатив, але вкраденого сина знайдено в Скотленд-Ярді вже мертвим. Переїнявши спадщину — мій дід нікому більш не довіряв. Любив він сидіти у високому, оббитому жовтою шкірою кріслі. Перед ним, на маленькому столику, стояв срібний сервіз з пахучим, цейлонським чаєм. Любив носити чорний, діловий костюм, а білий, з високими маніжками комір, прикрашував його добре випрасовану сорочку."

Так само, як і мій покійний батько, він не був снобом. Навпаки, займався спортом, їздив на конях, грав у гольф, а також любив робити прогулянку по гірських плаях. За свій вік назбирав багато картин пензля світової слави майстрів, вкупі з колекцією етрусських та римських урн. Все це разом подарував з полотнами Велекзеса, Гоя, Сезанна чільним музеям.

З деякими урнами старовинних етрусків , він мав клопіт, бо вони були нелегально вивезені з Італії. Отже , він мусив їх повернути назад . -

Ще довго велася розмова між присутніми , але Олекса пристав до думки свого друга Васька, що їм пора лишати пристійне то - вариство .

- Мар"яна запрошувала тебе в суботу на свою ферму, - на прощання додав Васько .Отже , я по тебе заїду десь перед ве - чірньою зіркою. Здається мені , що вона тобою цікавиться . А що до мене , то я покищо ні з ким не думаю зав"язувати собі світ. Пороблю ще трохи в цих околицях , а тоді виїду десь до Сан - Франсіска або іншого великого американського міста. Буду радий , коли ти, ставши лікарем, захочеш відвідати мене . Споді - ваюся написати про наше життя добру книжку . Одним із голо - вних героїв , Олексо , будеш , ти .

Оце гортаючи один із пожовтілих від часу журналів , я натра - пив на фотографію однієї камбоджської пагоди, на ймення Пном Даун Пен . На нашій мові Пном означає ясне сузір"я, а Даун - Пен символізує собою ім"я однієї камбоджанки , що жила десь в п"ятнадцятому столітті . Вона і була натхненницею будови тієї величної пагоди, бо знайшла на тій гористій рівнині, аж в чотирьох різних місцях, по одній золотій фігурі усміхненого Будди . Читаючи про ту камбоджанку , я пригадав нашу Гугле - вічівну , що в 1615 році допомогла своїми пожертвами засну - вати в Києві підчас польської окупації, так зване, Православне Братство. Згодом, дякуючи її підтримці , відчинила широко двері Братська школа та милував око Богоявленський скит .

Я спіткав серед одягнених в жовті халати будійських ченців ім"я одного ще молодого ченця, що зався Мам Даун Моні . Ду - маю, що його вже немає на світі. Місцеве населення чомусь ві - рило, що він може , читаючи по зорях, вгадувати майбутнє однієї, чи другої людини, її пройдений шлях .Про себе він казав , що в його тіло втілювся один із володарів Камбоджі, а саме Дже - яварма УІІ, що жив у дванадцятому столітті;

- Видко за такі небилиці , його і надіслали десь рити канави но - ві володарі кмерської країни , де він , як видно, відійшов у не - буття , - вже від себе додав Олекса .

- Ти , звичайно, друже, вгадав, бо ніхто в двадцятому столітті тих Анкорських храмів не думає будувати , а особливо нові мо - жновдадці в тих пралісах . -

- Цікаво , щоб міг той ясновидець - кмер розповісти, чи предба - чити для України ? -

- Напевно те, що і про свою рідну Камбоджу, тоб-то Україна перестане бути хатиною на чотирьох, злючих та рвучких, холодних вітрах. Вриваються вони крізь вибиті двері та розбиті шибки віконних кросен. І це тому, що в ту українську хату понаселяли для знищення її самотності пройдисвітів - інтернаціоналістів, з каїновим завданням: позбавити її історичної пам'яті та виховати її господарів безязыкими яничарами, рабами та ретельними слугами чужих, диктаторських і анти-людських догм. І от стоїть та будова, пограбована в століттях різними заволоками на тих злющих вітрах, та й думає, коли ті справжні її будівничі та господарі стряхнуть з свого милосердного серця страх, і позбувшись його, виметуть з неї своїх яничарів - гайдуків та бюрократичну нечисть, що погрожуючи вогнепальною зброєю, грабуючи та нищаючи все, що було збережено поколіннями - вибивала з лайкою її вікна, та виломлювала двері з тим, щоб хата ніколи не радувалася весняному, соняшному дню.

Але як ті ізгої своєю перемогою не тішилися і стільки б вони в парткоми та виконкоми своїх вірних слуг не слали, тому бюрократизму на українській землі буде таки покладано самим народом кінець. Не допоможуть їм таємні інструкції - укази з криавого центру держиморд, ані палення архівів з іменами сексотів - доносчиків, від яких постраждало мільйони будівників соціалізму в Українській республіці. Всіх їх змете всенародня мзда, збудувавши безіменним мученикам нерукотворний пам'ятник людської гідності. І хай, як ті модерні опричники не затирають криваві сліди на місці вчинених владою злочинів, та на глум жертв не ставлятьobelіски - жертвам фашизму, все одно та правда вийде наверх. Бо ніхто інший, як вони вмочали свої облудні

пальці у безневинно ними проляту кров цвіту нашого народу. Так само буде з місцевими гайдуками з обкомів, до яких, з далекої Півночі приїжджають коробейники атомових трестів. Перед таким партійцем вони замість дрібного товару минулого, розкладають свій медом мазаний колач: водопровід, каналізацію для глухого українського містечка, та деякі вигоди промислового характеру, аби він лише продав їм сотні гектарів народньої землі під будову Атомної станції, чи хемічних комбінатів. А коли той обкомовець почне чомусь чухати тім'я й заволювати з продажем земельки, то нацкують на його каребиських вовкодавів. І той партійний вельможа, злякавшись, відпише тим "ухарям - купцям" все, що вони тільки забажають..."

"Як я бачу, що ти, Василько, є великим патріотом своєї батьківщини. Вірю і чекаю твою книгу, де ти про все це докладно читачам опишеш."

Провівши свого односельця до авто, Олекса попрощався, умовившись наступної суботи з ним зустрітись.

А у розкішній залі пані Маревик ще довго лунали голоси гостей, що обмінювалися вражіннями сьгоднішніх подій, обмірковували високі ціни на біржі на різні промислові вироби та харчові продукти . Пригадували кращі часи, коли ціни на землю, рогату худобу, разом з посіlostями на біржових акціях коштувало дуже мало .Тоді то їхні діди і прадіди та батьки зуміли дещо придбати майже за безцінь і передати їм все те набуте у спадок . Шановні гості почали розїзджатися пізно і навіть , коли все затихло , то на комоді у спочивальні господині маєтку ще до вго жевріло світло .

РОЗДІЛ ДЕСЯТИЙ

ВЕРБНОЇ НЕДІЛІ В САН - АНТОНІО

На вербну неділю Олекса з Васьком поїхали до православного храму в Сан - Антоніо . День випав сліпучо - яскравим; в небі, високо над білими банями церкви пролітали журавлині ключі , кричав в кушах дупель, може тому , що стрепет нарушив його спокій , злітаючи в піднебесну блакить .

Прослухавши проповідь священика про Ісуса, що на вислюкові в"їзджав у Єрусалим, Олекса вже з пучком свяченої верби, вийшов із храму, де зачекав на Васька та на усміхнену Мар"яну, що тримала в руці прутика з пухнастим котиком .

- Не я б"ю, верба б"є, через тиждень Великдень... - жартувала вчителька. Не завагалася тією розквітлою віточкою злегка побити й Васька . В цю неділю якраз усі говорили .

- Поїдемо до нас на обід,- запросила вона хлопців .

На обіді переважали пісні, українські страви,рецепт яких Мар"янина мати спеціально зберігала у цей Великий Піст .

- А як у вас було вдома з вербою ? - запитала Мар "яна гостя .

- У нас на батьківщині , вдома , верб "яного прутика,з пухнастими котиками берегли на покуті . Там біля божниці врочиство блимала лямпадка . Люди вірили, що всілякі недуги і сприники зла не переступлять поріг тієї хати, де зберігається по - свячена галузка . -

- А я колись у себе на ранчо таку, вже посвячену вербу , за намовою матері й посадила . Жартуючи , неня говорила , що

коли та вербиця у цвітінні розпустить свої зеленаві коси , то я відразу на весільному покуті й опинюся . Виросла та вербиця, змужніла, а я собі в дівках засиджуюсь , віку коротаю . Тому я не дуже то вірю в чудодійну силу розквітлої і посвяченої верби .

- Якщо не віриш , то чому мене й Олексу біля святого храму тією розквітлою галузкою благословляла ? -

- Чула я , що парубок без пари виглядає , як той зрізаний соняшник , що з часом пересихає на кострицю . Била я Вас обох зеленою зіточкою , бо вона є ніби-то частинкою сонця . Воно то й запліднило воду своєю животворною силою , а від того поєднання й народилося зелене деревце . -

- Виходить , Мар"яно , - перебив її коханець , що якась частинка вічного сонця й була захована у тій розквітлій галузці , якою ти нас не дуже то пестила . -

- Так , я сподівалася нею хоч символічно , передати ту енергію тепла і радості на довгі літа ...-

- Може краще було б нас побити пальмовою віткою , - намагався продовжувати розмову Олекса . Бо кажуть в народі , що верба не приносить жодних плодів і виглядає ніби та жінка , що немає дітей . А от пальма має плоди , що звуться кокосовими горіхами . Може в цьому і лежить загадка християнського звичаю бити неодружених молодят злегка верб"яною галузкою , а пальмою - ні . -

- Такий висновок хибний , - зауважив Васько . На вербиці весною з'являються білі , пухнасті котики . Це доказ , що верба , тако ж , як і пальма є плідною . Правда , що тих котиків ніхто не споживає . Все ж чомусь , коли настає осінь , то таку вербицю прозивають золотою і вона утотожнює собою повне журби і кохання дівоче , усамітнене серце . То ж вона своїм зажуреним виглядом заслуговує пошану і повагу в людей . - Ніби очунявшись від солодкого сну , Мар"янина мати , там же сидячи за столом , заспівала :

" Вербовая дощечка лежала , лежала ,
По ній моя дівонька бігала , бігала ,
На дві сторононьки взирала , взирала ,
То відкіля вітерець повійне , повійне ,
Відтіля миленький приїде , приїде ..."

Пісня розвеселила наших хлопців , лише дівчині вона чомусь не припала до душі . Зашарившись , Мар"яна промовила :

- Кінчайте , друзі , обід та поїдемо десь на прогулянку .

- Я маю дещо зробити вдома . - відмовився Васько , а Ви удвох з Олексою можете їхати , куди схочете . -

" Відвідаємо китайський парк "- зауважив Олекса .

Хлопці подякували господаріні за смачний обід, і коли Васько зник десь на подвір'ї ферми , то Олекса з Мар'яною , сівши у авто , від'їхали . Від радості побути з вчителькою на самотині , Олекса призабув про випадок , що коли вони всідали в автомашину , то з- під ніг йому спурхнула легорка, і зацокотівши , подалася за бундючим півнем на город .

Приїхавши до китайського парку , Мар'яна повела бувшого моряка східцями білого мармуру, що вели кру - ченою стежиною на косогір високих та струнких пальм . Ніби в якійсь казці тропічні дерева обступили зеленою стіною блакитного неба , ставок . На водяному обшири , поміж широких листків латаття та ряски , цвіли білі , жовті та рожевочервоні лілеї . На одному з листків во - дяної кропиви , сиділа , мов на купині - зеленкувата , ве - лециною з черепахи , жаба . Вирячивши свої банькаті очі , вона , як видко , вигрівалася на сонечку . З кущів духм'яного ямину защебетала кропів'янка , зникаючи у непрохідних зарослях бамбукового гаю .

Жаба й собі , наполохана непрошеними відвідувачами , бевкнула у воду , і від того бевкоту - вода на плесі глечиків білого лотосу , розійшлася кругами .

Мар'яна стежачи за докільям , глянула в очі супровідника й промовила :

" От ми , Олексю , й опинилися в чудовому мі - сці . Жаба , що оце з широкого листка латаття бевкну - ла в глибочінь ставища , нагадала мені одне китайське повір'я про Черепашиного принця . "

- А в чому те повір'я полягає ? - зацікавився Чиж .

" Отже , коли маєш терпіння , то послухай :

Якось , вже старшого віку рибалка , одного разу впіймав у свої рибальські сіті невеличку черепаху . А так , як він бідував , і не в силі був сплатити свого боргу грішми , тому й носив свій улов одному молодому шляхтичеві , на ймення Фенг . Був цей Фенг людиною чуйною , щиросерде - чною та помагав кожному , хто в нього просив допомоги . Того боргу йому ніхто ніколи не віддавав і Фенг так збі - днів , що лишився без шматка хліба .

От і сьогодні на вечерю рибалка приніс йому одну з впійманих черепах , яка на голові мала білий знак .

" Я відроду не бачив такої дивної черепахи , "- зауважив Фенг . Хай я і на цей раз ляжу спати з порожнім шлунком , а цю дивну черепаху я таки віднесу до озера і відпущу на волю... "

Пройшло уйма часу , як Фенг відпустив черепаху на волю , про яку й забув . І от одного разу на вузькій стежині , де важко було розминутися , китайська челядь несла ноші з якимсь важним мандарином , дорогу яким заступив Фенг . Мандарин , що сидів під балдахіном , розлютувався , питаючи ім"я того зухвальця , який не уступив йому з шляху . Бідний Фенг , ввесь трясчись від страху , ледьве міг вимовити своє ім"я . Почувши його , мандарин скочив зі свого ложа на землю , і впав перед бідним Фенгом на коліна , белькочучи , що він є його рятівником .

" Я не знаю , про що йде мова " — забувши образу , промовив Фенг .

- Ходім до мого пишного палацу і будь моїм дорогим гостем , а я тобі все розповім ... "

Молодий Фенг з цікавості йшов поруч золотих нош , на які знову усівся дивний мандарин аж до його маєтку .

І вже за широким столом , повним всілякої їжі та пиття , довідався , що гнівний господар дому насправді є джином та зветься Черепашиним принцем . Тільки в цю мить Фенг пригадав з білим знаком черепаху , котру він відпустив на волю .

" Хочу тобі віддячити добром за мій порятунок . Зроблю тебе ясновидцем і ти , Фенге , будеш знаходити будь - який скарб . " — сказавши таке , мандарин боляче ущипнув його за руку . Через декілька літ , я ще раз вернувся , попрощатись з тобою ... "

Коли молодий Фенг протер очі , то замість палацу шумів густий очерет великого озера , звідкіля хвилями спливав туман . Глянувши на свою ліву руку , він на ній помітив татуйований знак , схожий на черепаху .

Скоро Фенг навчився чого ніколи не знав і досягнув того , про що мріяв роками . Якось знайшов магічне дзеркало , що відбивало лице вродливої панни .

Одного разу він довідався , що до того озера , де його , прийнявши подобу мандарина , гостив Черепашиний принц , прийде купатися донька володаря , на ймення Су або Королівський Цвіт . Не гаючись , Фенг , узявши з собою магічне дзеркало , пішов до того озера ; заховавшись в очереті , чекав на прихід шлюбної особи . Раптом приблизилась довгожданна процесія і дівчата з нарядного почету нап"яли з голубого шовку для красуні - принцеси , намет . Королівський Цвіт якраз зупинився , здіймаючи свої дорогі шати напроти місця , де сховався бідний Фенг .

Магічне дзеркало , якого він не випускав із рук , зафіксувало її вродливе лице . Не тямлячи від радості , Фенг від того озера пустився наутечки , а вже діставшись додому , не міг налябуватись красою купальниці , на ймення Королівський Цвіт .

Все ж ні з відси , ні звідтіль , дійшла чутка до принця Су , що молодий бідар Фенг тримає зображення його доньки у своїй кімнаті . Такі поголоски кинули в гнів імператора і він наказав зухвальця привести до палацу .

" Як ти посмів задивитися на мою доньку ?" - крикнув во - лодар гнівно . За таке нахабство – тобі сторожа відрубає за - втра голову ."

– Батьку , вбігши в залю трону , промовила принцеса . Я в нього закохана , і коли ти цього молодця стратиш , то я покінчу з собою – Серце у батька - імператора розм'якло і він не тільки наказав Фенга звільнити з-під варті , а й дозволив молодим справити весілля .

Вже після медового місяця до Фенга , в лічині поважного ма - ндарина , з'явився довгожданий гість .

" Я прийшов , мій друже , попрощатися з тобою . З того остан - нього разу , як ми бачилися , ти став багатим і маєш найкращу в світі дружину . Отже , більше тобі моя допомога непотрібна Кажучи таке , Черепашиний принц ущипнув Фенга за ліву руку , так що в нього на очах з'явилися сльози . Розплющивши очі , він оглянувся , але нікого навкруги не було . Тоді Фенг миттю по - біг до озера , де колись бідний рибалка йому на вечерю зловив черепаху . Там він коло сизих хвиль побачив дуже стару чере - паху , що поволі доповзла до води і навіки з його зору зникла

Коли Мар"яна , дивлячись на покритий лататтям став , закінчила оповідати , Олекса лише зітхнув . Довкола цвіли рожевим та білим суцвіттям сливи і своїми галузками досягали лавочки , за якою шуміла , привезена з берегів Жовтої ріки - китайська сосна .

– Я оце , Мар"яно , пригадав Конфуція , що своїми поглядами по - дібний до нашого Сквороди .

В китайців невидима нитка , що пов"язує серця закоханих , назива - еться "ень" , а стежина щасливого майбуття "лі" . Тому я хочу до - торкнутися цілунком твоїх вуст , щоб наші серця навік пов"язали - ся тією незримою ниткою

Заскочена несподіваним цілунком , вчителька ніжно усміхнулася : " Мені світ , Олексо , пішов обертом від твого цілунку і я вже ду - мала , що від латаття та лілей ставу , спливе з білим знаком черепаха

і ствердить своєю присутністю все , що між нами сталося . Таки лякаюся тієї думки , що ти скоро поїдеш вчитися і забудеш про цю нашу короткотривалу зустріч . -

"Хіба я можу забути свою виплекану мрію ? - Це ж неможливо . До Сан - Антоніо , Мар"яно , я вернуся лікарем і ми з тобою неодмінно одружимося . Бо ти , це - я , в плоті і в крові . . . "

Дівчина прийняла Олексу поглядом і їй дуже хотілося , щоб її кохання не пішло прахом , а було вічно чистим і безневинним , як та сльоза на щоці немовляти . Мар"яні хотілося її планиду - долю обнадіяти таїнством обряду , що злучить вчительку до самої смерті з коханим .

Там у православній церкві вона стоятиме поруч судженого у білому , вінчальному вбранні ; священик , прочитавши молитву , по - благословить молодих , та покропить свяченою водою на оксамитовій подушечці їхні золоті персні

Раптом Мар"яна згадала господиноу маєтку , де в жив і працював її майбутній муж , запитала в Олексі :

- А що скаже на це місіс Маревик , коли дізнається , що ти одружуєшся зі мною ? -

" Думаю , що вона не погордує моїм вибором пов"язати свою долю з коханою і бажаною дівчиною . " -

Мар"яна , ще не вірячи своєму щастю , подумавши , сказала :
- Зодіак , мій любий , нараховує в собі аж дванадцять яскравих перлин , яких ми називаємо сузір"ями . Ті небесні світила й відвідує , мов корабель різні порти , так зване вічне Сонце . Запам"яталися мені деякі із них , а саме Діва , Терези та Близнята . Оце сузір"я Близнят - це ми , Олексю , з тобою на Терезах вічної любови . Ще мені спало на думку , що ластівки , в далекому льоті , утомившись , сідають відпочити на ті Терези , а набравшись нових сил - вже ластів"їною трасою летять назустріч Сонцю , що не спиняє тим Зодіяком свій рух . . . -

" Здається мені , Мар"яно , що вони є частинками соняшних променів , яких вони у леті , п"ють замість води у безмежному космосі , вслухаючись у гук небесних світил , ніби у безнастанний прибіг ніким непогамовного океану .

Я навіть , кохана , припускаю таку думку , що ті метушливі пташки , відлітаючи до Африки з українських селищ та міст , втілюються в леті у соняшні промені і вже незримо стелять путь до зелено - голубих

хвиль водяної стихії . А нічною порою, вони пробиваються крізь сувої навислих хмар , вже, як вогненні і голубі квіти земної чи небесної краси . -

- Зрозумілою річчю , Олексю, є те , що Сонце і Місяць впливає не лише своєю зміною на природу нашої землі , а тако ж ті зміни небесних світил реагують змінами нашого почуття чи настрою . Я, між іншим , тобі нічого не сказала про сузір'я Діви . Це , як вірити гороскопові та всім віщунам , я під тим сузір'ям колись прийшла на світ . Отже, незриме сяйво з нього щоденно впливає на всі частинки мого дівочого ества . А воно таке лагідне і кришталево-чисте, як те гірське джерело, що весело собі дзюркотить поміж зілинних трав, шукаючи шлях до моря . А буває , що в сутінках, коли на небі засріблить свій ріг байду — жий місяць, вигляннувши із хмарових волокон, то моє ество дібне до неспокійного океану , що пам'ятає шторм і зливу минулого тиждня . Все ж моя душа , як та водяна стихія , ніколи не сумує, бо навіть в найглибших і в найпотаємніших її схронах не згасає вогник тепла і доброти . А буває , що я себе відчуваю, мов та скеліна між роз'ятрених хвиль ; вона їх гордо струшує із своїх змокрилих пліч, і спокійно при сяйві місяця, очікує новий ще: грімкіший прибій, та і його скинути у розгніване бездоння . В таку пору мені здається , що я невід'ємна частинка краси людського життя , а птахи, звірі, квіти, дерева — це всі мої брати і сестри або вірні друзі . Я стала стократ щасливою , бо знайшла тебе і ти розумієш не лише мої думки , а і дівоче, наповнене любови до тебе, серце . -

Ще довго молодята вели розмову поміж себе, споглядаючи на став, якого хтось навмисно переніс з китайських шовкових чи бамбукових сувоїв, намальованих в сиву давнину, з тим, щоб його краса стала реальною річчю тут в цьому американському, південному місті .

Олексю можливо б негайно й одружився з учителькою . Але він в своїх думках докладно не уявляю , кого він найбільше любить, чи Мар'яну, чи місіс Віту . Таке зловживання власного серця найбільш дратували його та заспокоєно радів, що дівчина не перечила , коли він обіцяв одружитися з нею після закінчення медичної школи .

Мар'яна була для нього ідеально чистою, як його колись перша юнацька сльоза . Як пригадує , він тоді стояв під стовпом напівсліпуватого ліхтаря на розі пустинних вулиць , і плакав від кохання . У той зелений і туманний вечір, його дівчина не вийшла на побачення . Ту кваліть свого палкого , юнацького серця

він зумів з часом перемогти . Чому б й тепер ту солодку гадюку кохання йому не приспати у своїх парубочих грудях ?

- Ти чомусь став мовчазним і замислився у своїх думках .-

- Я замислився трохи , бо , як ти знаєш , мені стелиться далека дорога . Поблизу мене , не буде тебе , Мар"яно . Але ця розлука буде лише короткотривалим сном . До тебе в ці околиці я буду навідуватися на зимові і літні вакації . -

- Поспішаючи , я , Олексю , забула тобі сказати , що купила два квитки в " Мюзік Голл " . Місця наші я вибрала якраз посередині великої залі . Звідтіля найкраще нам буде спостерігати за грою артистів . -

- А як зветься картина " ?-

" Кіно має дивовижну назву " Анулюю моє замовлення " . Думаю , що картина нам сподобається . Тому ми мусимо поспішати , бо сеанс починається рівно о шостій . Маємо ще пів години часу . Олексю радів , що можна чимсь іншим розважити свої спотьмрені думки . Вони так обійнявшись і попрямували від китайського ставу униз кам"яними східцями .

Не встигли закохані розшукати в " Мюзік Голл " свої місця , як погасилося світло і почалася естрада . Заля була по береги заповнена глядачами . На кін , освітлений сліпучим сяйвом прожекторів , з"явилася група дівчат - танцюристок . Тих десятки молоденьких дівочих , пружних ніг , під такт оркестру , то піднімалися в повітрі , то ритмічно опускалися , викликаючи щире захоплення в присутніх .

Фільм " Анулюю моє замовлення " трохи розвеселив Олексю , а Мар"яна була від нього в захопленні .

Пізно ввечори Васько відвозив Олексю до маєтку місіс Маревик . На прощання Мар"яна не лише дозволила йому поцілувати її в уста , а й сама ogrіла його поцілунком .

Вже попрощавшись з Васьком , Олексю помітив , що в домі го - сподині маєтку світилося . Він не довго думаючи , роздягнувся і прийняв холодний душ , що трохи освіжив його , накинув на себе чисту піжаму і бавовняного халата . В легких парусинових пантофлях він зайшов до кімнати , вийняв з холодильника пляшку " Рейнгольду " і відкупоривши її , усівся у кріслі біля телевізора ; конюх , маючи спрагу , випив ту жовту слизьку рідину до дна , і включивши телевізор , пішов до холодильника за другою пляшкою пива . Гірка на смак рідина лоскотала йому горло . Почав дивитися " Останні новини " і не встигши допити ту другу пляшку " Рейнгольду " , як пролунав від дверей дзвоник . Не встиг він прочинити їх , як на порозі з"явилася місіс Маревик .

- Мені в таку душну ніч чомусь не спиться . Отже , пробач ,

що потурбувала тебе в такий пізній час. Таке повсякдення — все самотня та одинока. Рада будь-кому прийти на допомогу, хто б міг співчувати моєму серденьку, маючи терпіння, що зрозуміння відкриє тій людині шлях до любови, що є вершком блаженства.

" Місіс Віто, я переконаний, що молодиця знає ту хвилину, коли вона може завітати до парубка в кімнату і своєю присутністю прогнати смуток з його палкого серця. Також упевнений, що така молода жінка, повна жаги та пристрасті, вміє кохати, не гірше дівчат на цілому світі.

Але більшість молоденьких жінок, що вироком злої долі втратили своїх чоловіків, лишаються їм вірні серцем до гробу.

В нашій історії одна із трагедійних постатей належить синові Михайла Коцюбинського, а саме Юрієві. Він то в 1917 року став прапороносцем революції та разом із земляками з України, штурмував на Неві Зимовий палац. Це ж він скріплював державним підписом від імені України мир з Польщею в 1920 році. Після самогубства наркома освіти М. Скрипника, Юрка Коцюбинського було призначено на його місце. Але після вбивства Кірова, він був заарештований, як і тисячі інших українських комуністів, якому випекли на живому тілі тамгу — " ворог народу!". Його дружина Ольга, донька лихвідоної Євгенії Бош, поїхала в Москву до головного ката, наймудрішого — Єжова, дізнатися, коли її безвинного чоловіка випустять на волю, то нарком внутрішніх справ їй відповів, що, мабуть, в скорому часі, бо такої великої вини за націонал-комуністом, у вишиваній українській сорочці, не передбачається. Взнавши, що Юрка заслано до одного з таборів на Далекому Сході, Ольга їде туди — бути близько свого оббріханого мужа. Все ж того Юрія Коцюбинського, підшиваючи йому "Самостійну Україну" було за наказом з Москви знову привезено до Києва, де йому кат у Лук'янівській в'язниці всадив в гаряче серце декілька куль, заливши патьоками крові його вишивану сорочку. А його з юних літ дружина і сьогодні оплакує свою втрачену любов...

Отже, місіс Віто, кохання може бути безмежним та вічним, і є неоцінним Божим дарунком, якого ані подарувати комусь, ані віддати назад...

Олекса, після сказаних останніх слів, злегка взяв за руку свою господиню і посадовив її на каналі. " Може, вип'єте пляшку пива? — поспитав Віту. Вона радо погодилась, збираючи розгублені думки.

Випуск " Останніх новин " по телебаченню передавав сенсацію про шкіпера американського підводного човна "Фінбека". Навсібіч, по цілому світі пішла поголоска, що його було перед виходом човна в далекий і відповідальний рейс, покарано. А всій о — цій біді шкіпер завдячує танцівниці нічного клубу на Флориді, міс Кет Фіч. Він хотів мораль команди підсилити її чарами, тому й запросив її на борт ...

Такі " Останні новини " більш зацікавили місіс Маревик ніж трагічна доля Юрка Коцюбинського та його дружини - дочки чекістки Євгенії Бош, Ольги. А щоб не псувати собі настрій, місіс Віта запитала Олексу :

" А що ти чув з преси про міс Бет Фіч ? ", бо я, на жаль, не мала часу переглянути останнього тижня свіжих газет, а чи включити телевізію . "

Міс Бет Фіч, як я читав у пресі є естрадною танцівницею у " Корт - клубі ", куди охоче у час дозвілля заходять члени за — логи підводного човна " Фінбека ". Будучи собою непоганою на вроду, міс Бет Фіч своїм представленням на сцені, здобула собі багато ширих поклонників. Тому - то, прийнявши від цілої команди запрошення, вона, накинувши на своє тіло лише легкий, синій плащ, що ховав її прозорий, танцювальний туалет, з'явилася на борт підводного, атомового судна перед його виходом в море. Шкіпер від захоплення дав наказ включити музичну програму, а вона під звуки джазу поволі почала скидати з себе рештки одягу. Отак з нею, " Фінбек " відшвартувався од молу та взяв курс у відкрите море ... "

— А чи дійсно її виступ підняв мораль цілої команди ? — запитала з цікавості місіс Віта Маревик .

" Звичайно, що ні. Перед відплиттям катером до берега, одягаючи свій збагливий для ока, плащ, міс Бет Фіч, зауважила : - Я почуваю себе закоханою в кожного моряка, бо на — йбільше вони сміються широким з моєї наготи ... -

І я, Віто думаю, що шкіпер Стівенсон був покараний справедливо. Я б таких моралістів тримав би на суходолі . "

— Ти, Олексю, ніколи не виходи в море, будь моїм шкіпером. Все ж я боюся одного, що ти, як поїдеш до медичного каледжу, забудеш скоро про місіс Віту і вже не повернешся до мого за — тишного порту ... — Все ж я кохаю тебе, Олексю, і вставши з

канані, вдовиця сіла йому на коліна, а він, обнявши її міцно за стан, цілував довгим поцілунком Вітині уста. "Я люблю тебе, мила, також", з схвилюванням в голосі промовив бувший моряк.

— Вірю тобі, мій хлопчику, бо відчуваю, як палає в грудях твоє серце. Ще затаю собі, що коли ти щось спокійно обмірковуєш, то своїм виглядом нагадуєш мені гуру Свами Муктанада. Тільки, Олексю, не кепкуй з Віти за таке незугарне порівняння. —

"Я знаю, кохана, що той індійський ясновидець завжди тримає в руці пучок павиноного пір'я, а приторкнувши ним до ревного поклонника чи поклониці — тим дотиком, ніби передає свою божественну енергію. В народі кажуть, що павич може ошчасливити свою павичку навіть одним поглядом."

На Олексини слова місіс Маревик дзвінко розсміялася.

— Гуру, — сказала вона, може своїми ідеями наснажити послідовників, а те, що каже повір'я про павича, чи про жінку, яка народжує дитину від вітру, то я — не йому віри. —

"Чи це, Віто, правда, як люди кажуть, що потрібно лишень бути присутнім перед лицем Свами Муктанада, і відразу животворна енергія в хвилину медитації передається від нього вірянам?..."

— Я, мій любчику, декілька разів з цікавості, відвідувала його обитель, перед тим, як з Америки він вернувся до Індії. —

"Розкажи, Віто, як там в його оселі було? "

— Пригадую, Свами Муктанда, тримаючи павине віяло, сидів, обкладений шовковими подушками на бамбуковому троні. Мені особисто, гуру нагадував квітку розквітлого лотоса, а саме в пору, коли сонце схиляється на відпочинок. Біля ніг Баби, як звать ще Свами Муктанду, стояли плетені кошики з дарами. То були банани, різні квіти, горіхи, а кришталевих посудинах жовтів мед. Сам гуру мав на собі шафроновий халат і жовтавого кольору светер. Учні та богомільці вважають його святим, шанують його за мудрість, та з його слів — черпають собі наснагу. В моїй уяві, він виглядав тією горячою свічкою, що яскравим, сяйним полум'ям запалює інші свічки, які не погасають. В його присутності людина починає в своїм естві відчувати божественне світло. Це світло — одухотвореної радості та найвищого блаженства. Воно пестить, як те соняшне проміння уранці ласкає ще непро —

буджене немовлятко . І коли те немовлятко прокидається , то воно відчуває незрозумілу радість .

Щодо послідовників Баби , то вони при молінні уздрівають власне божество , і від того почувають себе безмірно щасливими

— Це , Віто , щось , як я бачу , походить до таємничого голубуватого світла , засвіченого над гостролезими скелями , поблизу неозорого , вечірнього океану . Це світло подібне на голубу перлу , і перебуває в самому центрі божественного буття. . .

" Я думаю , Олексю , що ти маєш рачію . Тільки не кожний , що споглядає те невгаваюче , вечірнє море , здатний помітити те синє і таємниче світло . Але варто за ним , як і за голубою перлою , мій любчику , шукати . Бо та перла є насагою радости , і коли ти її знайдеш , то повіриш , що твоє серце випромінює світло . "

— Я , Вітусю , завжди схиляв і схиляю голову перед тим очайдушними людьми , що шукають розв'язки найінтимніших сторінок людського життя . В цьому я ніколи не був скептиком , тому - то вірю , — Мукданада може своїм чолом випромінювати енергію любови , людського сумління та чистоти . Здогадуюсь , гуру може лише своєю присутністю в деяких симпатиків пробудити приспану енергію , що духово оновить людське ество . . .

" Я дуже і дуже , Олексю , рада , що ти маєш тотожні думки на речі , як і твоя господиня . Але облишмо ці бачки , бо я хочу щось оновісти про себе .

Мій чоловік , Роберт Маревик , перед своєю трагічною смертю , зіграв зі мною злу штуку . Він у нотаря залишив тестамент , що в разі мого одруження вдруге , — усі мої потягнення до маєтку , грошей і цінних паперів — касуються . Залишившись вдовою , я могла б вдруге вийти заміж за брата покійного . Таке одруження в цивілізованім світі називається левірантом . Але в містера Маревика не знайшлося брата , і щоб не лишитися в чому стою , я , як бачиш не маю жодного виходу . "

— Мое кредо , Віто , це — безтямно кохати тебе . Була б велика помилка , якби ми одружилися і ти втратила все що маєш . Без оцвітини — любя квітка не дуже - то приваблює око . Так само , що я буду вартий , як студент в медичному каледжі без твоєї допомоги ? ... —

" Я бачу , Олексю , що ти мислиш здоровим розумом і від цього я маю небудь яку осолоду . Ти , як і я , не хочеш зостатися ні в сих , ні в тих , а це є запорукою тривалості

наших взаємовідносин і доказом зрозуміння потреб самої любови. Таке зближення людей різної статі може хтось назвати звичайною собі еротикою. Але ми, доводячи одне одного, станемо вище од всіляких пересудів та роздумів, бо особиста доля трітка взаємним довір'ям незгасаючого кохання.

Мріяла зустріти такого, як ти, Олексю, ще будучи в дівочому пенсіонаті. Мені привидилось, що мій принц припливе на кораблі, з напнутими, рожевими вітрилами. І як здогадуєшся, що моя мрія таки збулася...

"Ти щось, Віто, починаєш говорити неясно. При чому тут рожеві вітрила? Я, як тобі добре відомо, приплив до американських берегів в одній напівзотлілій сорочці, а ти мене вже напівмертвого витягла з води..."

— Тим-то ти, мій любчику, і дорогий для мене, і я тебе не проміняю ні на жодного принца. —

Своею розмовою про принца, та про рожеві вітрила його корабля, місіс Маревик нагадала Чижові про юнацькі роки, про ті омріяні ним дороги, що пролягали в невідомі світи.

Пропливаючи повз острови, моряк не раз любувався струнками пальмами, що росли над самісіньким кліфом, де ні на мить не стихав морський прибій.

Пригадав Олексю чорну африканську ніч, коли він, з безстрашними членами залоги, вивантажував з судна в шлюбку вогнепальну зброю, призначену для негрів-повстанців, що захопилися революційними кличами.

Однієї ночі, при доставці зброї, радянських моряків було полонено бушменами, лояльними до свого уряду. Привівши матросів в недалеке селище, їх усіх вкинули до задушливої хижки. Добре, що при обшуку, в Олексі ті лоялісти не знайшли захованого ножа. Тим ножом, він вночі, перерізав мотузку, якими були скручено руки контрабандистам. — Його товаришам. Зробивши підкоп, моряки кинулися на двох вартових, які були під гіпнозом повного місяця, що висів між високими пальмами, як амулет. З трофейною зброєю моряки благополучно вернулися на берег і дісталися свого судна без жодних втрат...

"Як я відчуваю, ти завжди, Олексю, любив сонце та воду, а теплий пасат був тобі другом на тих незнаних, і невідомих широтах..."

— Всяк то бувало, і від того моя молодість пропала не лише соляною водою, чи бурунами, а і північною хвоею, ди-

вними квітами пралісів і твоїми, Віто, устами. Моїй уяві здається, що там в океані полихалися вогнями не сотні ліхтарів, засвічених на невідомих буях, а світилися з блакитної темряви твої добрі і закохані очі. Вони були путеводною зіркою аж до твого двору. В те чорне і таємниче бездоння океану я заглянувши злякався тієї думки, що з його безжалісного полону мені ніколи не вирватись. -

А тепер мені вже довіку перебувати, Віто, у твоїх рожевих тенетах -, промовив він, повен пристрасті. Цілуєчи її до нестями, Олекса перебував, ніби під якимсь наркозом. Він в цю солодку для нього мить цілком забув про Мар'яну і бачачи, що Віта вдоволена його поцілунками та пестощами, злегка підняв шасливу, напівсонну жінку і переніс її обережно на ліжко, а сам, не поспішаючи, пішов навшпиньки до вимикача, і погасив у котеджі світло.

РОЗДІЛ 11

ЗАПЛЯНОВАНА ПОМСТА БАНКІРА

Банкір Тоні Страелі, з яким, їдучи " Гончим Хортом " випа-
дково познайомився Олекса, сидів у своїм елегантському бю-
рі, на третьому поверсі модерного хмаросягу. Він безупинно го-
ворив по телефону, вішав трубку, то піднімав її у неспокої;
схоплювався з брунатого кольору, шкіряного крісла, щось зано-
товував у бльок- ноті, натискав на письмовому столі гудзика,
і нетерпляче чекав на свою секретарку. Хоч в кабінеті банкіра
не переставали працювати потужні охолодачі повітря, металеві
роботи – кондиціонери, все ж в канцелярії було душно.

Тоні щойно вернувся з ресторану " Каса Блянка ", де він мав
обід із своєю коханкою Долорес. Цей ресторан із мексикансь-
кими стравами, знаходиться біля розкішного Міламського па-
рку, в західній частині вулиці Густона, що потопає в густій зе-
лені. " Каса Блянка " приваблював відвідувачів не так своєю
пишнотою і удекоруванням залі і кімнат, як умінням шефа
задовольнити клієнтів смачним обідом. На кухні, крім " тома-
лі " та " фріоліс " був неабиякий вибір м'ясних страв. Повар
не встигав на повільному вогні закоптілої чавунної плити
підсмажувати шматки яловичини або свіжої телятини.
Банкір, продиктувавши своїй секретарці пару важливих і нега-
йних листів, відпустив її, і коли вона, із зшитком для стеногра-
фування зникла за дверима, оббитими зеленим дерматином,
він пригадав свою останню зустріч з Долорес. В його ушах ще
й досі лунав її роздратований, неласливий в собі, голос:

- Я вірю, любий, що ти увесь час переобтяжений
своєю працею в банку. Все ж, як ти знаєш, праця нікуди не

втече, а от наші зустрічі щоразу здаються все більше і більше зів'ялими трояндними пелюстками. Чому б нам ще цього літа не вибратися в подорож до Мексики? -

- З якою метою, моя дорога, ти набридаєш своїм недоцілим наріканням. До всього мені потрібно самому пильно приглянутися і за всім допильнувати. Треба за одну хвилину точно знати, яких акцій корисно позбутися негайно, а які придбати до рук. Для розшуку нафтових джерел, думаю розпочати нове свердління землі на тих величезних акрах занедбаного пасовиська, що я купив всього-на-всього минулого тижня. Виросте свіжий ліс нафтяних веж, а для того, щоб мій задум здійснився чим-скорше, то на це потрібно доларів і ще доларів. -

- Не переймайся, Тоні, дуже тим збагаченням, відповіла сень-йорита, бо скільки не пошлеш до скотобоєнь голів рогатої худоби, все ж від того наше щастя не прибавиться, а навпаки, зиск ще більше забере від тебе часу, а для мене це все одно, що в самотині думати про ті квіти, що їх дарують покійникові, проводжаючи небіжчика в останню дорогу.

- Ти як бачу, кохана, хочеш мого банкрутства, бо інакше не можеш бути щасливою зі мною. -

Долорес почала там, за столом, у "Касі Блянки" оповідати йому про перстень покрученої гадюки. Той перстень, як передає нам повір'я, належав багатому італійському графові Кюсту. Його юна сестра Ангіона безтямно закохалася в бідного невдаху - маляра, Боніфасія Веренеса. Він то і був творцем безсмертного полотна: "Свято багатія". Та картина, чи вірніше копія її висіла на стіні "Каса Блянки", де вони якраз мали зустріч. Тоні абсолютно не звернув уваги на те полотно, на якому художник змалював в розкішних шатах якогось впливового вельможу, / то був граф Кюст /. Той багатій сидить на веранді свого палацу і розважаючись, слухає гру на цитрі. Кругом графа розмістилися жіночі фігури, видно члени його вельможої родини. Там же на картині, біля порогу, сиротіє постать жебрака, що простягає руку за милостиною. В образі того жебрака, як сказала пізніше сеньйорита, маляр змалював самого себе.

... А що до персня покрученої гадюки, то він блищав на правій руці в гордовитого графа. На особисте замовлення графа, золотарник приробив до нього потаємну голку, яка при дотику шкіри небажаної особи, випускала з персневого гнізда смертельну отруту. Одного разу граф дав того персня єдиній, своїй сестрі, з тим, щоб вона знищила жебрака-маляра. Вона, будучи закоханою

в Боніфасію, завагалася виконати волю свого брата. Він же , повний образи і гніву, взяв того пересня покрученої гадюки і в несамовитім розпачі, натиснув на нього , і голка, про - коловши шкіру на його руці, випустила чимало отрути , запо - діявши йому негайну смерть ...

- Я, мій любий , оповідаю тобі цю історію, як пересторогу, щоб ти не заподіяв собі смерть самогубством, як це зробив ко - лись італійський граф . -

- Але, чому це ти так, Долорес, підозріваєш ?- усміхнено за - питав він тоді у своєї коханки .

- Кружляє чутка між люди, що ти намагаєшся досягнути ру - ки багатій вдовички , місіс Віти Маревик , - приголомшено від - повіла Долорес . Отже, в разі невдачі, можеш опинитися в ролі покійного графа Кюста .

Така пересторога коханки роздратовала не на жарт банкіра .

- З місіс Маревик, я маю лише ділові чи бізнесові стосунки . Я бачу, що ти лише заздрісна самичка і тому й плетеш різні плі - тки . Не важко схопити тропу твоїх почувань і куди та тропа може тебе завести -

- Я відчуваю одне, Антонію , що ти заздриш її конюхові, Оле - ксі, що сідлає для неї шорання коня . Кажуть , що твій зір на - дить плюмаж на її блакитному капелюшку . А' стайник мо - же бути для вродливої пані тим же коханцем - жебраком , що колись ним був той маляр Боніфасію Вернесе для Ангіоли .,- Від злості , банкір впився очима в спокійне і бліде лице сво - еї коханки , що як видно, ще ненагомонілася . Вона хотіла ще більше нагнітити задушливу атмосферу їхньої зустрічі, але те все перед цим нею сказане, вивело Страелі з рівноваги і він не доївши замовленого паштету і не допивши коктейлю, нагло піднявся зі свого місця .

- Мене чекають негайні справи . Його очі з виразом млости ще більше затуманіли і здавалися для Долорес блудними, неспокій - ними вогниками, що віддалялись від поблякнутих, кинутих біля свіжої могили, квітів. Тоні в ту мить, як вона догадувалася , по - болів серцем, щоб на прощання не сказати їй щось бридке . Це трапилось лише тому , бо він в її очах побачив сльози, в чому обвинувачив нікого іншого, як себе . Відчував, що конкюбіна йому висказала сушу правду . Від цього Страелі зробилося на душі по - гано і може від тієї правди йому було в цю мить важко ловити повітря і дихати на повні груди . Звідки Долорес могла дізна - тися про його зацікавлення вродливою вдовичкою ? Звідки Моліна знає про конюха Олексу , цього апатрида ? Як вона сміла наві -

ть подумати, що цей парубок якоїсь далекої землі, може мати любовний успіх в такій багатій і вродливій пані? Це все йому прийшло на думку мимоволі, разом з тією нездійсненою і такою бажаною мрією про Віту Маревик. Він повинував у всьому ко- нюха і зичив йому шонайскорішу погибель. Дякуючи його при- їздові, банкір погайнував біля Віти чимало дорогоцінного часу.

Вона для нього була цілюща криничка, повна спрагливої, дзво- нкової води. Отак би пив із неї й не напився.

- Навіть якби я пообіцяв схови повні золота і дорогоцінного ка- міння, чи ріки, що течуть медом і молоком, все ж із цього ні- чого не вийде, бо на перешкоді стояв звичайний стайник, якого Віта надіслала вчитися на лікаря. А може, найкраще було б на- йняти якогось ганстера, заплатити йому добрий гріш і коли той заволока приїде у час вакацій, то дати по ньому декілька пострілів? Хай той вбивця підстрелить його із засідки, як ту не- обережну куріпку. А так, як Тоні був трохи боягузом, то цей плян привернення серця своєї дами, він відкидав. Всяк-то на світі буває, - міркував він далі. Ще може хтось того вбивцю випадково впізнає, а той на слідстві розповість, хто його што- вхнув на поповнення злочину і при коню"ктурі, зірве машкару з банкіра. Поступово його думки маялися і Тоні відкинув такий плян помсти. Бо й справді, відразу суддя Вінсент Мек Кліш, Їюдж Морріс, доктор Рой Сільвер і президент нафтових компа- ній Гарольд Вокер, та усі інші друзі Віти Маревик визнають і без слідства, хто справді стоїть за ширмою того морду. Ні, - думалося Тоні, такої справи, як морд, не можна доручати ні- кому. А що, як я його таємно приберу особисто? Тоді нікого своїм вчинком не наведу на свій слід. Після тієї, конюхової смерті, бідна вдовичка поплаче і її гарячі сльози перетво- ряться в білі хмаринки над океаном, що на фоні чорної, без - просвітньої ночі, проллють росисті дощі, а умите блакитне не - бо соняшного світанку буде чисте і свіже, ніби її невтішна ду - ша.

А зігнати Олексу з цього світу в мене буде нагода у пору дозволеного владою полювання на диких гусей та голубів. То - ді по обидвох сторонах ріки Сан- Антоніо, над куширями і ла - таттям озер, в кущах і на пасовиськах, лунають безупинно стрі - ли. Сотні мисливців нишпорять по болотах і зарослях в шукан - ні за дичиною. Отак серед того рейваху, у Вітиному надвір'ї, пролунає з двостволки мій постріл, що вб"є суперника. Жер- тву зарахують до нещасливого випадку і ніхто не відкриє рота апелювати вироку суду, що сліпа куля дзенькнула крізь розпа - нахнуте вікно і потрапила у нещасливця. Тим краще, що такі

випадки в цих околицях вже траплялися і якраз підчас сезону полювань .

- Все буде, як і належить , - заспокоївся в думках банкір, радіючи , що дійшов до якогось висновку і досягнув безпечної думки , - Він підвівся зі свого високого, оббитого зеленою шкірою крісла і підійшов до високого, в оксамитових занавісках вікна . Розсунувши жалюзі, глянув на вулицю, в напрямку Алямської площі . Він перекинувся думкою в минуле, пригадуючи почуте ним, що там колись, замість модерного хмаросягу, вабила зір своїми багатими вітринами крамниця Вольфа і Ко . Близько неї, на вузькому хіднику, був вбитий картяр, на ймення Біл Гарт . І добре, що він, Тоні, відмовився від думок найняти вбивцю, щоб звести Олексу зі круга світу, бо Біл Гарт ще перед своїм кінцем, встиг знищити найнятого для брудної роботи ганстера, а того, Джимі Тейлора, що заплатив йому чималі доларів, поранити . Нікого не можна, крім власної особи, в будь-яке мокре діло вплутувати . Надійде сезон полювання на диких птахів, і в той час, напевно, завітає Олекса з медичного каледжу до маєтку Маревик і я його, як того дикого голуба, вб'ю наповал . В ту пору по узгір'ях, видолінках, по верхній та нижній течії ріки буде таке робитися, що і сам біс нічого не розбере . Медична експертиза ствердить: сліпа куля якогось розгуканого мисливця влетіла крізь вікно і студент медицини став жертвою нещасливого випадку . Наочних свідків на зізнання не буде, а напасти на слід того необережного мисливця не можна буде ніяк . Видко світ ще не клином зійшовся, подумав Тоні і ще раз облегшено зітхнув . На випадок успіху його задуму, доброзичливість Віти Маревик для нього гарантована . Він її намовить вирушити з ним у подорож по Караїбському морі . . .

Страслі, що вернувся з тих мандрів всього - на - всього з тиж - день, не міг ніяк викинути з голови екзотики баченого . Перед його очима вставали вічнозелені пальми, кротон дерев та кущів, що барвистим килимом кликав його на відпочинок . Він, наляжачи до стоїків, міг стійко зносити всілякі невдачі, які спадали, ніби нежданний тайфун на його голову . Але буря проносилась шквалом і транс, під вплив якого банкір підупадав, тако ж проходив, щоб Тоні, переболівши душею, знову ставав нормальною людиною . Ті острови, розкидані по Караїбському морі, виглядали з джета, як той табун диких гусей, що перенизують понад самісенькими хвилями небовид, коли летять з Флориди . З ним тоді відбувала таку подорож Долорес, найкраща і незамінна стюардеса його парубочого життя . Пригадує, як на Бармюдах для них був відведений найкращий покій в розкішному

готелі "Гільтон". З вікна їхнього кондемінюма море виглядало гребнями хвиль, як той смушок, відсвічуючись вогнями небесної блакиті. На пісчаному березі, близько золотосайних скелін, рибальські сіті та неводи були дбайливо розвішані, а в маленькій затоці, пришвартувавшись до молу, стояли різної форми і величини, білогруді яхти. Ще далі — недалеко покорблених ураганом пальм, баввоніли човни місцевої людності; вони, зарившись у білий пісок, здавалося, дрімали.

Сонце розсипало безцінні по воді намистинки, що творили золоту стежку, ніби заохочуючи по ній прогулятися. Хвилі перекочувалися одна через одну та знесилившись, лягали на прибережні скелі; вони з новою силою у час прибою, вдарили у берег, створюючи неабиякий шум, подібний до таємничих голосів величної та грізної стихії.

Біля приспаних паленою туману хвиль, Тоні Страелі танцював з сеньоритою Долорес під акомпанемент місцевих гітаристів. Як банкір пригадує, сеньорита була в чудовому настрої. Долорес на собі мала кизилового кольору шаровари та зелену блюзку, що охоплювала її талію, і сходилася двома, схожими до вужів кінцями вже на засмаглий пуповині. Її дівочі перса, прикриті прозорим шифоном, були надміру непокійні і здавалося — вирвуться з-під одіння і вдарять бахуря своєю зухвалістю і снагою в обидві щоки.

На спрагливу і повну жаги сеньориту, задивлялися з полиском в очах чоловіки та парубки. Деякі з них коло багаття у широких, сидетаних, з тростникового листа брилях, та в білих, парусинових, штанях, на своїх маленьких бубнах, вибивали за тактом такт.

Линули гуки самби і Долорес з розкинутими, обцілованими сонечком руками, на свій смак, не торкаючись свого компаньйона, носилася у вихорі танцю. Своїми несамовитими рухами, діва наче робила грань поміж живим світом і царством тіней. Вона то наближалася, повна снаги до свого партнера, майже торкаючи своєю млюстю його колін, то віддалялась від нього, обпікши Тоні поглядом своєї наготи.

Вранці, поснідавши, Страелі з своєю куртизаною схотіли дістатися в одну з лягун і пошукати затоплених скарбів. Уже в тому зеленкуватому, підземному гроті, повз них шукали дивовижні риби, пливли актинії та осьминоги. Те під

водне казкове царство чомусь нагадало йому Флегетон – одну із річок , що протікає у підземному царстві .

А запливши у ту аквамаринову лягуну , з кисневим циліндром поза спинами , дивувались красі краєвидів скелястого гроту . Перед ними виднілася понорама не - сходженого узгір"я , на виступи якого час наволік ба - гато затоплених піратами й розбитих штормом суден . Куди не поверталися вони - на них споглядали табуни чудернацьких риб, випливаючи десь від бортів затонулих кораблів , вкритих водоростинами та черепашками .

Вже , коли перед Тоні виросла висока стіна , схожа до обтиканою актиніями лабродариту , він дав знак коханки вертатися назад . Але Долорес закортіло обстежити ледь зримі улямки одного із затонулих кораблів і банкір по - дався за нею . Наближаючись до того місця , він собі уявляв тайфун , який кілька століть тому кинув ту каравеллу на 'гостролезі , як вістря меча , скелі , коли вона з скарбом ве - рталася до берегів Гренади . Видко , судно розкололося на - двоє , та разом з бойовими гарматами , купцями , залогою , пішло собі на глибоке дно .

А перед тим , думалося йому , - вродлива еспанка , накинута на плечі чорну , як її коси , мантилю , танцювала на по - мості незабутню гакону . Сеньйорини навіть й не снілося , що рештки тієї каравелли подрейфують в цю затишну лягуну , а там , через деякий час , в Севильї або в Кордові , злине по її нещасливій душі подзвіння .

Обстеживши навсібіч улямки , Долорес розшукала серед них дивної роботи кухоль , обліплений молюсками . Вертатися вони назад з надзвичайним сувеніром і , як вияви - лось , це була срібна кварта , шістнадцятого століття . Увечорі море стало погідне і світилося міріадами вогнів . Тоні зі своєю любкою дивився на одне тубільне видовище , а саме , як двоє бронзозшкірих негрів , тримали повздож бамбукового шоста ; жердина була так низько від землі , що третій з них ледь міг просунути своє гнучке тіло . Під такт бубна він , наче хвилястий угор , проштовхував себе крізь ту поперечку . Це була нелегка робота і присутні нагородили його оплесками . Опісля Тоні з Долорес відвідали "казіно" , над фасадом якого го - ріло неонове світло .

Напівосвітлена зала , де плафон був розмальований караве - лями й вітрильниками , мала бриджеві столи . Там , у вечірніх туалетах стовпилося чимало гравців .

Тоні у автомат дрібних монет , вкинувши "кводра" , здивува - вся , одержавши від робота аж на тридцять доларів тих "кводрів" . Роботи- автомати стояли в цілій залі , повздож стін , обрамлюючи їх , наче той розписаний фарбами фриз , а біля тих роботів во -

втузилися багаті туристи зі своїми жінками, коханками та на-
реченими, намагаючись спробувати щастя в якійсь грі. Для
декого з присутніх, як догадувався Тоні, це було єдине "гобі".
Ті амбітні гравці лишалися в "казіно" аж до тієї пори,
поки їх бриджова гра, чи робот-автомат не лишав без жодного
цента. Тоді вони з великим розчаруванням, вже перед світан-
ням, верталися до своїх апартаментів і ще довго не могли зас-
нути, вслухаючись в гук недалекого моря.

Долорес, як пригадує Тоні, не дуже то переймалася грою і
програвши роботам щось з десяти доларів, перестала взагалі
грати, а лише спостерігала, з яким азартом жінки і чоловіки
грали у бридж біля столів, що нагадували біліярдові.

Не маючи більше охоти залишатися в азартній залі, вони ви-
йшли у вестибюль і попрямували в інший бік поверху, де знахо-
дився бар. Сеньйорита просила замовити "мартіні" і вони усів-
шись за один із порожніх столиків, глянули довкола. За тими
столиками, що мали біля себе м'які, оббиті плющем крісла, си-
діло декількох молодих пар, як видно, туристів. Біля вигнутої
у форми підкової стійки бару, на високих стільчиках усілося
кількох відвідувачів і самотніх жінок. Бартендерт у червоному
кителі, та в білій, добре випрасованій еспанській мережаній соро-
чці, брав срібними щипцями маленькі шматочки льоду і кидав
їх у склянку з тим чи другим замовленим напоєм. Він додавав
туди шматок лимони чи померанчі, доливав трішки кока-коли, і
все це змішавши, приготровлював коктейль.

Поза його спиною вабив око своїми різноманітними пляшками
чудернацької форми стенд, з венеціанським дзеркалом, відбива-
ючи тьмяне світло канделябра. Там же на бічній стіні розвішані
були портрети справжніх морських вовків минулих століть, що
під британським стягом топили торговельні судна непогамовних
конквістадорів. Ще зрання, почувши останні новини з транзи-
стора, банкіра непокоїла думка, пов'язана з лихоманкою до-
лярового курсу, а також непевної ціни на золото. На Лондо-
нській біржі, та і в Цюриху, ціна на золото значно упала.

Де ж поділися, думалося йому, казково-багаті шейки, що ще
рік тому платили казкові суми за золоту валюту? Його, як
фінансиста-банкіра, виводила з рівноваги думок нестійкість
в світі економічного становища. Дратував заговор Ірану з ара-
бами проти європейського грошового й товарного ринку та аме-
риканської індустрії. Ще недавно ювеліри та дентисти платили
лихварям-спекулянтам на чорному ринку по сто п'ятьдесят
доларів за одну унцію золота. Беручи під увагу американські
та європейські банки, то вони рівнозначні при обміні чужозем -

ної валюти, в своїх фінансових операціях, всього на всього одну третину від устійненої ціни на чорному ринку. Все ж ціна на золото значно понизилась, але чи надовго? Така об'єктивна дійсність впливала негативно на його настрій і офіціант не встигав приносити на срібній таці нову склянку "мартіні". В його саянула думка закупити щонайбільше шерів копалень срібла в Болівії. Це з метою контролювати зріст цін на цей дорогий і потрібний для світової індустрії метал. Долорес своєю свіжістю і красою надила його зір, ніби якась жагуча і екзотична квітка, яку йому забажалося зірвати. Від своїх думок

Тоні сп'янів і йому блискуча поверхня напівкруглого прилавку нагадувала в бурю судно, що накренилося. Сам же бартендент здавався капітаном, що очайдушно підтягував так звані гітови до уцілілої реї.

Бачачи, що їм не залишається нічого більше тут робити, сеньорита Долорес, розплатилася за "мартіні" і лишивши на столикові чаєві, вивела портнера з бару.

Отак, слідкуючи за зеленими масивами Сан-Антоніо, банкір линув думками до Караїбського моря. Йому лише хотілося, щоб на цей раз біля нього була не Долорес, а Віта. Торкаючись злегка ліктем її руки, він би їй показував понорами островів блакитної далі, що пропливатимуть під крилами могутнього джетового лайнера. Страелі хотілося будь-що добитися взаємної любови з багатого вдовицею. Схотілося її співчуття та ласки там край ультрамаринових хвиль, що в гуках прибою лижуть золотий пісок Бермудських островів. Все було б з їхнім коханням гаразд, бо чисті зерна, посіяні у своїм серці для неї, не мали тих чортівських плевелів. В своїх почуваннях Тоні був, як омах святого і животворного у вічності вогню. Маревик, як він собі уявив, була б чудесною на фоні пальм і вечірнього моря. За інтимним столиком, під палахкотіння за-свічених свічок, він був би їй любий до розмови. Він знав, що Вітин вечірній туалет складається з облямованої вуалем сукні, на якій на лівому персі тріпотить свіжа троянда. А її перлисте намисто довкола маленької гнучкої, ніби лебідки шиї, буде йому здаватися, як той окант смушку золотого вруна Колхіди. Хай би він, як той Одісей, потерпів катастрофу свого корабля, а вона, як та Навсікая врятувала б йому життя. Все ж Тоні надіявся, що його мрія таки збудеться і їм, щасливим та усміхненим на балюстраді величного готелю, гран-де-отель в білому кителі, прикотить маленького візка до їхнього замовленого столика. Він вийме із срібної вази, обкладеною льодом, пляшку шампану, відкупорить її і наллє у кришталеві, округлі склянки

цілющого напою. Пригубивши шумкого шампану, Тоні почне розмову про необмежений простір неба, що повен вічного сонця і синяви. Далі, повітряний корабель, з назвою "Пан-Америкен", підбравши шасі, повезе їх далеко від ока знайомих, щоб на солода звірених сердець не була ніким зочена...

З відкритої веранди лагідний бриз донесе вічний гук неспокійного моря.

Для тих, що не калялись вставати рано, нічка засвітить на буюх червоні вогні та вкаже на потаємні підводні рифи й мілкі місця для запізнілих шхун і сейнерів. Там на помості не один штурман, пильнуючи коло штурвалу, чекає блиску голубих вогнів, що вказують собою надійний і безпечний курс до недалекої затоки...

Ось банкір пригадав собі, як він колись, так само, як і Віта, навідався у стейт Вірджинія, беручи участь в полюванні на рижобурих лисиць. Дав Бог і час добрий для такої стрічі з удовицею! Йому довго не сходили з очей вогненно червоні свитки учасників того збору. Скільки моги, попереду бігла собача тічка. Тоні відразу накинув оком на місис Маре-вик, і коли коні пішли галопом, не лишав її з виду. Собаки швидко взяли слід меткого звіря, а за ними поспішали вершники, коні яких переплигували через високі чагарі та повалені бурями дерева. В погоні за лисицею, мисливці неслися з горба в широку долину, поділену надвоє не лише зарослями диких акацій та горіхів, а і болотистим ручаєм...

Від різного гілля та колючок, Віту надійно захищали високі жовті чоботи, в халяві яких були дбайливо впрасовані брунатого кольору бриджі. В неї, як пригадує Тоні, поверх вовняного білого светра, виднілася червона накидка, а чорного кольору картуз, надавав їй вигляду чарівної амазонки, яка вміла легко на коня впасти.

Страелі будь-що хотілося стати їй у подобі, тому-то він і не спускав її з виду. Увсебіч розпоршилися вершники, лунало гавкання розлючених псів і це означало, що погоня за лисицею ще не закінчилась. Невідступно, як тінь, Тоні слідкував за Вітою, і коли її кінь, злякавшись якоїсь жаби, скинув її з сідла, то банкір кинувся їй на поміч.

Вдовиця чемно подякувала йому за допомогу, і вони вже вдвох, не вполювавши лисиці, увечори вернулися до маєтку мі-

стера Моріса, що властиво і запросив їх на те полювання .
З того часу його ніколи не залишала думка - ця жінка для нього
пожадана , ніби у бездітної жінки дитина, яку вона своїми мо -
литвами випросила у Господа . Все ж Віта, не давалася намови -
ти себе навіть на щирі і приязливі дружбу . В усіх любовних
невдачах з вдовицею , Гоні й винив Олексу Чиж, якого й хотів
чим скоріше позбутися . А щодо сеньйорити, міркував він далі , то
її легко можна буде від себе відшити . Найме когось з нею по -
бавитись і ніби спіймавши її на гарячому, - припинить будь - які
зв'язки . Пригадує останній з Долорес сніданок на казкових
Бермюдах : столик, застелений свіжою скатертиною, на ньому
у полив'яному низькому горщиківі красувалася, в краплях роси ,
китиця троянд . Під вранішнім сонечком ніби бриніли фарфарові
чашки і тарілки, а в кришталевій опуклій вазі, наливались про -
мінням помаранчі з бананами . Долорес після ночі кохання, ви -
глядала чудесно . Як видно , вона була певною в своїх дівочих
чарах і на її чорних косах намітка здавалася парчою, яку ви -
ткало воскресне сонце , піднімаючись з - над хвиль Караїбського
моря

Отак мріючи , банкір й не помітив , як надворі стемніло . Сизі
сутінки крадькома напливали від мексиканської затоки і окуту -
вали місто . Серед обволікшої вулиці та парки мли, ніби ті сві -
тляки, почали з усіх сторін спалахувати вогні . В несамопитій
тиші, що настала, Страелі здалося, що він чує не лише звуки
гітари , а і перегук церковних дзвонів, що кликали вірних на
вечірню молитву . Раптом ту ідилію тиші і спокою перервали
сирени поспішаючих " Фордів " , " Бюїків " та інших машин, що
мчалися авеню повз вікна його банку . Та настирлива какафонія
нетерплячих, авт і залите вогнями місто, змішала його усі ду -
мки і він поспішно занотувавши останні відомості з біржі, і
не виключаючи в своїм бюрі світла, вийшов з свого кабінету .

РОЗДІЛ ДВАНАДЦЯТИЙ

ГАЛЬВАСТОН І ЦЕРКВА СВЯТОГО ТОМАСА

Наскільки Олекса , будучи студентом Гальвастонсь -
кого медичного закладу , брався за науку , настільки йому
здавалося , що його намаганням це тільки непочатий край
і він ніколи , ні за яку ціну , не вийде переможцем з тих
пралісів . Але наснага не залишала Чиж , вона вирувала
насподі гарячого серденька та кликала до перемоги .

Він мав настійливе прагнення стати лікарем і тому ще
з більшим завзяттям ламав голову над незнайомими для ньо -
го предметами науки .

Наскрізний , зелений вітерець охоплював студента - медика ,
як Олекса у дорміторії виходив з своєї кімнатки та спішив
на лекції . Нарешті моряк , після довгого блукання по світах ,
наздогнав прогаяний час , повен терпеливості і самопосвяти . За -
спокоївся шойно тоді , як став на відділі терапії найкращим
учнем . Йому в дечому допомогли своїм альтруїзмом професори
та студенти останніх курсів .

За штахетами огорожі , ніякий недосвіт не поморозив та
не побив весняних , пахучих квітів , що їх конюх плекав , ли -
шаючи маєток місис Віти Маревик . Він , не встигаючи до навчан -
ня і знань , завоював собі добру славу серед професорів , що його
вчили , чи в тих , що з ним вчилися .

Тепер ніхто не міг тикнути на нього пальцем і сказати , що Чиж
так і лишився Вітиним конюхом , тухтієм і невігласом .
Хоч йому наvertили голову аж дві чарівні особи жіночої статі ,
все ж Олекса мав на оці будь - що в першу чергу доучитися .

З Сан - Антоніо , за яким він трохи скучав , він регулярно
діставав листи . Якось прийшов лист від Мар"яни . Писала : " Вась -
ко залишив ферму та переїхав до Сан - Франсіско . Раз , прийшо -
вши з лекцій і заглянувши в поштову скриньку , Олекса вийняв
з неї разом з газетами листа . Лист був від Васька з далеко -

го гамірливого міста. Друг писав, що йому вдалося влаштуватися на працю. Робить Васько сторожем в одній ко-сметичній виробні і почуває себе, як той алігатор в манграх Флориди. Олексієвого земляка і закадишнього друга у вільний від роботи час можна спіткати в залах публічної бібліотеки. В славістичному відділі, він оббігає зором сто-си книжок в шуканні матеріалу для успішного закінчення " Нашадків Влеса ".

Останнього часу Васько прочитав новелю Д. Валькота "Амплуа непогамованих сердець". Автор описує трагедію однієї вродливої негритянки. У її студентську кімнатку якоїсь горобиної ночі заліз крізь вікно, білий злодій. Він приставивши їй ножа до горла, згвалтував бідну дівчину. Студентка оповіла своєму братові про скоєне безчесття. Негр рішив помститися за свою поганьблену сестру такою ж самою відплатою. Надумався забиратися до помешкань, де нічної пори спали безтурботним сном молоді білі жінки та дівчата. Приставивши їм до чола цівку вогнепальної зброї, він їх гвалтував, і тим насолоджував серце помстою за свою сестру.

Одного разу негр закохався в свою жертву. А так, як на-лякана до смерті дівчина не чинила йому спротиву, то він домовився наступної ночі з нею зустрітися. Зустріч була для нього фатальною, бо жертва покликала зазда-легідь поліцію, що і заарештувала бандита. На розправі була присутня студентка - сестра. Вона, захищаючи свого брата, доводила суду, що те її згвалтування невідомим білим, зміни-ло дівоче тіло цілковито. Сестра ніби-то стала часткою свого братика, зараховуючи заподіяні ним злочини на своє conto. В своїм праведнім гніви дівка виглядала сполоханим звірятком. Як би то не було, а її брата засудили на довгі роки в "язни-ці". Прощаючись з ним, сестриця сказала: Я ще довго буду плакати за тобою, як і ті дівчата та молоді жінки білих, яким ти наніс незмірненні рани на ціле їхнє життя ..."

Задум новели Д. Валькота не сподобався Васькові і він в листі до друга - земляка зробив свої висновки, такого змісту:

— Як я зрозумів, - сестра для порахунку, вибирає контрове-рсійну помсту, жертвою якої стає її брат та безневинні ді-вчата та молоді жінки, що належать до білої, панівної раси.

Це все нагадує мені і приймає форму звичайного собі содомом —мазохізму., як то прийнято серед професорів називати, звісно, статеве збочення. "

Невідрадний вплив чужого і невгамонного, для Васяка, міста, — думалося Олексі. Всупереч фантастичним, несамовитим мріям, воно виглядає для новоприбулого з далекої техсаської ферми лише однощогольним судном. В неприязнім та нерозсудливім місті, можна й насправді очманіти від неонових реклям. На них, нероздільно з мордерством, на щит підноситься наркоманія, вкупі з порнографією дешевого сексу.

Ще Васько писав, що часто проти неділі, зупиняє авто поблизу невтишних океанських хвиль. З скелястого берега, він кметливим зором споглядає на незабутню панораму величозного і неповторного мосту "Золотої брами".

Від брунато-жовтого побережжя снуються сейнери та білогруди яхти. Гвинти за кермою ріжуть голубі хвилі, і вони розсипаються у соняшнім гомоні, рожевим й блакитним бісером. Інколи, з неосяжних бантин "Золотої брами", чи з мостових ферм, зривається одна із численних жертв: хтось у молодому віці рішив покінчити життя самогубством. Таку для себе незаздрісну одрину вибирають здебільше дівчата, розчарувавшись в коханні. Якось в часописах було зазначено, що одну з тих розпукою перейнятих коханок, врятував молодий рибалка. Плигнувши з ферм мосту, новітня жертва чудом не розбилася на смерть об скляну поверхню води.

В палату однієї з лікарень, де вона боролася за життя, її рятівник не дарма приносив квіти, бо після одужання самогубки — одружився з нею. Але таких щасливих і непотьмарених випадків — не дуже то й багато, бо в живих лишаються тільки одиниці

В листах товариша, відчувався наплив різних вражень, що їх Васько зумів викласти на папір. Здавалося, що Олексин друг жив в якомусь напівморозі в тих місцях, де поза великим містом вервечкою розкинулися справжні комуни бородатих молодих людей, які зуть себе "гіппі".

Там же дорогами, що ведуть до океану, мчалися на скаженній швидкості своїми мотоциклами, банди підлітків — від рвиголів, секти "Янголів пекла".

Місцеві індіанці кажуть, що на вбивства і самогубство молоді штовхають "чортові вітри". Тому-то вітрові так завивають протяжно, наче ті кайоти у безлюдних каньйонах, перекочуючи з місця на місце сухий чагарник.

Недалеко того страшного і очумілого міста, жила банда молодих

жінок , якою верховодив Чарлез Мейсон. Живилися вони переважно "кислотою", "травою", та індійськими коноплями. А намарившись досхочу, потайки , як ті душегуби Єжова, потайки закопували вбитих і спотворених до невпізнання жертв , в себе , на фермі . Такі оргії , де замість медвяних пахощів хворої уяви , пахло кров'ю , бандити влаштували доки , аж поки не було їх половлено і віддано у руки правосуддя.

Васько Лопух писав: "... Чим людська коробка не пустка, коли у ній вітер свище ? Я , Олексю , своє авто зупиняю коло бензинової колонки . Чую від обслуговача газолінової станції ту ж саму пересторогу : "Їдете на узбережжя полюбуватись багрянцем згасаючого сонця ? Будьте обережні , бо можете спіткати на безлюдді двоногих тварин, в людській подобизні . Видко, їм слон наступив на вухо, чи гедзь покусав носа, бо вони - переважно негри, вбивають де кого тільки натраплять . Чим більше вони винищать білих , тим більше вони зискають ласки у Вседержителя..."

Це щось подібне , брате , до наших " троєк "-суддів, що винищили переважно на Україні трудовий патріотичний елемент з тим , щоб наш нарід був , як в найглухіших колоніях Африки , обезголовлений і мимоволі перетворюювся в покірну й слухняну тварину . Тільки ті , що вбивали та знекровлювали цілий український нарід казали, що це - для всіх..."

Мар"яна теж обрадувала Олексю несподіванкою. Вона під православне Різдво приїхала його провідати. На променаді , виглядала заклопотаною, бо студент й не хотів слухати про одруження з нею , ще до закінчення студій . Мар"янину шию обнизав разок перлистого намиста, а з прозорії , блакитного шифону блюзки , дихали в поцілунках сонця , її високі перса . Вчителька надиво була в цю стрічу балакучою, ніби страхалася не мати багато обладієного часу, наговоритися зі своїм судженням .

" Хочу довідатись , Олексю , про гербарій твоїх зацікавлень на сьогоднішній день . Я , мій любий , давно не чула твого голосу . "

- Ніяких рослин я не колекціоную і не засушую з дитячих років . - жартував студент . Все ж-деякі зела , що я нарвав у своєму дівочому саді , я зберігаю в книжках . Також бережу галузку розквітлого ямину, обціловану твоїми вустами того пам"ятного дня наших відвідин китайського парку...

Мар"яна собою була жагучою, як і колись, такою бажаною для його роздвоєного і розірваного на дві половини палахкотілого серця . Тримавши її в обіймах і цілуючи пристрасно, він все таки мріяв про поцілунки місіс Віти Маревик .

Її образ , як і образ коханої йому дівчини не меркнув у його натурі , і ніби та вечірня , така жадана зіронька , осяявав парубочу душу . Було досить сил в Олексі продо - вжувати науку , але він був незугарний кохати лише о - дну Мар"яну . Цю двоїстість свого характеру медик ні - за що не міг у собі побороти .

Будучи моряком , йому судилося навидітись світу , а нині він попав своїми любовними зв"язками у загадкове і незрозуміле для нього дефіле , з якого Бог - зна , чи буде вихід . Бо дві перелесниці окарували його серце і не мо - жна нічого другого вдіяти , лиш обожнювати їх . Не втрачаючи палу молодечого серця , йому покищо вдає - ться лавірувати поміж Мар"яною та Вітусею , як тому ко - раблеві , плывучи повз громаддя скель .

По приїзді , Мар"яна запитала у Олексія :

" Чи ти , любий , захоплюєшся у час дозвілля , як ті інші студенти , тенісом , чи польом ? "

Він усміхнувся на її запитання і відповів :-

- За розкішною віллою декана , що потопає в тіністому саді , розмістився корт . Висока сталева сітка огорожує ту площадку від кущів камелії та померанчевих й цитру - сових насаджень . Це для того , щоб м"яч , вдарений раке - ткою гравців не перелетів через нап"яту сітку та не загу - бився в траві ... В польо , мені доводилося грати з пару разів , а щодо гольфа , то в мене завжди бракує вільного часу . А щоб остатися ні в сих , ні в тих , і не втратити нових друзів - студентів , то я часто ходжу до корту , на зелену мураву , тим виявляючи шану до гравців ... -

" В околинах Сан - Антоніо , - мій любий , розпочався сезон полювання на індиків та диких сарн . Очевидячки , що на нашій ферми відлунує невгаваюча стрілянина . Бідні птахи та звірі , предчуваючи небезпеку , поховалися в осоці та в дебрині . Все ж деяка необачна сарна , чи поло - хлива індичка з"явиться із чагарників або з скелястого scho - ву і відразу потрапляє на цівку жадібливого мисливця . В тих наших околах , з давнього часу , сезон полювання нави - клий : полюють всі , хто тільки має до того охоти . Тож за - вжди , дякуючи безупинній навманні стрілянині , ми з маті - р"ю не можемо спати "

- Я думаю , Мар"яно , - сказав Олекса , що саме полювання , це - звичайна , людська річ : одні , для власної примхи зістрі - люють диких голубів , другі - козуль та сарн , знаходяться ще ті негідники , які вбивають нічим неповинних людей . Кожен розваж - еться в світі , як може . Бувають і такі , що цілий день під ти - хими вербами , ловлять вудкою рибу . Чув я , що і ведмідь любить

на мілких місцях , лапами ловити рибу . Він , невидовижу займається цим видом спорту , уміло . А уминає свій улов не гірше від якогось промисловця , що в найкращому ре - сторані споживає свіжі креветки . Чув я , що ведмедик особли - во любить рибалити у підніжжя гори , куди спадає каскадами вода ручаїв та річок -

" Перед тим , як бірса нажене від моря хмари , ти , Оле - ксо , не забудь оповісти про свої студентські будні . "- просила у нього Мар"яна .

- Я вже тобі , люба , говорив про моє зацікавлення спортом . Скажу ще про гольф , хоч заганяти того шарика в дучку , я таки не маю коли . Вільного часу , все сиджу за книжкою , чи перебу - ваю в одній чи іншій лабораторії . Треба мені скрізь встигати , через необхідність не пасти задніх .

Між іншим , зі мною , на одному факультеті , вчиться син во - лодаря Оману . Він , після смерти свого батька , султана Саїда , буде називатися султаном Таймуром . Освідомив мене про пустелю Дофар , що лежить в гористій місцевості , на південних кордо - нах його краю , що межує з Єменом . Приїхав він вчитися на лі - каря тому , що його країна знаходиться в стані війни з Півден - ним Єманом . А так , як його батько , султан Саїд боїться бути о - труєним і жодним докторам не довіряє , то з таким міркуванням він і надіслав сінка до Гальстону -

- А чи щось цікавого тобі Таймур оповідав ? , - спитала вчителька . " Розказував , як разом з султановім військом , він був відряджений не в один похід . Наземні війська Оману , включаючи авіацію та танко - ві з"єднання , нанесли єманцям цілковиту поразку . Але і оманці , ві - рні султанові Саїду , зазнали дошкульних втрат .

Дорадники султана - здебільше британці , і один з них , високий ста - ршина повітряної армади , був у одному бою вбитий . На боці Єману сто - ять китайці , які озброюють та вишколюють повстанців в країні , що за всіма ознаками належить до середньовіччя . І це , Мар"яно , таку пра - вдиву картину про багатий на нафту край , намалював мені Таймур . Напевно , що він мені ані словом не обмовився про невігластво па - нів - міністрів , які оточують трон його батька , ані про пишні гаре - ми місцевих шейків , які здебільше розїзджають по Європи та Аме - риці , де скуповують по високій ціні на біржах золото , та зоста - вляють величезні купи грошей в касіно . - Все ж Таймура , майбутньо - го султана і лікаря , я поважаю , як людину . Вірю , що він вернеться

до Оману не лише добрим лікарем, а і реформатором, що принесе чималу користь місцевому народу. Ми з ним познайомилися і стали друзями, граючи у вільний час в теніс, на площадці корту. А як в тебе, Мар'яно, справи в школі? -

"Невловимим часом проходять мої лекції. Не зчуєшся, як і день збіжить. Мої учні цікаві та до всього допитливі. На перерві задають мені курйозні питання: "Коли я їх усіх гуртом, покличу на своє весілля? Малечі хочеться бачити свою виховательку щасливою..."

-З весіллям, Мар'яно, треба нам трішечки зачекати. Поспішати нам, як сама знаєш, нікуди. Скоро одержу лікарський диплом, відбуду в шпиталі практику, а тоді ми й поберемось. Те шире коханячко від нас не втече. Напевно, що на нашу свайбу, перед тим, як заграють музики, від голубих ферм мосту "Золотої брами", примчить на своїм авті, Васько. Разом зі всіма, скоштує різні делікатеси: ковбаски, тістечка з чорним та червоним іранським кав'яром, а ми в свою чергу, намовим його випити за наше майбуття наповнену чару кришталево-іскристого шампану. Будемо веселитися і гуляти на нашому весіллі до очмаріння...

Від твоєї, Мар'яно, ферми, Васько погнав своє авто в далекий світ, аж на край океану. Вірю, що наш незамінний друг не привезе із Сан-Франсіска якогось фатального закляття. А чому це ти, Олексю, переніс розмову про наше щастя на якийсь фаталізм?", - спитала вчителька.

-А це тому, що дещо пригадалося мені з пошти нашого друга. Востанньому до мене листі Васько писав таке:

"Недуги душі, разом з осліпленою злобою, були створені людьми, що хворі на голову. Найлегше, це погнати химери, а найважче, погасивши гнів серця, засвітити в ньому вогні віри та любови. Не віриться мені, щоб жерці культу сатани, мали успіх, бо ми, Олексю, ніби символ здоров'я і тверезого думання. Наші серця просвітило світло совісті і милосерддя до всього, що оточує нас без якогось напучення стонронніх осіб, або тих, що вбили собі в голову сутність фальшивих істин. Вони кажуть, що Друге пришестя Христа на землю вже відбулося. Лише в останню хвилину Він не з'явився перед страждальними і довгоочікуваними людьми. Замість нього - появився диявол. Моральність того куцання - змішати брехню з правдою, та зробити заслону для світла і кромішньої пітьми, відслоняючи її при нагоді. Це і є той рятувальний, корковий круг, за якого хватається у відкритому морі гинуча людина, з потопленого айсбергом, корабля. Кажуть, що сатана спонукує молодь на злочини. Багато з них малюють на стінах кров'ю своїх замучених жертв.

Один із ревнителів модернізму гордо заявив , що в нього вселився бувший матрос , а потім нарком з військово-морських справ цілого Союзу , а саме Павло Дибенко . Це той же самий Дибенко , що бився проти уряду Української Народної республіки , а пізніше відвоював для радянської влади твердиню на Волзі - Царицині . Тож його , одруженого з Олександрою Колонтай , було обвинувачено " наймудрішим " в тісних зв'язках з розвідками капіталістичної Америки й розстріляно ... -

На цих словах Мар'яна перервала палкі слова нареченого , сказавши таке :

" Все це , що ти мені , Олексю , оповідаєш , лежить далеко поза мою уяву . Віднесемо таку розмову на conto загубленого часу та різниці думок . Нашого друга Васька доля обділила доброю пам'яттю , умінням дивитися критично на речі самої суті істини , та нагородила його хистом цікаво викладати думки на клаптикові паперу . З часом буває , що людина , гонимися за правдою і справедливістю , потрапляє в тенета або негідників , що пускають їй кулю в чоло , чи набридає сама собі , і її замикають у жовтий дім . Тому - , в шуканні виходу з напосілої халепи , деякі громадяни всесвітньої революції , кладуть на застеленій червоним прапором брилі лабрадориту , продиравленого кулями людського черепа . Це мусить бути череп невідомого вояка з бригади українського патріотизму . Засвічена громична свічка , з мідного підсвічника , на якому виразно викарбувана емблема серпа та молота , топить на того черепа , віск . В обвід його розкидані медалі й ордени , патрони , гильзи з кулеметних стрічок та іржавий багнет .

Ти , напевно , Олексю , метикуєш , що це все може означати ? Відповім тобі , що продиравлений череп українця - це те , що залишилося від нашої свободи . Розкидані довкола нього блискучі предмети , це - нагороди автохонові України за ілюзії миру та братерства , а також бути господарем у властивій республіці .

Французи ще за урядування Шарля де Голля зрозуміли , що часи насильства і колонізації безповоротньо минули . Будучи панамі і господарями над арабським населенням в Альжирі , вони після трьохсотлітнього панування , лишили його , не тому , що не могли з своїми атомовими стрільними та бомбами його втримати . Вони зрозуміли , що часи колонізаторів , під якими б гаслами ті не крилися , назад не вернуться .

Отже , той продиравлений череп українця , за яку б він там владу колись чи тепер не боровся , мусить стати символом справедливості , що таки восторжествує на світі .

Думаєш, Мар"яно, що позбувшись різних політруків зла, сама система бюрократизму та насильства безслідно б зникла?..

"Я, Олексю, вірю в перебудову людського думання та оновлення самої людської гідності.. "Ця віра укоренилася в моїм естві з ранніх літ" ..

— А я з дитинства, моя любя, терпів всіляку біду та знав в своїм роді насильство. Терпів голод й затамив навік, що собою означає страх, якого щедро насаджували на українській землі інтернаціональні пройдисвіти. То були ті ж самісінькі денікінці — вішателі, прикривши своє хиже нутро величними гаслами, як: рівність, братерство, справедливість. Тільки та дружба і братерство для них існувала на папері, коли це торкалося українського народу. В слові Україна, вони вбачали тільки "юг Расеї", а самої нації на берегах Дніпра, Буга, Дунаю, Десни та Росі, з її п'ятдесяти мільйонами населення, взагалі не існувало. В своїх амбіціях, вони взорували на європейські колонії в Африці, забувши, що то було давно, десь в дев'ятнадцятому столітті...

Отак роз'їздаючи, як власники безрідних душ, вони, не питаючи згоди місцевої людності, щедро роздавали святі для народу місця під будову атомових реакторів та гігантоманійських водяних проєктів, з метою, назавжди покінчити з так званим "непреспективним" народом. Але, як кажуть, цур їм і пек тим архітекторам зла і підлості. Хай як вони, риючи, могилу для України різними котлованами, та затоплюючи штучними морями — каналами віковічні наші селища, не стараються, прийде й на них скорий кінець. Бо нарід наш терпеливий, все пережив, тож переживе чужої ідеології генцидників та насильників з далекої Півночі...

"Мій хлопчику, — ти сьогодні, запалився своєю розмовою. Краще, говори про природу чи любов. Давай, Олексю, проїдемося зеленим килимом трав, порадіємо щебетанню пташок, дивуючись рясному буянню садів. В природі — все одухотворене, вона жива. Тут кожна розквітла гілка надить зір, і лде приємний аромат довкола..."

Обінявши Мар"яну за тонкий стан, Чиж з нею пішов широкою променадою до морського, пісчаного узбережжя. Вже на березі вони глянули на зонтичні, вічнозелені пальми, які оздоблювали набережну, ніби колихали, разом із хвилями прип'яті край бонів та паль, білосніжні вітрильники.

- Пам"ятай , я тебе кохаю і ніколи не зраджу , - сказала прощання Мар"яна , торкаючи каменю нервовим рухом руки , на своїй легкій кохтинці .

" Найбільшим буде для мене щастям —бачити тебе моєю дружиною , матір"ю наших ще ненароджених дітей .Воля і бажання радості існує , Мар"яно , в нашій свідомості , в биттю двох закоханих , палких сердець .Якось мені привидилось : ти подержавши до хреста нашу новонароджену дитину—хлопчика , бережко передала те дитятко мені . А воно , таке забавне , не плакало , а тільки усміхалось під соняшними зайчиками . Я дивлячись на нього , запоморочив голову думками : ким те янголятко буде , як виросте ?... -

" Такий світлий сон і твій обмисел про його долю не пошкодить моїм потаємним мріям стати матір"ю..."... На прощання Олекса поцілував Мар"яну , в повні пристрасті та жалю розпуки , соковиті вуста , і в прозорі , вкриті вологою , очі , облямовані стрілами неспокоїних брів .

Чи справді вчителька буде мати пожиток від їхньої інтимності і народить привиджену йому в сні дитину , чи все те їхнє кохання стане пасією буденності та в скорому часі , на докучить йому ?.

Та Олекса не з таких , щоб лише використати бідну дівчину , насміятися з її почуттів , а наостанку напризволяще покинути . Як же тоді можна невчасно і недоречно позбутися місіс Віти , одружившись з Мар"яною ?

Також безглуздом було б відшукатися їх обох , або забути Мар"яну ?

Олекса Чиж став твердою ногою на суходіл та закріпивши швартовими біля причалу своє судно , не має жодного бажання знову відчалювати в грізне і насуплене море . Тож не сміє він відплатити чорною невдячністю місіс Маревик за все те , що вона доброго вчинила для нього . Не даром " Чемний хлопець " порвав обороть , ніби ревнуючи господиню до конюшного .

Хіба ж він , Олекса Чиж , може погасити палкі почуття власного серця та забути одну , чи другу ? Йому просто пощастило спіймати хвилину , що стала його путеводною зіркою , розкривши перед ним світ , повний краси й достатку святої , найщирішої любові .

Наскільки він хотів не думати про Віту , чи про Мар"яну , настільки вони вставали світлим образом перед ним і своєю незримою присутністю , ніби заспокоювали його . Колись , на кермі " Витязя " Олекса стежив за кильватером , що розсипався казковим віялом в срібносизих хвилях , де в мо-

рській далечині той слід зникав, як з часом щезають білими хмарками світлі спомини про загублене і безповоротне . Він давав священний обіт одружитися з Мар"яною , а тепер не знає, як воно буде ? Та якось не падав духом , oprіч Мар"яни , кохаючи ще і Віту . Йому не хотілося з жодною з них - брати опрощення , бо саме серце - лякалося такої думки , а він - не хотів й думати про будь-яку розлуку . Тому - то Чижевi останнім часом , той весільний поїзд , з Мар"яною на посаді , уявлявся розпливчастим і туманним . Більше всього - молодця вабила практика в шпиталі та кар"єра здібного лікаря .

Та якби там не було , а вчителька для нього , не дивлячись на захоплення вдовицею , лишалася первісткою , дивним , нев"янучим первоцвітом його парубочого , палкого кохання . Пал його серденька для неї не згас , навіть , коли б Олекса і підсковзнувся на своїй життєвій дорозі Водночас , він не стане переливати чашу взаємної любови через край , щоб назавжди не втратити Віту .

А коли в саду його бажання і насолоди повідцвітають найкращі квіти , осипавши цвіт на стежини осіннього вітру , тоді Чиж , ставши добрим лікарем , одружиться з Мар"яною , бо її світлий і повний щирого кохання образ , йому не забути повік .

Отакі свої двоїсті думки , бувший моряк , не засуджував , хоч почував , що щось з ним негаразд . Несамохіть , Олекса перетворювався на містика , вірив в якесь чудо , ніби ті втікачі з Сайгону , що впливали на лихенькім човні у відкрите море ; залишені на ласку роз"ятрених хвиль , сподіваються , що перед тим , як вони почнуть їсти одне другого , їх підбере і дасть притулок якесь мимо пропливаюче судно

З такими думками студент і залишився наодинці , відпровівши свою наречену до стоянки автобусів .

На Мар"яну вдома чекала її мати , учні початкової школи , та її товаришка , сеньйорита Моліна . Вчителька , аж до нової стрічі житиме споминами минулих днів , знаходячи час на писання до любого довгих і цікавих листів . В листах буде прохати чим скорше навідатись до неї на ферму . Згадавши , як Олекса називав її жартома , білим нарцисом , до цвіту якого він осмілювся доторкнутись , вона ще більше бажала його мати поруч себе .

З своїм нареченим , вчителька згоджувалась зі всім , бо хотілось їй бути щасливою і мати від нього аж трое дітей . Чи могла б вона дати їм раду , коли він не закінчив науку , а в неї , в клясах , повно клопоту з людськими ? Хто б їй тих не мовлять доглянув ? Така невтямка об'легчувала біль Мар"яниного серденька та рахувала свого судженого правим . Навіщо їм при непевних обставинах той світ одне одному зав"язати ? Олекса нікуди втікати не думає , він назавше залишиться з нею , скінчи -

вши науку. Йому не треба буде чекати від уряду призначення бути повіреним у справах. Ощадливо житимуть до відкриття медиком власної лікарської канцелярії. Лише тоді, Мар"яна, залишить свою педагогічну кар"єру та візьметься за виховання власних дітей... Такими думками вчителька і була осяяна останньої зустрічі з коханим.

Одного разу, вже перед закінченням медичного каледжу, на перший день латинського Великдня, до Олекси приїхала його друга любов, місіс Віта Маревик. Парфюми, якими вона обризкала волосся та свою блакитну сукню, пахли, як розквітлий бузок. З собою Віта принесла весну і якусь довгожданну радість довгожданної зустрічі. На її лівий руці золоте наруччя, відбивало соняшний блиск. Зупинившись в мотелі, край морської автостради, вдовиця думала, що не маючи біля себе Олекси, в цю передлітню ніч, їй би було тяжко заснути. Вона, як і завжди, очікувала від парубка пристрасних обіймів та гарячих поцілунків. Він, хоч мріяв про Мар"яну, все ж не очерствів до неї душею; навпаки, неабиякий пал пристрасті відбивався в його розумних очах. Студент медицини нічим не погнівав свою коханку, і Віта, як ніколи, почувала себе щасливою.

З моря віяв легесенький бриз, освіжаючи їхню стрічу. Відчувалась вологість в повітрі і, ніби заколисані морським прибоєм, нерухомо дрімали високі пальми. Над ними, та над затокою, білі оболоти виглядали достиглим бавовником, що ряснів на бірюзових, далеких гонах.

Глянувши, як ясонька на Олексу, місіс неквапом, зронила: "Сьогодні, мій любий студенте, замість пікніку я забираю тебе з собою. Підемо до єпископальної церкви святого Томаса. Для віруючого - це нагла потреба, хоч в неділю побувати у святому храмі. Лише, мій хлопчику, не будь злостливий, що я тебе туди тягну. Ти завжди мене слухай і не зважай дуже на мої примхи." - Не скористатися, люба, твоїм запрошенням, це значить - проспати царство небесне... - намагався жартувати Чиж.

"Не городи мені, дурнику, хоч в це світле воскресіння різних небилиць. Знаю і без твоїх витончених слів, що ти у всьому великий естет..."

Місіс Маревик, як видно, була у доброму і в піднесеному настрої, тому, не змигнувши оком, сипала довколо себе жарти. Сідаючи в авто, вона дозволила своєму коханцю поцілувати себе в розмальовані карміном, спраглі вуста. До церкви святого Томаса дорога лежала повз морське узбережжя, що відкривалася перед їхніми очима, як та свіжа отава незорого луку, де сонце в недалеких хвилях грало всіма кольорами.

По пілястрах , що оточували оббиту мідною бляхою браму , вився вічнозелений плющ , ніби запрошував прихожан відпочити у його затінню. Місіс Маревик , запаркувавши авто край хідника , в супроводі Олексі , увійшла крізь високі дубові двері в середину напівтемної церкви. На одній із довгих лав знайшовши вільне місце , вони усілися .

В храмі сиділи та стояли віруючі , і коли Віта молилася , він перехрестившись , почав оглядати вівтар , що блискотів барвами світла . Посередині нього аж сяяв , витесений з білого нефриту і оздоблений дорогоцінним камінням , великий хрест. Він , наче б то виростав із аналою , зукрашений двома мідними підсвічниками , в яких горіли свічки . Обабіч того хреста - півкільцевою , довгою смугою були розставлені кошики живих квітів .

А по обох крилах мармурового вівтаря , який виглядав кришталевою брилою льоду , цілу стіну займала мозаїка. На ній було намальовано чотирьох Ісусових учнів-пророків , а саме : святого Іоана , св. Матвія , св. Марка та святого Луки ; на них омафор переливався самоцвітами дивної краси . Кожен з святих пророків в руці тримав розкриту святу Євангелію .

Відвівши погляд трохи в сторону , Чиж помітив мотуззя , котрі звисали по капелюрах бічних колон ; ті шворені були прив'язані до високих вітражів з синього , жовтого та червоного скла , регулюючи струмені свіжого повітря у великому по величині , храмі .

Самі вітражі церкви святого Томаса розписали невідомими майстрами пензеля . Здебільше , переважала тематика , взята із сторінок Старого або Нового Завіту .

Старовинна церква була збудована формою хреста. По транспертах та нефх блукали соняшні промені , що здавалися житніми колосками , розсипаними з снопа . Сонце крізь отвори у вітражах , наповняло храм світлом та радістю .

Богомільці також радували душу студента. Вони були пристійно вдягнені , і , як видно , з цілими своїми родинами , прийшли до служби Божої . На широких рядах розставлених лавок , рясніли жіночі , дівочі та дитячі капелюшки різних форм та кольорів і своїм розмаїттям нагадували барвисті скельця вітражів – вправлені в них за поміччю олив'яного пруття .

Після того , як церковний хор проспівав "Осанну" і "Алелуя" і звуки на крилосі органу завмерли останнім акордом Баха , то ректор почав з амвону виголошувати свою проповідь .

—Пророк Ісаїя одного разу писав , що Господь покаже шлях

чутливим людям до правди і любови. Нічого , що та дорога спочатку простелеться в колючках, та все ж вона буде до - роговказом честі і святістю душі. Без твердої віри в Господа , тим, що немічні духом, неможливо ступити на стежку спасін - ня. Не можна, дорогі мої брати та сестри позбутися страху , з тим, щоб перетерпівши злигодні, уздріти лице Спасителя.

Любі мої гості і парофіяни ! - продовжував пастор далі ., ревнителі Христового винограднику! Велике горе спіткало одно - го з бувших членів нашої парофії, а саме альпиніста , Віль - яма Узоельда. Вітаючи прихід в родині на світ двадцять років тому донечки, він в той час , перебуваючи на засні - жених хребтах Гімалаїв, дав обітницю , назвати один із найви - щих шпилів узгір"я , ім"ям своєї новонародженої дитини . За його примхою , немовля було при охрещенні , названо Нанда Деві. Таке саме ім"я дістав в гірській частині Індії засні - жений шпиль , висотою більше , ніж двадцять п"ять тисяч фу - тів. Коли ж донька Вільяма - Нанда Деві підросла , то ба - тько забрав її до Нью - Дейлі , де вона перед тим, як на вла - сні очі приглянутись до краси Гімалаїв, дала кореспондентові місцевої газети , інтерв"ю.

" Я відчуваю цілим своїм еством , що шпиль Нанда Деві пустив корінь по усіх частинках моєї непогамовної душі та ді - вочого , бунтівливого тіла . Цю містику поклику, я ніякими сло - вами пояснити не в силі. Все ж я глибоко переконана, що у мо - єму серденьку блищить чиста і кришталева сльозина тієї гори. Ту сльозину я ясно відчуваю від самого мого народження, хоч я ніколи ще не була у високих Гімалаях . Все ж той засніжений шпиль, якого я ношу високе ім"я , голосить мені у сні ху - тровинами , а навесні - дзюркотить соняшними струмками зеле - ніє квітчастим килимом соковитих врун, хоч в безвидні, зимові ночі, обсипає мої думки холодним снігом . Я іду в Гімалаї до Нанди Деві з провинною, хай той шпиль простить мені, що я рані - ше не зійшла на його скелясті груди, і там серед ущелин та зе - ленавих долин - розшукати чудодійну квітку, а зірвавши її офі - рювати верхів"ю Нанді Деві в дарунок . Я всім своїм дівочим нутром відчуваю , що Нанда Деві мене кличе ."-

Її батько , Вільям Узоельд , супроводжував свою первістку - доньку до Нанда Деві , що в своїх срібних обладунках велича - ється над Індією і Тибетом .

Там донечка Вільяма , переможця Евересту, у стіп захмаре - ного шпиля - Нанда Деві , і спочила вічним сном. Вона віддала себе незрозумілим явищам природи з тим, щоб ми задумалися ще не раз над таємницею життя і смерті. Ісус Христос , там у високих Гімалаях , напевно , подав їй руку , вийшовши до неї в соняшнім одінні, хай могутня радість світла не розлучається з дівчиною і в тамтому світі. Амінь ... -

Після служби Божої вийшовши з церкви, Олексі ще до -
вго увижалася дівчина Нанда із йменням невідомої їй
гори. Тож відданиця, як вранішній туман, розчинилася в гірсь -
ких володіннях духа. А нині, своїм дівочим голосом нама -
гається пересилити завивання сніжної бурі, що проносить
свої жалі понад мовчазними, поснулими хребтами...

"Ти щось, мій любий, не на жарт задумався"—нама -
галася його розвеселити місіс Віта. Ти знаєш навколишню
місцевість краще від мене, отже підкажи, куди нам кра -
ще поїхати на обід."

— Поїдемо, Віто, в невеличкий ресторан "Лас Кроба -
тас"—жваво відповів Олекса. Там можемо замовити собі
свіжих крабів і, як хочеш, криветок з рибальського влову. -
Отверезившись трохи від думок, студент споглядав на
Віту, що гнала свого "Бюїка" залитою золотю ласкою со -
нця дорогою, в напрямку до моря. Він навіть забув про
одержиму гірським духом Нанду Деві і вже не спускав ока
з панорами величної морської затоки, що з"явилась рапто -
во за поворотом крутої автостради.

Усівшись за столиком на терасі "Лос Кробатас" молода -
та не могли наговоритись між собою. Меню, що його замо -
вила місіс Марєвик складалося із смажених устриць, крабів,
городини та пляшки шампану.

Для Олекси тераса ресторану здавалася шельгердеком, — на -
вісним помостом на кораблі, з якого вабила неповторною
красою Гальвенстонська затока. На оводі хиталися щогли і
силуети білосніжних яхт; там же снували сейнери, на яких
виднілися рибальські сіті.

Вітер, що дув з моря, нагадував йому пасат, який про -
носився над тропіками, в спекотну африканську ніч, коли мо -
ряки перепачковували з свого судна зброю для повсталих.
Студент, смакуючи устриці, трохи зіпрів, і декілька осі -
лих на його чолі краплин поту, Віта витерла хустинкою.
Такий тропічний клімат Чижа не дуже то радував, та все ж
він не осмислював прожити ціле життя без краєвидів, де
б не красувалися тонкостанні пальми, що мають лапасте,
розгалужене листя, в яке зорина влітає свої рожеві про -
мінці, оздоблені кришталями морського гомону...

"Чому ти, коханий хлопчику, нічого не кажеш про свої
досягнення в медичній школі?"—запитала Віта. Чула, що ти
незабаром станеш лікарем. Радію твоїм успіхам і з нетерпін -
ням жду тебе в своїм маєтку. Я обімію від радощів, як
переступиш поріг могого дому з лікарською течкою в руці.

" А я, Віто , радитиму ціле життя , бо небо мені надіслало ніжне і гарне своєю подобою створіння, що називається жінкою , а ймення їй - місіс Віта ... "

- А щоб повірити , чи ти , бува , Олексю, не глузуєш з мене , то хочу запитати, чи ти б вчинив перелюб з будь-ким другим , якби досягнув моєї руки?..

" Ти мене, Віто , приймаєш за лелеку, що зібрався летіти в переліт . Як я бачу , - світ повернувся тобі від тієї швидкісної їзди автом. Моя душа пережила вже не одну незгоду і я не збираюся ні з ким того перелюбу вчинити , хіба тільки, якщо після одруження з коханою дівчиною , не порвав би любовних зв'язків з тобою . Від того позашлюбного життя з будь-ким іншим , я б ніколи не переплутав би праведного з грішним.... "

Нам одружитися і дожити разом до похилого віку , став на перешкоді твій , Віто , покійний чоловік. То ж не будь хто інший , а він , залишив адвокатові тестамент , від якого ти в молодому віці , потрапила в маразм і те безсилля щось позитивного придумати , скувало тебе по руках

" Про те, Олексю, що ти відверто сказав , я вже не раз на самотині думала . Я хоч горличка з надтятими крилами , все ж відчуваю їх за плечима . Отже , мій хлопчику, слухай і не впадай в пасію. Мислю , що після проведення з тобою ночі в єдиному ліжку , нам нема чого базікати про одруження. Хай як там не було , а я все ж вмію панувати над собою і мені неохота цілий вік бути в ролі одаліски .

Я є жінка во плоті і думаю , що коли закінчиш науку та станеш лікарем , то ми зможемо не лише вести повне життя , а і одружитись , навіть , якби я втратила все багатство й маєток славного роду Маревик . Мое стало рішення, певно , викличе погорду моїх багатьох друзів , все ж наперекір всьому , я ладна вирушити в погоню за особистим щастям і вже не занепащати свої найкращі літа . І навіть якщо б, ти , любий , осквернив наше кохання на будь-кому іншому , я б і такий великий для мене удар спромоглася б перенести .. "

- В моїм , Віто , парубочім серці , горить чистий і благородний омах жертвовного вогню . Те серце в собі заховало багато спокус щодо жіночої статі . І коли б я з будь-ким не тільки переспав , а навіть якби одружився , - все ж я б не міг онемоштити, бо ти перша , Віто , обпалила не лише своїм

поглядом пристрасі, а і мовою чулого серця . --

Віта вислухавши сповідь його душі, глянула флегматичним поглядом на Олексу і проказала :

- Я чула, що ти маєш наречену в Сан- Антоніо і вона є за фа - хом вчителькою. Хотілося б мені розвіяти флер сумніву при - цій щиросердечній розмови. Хай перед очима відкриється сві - жо оновлений , безхмарний небовид . Можеш навіть , при ба - жанні одружитися з нею, але з однією лише умовою, - ніколи не кидай мене у безвідраді . Будь, мій голубе, завжди в своїх ду - мках зі мною ширій і ніколи не вводи мене в оману , бо немога для мене це все одно, що лягати в землю . -

З нелегким серцем, Олекса, підшукуючи відповідних слів, поволі почав їй відповідати :

-Я ніколи , Віто, не був облудний в своїх думках . Щодо кохання, то я й справді потрапив в транс . Вчителька, про яку ти згаду - єш , зветься Мар"яною . Я освідчився їй перед тим, як провів з тобою першу в котеджі ніч . Її образ переслідував мене ще в рі - днім краю . В житті я маю альтернативу між тобою і нею . Тому моя бідна голова йде круговерть. Страх бере мою душу від на - слідків таких думок . Мій розум норовиться від такого двоїсто - го кохання , все ж серце поводитьсь цілком інакше . Видко, що я Мар"яну зустрів не в пору, бо завжди перед моїми очима стає ніким незамінна Віта . -

Роби, хлопче, як тобі твоя совість підказує. Лишень, борони Бо - же, мене ні за яку ціну не кидай напризволяще . -

- Клянусь , моя дорогенька, навіть якби я з Мар"яною зму - шений був одружитися, то тебе, повір, ніколи і ні за що в світі не покину напризволяще -

Після такої обітниці наступила серед закоханих мовчанка.

Як ту Нанду Деві тягнуло щось таємниче і надприродне до несхо - джених стежин гірського духа, так само Олексу щось притяга - юче і незрозуміле тягнуло до цієї вродливої удовички. Він гля - нув ненароком у її бездонні, замислені очі, і його взяв одур, давши йому зрозуміти, що згубливий блиск вогнів, що кресали з її палкої душі, йому ніколи не забути .

-Я тебе покохав , Віто , по-справжньому. Навіть, якщо я одружуся з Мар"яною, то більшу частину свого життя я прове - ду з тобою . І щоб якось розрядити згущену атмосферу їхньої розмови , нехотя запитав :

- А як там наші старі друзі та добрі знайомі ? -

Я забула тобі сказати, що минулого тижня померла тітка Міні . Джо не виконав її останньої волі щодо похорону. Йй так хо - тілося, щоб труна з її останками потопала в квітах на катафаль -

ку, у якій впряжено цуг білих коней . За намовою Марлін , труна з її тілом згоріла в крематорії, а попіл, що лишився після спалення її останків , був всипаний в металеву урну, яку і вмурували в одну із ніш стіни там же в залі крематорію . -

- А як себе поводи́ла Марлін підчас похорону ? -

- Смерть рідної матері, як видно , на неї дуже вплинула. Вона виглядала блідою і молилася про себе слізьми. В мене серце мліло, коли я супроводжувала ту жалобну процесію в чорному із свого маєтку . Була я теж присутньою при церемонії спалення труни з покійницею . Там в залах тієї величезної крематорії вмурованих у високі базальтові стіни урн з людськими останками , чи вірніше з порохом, дуже багато, майже скільки, як тих надгробків чи хрестів на католицьких чи протестанських цвинтарях .

Коли щось , Олексю , випадково трапиться зі мною і я лежати на смертнім одрі , то бодай не забудь відвідати місце мого останнього спочину . Я б не хотіла бути спаленою, як то трапилося з останками бідної Міні . -

- Якби таке й насправді колись трапилося , то б моя душа до скону ковтала б за тобою ті невтішні сльози. Дивуюсь, що тобі в такому молодому віці такі думки в голову прийшли . Я все ж обіцяю відвідати те місце твого поховання з умовою , якщо ти відлинеш першою в тогобічний морок . Також, пообіцяй мені, Віто, що коли та смерть настигне мене першого , то ти у своєму жалібнім вбранні помолишся край зеленого дерену моєї могилки, - не знаючи для чого додав Олексю .

- Певно, мій любий , я всі ті твої бажання виконаю, але навіщо й справді нам псувати собі настрій, думаючи про загробне життя, як на землі так гарно і так прекрасно . -"

- А чи Марлін після втрати матері , лишилася з батьком ? -

- Неждано , на третій день після похорону матері, відїхала з маєтку до Сан- Франсіско . Боюся, що вона перемудрівши саму себе, закінчить своє життя фатально . -

- А з чого ти запідозріла що з нею таке може трапитись ? -

- Я випадково була свідком її розмови з батьком і довідалася, що Марлін є звичайною іграшкою в руках чорних революціонерів . В ній обізвалася кров допомогти тим неграм, які ненавидять білих . -

- Як я пригадую з нашої з нею розмови , Марлін дуже нас троєна проти існуючого в Сполучених Штатах ладу. Вона в своїх розмовах любить судити білих за ніби те несправедливе відношення до негрів взагалі . Вихід вона вбачає щодо покращання їхніх матеріальних умов лише в збройній боротьбі Я, правду кажучи , намагався заперечити їй, доказуючи , що такий під -

хід до справи покращання життя різноманітних мас кольорового або брондзошкірого населення, негативний . З моєю нею — лою їй мислю, вона не згоджувалася . -

- А яка була твоя гадка? -

Моя думка була й залишається такою, що лише здобуття високої освіти і реальних фахів, тобто професій, може вивести негрів на широку дорогу в країні доляра .

Білих людей Марлін не любить вже тому , що колись її предки потрапили за невільників з берегів Золотого Берега на одну із плянтацій бавовнику в стейті Вірджинія . Це вона мені сама казала . Там на тому торзі серед брондзошкірих рабів , стояли , ніби на позорищі її предки . Ось чому вона і бровою не поворухне в захист будь - якої білої особи . Марлін , як я думаю, хоч і лила сльози, благословляючи свою матір на погреб, все ж великого до неї жалю не мала , вже тому, що й сама народилася чорною . - .. Щоб змінити розмову, Олекса, між іншим запитав :

- "А як там суддя Вінсент Мак Кліш ?-Знаю, що його всякі справи в суді обсіли, Все ж, ніде правди діти, я думаю, що він при розмові, торкається тих законів, які на сьогодні дозволяють вбивникам і гвалтівникам в скорому часі виходити на волю. Я особисто зневажливо відношуся до таких директивів, як відпущення на поруки того чи іншого злочинця..."

- Щодо пана суді, то він мені не раз скаржився про злочинність серед молоді. Ця злочинність з кожним днем іде вгору . Присяжні необачно звільняють злочинця з-під варті тому що не мають певних доказів . Самий доконаний вчинок злочину іде в непам'ять -

А як там виглядають справи містера Гарольда Вокера та його миловидної дружини пані Лідії ? -

- Місіс Лідія думає восени їхати на торги до гамірливого Нью - Йорка , щоб вибрати для себе норковий плащ. Їй він потрібний не для околиць Сан- Антоніо, де не буває зими , а для примхливої поїздки на Аляску. Містер Вокер, як я знаю, вклав чималий капітал свого комерційного банку в будівництво гігантського нафтопроводу, що обмережив хоботами величезних труб цілу західню частину мерзлої і заметаної снігом Аляски .

Пару днів тому зустрічалася з місіс Вікі . Як ти пам'ятаєш, вона є дружиною Гюджа Моріса . Хвалилася, що летіла джетовим лайнером до Парижу і там в салоні найвишуканих мод , вибрала для свого задоволення з пару суконь . Друзі наперебій не переставали цікавитись твоїми успіхами . Ціла та компанія страх, як хоче побачити тебе. Де-хто провішас, що ти будеш не гіршим лікарем від доктора Сільвера .

А чи не пригадуєш собі, мій любий, такого містера, як Анто — ніо Страелі ?

- Чому б ні, - я його навіть дуже добре пам"ятаю, бо він був один з перших місцевих осіб в Сан- Антоніо, з яким мене звела до - ля в дорозі до твого маєтку. -

- Відкриюся тобі, що він переслідує мене своїм безглуздим коханням, хоч я йому жодного поводу до такого пристрасного за - лицання не давала . А вся ця ціла нецікава історія почалася у Ві - рджинії, в маєтку Моріса, куди він запросив мене взяти участь у полюванні на рудих лисиць . Там я його вперше й зустріла . З тим своїм залицанням він виглядає в моїх очах недоумкуватим. Я його , Олексю, стала боятися і боюся, щоб за відмову йому, зі мною щось поганого не скоїлося . -

- Думаю, що ти все перебільшуєш. Отже , намагайся забути ті свої підозріння . На мене він справив враження джелтмена, ду - же пристійної і порядної людини. Не вірю в його Тоніні здібно - сті вступити якось там дурницю та ще з місіс Вітою, яка ні - чого не бажає з ним спільного мати

Отак перебираючи в пам"яті усіх знайомих , вони і закінчили свій смачний обід .

- А знаєш, мій любий, що я надумалася ?

- Ні, та хіба можливо мені догадатися ?-

"Хочу з тобою моїм " Мерсендесом "поїхати до Мексико. А це - тому, що ти все одно три дні не матимеш лекцій і медичний каледж в честь народження Джорджа Вашингтона буде порожнім .-

Чиж, як завжди, не перечив такій нежданній пропозиції. Він навпаки , гаряче її підтримав .

Не пройшло й пів години , як Вітине новеньке авто вже було на пароні, що перевіз його з іншими автами з Гальвестону на сухо - діл . Віта була в доброму настрої і гнала "Мерсендеса" широ - кою дорогою , в напрямку мексіканського кордону .

... На таможні їх довго не затримали і вже в скорому часі вони доїхавши до Мексико Сіті, зупинилися в " Ель Касті - льо" , записавшись у книзі готелю, як чоловік та жінка .

- Маємо ще досить часу відвідати місцеву арену, де відбувається вдень корида , - сказала Віта . Коли ти приймав душ, то я з номе - ра нашого відпочинку, телефонічно замовила пару квитків . -

- Немає на світі нікого милішого за мою Віту , - В неї все на - похваті : і ручка, і телефон і готові квитки на кориду, - захопле - но вигукнув Олексю, увійшовши у велику, світлу кімнату з бі - чної ванни . Він на собі мав синій бавовняний халат, а на ногах замість легких тапців, сандалети . Віта, що прийняла ванну , усілася на ліжку і у розчиненій валізці перебирала деяке

своє жіноче причандалля. Вона серед купи нічних сорочок, риючись старанно, навизбирувала чимало різних англійських шпильок і запонок, які видно розсипались з маленької округлої форми коробочки. Потім вибравши з іншої валізки собі вбрання, вона підійшла до високого триляжу коло блідорожевої стіни, і вдягнувши голубого кольору сукню, почала чепуритися. Олекса Чиж й собі почав убиратися з тим, щоб вчасно лишити помешкання готелю.

Була потреба їм поспішати, бо з устеленого килимами голу. мусили подзвонити відразу, як під'їде до під'їзду готелю нею замовлене таксі. Віта, не знаючи добре це старовинне еспанське місто, не хотіла на кориду їхати своїм автом, тому разом з квитками замовила й таксівку.

Вона, ніби щось осмислюючи, проказала: "Ця немовірна спека не лишила на мені жодного живого місця. Від цього я не могла вночі спати і мені чомусь приверзлося в сні, що ти наловив сіткою в морі кальмарів і ними мене частував. А потім з'явилася дівтора, що дякуючи тобі, обсіла мене. Вони ту миску з кальмарами спорожнили з великим завзяттям і я лише дивувалася, як вони ті діти скоро ростуть.

Від її ширих слів на лиці в коханця з'явилася широка усмішка. - Це добрий сон, Віто. Ти мрієш про дітей і вони в тебе, від мене, будуть. Ти їх, як матір, народиш на світ. А щодо кальмарів, яких я наловив, то то різні клопоти, що я тобі завдаю своєю палкою любов'ю. Думаю, що вони принесуть тобі не лихо, а пожиток. Щодо різних видінь, то я на них дивлюся скептично, все ж деякі сни, як кажуть старі люди, збуваються.

- Ти лишень, мій любий, не зводь наругу з того, що я тобі ніколи не сказала. Бо ти сам знаєш, як мені хочеться від тебе мати бодай одного хлопчика і дівчинку. Бо страх мене бере взяти в дім чужу дитину і щоб пізніше та названа доня чи син, дорікали мені: чому я не спромоглася розшукати справжніх батьків, віддаючи їм дітей, яких вони через деякі причини, оцуралися.

Така травма залишилася б у моїм серці назавжди.

- Заспокойся хоч трішки, Віто. Речі можна придбати, а діти, як ти того дуже бажаєш, в нас народяться. Все робиться лише не з переконання, а з часом. Сподіваюсь, що наше життя зміниться на краще. Я от от закінчу навчання, попрацюю в шпиталі, а тоді добре влаштувавшись, відкрию свою медичну канцелярію. Після, ми обоє, співаючи, будемо грати в одну дудку і мріяти про одне і те саме.

Отак обмінюючись словами, вони й не зчулися, як їх по телефону з фое готелю повідомили що квитки на кориду готові і на

туристів , коло головного фасаду , чекає таксі .

Приїхавши на місце кориди , залюблені одне в одного, побачили, що трибуни на стадіоні видовища, були заповнені по береги різноманітною публікою. Линули жіночі й чоловічі голоси. а в спекотливих від сонця просторах шугали розмаїті птиці . В Олексиних очах попливли і заряснілі дівочі та жіночі капелюшки різних форм ; тут і там маяли велитенські сомбрера , що їх мали на своїх головах чоловіки . Знайшовши свої місця, Віта з своїм закоханим абітурієнтом медичного закладу , виглядала за виходом на пісчану , глинясту арену кортежу вершників - пікадорів . З ними мусив з "явитися, приймаючи участь в надзвичайній дефіляді і сам матадор .

З балюстрад , що колом оточували арену, звисали, ніби з військових кораблів гюси , державні прапори різних держав світу . Вітер, що змінював напрям, тріпотів ними і заплутавшись в них , намагався звільнитись для вільного лету і від цього ті знамена лопотіли на очах нетерплячих глядачів .

Олекса, нагомонівшись досхочу з Вітою, в очікуванні початку кориди, розгорнув "програму де торос" , яку він купив біля входу на стадіон . На сірій обкладинці програми красувалося пікентне фото матадора . Його бойові обладунки були окантовані золотим та срібним позументом , а синього кольору мантия в позлітках переливалася на сонці, і блищала, як риб'яча луска . В руках той красень - матадор тримав червону плахту, яка нагадувала Олексі звичайну собі навіску , якою мати завішує літньої пори, вдень вікна, коли хоче відпочити. Ту плахту матадор розгойдував перед очманілими очима роз'ятраєного бика. Нарешті оркестра заграла бойовий марш і на пісчану арену з бічного входу, де мусила б бути обора для биків , почала з'являтися група вершників- пікадорів . Їхні коні мали по боках з грубої повстини широкі матиці, припасувавши їх з метою , щоб роздратований пікою до краю бик , не протаранив одному чи другому коневі ребер.

" Фієста " почалася після того, як з президентської ложі, обвішеною мексиканськими національними прапорами, видно сам президент держави , помахав білою хустиною, цим давши знак почати кориду . Начолі тієї браурної процесії виділялося два вершники , а за ними неквапливо , в розписанім сухозлітками одязі, йшло троє матадорів. Цю пишну процесію замикали собою пікадори, муліероси та аренероси .

Від маршу браурної оркестри, в повітря злинули голубині зграї і своїми маленькими тільцями нависли над ареною й махали крильцями; прокружлявши трішки над видовищем скорого бою ,

зникли в блакитній далі. Від такого небаченого ще нею видовища, Віта заляскала у захопленні в долоні, показуючи свої обпалені мексиканським сонцем маленькі на щоках ямки. Зненацька Віта усміхнулася, побачивши вишивану в позументах капоту матадора, яку він, в знак пошани, поклав на поруччя трибуни. Напроти того місця, де вона сиділа з коханим. Від такої нежданої шани Місіс Маревик злегка почервоніла. Із заздалегідь прочитаної програми "де торос" знала, що та розшита галуном капота лезатиме там на плетеному поруччі аж до кінця кориди.

Матадор злегка поклонився перед вибраною дамою свого сесерця, та взявши до рук червонорожеву плахту, піднесену йому, поволі відійшов від трибуни.

Його постать заступив інший матадор, що почав обходити арену, такий самий ошатний, як і перший. Розмаїта публіка не могла себе стримати від захоплення тому і нагороджувала його гарячими і довгими аплодисментами. Він своїм позуванням і ходою нагадував магараджу, що проїжджає вулицями Калькути у індуське свято на честь бога Рамани.

-Чуєш, Віто, - сказав Олекса до своєї патронеси, сурми разом з барабанним боєм сповіщають про випущення бика на арену -

-Для мене це незносний момент бачити, як наганячі виганяють бідну тварину, щоб вона загинула під метким ударом шпаги на цій залитій золотим сонцем арені.. -

Місіс очужілим зором глянула в той бік, де відчинились перети -ни дерев'яної загорожі і бугай чорної масти, вискочив отупілі на арену, під дивовижне мовчання глядачів.

Погляди публіки прикіпили до дій помічника матадора, що жовтою плахтою почав дратувати бідну тварину під завмирання сурм та бубнів. Роз'ятривши досить бика, він собі відійшов, давши змогу матадорові звернути його увагу на себе. Тварина вперто не рухалася, стояла перед ним і своїми ратицями гребла глинясту долівку арени. Побачивши перед своїми маленькими очима червону плахту, бик не довго думаючи, помчався на свого смертельного ворога, намагаючись пронизати матадора своїми гострими рогами. Але матадор, повний кметливості і зберігаючи рівновагу миттю відхилився, пропустивши повз себе роз'ятрену тварину.

Зрозумівши, що йому наготували смертельну пастку, бик більше не йшов на приманку червоної плаhti, а відійшовши в глибину арени, став там і стояв, ніби вкопаний, аж поки не над'їхали вершники-пікадори. Вони почали розлючувати його уколами своїх подовгастих пік. Ті піки здавалися Олексі довгастими держальнями, що їх обпалили на кінці в його селі пастушки, перемішу-

ючи вогонь багаття , як пекли на полі собі картоплю, випасуючи людських та й своїх коней .

Знову приречена тварина наблизилась до матадора , оббігла очима свого напасника і кинулася миттю на червону плахту. Бугайок , ніби знав , що його ворог неблаганний і тому ринув , на свою пагубу , на нього. Але матадор метким ударом шпаги , повалив бика з ніг . Відчуваючи приближення насильної смерті , бідак упав на передні ноги , схиливши свою м'язисту голову та все таки , зібравши останні сили , звівся на ратиці і з люттю помчався вперед. Місіс Маревик закрила своє лице рукою, щоб не бачити, як матадор холодокровно , націлившись, встромить свою шпагу йому в серце .

Віта розплющила очі , коли вже мертву тварину , під оплески глядачів, челядники тягли з пісчаної арени .

Матадор , підійшовши до того місця , де лежала його розшита галунами камізеля , вклонився ввічливо Віти , і забравши той свій обладунок , почав обходити довкола арени .

На трибунах навтоп ревів від захоплення і йому на арену до ніг , полетіли пучки свіжих квітів , сигари , гаманці з грішми, разом з чоловічими та жіночими капелюхами .

" Ходімо , Олексю , швидше звідціля, бо мені стає мотошно від такого видовища ,"- просила Віта . Тільки то й видовища й правди на світі , що бичача смерть , яку ми щойно бачили..." Пробираючись до виходу крізь непогамовану юрму , споглядали , як навтоп , на своїх плечах , підносив руками матадора і був , немов свавільна на морі хвиля, що несла човна, то піднімаючи його на своїм хребті , то опускаючи вниз .

" Либонь , оббідували вже вбитого бичка . Не пожив він довго на білому світі . Грошенят заробили і задовольнили хіть глядачів." - не вгавала Віта .

- Хто вмер , то в нави , на тім світі , а хто живий , то ще радіє маковому цвіту , - підтримав розмову коханої Олексю . Ти , Віто , напевно знаєш , що кожна Вітчизна має своїх національних героїв та свої національні ігри . Колись в Римі , навтоп любив з трибун стежити за гладіаторами , які билися на смерть . А в середньовіччя люди відвідували грища лицарів-хрестоносців , що мали назву турнірів . Лицарі , заковані з ніг до голови в сталеві лати , довжелезним в руці списом , вибивали суперника з сідла . І всі ці подвиги вони робили лише уподобатись дамі свого серця. Тільки то й говору про той змаг, аж поки їх не змінили футбольісти .

та ті, що беруть участь в перегонах не лише кіньми, а і спортивними автами; буває, що змагання на автоперегонах закінчується фатально для деяких спортсменів. Де-хто з них, зударившись на великій швидкості з іншим авто, від вибуху бензинового баку, згоряє живцем, і потрапляє в обійми кирпатой свашки. Смерть - неминуща доля таких спортсменів. Бо учасники автоперегон самі шукають для себе якоїсь небезпеки, не задумлюючись над тим, чи хто з них примчить до фінішу, чи в дорозі неминуче загине—

Прощохнувшись крізь юрбу мексиканців, Олекса з Вітою опинилися на площі "Пляза". Струмені кристалевої води били із старовинного фонтану, і вона в повітрі утворювала барви: сту веселку, подібну на дівочого віночка, що завис в повітрі над мармуровим басейном, де стікаючи, переливалася в сонячному гомоні прозора, чиста, як скло, водиця.

Вже їдучи таксівою до готелю, місис Маревик сказала: "Наступного разу, коханий хлопчику, не завагаюсь забрати тебе на "родео". Відірву медика трохи від науки і ти, як обачливий полюбовник, не станеш перечити мені з тим, щоб ми з тобою поїхали споглядати, як одного з тих відважних фаталістів - когорта змагунів спортивних авт, на крутій лінії повороту, обгортає полум'я його розбитого авта ..."

— Я завжди, Віто, не перечив твоїм бажанням, і хай і на цей раз буде, як тобі завгодно. Для твоїх забаганок був би я ще кращий, та вже нікуди.

Про "родео" мені, коли я їхав до тебе на працю, в автобусі оповідав Тоні Страелі. Тоді і зацікавився норовистим телям, яке на арені, під вправними руками ковбоя, підупадає на силі. Він же, сплигує з коня на ходу, скручує йому роги, та вміло валить на землю. Мені цікаво також подивитись на тих ковбоїв, що вміють утриматися на спині якогось бичка, чи корови—

Наступного дня, добре відпочивши, подорожні, при переїзді кордону, зупинились на митниці — "дуані". Вервечкою стояли блискучі авта туристів, чекаючи свого часу опинитися вже на американському боці.

"Легше мисливцеві в кущах очиститись од реп'яхів, ніж працівникові таможні від контрабандистів, — сказав Чиж.

"Думаю, пустунчику, що ти не схибив у своїх висновках, бо найбільше тієї маріюани, гашишу, кокаїну, контрабандним

способом і перепачковують. Через гендлярів наркотиків, не одна добра людина втратила своє життя. Васько, в одному листі до мене писав – якось маючи відпустку, відвідав в західньому Голівуді проспект святої Моніки.

"Яка дивина викликала його зацікавлення на тому проспекті?" – спитала місіс Маревик, керуючи автом.

– Він спочатку завітав до крамниці, в якій продають заморожені делікатеси. Там також можна купити імпортовані вина найкращих гатунків, і різні коньяки та лікери. Собі він купив в тій крамниці баночку іранської ікри з Каспійського моря та бляшанку керченських сардинок.

При виході на свіже повітря, Лопух випадково розговорився з молодим продавцем та запитав у нього, що, на його думку, в цих околицях варте уваги для огляду. Молодий чоловік відповів, за якихось п'ять хвилин він звільниться від своїх обов'язків в делікатесній і якщо турист забажає, то хай зачекає на нього. Він йому укаже дорогу до недалекої каплиці. Там в скорому часі відбудеться надзвичайна вечірня. Він же саме туди й поспішає.

Васько, без довгого надуму, згодився їхати слідом за машиною того молодика, бо одинцем він би до тієї святині ніколи б не трапив.

Їх, немов вітром перенесло до того на одшибі храму, де Васько, на своє здивування, побачив навтоп убого вдягнених молодих людей. Деякі з них, окрім нужденного вигляду, були занадто охлялі. Розп'яття на їхніх розпахтанних, кістлявих грудях, виглядало, ніби вирізане з одного чи другого їхнього ребра. Ті молоді, нужденні богомільці, після кожної молитви, піднімали руки до неба та озивалися словами: "Виженіть з своїх сердець Люцифера", викрикуючи: "Анатема послідовникам демонів...".

Лихвар з делікатесної, який привіз Васька на таке дивне богослуження, шепнув українцеві на ухо про присутніх на цій предивній вечірні. Вони всі є переслідувані силами пекла та за всяку ціну в своїх молитвах, хочуть тістрашні сили з своєї душі стряхнути...

"Такий Ісусовий культ для мене не є новиною" – зауважила місіс Віта. Крім облачення, мій любий, в якому панотець править службу Божу, служителі культу одягаються і в іншу одягу, а це вже вдома, чи йдучи в деякі місця.

Ті богомільці Васькової уваги, як видно, також мають в своїм гардероби два види костюмів: один для моління, а другий для забав чи оргій.

В Сан-Антоніо, мій хлопчику, існує культ чорної магії. Тому то люди у перестрахи розплodжують псів, які спущені з прив'язі, своїм невгавучим гавканням, дають про себе знати і вдень і вночі. Все це невгаразд.

Васько, продовжував далі Олекса, в тій каплиці довго не затримувася, а збагнувши в чому суть того моління, і почуваючи себе між присутніми ні павою, ні вороною, пішов собі до ближньої перекусочної. Там замовивши собі горнятко кави та з пару тісточок, почув дивну історію про принцесу місцевих на-ркоманів, що зветься Леда Амун Ра. Великої слави на передмісті Голівуду вона не заслужила, бо рахувалася звичайнісенькою відьмою. Все ж Лопуха розібрала охота її провідати. Дізнавшись в кельнерки-офіціантки її точну адресу, він сівши в авто, швиденько розшукав те місце. Прийшлося йому крученими стежинами-пляями збиратись на зарісшу чагарником і колючками гору. Дуже настрашився, що обірветься і полетить в провалля зі своїм авто, а тут машина виїхала на рівну дорогу, залиту свіжим гудроном. Та гориста дорога і привела його до білого будинку, схожого на мечеть. Вийшовши зі свого авто, Васько оглянувся довкола. Він, охопивши зором цілу околицю, прийшов до висновку, що замість Америки-потрапив на зловонне передмістя Танжеру чи Дамаска. Високий паркан облямовував частину саду, зелень якого вилася поблизу прямої стіни; виноградні грона звисали не лише по ній, а і по надиво високій загорожі та бічній частині таємничої будови, яка мусила б бути святиною або храмом.

Крізь щілину в тому паркані, Васько розгледів розкішний розедарій, цитрусові і пальмові дерева, а серед дивних, тропічних та яскравих квітів, переливався срібними бризками веселий водограй. Береги того мармурового чи базальтового басейну були обрісші еспанським, пухнастим мохом, а посередині тієї купелі - височіла бронзова статуя, що нагадувала собою фавна. Відірвавшись своїм поглядом від такого дива, Лопух підійшов до східців, які вели до чаклунних дверей, і розглядаючи на фронтоні магичні знаки, несміло постукав. На той непевний стук йому ніхто не відповів і він, взявшись обома руками за велике, залізне кільце, повернув його до себе, і двері самі собою розчинилися....

"Ну, що ж він таке там усередині уздрів?" - запитала Віта. - Васько всередині тієї святині побачив щось незбагненне, а саме неймовірно довгу, чорну домовину, що височіла на трохи

прив"ялих гіянцитах. В середині тієї розкритої труни лежала саморобна лялька, величиною з немовля. Холодним вітром повіяло з тієї домовини, де в ляльки спливала кров"ю нічна сорочка та хустка. Від такого видовища Васька ніби обсіпало жаром, і відвернувшись, він почав розглядатись довкола. Тут йому з глибини напівтемного храму навинулася поstatt молодого чоловіка. Мужчина мав на вигляд років з двадцять п"ять. А так, як він стояв там без сорочки, то на його грудях можна було прочитати витатуровану напис: "Пересади це серце.. "Той незнайомиць" гіппі" почав наближатись швидкими кроками до українця.

— Вітаю Вас, чемний гостю, в цьому богомільному затишку Принцеса Леда пішла переодягатись і незабаром зайде до святого місця. Видко, мій приятелю, Ви довго нудились світом, поки розшукали цю тиху обитель. В обладі Амун Ра Вам нема чого боятись. Тут кожен добрий проти зла, як то у людях ведеться. Для відвідин співучого саду поза обителью, нікому не треба прибиратись, бо в нього сам Всевишній Господь Бог вклав безсмертну душу. Як не допитувався блуд сюди дороги, таки, славити Творця, не допитався. Хоч обережність зустріти його, вірянам Амун Ра, не затяжить. Доброму гостю ми в цьому правдивому храмі завжди раді..... -

Відтак, після таких урочих слів, той огрядний молодий чоловік, дав рукою Лопухові знати, щоб він слідував за ним. В напівтемній залі, куди служак привів Васька, була натерта до блиску підлога. В кутку, із зшитого з тигрових шкур ложа, звисав червоний дамаск. На нього із запалених високих свічок, падало світло. Ті свічки коптили на низькому, подовгастому столикові, що стояв на розстеленій шкурі з убитого леопарда. Край другої бічної стіни притулилось високе крісло. На ній лежав двійник тієї ляльки, яку Васько декілька хвилин тому бачив у домовині. Раптом нізвідки, в його очах замерехтіли постаті снажних дівчат і юнців, що заповнили ту залю.

Одна красуня, наблизилась до Васька і каже:

"Жодна ідеологія не сміє гвалтувати істини добра і свободи будь-якого народу. Брежньовські брехуни, прикриваючись облудними гаслами про народні демократії, насправді творять насильство, в першу чергу над українцями. Треба постійно кожному за свою честь та поганьблену славу.."

Те дівча перервало свою розмову, коли в залю зайшла молода вродлива жінка, вбрана в голубий шифон. Васько звернув увагу на її повні здоров"я і спокуси перса, де колихалися чорні

пазки наміста. Вона навела оком на Васька, подаючи рукою знак.

— Ти є з роду рабів—манкуртів, які позбавлені не лише історичної пам'яті свого народу, а і свого народження. Тому все, що почуєш тут — зітреться швидко з твоєї пам'яті, як і назва тієї країни де ти прийшов на світ, що колись була вільною і незалежною. Ті, що створили з неї найгіршу колонію в двадц'ятому столітті — позбавили мільйони її мешканців пам'яті, знаючи, що безбатченки-раби, не повстати, не тямлячи, хто вони є і чому їх безіменні батьки в республіці соняшників народили на світ. . . . Привітавши такими словами українця, принцеса Леда взяла з рук брондозошкірого мурина чорного лебедя, і тримаючи його на своїх персах, опустила ся з ним на ложе з тигрячих шкур.

" Цей лебідь — це уособлення горя цілого народу України, якого гордість і честь була потоптана і знівечена сусідами-народами на протязі кривавих тисячоліть. Цей гордий птах, що колись був білий і величний в своїм леті, від наруги та гвалту, став цілковито чорним. Про ті щасливі літа, в нього хижакими-зайдами була вкрадена пам'ять, найдорожче і найцініше що він на цьому світі мав. Ось чуєте, як птах, мов український нарід, в оточенні лукавих недругів, в своїм приреченні, починає ячати. Цим своїм останнім співом, він хоче пробудити до волі жалюгідних рабів свого лебединого роду. Може ще в декого з них прокинеться совість і пам'ять про славний свій рід, що з іншими волелюбними родами не оцурався ані своєї мови, ані героїських подвигів колись вільного і великого народу. . . . "

Слухаючи такі дивні слова з уст принцеси Леди, Васько зачаровано споглядав на неї та на чорного лебедя, який звільнившись з жіночих рук, злетів гордо з широкого ложа, і заспівав, як йому здавалося, свою лебедину пісню.

Але того передсмертного ячання чорного лебедя, Васько не мав жодних сил дослухати. Він, наче очманілий під незабутнім враженням почутого, позадкував до дверей храму і швидко опинився на вулиці. . . .

Так, думалося Олексі, його батьківщина, це не якась бувша губернія російського царя. Також Україна не є якоюсь Каліфорнією чи Техаським стейтом, до яких деякі шовіністи намагаються її прирівняти. Прийде час і вона скаже своє правдиве слово всім що гнобили та гвалтували її на протязі гірких років брежньовської сваволі. . . .

А властиво, чому Олексі тією історичною пам'яттю свого народу, так само, як і Васькові занадто перейматись?

В його пам'яті на сьогодні — Віта і Мар'яна. А що вона його вчителька, бідна і незамінна ніким, Мар'яна, в цю пору поробляє?

думалося йому. Дійсно, посадила учнів до шкільного автобусу і повезла малят оглядати якусь виставку живих квітів. А може, як Мар"яна колись казала, поїхала з цілою школою до Йорктавну подивитися на коронування вибраної королеви краси .

В тій величезній залі Йорктавну - море розлитого електричного світла . Потужні юпітери обдають сцену нестерпним блиском. Браурна оркестра грає з особливим пієтизмом. Хтось за лаштунками інтер"єру дав наказ виключити світло в наповненій по вінця , залі .

На устеленій дорогими килимами сцені , в колі своїх чарівних принцес , з"являється королева краси. На її золотому чолі , красується корона , обтикана рубінами , смарагдами і брильєнтами. В своїй руці , королева тримає скіпер, оздоблений рубінами та сапфірами , що передиваються барвисто . Красуні від роду десь шістнадцять-вісімнадцять літ. Біла сукня так пасує до її торжественного личка .

З рупора лунає голос : " Увага , увага , нині у нас найщасливіший день , бо ми з Вами вибрали королеву краси цілого стеїту Тексасу ...".

В переповненій аудиторії - захоплені , щирі оплески , небачений рух , і оркестра розлила по залі звуки бадьорого маршу .

Серед глядачів , з виразом осолоди на лиці , усміхнена і щаслива Мар"яна . Вона в колі своїх вихованців - учнів , котрі звелися на ноги з своїх місць , краще розглянути королеву краси , та запам"ятати її світлий образ . Буде їм що оповідати про неї в себе удома ...

Сам Олекса , за увесь час своєї втечі , змінився на краще . Хлопець змужнів і став виглядати гарніше і солідніше . Таку каталепсію він досягнув неустанною працею над собою . Просиджував годинами над своїми підручниками і проводив багато безкорисливих годин в місцевій клініці , обстежуючи хворих

Отак , перегортаючи в пам"яті сторінки недавніх побачень , Олекса вийшов на бульвар. Широка вулиця була обтикана по обидвох боках дрімотними пальмами , що здавалися послулими богинями недалекого моря .

Йдучи по ній , медик минув густу мережу модерних мотелів та клубів . Один з готелів має назву " Флагманське судно " . Це ж в ньому зупинялася Мар"яна , відвідуючи його. Тому - то Олекса не уявляв себе інакше , як флагманом своєї примхливої долі , в цьому життєвому морі людських протиріч та безвидної ночі . Все ж правди немає де діти , бо насправді в душі , Чиж був капітаном флаг -

манського корабля.

Олекса міркуючи, пригадав Гавану, де він в накурений таверні порту, за кухлем пива, смакував мідії та устриці. В ту пору гавань була захарашена всіма видами потужнішкораблів. Запамяталися силвети грізних крейсерів, що стояли на рейді.

Сильна пристрасть пройтися по майже всіх бульварах світу, керувала ним в далеких плаванні.

... З перепусткою в кишені, вкупі з іншими членами залоги "Витязя", Олекса вскочив у моторний човен, що відшвартувався від борта танкера і помчався до одного з гаванських пірсів. В порту, на узбережжі, моряка вразив нестримний рух вантажних машин, а чудернацькі крани, нагадували собою закам'янілих, на одному місці, слонів. Ті величезні тварини, як видно, угрузли міцно в смертельне баговиння й ворухать у відчай своїми величезними хоботами, в благанні ніби-то порятунку. По обсадженому пальмами березі, громадилися, оббиті алюмініевою бляхою склади з місцевими та заморськими товарами.

З групою моряків, Чижді стежив, як дбайливо впаковані тютюні з тютюном, бочки з просолоною рибкою, скриньки із зелененими бананами й кокосовими горіхами, піднімалися з легкістю сталевими роботами-кранами і застигли на повітрі, зникали для прийому в трюмах новоприбулих суден.

На березі стояв гамір та вирував рух автомашин, не гірший, ніж в одеському порті.

Вабили моряків своєю тропічною зеленню величаві парки, що тягнулися десь у гущавину Гавани. Цілу залозу "Витязя" вражала величезна кількість середньовічних соборів.

Дзвони, мов величезні горіхи пальм, покриті зеленню запліснявілих епох, звисали з трюхярусних дзвіниць готичних катедр і крізь широкі з усіх сторін отвори в стінах, нагадували людям про своє призначення. Лише на його батьківщині, думалося Олексі, ті дзвони у час розгнуждого терору, були зірвані з гаків та скинуті з дзвіниць....

Жодної вакханалії, глумом над віруванням колонізаторів, чи тубільної людності, тут на Кубі не було видно. Моряків вражали огрядні пам'ятники старовини, що попадалися майже на кожній, оповитій зеленню авеніди. Крім того, окомилували новобудови, які піднімалися повсюди, наче той, повний соняшної ласки і пташиного щебетання, пробуджений гай.

Усі члени залоги "Витязя", що мали відпустку на берег, зайшли перепочити до Колонського парку. Перед входом — ново-

прибулих вітав з п'єдисталу сам Хозе Марті, який в кінці минулого століття підняв повстання проти еспанського панування. Його, вилита з бронзи фігура, ніби закликала до волі...

З рівних доріжок пісчаних алей накочувався срібно-сизими хвилями легенький туман і творив під могутніми соняшними проміннями між пальмами та алеями висячі містки. Тима цитрусовими та пальмовими доріжками, йшли, мов зачаровані моряки.

Зелені віяла дерев та жовтошкірі бананові плоди вабили їхній зір вже коло старовинної цитаделі і в ботанічному парку.

Сама фортеця "Ель Прінсіпе" була збудована десь у вісімнадцятому столітті, на протязі двадцяти років. Відразу за укріпленням знаходиться багатий на пам'ятники, цвинтар "Колона".

З надмор'я віяв бриз на надмогильні хрести, на розкішні мармурові надгробки та на величаві, витесані з базальту, мармуру й нефриту мавзолеї кубинської аристократії.

Гавана своєю екзотикою прийняла моряка цілковито у своє надро, і в Олексія Чиж надривалося серце: що надалі робити? Чи вертатися разом із залогом на корабель й пливати назад до Одеси, а чи вибрати успішний момент і лишатися на берегах Караїбського моря?

Така двоїста думка лякала його, ніби ті мури еспанського замку Морро, що виглядав на величезний мідний казан, по крисах якого гніздилися грибокподібні башти.

Перед своїм поверненням на "Витязь", Олекса в кіоску купив на пам'ятку мапу острова Куби. Цей, повний літньої задухи острів, нагадував йому своєю будовою рибу — меч, омиту не лише хвилями Караїбського моря, а і хвилями Атлантичного океану.

Опинившись мимоволі на помості судна, Чиж, тримаючись за бакштанг щогли, пильно вдивлявся в одну тільки сторону, де напроти Гавани лежала Флоридська протока,

Тут же, на палубі, в нього остаточно визрів плян втечі. Вже, як "Витязь" вертатиметься до Одеси, везучи гаванські сігари, разом з скриньками цитрин та бананів, то тоді він — матрос дальніх плавань, захопивши з собою ласти, трубку, та маску з окулярами, крадькома пірне з страшенної висоти судна у роз'ятрені хвилі, та почне плисти на ледь зримі вогники Флориди.

В голові він тримав адресу односельця — Васька, разом з ім'ям тієї чудесної дівчини, фото якої надіслав колись Васько. Дуже хтілося йому з нею зустрітися. Олекса пам'ятав, що назива —

ється вона Мар"яною. Отак воно і так, брате, в душі його ні - коли не мерхла любов до неї. Над ним блискучі, смарагдові зорі оздоблювали нап"яте шатро небес ген у бездонній вишині.

А чи не зумисне моряк залишив свій корабель і рушив вже суходолом у незнанні світи, що повні всіляких барв? Його палке і правдиве серце знайшло собі ідеальний куток, в якому вистачить добра йому від дотику вуст бажаної їм дівчи. Вона така, як те сонечко на небі і як світ світом, і від цієї взаємності не буде нікому втрати, і він ту свою мрію ні за яку ціну не віддасть на безрік.

Ще Олексі пам"ятав, що найгірше для незайнятої дівчи - ни, це - людська заздрість, або чужої ласки поговор.

І якби там не було, а на широтах втрати і доходу, сам цілий світ стоїть. І коли він вірний своєму слову, то йому й хотілося на власні очі не тільки хліба готового на Флориді скоштувати, а й зустрітися з мрією свого нездійсненого кохання. Отак він і думав на палубі судна до неможливості, та з гіркотою відчував, що поки він збереться на ту весільну учту, то бояри з друзками переп"ють усі меди...

Боявся, що плисти доведеться наугад, щоб досягти бажаних вогнів Міями. А їх серед бурхливих хвиль шукати, так само, як того тужливого вітра в осінньому полі.

... Хвилі за кермом, то набігали на "Витязя", то вда - рившись об міцну обшивку, відкочувались собі в море, лишивши смугу білої піняви на недалекому березі. Гавану чорним покровом поступово покривала тропічна ніч. Серед тиші лунали голоси, і погавкували, видно, спущені з прив"язі, місцеві собаки.

Мабуть Олексі вже більше не доведеться побувати на Кубі, а, прощаючись, сказати гаванцям: "Адйос, компаньєрос!"...

Для Чижа дійсність була, як кара, та путеводною зіркою була для нього віра, що йому не затяжила на тій дорозі, яка для моряка стелилась.

В кубрикові Олексі цілу ніч перед втечею, не спалося. До нього на нари разом з шумом прибою, вривався спів канарок та крики різнокольорових папуг, що десь злітали з квітучих кушів орхидей та високих ліанів. І як він не перекидався з одного боку на другий бік, все ж не хотілося, щоб ті всі видіння йшли десь собі на спалений в грозу блискавицею сухий ліс. Навіть Чижев приверзлося, що з гушавин Гаванського парку до нього відізвався соловейко, і моряк здивувався, бо в востаннє його чув на Україні. Те ляцання лунало з квітучого і

залитого сонцем верболозу. З усіх відомих йому світил на бірюзовому обрії, він упізнав лише Чепіги; блискотіли найяскріше від усіх зірок, вказуючи цілій залозі дорогу, повернення на батьківщину. Ще хвилька, і він стане при кабестані і почне з командою за поміччю цієї лебідки, вибирати з милького дна Гаванської затоки, кинуті котиці. Вже приміщені на пайолах судна і скриньки, і лантухи, і бочки, та в металевих, срібних контейнерах готові в далекий український рейс. А на низу судна можна почути, як під днищем, зчавлена з усіх сторін рветься на волю хвиля. Її нарікання та жалі викличуть на морі бурю, а вітер, спіткавши сувої лахматих хмар, буде їх шосили жбурляти в ті стоголосі хвилі, ридajući дрібним дощем. Ті хвилі, нагнавши чорні тучі на небовид, змішавшись з ними, закриють від корабля переблиск якого віддають, розставлені на мілинах, уважні буї.

Капітанові важко буде орієнтуватись, як провести корабель неушкодженим крізь надводне каміння та рифи. Очевидячки, коли морем розгуляється тайфун, та ще поруч Флоридської протоки, то тоді незмінне рішення втекти, залишиться тільки мрією. Буря може перекреслити всі його пляни. Все ж він був при своїй пам'яті і молив небо, щоб все вийшло по його бажанню і задумах...

... Замріяний в собі, Олекса Чиж, студент останнього семестру медичного каледжу вже не раз блукав в Гальвенстоні проспектом бульвару, в пам'яті перебираючи різноманітні пригоди. Думав, що вчительці Мар'яні теж подобається бродити на самотині по піску морським бережжям, особливо в непогасне своїм багаттям та вогнями зелене надвечір'я. Їй він навертів в голові своїми споминами про безправ'я українського люду на своїй, Богом даній землі. Вона співчувала йому, очаровуючи парубоче серце своєю простотою і дівочою наївністю. Якщо прирівняти Мар'яну та Віту до розквітлих троянд, то дівчина нагадувала йому рожину з палевими пелюстками, окаймованими росою, де блискотить промінь зірниць. Місіс Віта, навпаки, нагадувала йому червоновогністу троянду, що тріпотить під вітром, лякаючись спалахів чорної, безпросвітньої ночі...

Ще трохи, і Олексі доведеться встановлювати діагноз якоїсь людської недуги і вселяти надію у повне выздоровлення своїм пацієнтам. Клопотів буде на тім операційнім столі більше, ніж треба. Доведеться хапатися за наркозною маскою й застосовувати для знеболення штучну анестезію. Бувало, що Олекса, як лікар-ординатор, по операції, клав

одного шва, зшиваючи знечулені краї кривавої рани. Таку звичайну роботу Чиж буде виконувати до скону. Треба тільки йому добре обміркувати, по якому боці глибокої ями зостатися, чи по тій стороні, де на його жде Мар"яна, чи по другому боці, на якому подає свою білу руку Віта?

Бо навіть, якби він від тієї безодні й відійшов, то переплигнути її Олексі не вдасться. Нема чого йому будувати майбу — тне, не розв'язавши такого складного питання.

Ось знову в його уяві з"явилася Віта. Була вона у бавовняній, без рукавів, суконці. Верхню частину легкого шифону о — шибав ліфчик. Те її розкуйовджене вітром волосся пахло дурманними луговими зелами та свіжим сіном. Здавалось, Віта вийде йому назустріч, підставляючи для поцілунку свою праву щоку.

Олекса будучи з нею не раз наодинці, в цю мить, забув собі уявити, яке в неї насправді волосся? Бо коханка часто любить одягати різного кольору шиньйон.

А може було б краще, якби назустріч від тих пальм, по — дібних на довгасті й широкі віяла з султанових гаремів, вийшла не Віта, а його суджена Мар"яна? Вчителька любить вдягатись в білу нейльовану блюзку, що має смужку перлямутових гудзиків. В тій блюзці рукави прикривають дівочі руки до зап"ясття, а на пальці лівої Мар"яниної руки, поблискує з аквамариновим камінцем, золотий перстень... Панна буде нарікати на деяких своїх бешкетників — учнів, що вчора її вивели з рівноваги. А її світлі, схожі до небесної бірюзи очі, усміхнуться до нього і сяйнуть іскрою по його душі, коли ж він, не довго думаючи, стисне Мар"яну у своїх гарячих обіймах, цілючи в соковиті, повні вогню і бажання дівочі вуста.

... А от Віта, як приїздила останнього разу, натякала йому, що, відразу, як дістане він диплом лікаря на руки, то вона на місяць забере його з собою до казкової країни. На таку її пропозицію, Олекса, тоді згодився. Тільки добре не втямив, чи вона й справді має бажання поїхати з ним після випуску з медичного закладу в тамариндовий світ.

Чомусь місіс Маревик нагадала йому ту маленьку, метушливу ластівку з казкового оповідання Оскальда Вальда про щасливого принця. Тим щасливим принцем міг бути й сам Олекса, хоч таке порівняння не прийшло йому до смаку. Від цитрусових дерев, ніби читаючи його думки, шугнула ластівка, таке маленьке і беззахистне створіння. Вона, наче б то верталась від статуї того щасливого принця...

" Ластівко, ластівко, " — шептав Олекса. Я маю на оці не береги Флориди, або широкого, зарісшого папірусом, мулкого Нілю,

а береги рідної ріки, де залилася моя сестра з старенькою матір'ю. Він ці слова прошептав пересмаглими губами, витираючи рясний піт з чола. Так, він дуже рідко про них згадував, хоч мати для нього з дитинства була основа святих і всього святого на цій землі. Вони, як і сотні тисяч його земляків у повосний, тяжкий час, коли не було чого їсти, жилися акридами та диким медом. З повиточку він не мав того шматка пахучого хліба, якого так тяжко було його матері дістати. А як вона там, бідна, без нього? Олекса своїми думками нечутно розбудив у своєму серці приспану гадюку своєї невілікуваної туги-ностальгії за батьківщиною. В його селі одна нещадима голя, все ж ті люди щасливі навіть і в своїй біді. Писав до нього якось

Васько, що його сестра та матір знають, що він живий і передають йому в листах завжди привіт і скаржаться та нарікають, що він до них і словечком не обизветься. Невже він такий нечема, що забув свою матір і рідний край? В таке ніхто на світі не повірить. Десь там у рідних просторах, міркував Олекса, дозрівають високі, налиті полудневим сонцем, соняшники і в їхньому зеленому морі можна цілковито заховатись, як і в густих пшеницях.

Барвінкується земна радість в дівочих піснях, заплетана разом з гронами достиглої калини у вінки, а ті, князівни українського роду, вже ставши на пори, запрошуватимуть після косовиці отав та росистих хлібів до себе на весілля знайомих та рідних. А покищо поле, та луг шепоче з недалекою дібровою і Олекса, ніби чує в тому шепотінні голос свого давно померлого діда-пасічника і хлібороба: "Уроди, Боже, не лише для нас, а і для вдів, що не дочекалися своїх чоловіків з війни, і для маленьких сиріт, батьки яких загинули на лютій каторзі, і на іншу чужу долю."

А там на пасіці за селом, де всміхалися сонцю тонкостанні берези і кадили липи свій духмяний з різним зелом та квіткам чад, він впевнений, що і нині, якби вернувся, то зустрів би тінь того доброго діда. Здавалося ще в дні своєї барвінкової юності, що там із горбка, дід, як і при своєму життю споглядає бджолу, яка летить за обніжжю по морю білопінної гречки; квітчастим килимом простяглася вона ген аж до липового та березового гаю. Так, думалося йому, хоч вже хтось інший дмухає димарем, навощує вийняті з вулика рамки і з медогонки цидить, смакуючи мед, все ж життя є вічне і де б Олекса не був у мандрах, все ж він колись після своєї смерті, хоч лише тінню, а долупає до своїх святих місць і втілюється в молочний туман світанку, пропливе над тією знаменою йому з дитинства пасікою.

загляне на своє подвір'я і навіки залишиться в своїх рідних місцях. Бо де ж він може, навіть, привидом оглядати, вийшовши з нятягнення і спокою, такі милі його серцю краєвиди, вслухатися до солов'їних пісень, яких вони смакують разом з вранішніми весняними росами. Де ж він почує після скошення соковитих трав, співи знадливих дівчат, в барвінкових і калинових віночках на голові, в червоних чобітках та плахтах?

Де ж йому, як не в рідних краях, почути голос калинової сопілки, брязкотіння чийось пальців по цитрі, що разом з дудкою, скрипкою, бояном та цимбалами творять невмирущий концерт після закінчення возовиці.

Олекса пригадує, як його судно брало курс у відкрите море і морська голуби́нь здавалася йому у соняшнім сяйві різнокольоровими стрічками, яких розмаював вітер - пустун на повних на-снаги персах українських дівчат. А ті за обшивкою судна хвилі, що піднімалися вище ватерлінії, брязкотіли, відкочуючись, і здавалися разками червоного, жовтого та смарагдового намиста.

Так, він у рідних місцях покинув, задля Мар'яни, все близьке і дороге серцю. Одне лише сонце над головою тішило Олексу і пряло свої золоті пасма у небесній бірюзі, на якій бривіть морський пасат. Спалахували і гасли вдалині вогні роботів - маяків. Вони здавалися іскрами електрозварок в прольотах величезного цеху, де рухається безупинно громіздкий кран, перевозячи з одного місця на друге різні деталі...

- На світі не без щасливих людей, - думалося Олексі. Їх мають за щось порядне і добре, тому і шана їм. В годину безвідраддя, вони переборюють песемизм душі, лишаючись життєрадісними, повні віри в майбутнє. Передзвенять в його околицях гострі коси, і закрується біля річки сіно в стіжках, а він би разом з пастушками розклав би вечірньою порою багаття і в свою чергу, пасучи коні, оповідав їм свою моряцьку бувальщину. Хлопці ті б з розявленими ротами слухали б про електронних роботів на магістралях великих американських автострад, яким за проїзд треба в розявлену пащеку кидати встановлену кількість монет. В іншому разі, ті роботи піднімуть такий нестерпний галас, що відразу за шакраєм - водієм кине́ться ціла зграя поліційних авт. Такі рогатки-таможні перегородили сотні входів і виходів з однієї чи іншої великої, залитою асфальтом дороги. Оповість він їм про різні "дискотекси", кав'ярні-бари, що реклямують видовище з дівчатками-нудистками і де уважний

бартендент замість кухля пива, чи склянки "виски", може з-під поли вам продати пугульок ЛСД, чи малу порцію маріхуани.

Оповідь він їм про соціалістичну Кубу, де гід оповідав радянським морякам про штурм бородатим Кастро військової фортеці Монкадо. На стінах твердині — вибоїни, спричинені кулями та бомбами сьогоднішніх господарів — переможців. Тулмач згадає про широкі проспекти Гавани, де поміж виростають нові й світлі багатоповерхові будинки.

Пастушки з розявленими ротами будуть слухати його і від захоплення почутого, в тих хлопчаків не буде часу перед самим носом прогнати надокучливого комаря.

Від заплави впливе кошлата мряка, і на недалекій обміні, обзчорнілий корч, вдариться сом. Дітвори, від почутого, захочеться швидше дійти до зросту, щоб також рушити в далеку мандрівку, чи поплисти й собі за небосхил. А увесь над ними небесний простір обцяцькує сузір'я, по якому, ніби по озеру човник, легко ковзає величавий місяць.

Життя, — думалося Олексі, таке гарне і привабне, а саме схоже до високого, розквітлого в житах, маку. Дивись тільки та пильнуй, щоб оцвітина обвиснувши, не облетіла, а він не обсипавсь.

Запам'ятав Олекся те місце на вигоні, відразу за селом, недалеко гаю, де міститься колиба чабанів. Коло неї, на високій яворині, лелеки змостили собі гніздо. На тому кублі з ломаччя, Чиж завжди заставав лелеку або цілу лелечину сім'ю. Інколи попід того явора білосніжна крячка вела після попаски своїх дрібних діточок і вітала своїм криком лелек.

А зимою, коли на ще не притрушені порошею рівні колії первопутку сідать галки, в шуканні поживи. До широкої галявини, з пралісу лісу, виходила черідка диких кабанів напасти собі жолудів, бо там шумить високий, столітній дуб, оточений кущами дикого глоду. Однієї пори Олекся навіть бачив з лосям насторожену лосиху, яка жувала висмикнуте з драбинястих грядок сіно, куди його дбайливо понапихав лісничий.

Мати йому оповідала, як вона з ним, малятком, ховалася в погребі, в час навалного відступу німців. Лютувала страшна хуртеча, і взяті в облогу німці, намагалися пробитись з оточення. Танки з автомашинами і гарматами — самохідками сповзали в кювет і грузили в безпрохідному болоті. Не помагали ані виламани з кіллям плоти, ані кулі соломи, що їх вермахт кидав під свою загрузлу техніку. А на мороз не бралось і солдати ляляли "руську" зиму і чортовий фатерлянд. Зі Сходу все чутніше до-

носився гук гармат і безперервно гелготіли "катюші". Вглибокому погребі, де він з матір'ю та сестрою прислухався до вибухів бомб і набоїв, здригалися стіни, а зоставнів та товше-зних колод - плавтів, осипалася земля.

На горі, коли німці рушили на прорив, було справжнє пекло. Майже всі вони полягли за селом, ніби їх вигубила моровиця. Ще довго Олекса з хлопчачами - однолітками шукав за гітлерівськими сувенірами. Разом перенишпорили городи та вибалки, приносили додому, крім іржавих запальничок, ще залізні хрести, медалі, персні та іншу німецьку біжутерію, а знайдені гільзи, служили не в одній хаті світильником в ті тяжкі, повоєнні часи. Вся душа його бідної матері перемліла у незгоді і він, хлоп'ям, зазираючи їй у очі, розумів це. Вже юнаком, Олекса пішки обійшов місця тієї смертельної баталії. Побував у Шполі, в Лисянці, Шендерівці та в Оситняках. Йому старші люди там оповідали, як армійці з місця брали ворожі позиції.

Як і сивої давнини, несе і нині свої бірюзові води велична Рось. Древа, що обступили її, ронять восени золоте листя в туманом засинену падь. У поті чола трудяться люди біля своїх присадибних ділянок, плекають новітній для нащадків сад. Меморіальними пам'ятниками, обелісками покрита щедро українська земля. На них красується напис: "Вічна слава..." На кам'яній брилі вирізблені золотими літерами імена полеглих, а у підніжжі моноліту - море живих квітів.

На дзеркальне плесо його рідної Росії, в зелене надвечір'я, мов ту віковичну зажуру, кладе подовгасту тінь високий очерет. Коло берега, де в ситнягах розставлені верші, сікнеться інколи щука, а понад самісенькими хвилями пролетить у співах, безжурний вівчарик. Мов жовтий привид місяця, спливе по під високі вікна, колгоспний комбайн, а за ним буде брести гурт лелек, визбірюючи на загребинах переляканих жаб. Під вечір у блакитне, настоянне на калині, небо, злине дівоча пісня і хвилями наплилого туману докотиться до тих воїнів, що застигли холодним каменем на обеліску. Вони, витесані з граніту, мовчать собі, стискаючи в руках найдорожче - зброю. Може їх найбільше, як і ховрахів, дивус та надзвичайна тиша, що панує в околицях. Бо в час, як вони вмерли, то горіла і вибухала земля.....

Це якісь надзвичайний фатум, що я лишився в живих, - думалося Олексі. Бо я міг загинути ще в дитинстві, в тому погребі, край поверхні якого розірвалося не одне стрільно. Міг би втопитися в хвилях Флоридської протоки і ніколи не досягти жаданого берега. А от я маю неабияке щастя в своїм житті,

і нема мені чого нарікати на долю .
Присівши на виступ спліснявілої скелі , Олекса слухав плескіт хвиль ; глянув у сизу далечинь , де в синій мряці танув дим ледь помітного для ока судна . Корабель , як той омар , то виповзав над горами хвиль , то знову щезав у невідомості .

Нізвідкіля в Олексини мрії знову навідалась Мар"яна . Ось він виразно бачить її , скромно вдягнену . Вона стоїть в клясі , обіч чорної , на цілу стіну , дошки . Вчителька пояснює учням щойно написані крейдою речення . Малюки обнадіюють її своїм умінням схоплювати матеріал . Діти очима стежать за написаним , і щось собі занотовують . Деякі з них піднімають праву руку вгору і Мар"яна дозволяє висловлюватись по черезно . Ще хвилину , і учні розкривають книжки і починають вголос читати про настирливого Педро та його лінивого віслюка . Те оповідання вони перекладають з еспанського . Хлопці і дівчатка із затаєним по-дихом реагують на всі цінні поправки вчительки . А ось лунає дзвоник на перерву , і учні , згорнувши свої зошити та книжки , прощаються зі своєю вихователькою і поспішають до другої кляси .

... Після останніх відвідин , Мар"яна щебетала йому :

" Поїдемо , любий , на фестиваль морських устриць ... " Взявшись , як маленькі діти , за руки , вони ступили на панель , в якого від нестерпної спеки майже розстав асфальт , і гаряча , смолиста рідина так і приставала до підшов їхніх черевиків . А вдалині , ніби наглянцований паркет , розплавленою чорною масою блищала вулиця під промінням сонця .

На фестивалі устриць не було де й яблукові впасти . Переважали матроси зі своїми коханками . Самотніх дівчат вони так не в одному порту просто зводили з розуму . Усміхнені пари , ведучи розмову , усівшись на дзиглики та за столиками , з блискучих тарілок , смакували розчеплені , свіжі устриці .

Мар"яна , маючи на плечах легеньку пледь , наперед оберігаючи себе від холоду зоряного вечора , сказала :

" А чи пригадуєш , Олексо , ту нашу прогулянку по річці Сан - Антоніо ? Крім нас , в човні був Васько та моя подруга Долорес . А це , наступного тижня , відбудеться "фієста де ля noche" . Було б добре , якби ти приїхав . Ми б на цей раз лише удвох поїхали б човном вниз по течії , і я б з тобою , могла забути усе на світі ... "

- Колись , Мар"яно , я те твоє прохання неодмінно сповню , а тепер , в цю пору , просто неможливо . А як там сеньйорита Долорес ? "- запитав Чиж , навмисно міняючи балачку . "Сеньйорита не була зоставлена ласкою любови . Все ж закохавшись в одного джелтмена , ходить сумною . Нічого й казати

бо вона призналася мені , що сумнівається в його ширості; видно, на перешкоді їхньому щастю, стоїть інша жіноча особа . Я в неї допитувалася, хто та звідниця, але Долорес про неї тасмничи мовчала . Боюся, щоб із нею не трапилася така сама трагедія, як із її сестрою. Може сеньйорита, як я плутаюсь в здогадах, зостатися в ні в сих, ні в тих .-

Олексини думки ураз перервав вітрильник, що замаячив, як величний марабу на овиді, залитим вечірнім, умираючим сонцем. На кермі сиділо двоє: молодий чоловік та його компаньйонка. Вітрильник нахилився до невгамовних хвиль і було чути, як в нап'ятій парусині злився від безсилля, пасат . Шаленна хвиля ударяла вище ватерлінії і перегибалася сизою каймою через борт .

Поволі осмеркнуло і Олекса піднявшись з красчку вкритої бризками скелі, вклав у черевики шкарпетки, й пішов бо — соніж по мокрому піску: обминав черепашки, слизьке баговиння водорослей, що їх кинув на берег морський прибій .

Непокоїло його передчування: як то йому повезе в лікарських справах, особливо приймаючи пацієнтів з мексиканського кварталу міста . Шкода що він трохи вайлуватий щодо вивчення еспанської мови, бо ті його майбутні пацієнти не знають ні слова по іншому

Зле тако ж, що Васько Лопух заїхав далеко, а це учора надіслав йому із Сан-Франсіска листа . В ньому хвалиться, що праця над його новелою " Втесові нащадки " просувається успішно. В ній Васько описує своє химерне життя, яке гривастим, дужим конем проскакало по зеленому лузі. Олекса негайно відписав йому і запросив приїхати в день градуації, що вже не за горами .

Мар'яна, то певно не приїде, тому що в неї захворіла мати, діставши міокарду серця. Надіслав Олекса тако ж запрошення до лікаря Сільвестра, Гарольда Вокера, Гюджа Моріса, та в першу чергу до місіс Маревик . Всі вони лишилися для нього дорогими і незамінними друзями, і якби він їх не зустрів в тяжкі хвилини свого життя, то Бог лише один знає, як би те його життя за океаном склалося .

Васько, то той набере із газолінової колонки повний бак бензину, заведе в своїм авті мотор і так і доїде до Гальвестону . А він, Олекса, разом з іншими випусниками - лікарями, одягне з жовтим башликом чорну мантию, поправить рукою чорну китицю на кашкеті і вкупі з іншими докторами - медиками пома-

ршерує до відкритої галявини парку .Бувші студенти усядуть - ся на вільних місцях , в чеканні появи на зрихтованім помості цілої процесії професорів .

Запрошені гості та випусники послухають промову ректора і він , Олекса , потайки кине оком на колону медсестер - медичок , які ряснітимуть білими уніформами на іншому крилі багатолюдної площі ,захарященої стільцями .

Чиж очима шукатиме за місіс Вітою та за запрошеними гість - ми . Після одержання диплому доктора медичних наук , він не гаючи часу , спакує свої книжки у дві великі валізи і вже з Вітою поїде до її маєтку . Оттоді може подумати і про себе .

А може , замість околиць Сан - Антонію , вона його завезе на край світу , і Олекса , усівшись з нею на піску під тінистими пальмами , слухатиме шум таємничого океану , а тако ж щебетання колібрів з гушавин недалекого пралісу .З цікавості ,навіть , підуть на прогулянку в джунглі . Там ,напевно ,надибають веселий струмок , що утворився собі від спадаючого зі скель водоспаду , припадуть до нього і нап"ються досхочу тієї джерельної води . З бамбукових зарослей долине до них верещання папуг та спів барвистих канарок . На квітках та листях диких орхідей помітять рясні краплини відшумілого дощу . Ті грайливі намистинки своїми переливами , будуть нагадувати золоту брошку , прикрашену іскристими брилянтами . Уже струсивши ті дощяні краплі з своїх ніг , вийдуть вони з тієї тропічної гушавини і повернуться до свого номера в motelі . А пізніше , Олекса , чекатиме місіс Віту під платановим деревом , де стоятиме столик і на білій скатертині якого , в кришталевій вазі , красуватимуться духм"яні свіжі нарциси .

В нього , як і в Віти , з"явиться апетит і вони замовлять собі добре підсмаженого " стейку " чи біфштеку та по горнятку морозива з полуниць .

Хіба , - думалося йому , місіс Віта забажає відвідати з ним стадіон , де відбуваються кінські перегони . Може закортить їй впізнати свою долю ? Тоді місіс для щастя купить квитки для себе і для нього . Ніхто не знає , який то з коней перший добіжить до фінішу ? Ніяка не таємниця , що на постріл судді , коні з своїми жокеями зриваються з стартової лінії і летять , випереджаючи один одного ...

Повз Олексу пропливла шхуна і її нап"яті вітрила вгиналися під

вітром. За штурвалом Олекса виразно помітив капітана в білому кітелі. Не так нап"яті вітрила привернули метке око абітурієнта, як шпангоут тієї швидколетої шхуни, який легко відбивав удари роз"ятреної стихії. Йому здавалося, ця шхуна була щойно спущена з високих стапелів і ось виходить у свій перший рейс.

На юті сиділи хлопці та дівчата і щось жваво між собою обговорювали. Довкола воду сікли скутери, моторові човни, раке-ти, що летіли на надводних крилах. Не було ніде при березі, нап"ятого, як струна, бакштову, бо жодне судно не стояло на прив"язі, а було в русі. Шхуна, що пропливала, мала назву "Анджела".

— А я, думалося бувшому морському волоцюзі, назвав би такий вітрильник "Мар"яна", бо це дівоче ім"я, вивело мене на мередіани та широти Атлантийського та Тихого океанів.

В ту пору він, Олекса Чиж, мов ті хвили, що проскакували крізь клюзи носових китвиць, пролазив через усі шпарини, які лише випадали на його дорозі дев"ятого валу.

В навкісних хвилях ввостаннє рум"янилось сонце, заходячи поміж двома, оброслими шпильми гір, що здавалися огрядними щоглами мітичного корабля. Обрій, зливаючись з небом, був фіолетовим, а на ньому, одинока хмарка виглядала золотим руном. Вона напливала з-за потемнілих шпилів, і зупинялася посередині синього простору, що відкривався у таємничу вічність.

Ту величну панораму моря закryw від Олексиного зору рибалка. Він підійшов до розірваної мережі, взяв одну частину до рук, а чи її не розірвали своїми гострими клешнями раки? Олекса пройшов повз нього, й проказав: "Поздоров, Боже" і сам до себе загадково усміхнувся.

Так лише бажать добра зустрічній людині в нас на Україні, - прийшло йому на думку.

В цю пору, як Чиж пригадав, у краю - літній вечір і сонце розливає свою оксамитову тугу на води і поля, на луги та на потемнілі діброви. З очерету та ситняку, що ними рясно вкриті рукави ріки, хтось перекидається човном, поспішаючи в тиху заводь, додому. А запізнїлий рибалка вилле шполиком воду, покладе своє рибальське причандалля на плечі, та між городами, тримаючи плетеного кошика з уловом в руці, ступаючи обніжком, дійде до своєї хати. Задоволений здобиччю, його не цікавитиме цілий світ....

Олекса сьогодні намірявся і нагулявся досхочу. Завтра він мусить здавати урологію. Ті сечоводи, нирки, сечовий міхур, та пов"язана з ними профілактика і лікування не давали Чижеві

спокою. Олекса знав, що всілякі недуги пов'язані зі сутністю пацієнта. Ті хвороби впливають з процесу об'єктивної дійсності. При цьому творять нерозривний ланцюг взаємовідношення людини до розмаїтих подразнень сьогодення, незрівноваженого світу. А вони, в свою чергу, впливають на внутрішню та зовнішню сторінку процесів людської натури, і взаємодіють тісно з її справжнім чи уявним захворюванням.

Вже цілком повечоріло, і студент, зіштовпившись на перебенді самим з собою перейнявся думкою про швидке закінчення своїх студій і про час, коли декан медичного каледжу вручить йому диплом лікаря — хірурга. При згадці про диплом, Олекса радів, що тут в Сполучених Штатах, він його одержить на місці, бо якби він закінчив свою науку в будь-якому місті на Україні, то довелось б йому, як і тисячам випусників українських, високих шкіл, їхати за тим дипломом аж в Москву і одержувати його не з рук вчених, старших колег — професорів, а з рук шовіністичних бюрократів. Таке моральне приниження терплять у своїм ріднім краї кожен юнак, чи юначка, після закінчення вищої школи чи університету. Це те саме, — думалося йому, що і поїздка руських князів — володарів в часи татарської неволі у стан татарської орди, щоб впавши ниць перед всевладним ханом виявити йому свою рабську відданість та одержати ярлик від нього...

Отак міркуючи, Олекса Чиж, ввостанне глянув на спорожнілий берег, поправив рукою скуповджене вітром волосся, не поспішаючи, пішов від стемнілих пальм по схололому, вогкому піску. Він прямував до своєї кімнати, в одну із дормиторій медичного закладу. Усівшись в крісло, він уявив свій диплом, згадав про свою студентську науку в далекій від батьківщини країні, куди він, як настануть кращі часи, думає ще вернутися, як то ластівки вертаються з вирію....

РОЗДІЛ ТРИНАДЦЯТИЙ

ЗОЛОТІ БРАМИ ТАЙЛЕНДУ

Після одержання на руки диплому лікаря-тарапевта, Олекса з величезної висоти повітряного лайнера дивився вниз на засипану панораму Індійського океану. Місіс Маревик сиділа поруч нього у вишуканій сукні, падушена тонкими парфюмами. Ніхто як вона, апробувала цю подорож в Сіам. Їй пасувала до лиця сяйна усмішка, що не сходила з її уст. Олекса, складаючи останній іспити дав навід її серденькові вболівати за його успіх. Відтак вона, після його градуації рішила негайно піднести Чижові довгоочікуваний сюрприз, тобто - два квитки для подорожі до Тайленду.

Олекса, знаючи, що вдруге те щастя йому не потрапить в жменю, намагався його втримати. Ось чому він і довірився незрадливим Вітиним примхам і радо пустився з нею у далеку дорогу.

Доктор Чиж не відривав зору від ілюмінатора джета - велета і, як ніколи, його радувало море зелених пальм, засинені води бурхливого океану, що набігали хвилею на ті кораллові острови, над якими пролягла траса "Боїнга - 707". Стюардеси, ввічливі і пристійні дівчата, метушилися поміж пасажирів, які сиділи на своїх місцях по обидві сторони вузького проходу. Вони транзитних гостей пригощали напоями, різними лікерами, коньяком, віскі, не шкодуючи при цьому мільйонів пляшечок соди та кубиків кришталевого льоду. По тому, частували обідом, що складався з шматка курятини, чи "стейка". Можна було вибрати одне чи друге, включаючи до такого меню городину, масло та хліб.

Через деяку перерву, одна із стюардес запропонувала подорожнім кави або чаю.

Олекса, оглядаючи пасажирів, дійшов до висновку, що ті, котрі летіли до Тайленду по своїх справах, були або торговельними ділками, а чи звичайними собі туристами.

Літак, що подерся вище хмар, пішов ходором, а вирівнявши крила, летів вільною і гордою птицею.

"Скоро, мій любий хлопчику, наш джет приземлиться, бо я відчуваю, що він починає знову губити висоту..."

— Ти, Віто, маєш рацію, я вже бачу ясно золотoverхі кули будійських пагод, які творять неповторну мозаїку Орієнту. "Одягніть усі пояси, і прив'яжіться ними до своїх місць," — з гучномовця почувся голос стюардеси. Літак починає свою посадку на летовищі Дон Муанг. Цей аеропорт служить своєрідною брамою в Сіямське королівство та його столиці Бангкоку..."

— От ми, мій котику, і приїхали, — сказала з облегченням Віта, своєму коханцеві Олексі.

Трохи втомлені довгою і марудною подорожжю, вони стали з всіма подорожніми в черзі до виходу.

"Міні" — автобус їх забрав до митної сторожі. Там швидко перевірили їхні американські паспорти та недбало оглянувши валізи, пропустили до залі чекання...

Ніби ті горобці, що вилетіли з-під стріхи, так і вони поспішили на вулицю, де на їх чекав лімунзин готелю "Континенталь". Шофер поклав усі їхні привезені валізи в багажник, відкрив дверцята свого авта і чемно запросив їх усістися.

Вже їдучи багатолюдними вулицями Бангкоку, їх вразила не зникаюча усмішка на лицах прохожих. Чоловіки та жінки, мчали на своїх роверах, "скутерах", мотоциклах, автах у різні напрямки, мабуть, поспішили за своїми буденними справами.

Ще якась хвилина і авто підїхало до "Континенталю". Готель, на шість поверхів, виглядав величезною модерною мармуровою скринєю, за яким ббавоніла велична статуя володаря душ тайляндського народу, а саме Будди. Здавалося, що золото, з якого була вилита його статуя, розплавилось в гарячій промінні сонця і розстікаючись по недалекому озері, застило на хвилях і плаває в нім серед зеленої купави, куширів та квітття священного лотосу.

Покій в готелю, де зупинилися полюбовники, світив вікнами на ставище, обведене гранітом. В ньому відбивалось бірюзове небо, білі стіни готелю та дрімотні зелені пальми.

Туристів вражала чистота кімнат, де високі вікна з гардинами рожевого тайляндського шовку творили гармонію з такими достоту покривалами на ліжках.

Стіни, витинковані блідосинім кольором, виглядали, як плесна непочатого гірського озера, в якому відбивалася небесна, урочиста блакить.

На столикові, в покої, лили пахощі свіжі бегонії, наповнюючи ними усі закутки. Той пах змішувався з струмами повітря, що його наганяли потужні охолодувачі.

Після відпочинку і купелі у високій мармуровій ванні, місіс Віта з Олексом згодилися зійти в фое. Коло стенду товпилися новоприбулі туристи, а поміж ними метушився в генеральській уніформі метр-де-отель; на кружанку — дзвенчав безупинно телефон.

Місіс Маревик в дижурного клерка спитала, чи немає для них будь-якої пошти. Він, провівши поглядом по маленьких скриньках для листів та газет, розшукав скриньку Вітиного покою і протягнув здивованій американці листа.

"Від кого це у Бангкоку для мене може бути лист?" — запитала вона здивовано, Олексу.

— Думаю, дорогенько Віто, що хтось з твоїх приятелів зумів відкрити твоє інкогніто, — многозначуще, мружаючи ліве око, відповів їй лікар.

Відійшовши оддалік від стойки готелю, вже поблизу вільної карамзинової канапи, місіс розірвала конверт.

Вигук щирого здивування вирвався з її маленьких грудей. З коротенької замітки, випало для них запрошення на коктейль. Те прийняття влаштовував ніхто інший, як новопризначений амбасадор Сполучених Штатів Америки, містер Гарольд Вокер.

Посол могутньої держави їх радо запрошував разом з своєю невідступною дружиною, місіс Лідією.

"Як я бачу, щиро заявила Віта, — нашому доброму приятелеві, містерові Вокеру, набридло бути увесь час почесним головою різних благодійних установ. Також остогидло йому довгі роки пишатися званням президента банкового тресту Сан-Антоніо. Здогадуюсь, що містер Вокер, викинув величезну суму доларів, голосуючи за кандидата демократичної партії, якого й вибрали президентом країни. Тому-то він і зискав такої ласки, як пост амбасадора в цю дивну і казкову країну..."

— На мою думку, Віто, що "Білий дім" надіслав містера Вокера до Тайлянду своїм послом лише через те, бо впливи дядька Сема тут надзвичайно погіршилися. Після війни у В'єтнамі, тайлянци попросили вивести зі своєї суверенної території до останнього американського вояка.

Всі ці клопоти наробили місцеві студенти своїми заворушеннями. Я чув, що Бангкоку з екзилу повернувся бувший прем'єр-міністр Тайленду, маршал військ — Танон Кітікачон. Його повернення викликало негативну реакцію серед багатьох членів парламенту, бо диктаторський режим Кітікачона був повалений народом декілька років тому

"А хто йому дав дозвіл вернутися?" — спитала Віта. — Танон повернувся із Сігнапуру, в сані буддійського ченця. Як пишуть часописи, в нього — виголена голова; одягнений Кітікачон у жовтий з шифону чернецький гебіт. Він, як і всі буддійські ченці, ходить з житла до житла і жебрає у людей собі на прожиття. Якраз в буддійській обителі Сігнапура, що китайською мовою означає "сині гори", він і прийняв чернецьку схиму. Мабуть, це тільки з метою, будь-що вернутися з вигнання на батьківщину.

Ще, Віто, знай, що деякі ненависники старого режиму не хочуть дозволити йому зостатися в Сіямському королівстві. Вони від парламенту вимагають схвалення остаточного рішення, а саме — відіслати бывшего військового маршала на ціле життя до тайляндського храму, що знаходиться в далекій Індії

"Ти вже, котику, знаєш" — про коктейль у амбасадора містера Гарольда Вокера. Забула ще тобі сказати про прийняття. Воно відбудеться в середині цього травня-місяці, а саме перед початком тайляндського фестивалю — свята, яке називається "Сонгран".

— Я, Віто, встиг дещо вже довідатися про це народне свято. Воно відповідає в дечому українській Коляді . .

"А що то за празник "Коляда"? — спитала місис Маревик. — Коляда, — це ще дохристиянське свято українців. Його ще й тепер в селах дівчата та хлопці справляють перед Різдвом. А щодо Сонграну, то якраз в травні тут страшна посуха і нестерпна духота. Тому-то тайляндці, в чеканні проливних дощів, розганяють співами години безділля. Дівчата, впоравшись з батьками на кукурудзяних та рижових полях, плекають надію: не залишитися довший час в дівках, а таки вийти заміж. Знай також, Віто, що Новий рік у них також називається Сонгран, а найголовніше в цьому святі, це купання Будди. Богомільці краплями посвяченої води обризкують лице свого божества. Новоодружені, в знак шани до свого роду, купають похилого віку дідів

" Саваді "—підійшовши до них з відчинених дверей фое , привіталася тайлендська дівчина . Вона одягнута в блідно - рожеве вбрання , виглядала напрочуд гарною і здавало - ся , ніби була купана в барвінку .

- Можу вам , панове , прислужитися , бо добре знаю Ба - нгкок . -

" Дякуємо за чемність і зголошення , " відповіла Віта . З твоєї , дівчино , прислуги я і доктор Чиж , певно , скоро - стаємось , бо й справді , не знаємо цього гарного міста . . . Дівчина , що мала не більше шістнадцяти років , говорила добірною англійською мовою і називалася Апасфа Ченгамі . Це по - місцевому означає " Маленька мишка " .

" Як я помітила , " - сказала місіс Маревик , що тут навколо усі мають на лицах щирі усмішки . Що це може означати ? " - Сміх для нашого люду є традиційним , - зауважила Апасфа . Тайляндці в усмішку вкладають свої почуття до кожної лю - дської особи . В усмішці ми відчуваємо взаємовідношення і гармонію наших сердець . А вже з очей тепло і сяйво запа - лює вогні любови і доброти в інших серцях , і у вигляді безневинного сміху творить омах чистоти і довір"я , що безжурними метеликами спурхують з наших уст . . . Я беруся бути Вашим гідом і супроводити Вас тому , що від власника " Континенталу " матиму деякий гріш . . .

" Чудово " - , докинула місіс Маревик . Значить , ти " Мале - нько мишко " до наших послуг . Отже , будемо триматися купи . "

На Апасфи сукня з місцевого шовку , кольору - дозрілого овочу рясної морелі , була прикрашена діядемою , що звиса - ла з високого комірця її лебединої шії . Її чорне , як гу - сті терени волосся , було зачесане пірамідально догори , відкриваючи світле чоло . А над великими чорними очима , повними життєрадості , здіймалися , ніби - то пташині крила , густі брови .

В руці , Апасфа тримала кошик з квітами , схожими на фі - ялки .

" Навіщо ти " Маленька мишко " взяла собі у дорогу квіти ? " - поспитав у неї Олекса , коли вони , вмостившись в " таксі " , мчалися вулицями Бангкоку .

- По дорозі , мелодійним голосом заговорила Апасфа , наказу шоферові зупинитися коло однієї з святинь . Тоді цього кошика з квіттям , піднесу в офіру духові тієї каплички . . . Довший час швидкої їзди зеленими вулицями Бангкоку до Апасфи ніхто не звернувся ні словом , бо кожен з туристів

допитливо оглядав країну вічнозелених рослин та золотих храмів.

Повз них носилися наугад "Ягуари", "Тіюти", "Фіяти", "Мерсендерси", "Каделяки", що разом з іншими інтернаціональними автами завойовували ринки збуту на барвистому Орієнті.

Квартали і магістралі вулиць милували око не тільки своїми пальмами та орхідеями, а і чудової будови готелів й модерних палаців європейських, вишуканих, архітектурних форм.

Коло однієї хатинки, що нагадувала собою німе забуття, Апасфа дала рукою знак шоферові зупинитися.

"Це обитель доброго Духа і я йому в цю господу принесла свою офіру — кошика з живими квітами."

Дівчина, з кошиком пахучого зілля в руці, вислизнула з таксівки, а за нею злізли Олекса з місіс Вітою.

Поблизу тієї божниці-кіоту миготіли засвічені палички тяміну, що згоряючи, розливали приємні пахощі, і наповнювали парфюмами повітря.

Стіни каплиці були дбайливо вимазані шарлахом та охрою, а сходи, які вели в саму святиню були вкриті людськими дарами, що склалися з живих квітів, офіруваних овочів та різноманітного пагілля прянощів. Деякі подарунки доброму Духові, як видно, лежали там з учора.

"Маленька мишка" з кошиком запашних квітів сковзнула до того кіоту, кладучи свою офіру на вівтар, і запаливши декілька паличок-дротини тяміну, впала на коліна в палкій молитви.

А коли вона вийшовши з молитовного стану і опинившись з туристами знову в авті, то охоче почала розмову:

"Поки я, друзі, не виб'юся з моці, то буду приходити віддавати шану тому доброму Духові. Як і всі тайлянци, я живу з вірою що він знаходиться всередині тієї кумирні. Сам добрий Дух не є завмирання чи знак німого забуття, від якого віє холодом. Навпаки, він є обудою, або пробудженням, воскресінням всього живого до весняної ласки величного і вічного Сонця."

— А за кого ти, Апасфо, тому доброму Духові так палко молилася? — спитав з цікавості, доктор Чиж.

"Я тому доброму Духові молилася, не забувати моїх бідних батьків та своєю ласкою не обтяжував їхнього сумління. Мої любі батьки живуть у селі, що розкинулось в до —

лінії повноводної річки Сао Прая. Вона несе свої води також і повз Бангкок, та бризками своїх хвиль, зрештує рижові поля малоземельних господарів. Навесні, мої рідні, запрягають до плуга буйвола і їдуть ним на першу оранку. А у вільний від праці час, як і більшість місцевих людей, мій батько і брат, промишляють рибальством.

В незайманих пралісах, відразу за кущами тамариску та високих ситнягів, до пізнього вечора, не змовкає пташиний спів. Птахи не лише клюють фінники і банани, а і ягоди достиглого гльоду. З джунглів до селища, де я народилася, лине верещання мавп, що, видно, лякаються ходи бенгальського тигра...—

"Я от, ніяк не можу здогадатися, докинула слівце місіс Маревик, - скільки часу твої, Апасфо, батьки живуть при таких умовах?"

— Мій добрий і незлобний трудящий рід живе в цих околицях вічно. Вже кілька століть, крім мене, брата і моєї сестриці, ніхто з тих пралісних околиць, не виїздив...— Олекса з Вітою лише переглянулися, почувши таку від тайланської дівчини новину. Вони не повірили власним вухам в те, що "Маленька мишка" говорила.

"Думаю, що твої, Апасфо, знання про своїх далеких предків не дуже то вірогідні, бо як ти можеш знати, що було на берегах ріки Сао Прая двісті років тому?"

— Своїм осмисленням, місіс Віто, відчуваю, що я в цих рідних місцях була не двісті, а триста літ тому і не від палаючого сонця моя ніжна шкіра на лиці обшархда, а лише від зморщок століть. Я, як і мої батьки, унаслідувала все від свого далекого роду і є тільки його продовжувачем у вічності...— Щодо мого брата, то він деякий час перебував у ченцях й кожного ранку, як і всі будійські монахи, виходив на вулицю з округлою, дерев'яною мискою. В ту посудину люди, за прийнятим звичаєм, зсипали йому на прожиття: свіжу, варену, чи смажену рибу, м'ясо з убитого веприка, зелено-жовті стручки бананів та овочі. Вже не кажучи про пару ложок вареного, пахучого рису.

Дякуючи за таку офіру, та гостинність до ченців, тайландці впевнені, що жодні хвороби не прицепляться до них.

"Як я розумію, - проказав Олекса, що обдаровуючи калугірів, тайландці цим благородним вчинком нібито дістають зцілення від доброго Духа, вкупі з цим почуття полегкості

своїх думок і серця .—"

—"Хочете , я повезу вас до обителі "Ват Сутат", це для вашого більшого впізнання життя боговірних ченців. Ви там чимало чого дізнаєтесь про духову сторінку мого народу."—

— А що властиво, "Ват Сутат" означає?—перебила місіс Віта .
" В перекладі на англійську мову ,це означає" Святиня ранку".
Вхід до цієї обителі охороняють демони з оголеними мечами.
В середині того монастиря звертають на себе увагу казкові фігури , ви-
різлені з тисового дерева.В тій пагоді піднімаються парцелянові
колони ,схожі на стеблини лотосу . Поміж них -у своїй неперевер-
шеній красі , височіє статуя тридцятиметрового Будди ."

— А чи хто охороняє той храм ?— звернувся лікар .

" Самого Будду оточують не охоронці , а послідовники. Це — одя-
гнені в жовте одіння ченці ; вони в молінні . й медитації , про —
водять ціле своє життя .Щодо богомільців — вірян , то їх буває
найбільше у релігійні свята ; моляться навколінцях , доторкаючись
мрамурової підлоги .Серед тих ченців я очима не раз шукала за
своїм братом .Його місце зайняв хтось другий , бо він повернув —
ся додому . Причина була в тому ,що наш батько захворів і не
міг більше поганяти буйвола ."

— Мене , Маленько Мишко , цікавить поєднання віри в Будду ,з
так званим поклонінням природнім духам ,—спитав Олекса .

" На це питання може дати відповідь сама обитель. Там на па —
перті пагоди , повздовж її муру та всередині храму , ви побачите
тисячі перевтілень самого Будди . Він є повсюди і у кожному мі —
сці , не минаючи напівтемних закапелків та подовгастих ніш .А в
самій людській подобизні образ Будди удекорований нефритом кита —
йських древніх пагод ; над ними крешуть вогнями своїх копит , ви —
литі з бронзи гривасті коні ...

А про добрих духів скажу : вони не тільки відганяють від
обійстя господаря маруду/зла, а ще й піклуються здоров'ям і добро —
бутом родини того обачливого і боговірного газди .
Як ви вже переконалися, люди щедро складають свої офіри для до —
брих і лагідних духів , які живуть у кіотах - будиночках . ."

— На мою думку, — додав лікар, що всілякими пожертвами твої земляки виявляють своє задоволення з безкорисливого служіння духів добра....

" Нівроку Вам, воно так і є, — продовжила дівчина .

" В Україні, — таку службу для хазяїна з сивої давнини виконує кме — тливий, добрий дух, що зветься домовик. Старі люди кажуть, він незлобливо нічної пори виводить з стайні коня; заплітає йому гриву, і нестримно мчить на нім в поле, чи на луговину. Якщо коник всу — переч своєму бажанню, слухає домовика, то він з ним поводить ся лагідно. Коли ж кінь починає норовитись, то той покровитель домі — вки і майна, так його за ніч заїздить, що огир повернеться до стайні увесь у милі; на ньому від того переляку ще довго шерсть стоятиме насторобоченою, а вуха будуть насторочені. Коли неждано в господаря згорить хата, то цей домашній бог, вкупі з останка — ми позносених монатків, переселюється в друге місце....

" Навсправжки, — в нас коло кіоту доброго духа, — вела розмо — ву Апасфа, ще ставлять пляшку з рижовою горілкою. Крім тієї горілки з рижу, там лишають парцелянові та дерев'яні мініатюри; деякі з них — це тонкостанні балярини, які застигли у вишуканім піруеті. Поза тим, офірують ще статуетки білих священних слонів, буйволів та з чересідельником й підчеревником, коня. Самий кіот для родинного божества креслять з таким розрахунком, щоб в незахмарену пору жодна від хати тінь не могла впасти на те місце, де стоїть будиночок благодійного духа."

— Чи усі таї мають на своїм господарстві таку святиню? — запи — тала Віта Маревик.

" Ні —" відповіла дівчина. "Деякі просто вкопують дерев'яного стовпа і оздоблюють біля нього те місце різними офірами. Ще я не показала головного, а саме, що тінь від халупки — божниці при соняшній погоді не мусить досягати головного будинку, де оцарився й мешкає Будда. Бо тоді впаде велике горе на голову цілої сім'ї..."

— А чи є якась специфічна назва того божества Духа? — запитав у Апасфи лікар.

Вона замислилась намить і, примруживши очі, відповіла:

" Божество доброго Духа називають Чао Тгі або " сала пгра пгум". Кажуть, що цей добрий Дух є прихідцем з цілковито інакшого ко — смосу, ніж Будда."

— Тоді поясни " Маленька мишко", яка між ними різниця? —.

"Будда з тим добрим Духом живе у згоді, і це тому, що тайляндці

знають; як догодити їм обом. Інколи такий добрий Дух роз – гнівавшись на поганого господаря, вселяється усередину його тіла .Тоді така людина впадає в меланхолію і навіть робить – ся вбивцею або злочинцем . До всього це домашнє божество відноситься неймовірно : усі добрі вчинки , які той Дух робив людям , зникають , і в нього світ перекидається догори . Чоловікові той Дух губить розум , який не знає , що творить .

Ніде правди діти , - продовжувала Апасфа , що місцеві студенти хотіли підняти повстання проти цілого королівства . Молодь ходила по нишпорах, складаючи крамольні списки тих студентів , які ще трималися короля і монархії . Як бачите , дух зла , що вселився в їхні тіла , приніс їм , лише горе . Мілітаристи заарештували більшу частину з них ; ті , які пустилися навтьоки , куди очі бачать , були половлені роз"я – тренною юрбою та повішені на високих деревах . Деякі з тих бідолашніх відвідувачів університету досягли при втечі ріки , і кинулися нічною порою вплав з тим, щоб хтось змілосерди – вся над ними і підібрав з проїзджих човнів . Ті їхні благання були даремні , бо жоден з човнів не спинився і не порятував тих , що своїми вчинками заслужили неласку в добро – го Духа"

– Все таки , відізався Чиж , просимо тебе , Апасфо , роз – тлумач нам ще раз різницю поміж Буддою і Чао Тгі .

" Як я вже казала , що Будда і Чао Тгі – два різні бо жєства . Обидва вони прийшли з космосу і заволоділи душами і думками мешканців тайляндської землі"

.... Отак перекидаючись розмовою , лікар з Вітою та гідом Апасфою , в найнятому таксі, виїхали на Сункгунівську дорогу . То була вже європейська частина міста. По гладкій, асфальтовій дорозі мчалися авта , в яких сиділи люди з різних кінців цілого світу .

Для Віти , як і для Олексі все виглядало фантастично. Він , що перед тим побував у бувальцях , незгаслими думками поринув на свою батьківщину . Його зацікавила спорідненість культів дохристиянської України і сьогодиншнього Сіаму . Виходить що предки українців з незапам"ятних часів плекали таку ж самісеньку віру, що нею на цей час пишуться морально осердечені і приязні тайлянци .

Усі атрибути вірування і закони цієї країни були наче б то списані з священних книг його прашурів, а саме слово Будда це ж- будити чи пробуджувати. Може , думав Чиж, тайлянци

і є вільними людьми у віках, бо мають власну думку про віру і поклоняються тому, що є відчуте помислами їхніх сердець.

Ще на Гаваях, де приземлявся їхній літак, перед тим, як досягнути Бангкоку, Олекса Чиж читав багато чого про цю казкову країну.

А з американської преси знав, що столиця Тайлянду є метрополією незглибимого руху продукції наркотиків цілого світу.

Якраз таксівка з ними їхала по Печбурі. Це був район без неонових освітлень барів-ресторанів та будинків статевої насолоди. В одному з таких барів, як лікар читав, клієнтів обслуговують виключно жінки, одягнуті в зелені, чи небесної синяви, палаючі шовки, що своїм кольором подібні до водоростей океанських глибин-гонідій. Ті молоденькі дівчата працюють під пильним оком чоловіка, вертлявого бартендера. Красуні в тому барі служать лише камуфляжем для ока урядових чинників чи поліції. Здебільше торгівля в тому барі йде різного роду наркотиками.

З-над прилавку бартендер на ваше замовлення дістане касет, або целофанову торбинку кокаїну брунатого кольору. Все ж такого дешевого товару покупці не хочуть; вони нехтують ним, а білий купують з приємністю. Панству, мабуть, відомо, що білий кокаїн — це наркотик вищого гатунку; його бартентар виносить, не зморгнувши оком.

— А чи не могла ти, Апасфо, розповісти дещо про іншу частину міста, де бари-ресторани вночі освітлені неоновими лампами замість реклами? — запитав чорноколий лікар.

— В ту частину Бангкоку я ніколи не їзжу, бо якраз в тій ділянці зажила собі недоброї слави моя старша сестриця, на ймення Кері. Дівчина, в сукні з рожевого шовку виглядала, як сама вранішня зоря, що сходить з-над хвиль величного океану.

Одного разу, як в джунглях В'єтнаму лютувала війна, на короткий відпочинок сюди, до Бангкоку, прибула група американських солдат. Вони були ще під враженням недавньої атаки в'єтконців на їхні заміновані доти в дельті Метконгської ріки. Моя сестра Кері працювала перекладачкою в готелі, тому і впала в око одному новоприбулому воїнові, що звався Майкел. Дівчина показала йому місто, мармурові, повні золота храми. Слухаючи її, сержант Майкел не відходив від неї ані на крок. В свою чергу, згадував Сайгон, оповідав про тисячі літаків і танків, яких американці привезли з собою в Метконгську дельту для поборовання ворожих сил. Крім зброї "янки" привезли цілі склади пального, боеприпасів, вороків рижих, скриньок з гумою для

жування, шотландські віскі, пляшки з Кока-Кольою, а для боротьби з надокучливими комахами—пульвізатори з рідиною. Вже лежачи з своєю сестрою в ліжку, Майкел оповідав, як горіли, мов солом'яні стріхи хат, американські танки край непрохідних джунглів; з них, виповзали танкісти, в зойках падали на траву, качались по ній, намагаючись погасити полум'я, що зайнялося на їхній одежі. Не забув він розказати їй про американських негрів, які вбили двох білих старшин, а збунтувавшись, не хотіли йти в бій; цілий негритянський батальйон був живцем спалений непальом, що морем розлився по джунглях...

Майкел дивувався тишею Бангкоку, любив прикладати до губ пелюстки розквітлого лотосу, що нагадували йому своїм запахом парфюми, якими Кері оббризувала свою шовкову сукню. Вояк закохався в неї, щоб забути жах війни і не згадувати смерть своїх друзів в джунглях В'єтнаму.

Моя сестра теж втратила голову, бо покохала сержанта й стала його наложницею. Майкел тріумфіював, що здобув таку легку перемогу над вродливою сіячкою.

Всього тиждень Кері була безмежно щасливою, щебетала, як канарка, робила коханцеві масаж тіла, витирала його спітніле чоло. Наостанку, помивши йому ноги, вечеряла з ним при блиску умираючого сонця; воно лишало води темнілої ріки і йшло повз золоті покрівлі величних храмів на спочинок.

В розмові, Майкел перелітав думкою у В'єтнам, куди він мусив після короткотривалої відпустки знову вернутися. Зневажав в'єтнамців тільки за те, що дякуючи в'єтконців солдат у боях втратив найкращих своїх побратимів.

Кері намагалася, перевести розмову про їхнє спільне подружжя, бо сержант обіцяв не покинути її, а в скорому часі приїхати до Бангкоку і одружившись з нею, забрати її у широкий світ. Моя сестра не була ошелешена його словами про вірність та любов, що вічно житиме в їхніх серцях. Кері була така наївна й залежна від його слова та ласки. Ті палкі слова про кохання Майкел підносив їй, не кваплячись, як десерт.

З нагірного ресторану, усівшись на веранді за столиком, вони дивилися на блиск зірниць, що світили над пралісами, послулими храмами, та за прив'язаними до берега, човнами. Сержант Майкел був неприємний, що його лиха доля з далекого кукурудзяного стей-

ту Айови, де його батьки мали ферму, закинули до Орієнту. Все це для нього зробило військо, частинкою якого він був. Жодної неприязні для свого командування Майкел не мав. Слі — по вірив Пентагонові, як тому гороскопові не відмовляючи своїм примхам ні в чому.

Чи й насправді після відлету до В'єтнаму Кері стала для нього, як та незгойна рана — невідомо. Скажу одне: він що — дня посилав їй з Сайгону листи, в яких скаржився, що без неї він дуже нудьгує, і ніяк не може позбутися думки про розлуку. **Моя сестра була тією співучою пташкою що потрапила в клієць.**

Писав їй Майкел, що в його батальйоні доходило до непослуху, бо вояки відмовлялися йти на розвідку в джунглі, в шуканні за хитрим ворогом. **Бійці потрапляли в стан переполоху, коли на — тикалися на бамбукові пастки та розставлені вибухові капкани.** Вже не один був такий випадок на шляху, проходження розвідувальних американських частин. **Бамбукова пастка, гостра, як лезо меча протикала наскрізь необережного вояка.**

Кері, читаючи такі, розпукою перейняті листи, дуже переживала своїм серденьком; ніби переполохана птаха перелітала думкою в той небезпечний край, щоб на замінованих дорогах і стежках В'єтнаму знайти сліди свого нареченого.

А в надвечір'я, коли ще краплини осіянного сонця ллють скісним промінням свою золоту журбу на засинене плесо ставу, де вона не раз сиділа із своїм улюбленим сержантом, дівчина йшла самотнею; ставши край вкритих засиненою позолотою хвиль, вона споглядала на розквітлі кувшини священного лотосу. Вітер злегка куйовдив широке листя тих дивних квітів та сипав разом із соняшним промінням бризки на тендітні, білого кольору, пелюстки. **На кручі озера, Кері мріяла про кохання, що живе, як вмираюче сонце, як вітер, і як квітка у вічності священного лотосу.**

Це вмираюче сонце — думалося їй, народиться на світанні знову до воскреслого життя. Воно постане із мертвих. А щодо вітру, то він лиш завмирає, змінює свій напрям, і його легкий по — дих можна почути у бамбукових зарослях, в шелестінні широких, ніби віяла, пальмових листків, та в поспулих хвилях. Але не тільки вітер, сонце і квітка священного лотосу народжуються на світ. Людина теж живе у вічності і в подібні немовляти знову при — ходить на землю. І...

Від таких думок Кері ставало легше; її розум пропонував дівочо — му, спечаленому серцю логіку мислення, що барвистою веселкою сплетених гирлянд зел священного лотосу, поєднував її з коханим. Вірила також і в сили доброго Духа, та молилася до тих незримих божеств, в ту мить відкидаючи свідомість реального мислення лише

з мольбою до них —захистити її судженого там в непро-
хідних джунглях В'єтнаму .Вона над спокійним, бірюзовим
озером ніби розмовляла з тінями надприродніх сил , і на —
віть вітер переставав шелестіти пожовклим очеретом....

Якось в пору мунсунських дощів, в чеканні від се —
ржанта листів, Кері помітила одинокого, обмоклого грака,
що всівшись на її підвіконні, і жалібно ,роз"явивши ро —
та , кричав .Дівчина потьмареним поглядом глянула на того
чорного птаха , і в ту мить , в неї ніби обірвалося серце .
В моєї сестриці запанувала зневіра , що її наречений ще
лишився в живих .

І дійсно , те її жахливе предчуття ствердилось : його това —
риш по зброї надіслав їй з Сайгону листа .В ньому писав ,що
Майкел загинув , їхавши своїм джипом дорогою , що була замі —
нованою в"єтконгцями

Почувши таку страшну звістку , бідна Кері зникла з овиду .
Я її розшукала згодом в одному із барів на **околицях** Печбурі .
Сестра виглядала , ніби ті бліді пелюстки священної квітки
лотосу , **яка відцвіла** на плесі гірського озера ,засипаного
сніговою бурею .

Невдовзі мої батьки відвідали її в тій халупі ,де вона корта —
ла свої земні дні .Благали доньку вернутися додому, до тих
дорогих і рідних їй з дитинства околиць .Вона була завжди
у їхніх очах зеленою миртою , що не встигла розцвісти, бо
хтось зірвавши її , кинув напризволяще на зрубі поваленої
кедрини Моя сестра вже не мала снаги до життя . З сме —
ртю Майкела, за яким вона виливала **сльози** ,підупали її сили .
Найгірше , що вона могла заподіяти собі ,це призвичаїтись до
опіуму .В Кері прокинулась пристрасть до цього наркотика .

Коли вона вмерла, то в її **убогій** кімнаті стояло лише ліжко,
з кухлем та трубкою ,якою вона втягала в свої легені не
одну дозу смертельного опія"

— Це дуже сумна історія, що ти нам " **Маленька мишко** "
розказала ,— промовила розчуленим голосом Віта Маревик .

Наближаючись таксівою до ресторану " **Фарангс**" Апасфа да —
ла знак шоферові зупинитись . Усі троє зайшли досередини
через вхід , оздоблений виткими **ліанами** .

У затишній , великій залі було надзвичайно все просто . Низь —
кі, з тисового дерева столики звернули на себе увагу від —
відувачів . На маленьких подушечках з вельвету сиділо де —
кількох **патронів**, чоловічої та жіночої **статі** .Ті відвідувачі

сиділи, підобгавши під себе ноги. Гості пили з маленьких, фарфорових горняток рижовий напій. В ресторані пахло тяміном та свіжим суцвіттям ямину. Рясне квіття звисало з чималих своїм розміром розмальованих глечиків, що стояли на маленьких тумбочках в різних кутках бару.

Молоденька тайянка підтюпцем підішла до їхнього столика і привітавшись, поставила перед ними вазу з пучком квітучого ямину, та розклала перед навідувачами витончену кераміку: чашечки та миски. Із запропонованого офіціанкою меню, Віті та Олексі забажалося скоштувати сіямських страв. Обід складався з місцевого вареного рижу та шматочків м'яса, що називається пловом. За тим принесли річну, смажену рибу, обкладену прянощами та овочами.

Споживаючи замовлені страви, гості з насолодою слухали музику Орієнту, яка лунала з невисокої естради.

Віта штовхнула Олексу ліктем, коли на сцені з'явилось двоє вродливих тайлянок. Дівчата були одягнуті в золотаві, шовкові шати і виконували якийсь химерний і незнайомий для туристів танок.

"Артисти виконують танок в честь мавп'ячого бога Ганумана" — на вухо Віті шепнула провідниця. Сіямське повір'я каже, що як точилася війна між нашим народом і бірманцями, то той мавп'ячий бог зробив велику прислугу захистникам Сіаму.

— А як це вийшло? — поцікавилася місіс Маревик.

"Сіямською армією тоді в незапам'ятні часи, командував генерал Чао. Він переслідував відступаючого ворога до повноводної ріки. Військо, що дійшло до крутих берегів, ніяк не могло переправитись на ту сторону. Тоді бог Гануман зібрав з усіх усюдах своїх мавп і вони, переплівшись між собою за допомогою вертлявих хвостів, проклали через широку ріку живого моста. По ньому не тільки сіямські воїни перейшли, а тако ж через той тривалий, мавп'ячий міст переправились і військові слони, що і спричинили поразку бірманців. Між іншим, це той самий генерал Чао П'грая, який почав закладати нову столицю Сіаму, а саме Бангкок. Чао назвав його містом царя — володаря, якого охороняють янголи і де зберігається дорогоцінний камінь богині Індри..."

У час, як Апасфа оповідала, то на естрадній сцені з'явилась золота колісниця Чао П'грая. Генерал тримав в руках віжки, та їхав в повному озброєнні, і в дорогах, обладунках, на битву з бірманцями. Олекс з цікавістю споглядав на сцену та в душі дякував Віті, що во-

на піднесла йому такий непередбачливий сюрприз . Він навів побачив Сіям і йому від тих надзвичайних вражень подорожі не буде ні впину , ні перепину .

-Шкода , - думалося лікареві , що Васько не з ним . Мав би в цій казковій країні для своїх творів , справжній пожиток . Всілися б вони вдвох у тіні розрослого платану і оповідали б собі одне - одному про ті шляхи - дороги , що вели їх з рідної землі . А скільки їм обом довелося перемліти душею , мріючи про свій обітований край . Бо там , як не кажи , в них залишилася рідня . Олекса , як би лише мав бажання , то б познаходив у своїй пам'яті не тільки адреси своїх рідних , а і друзів , з якими колись ходив до школи . Жодної зміни не позначилося в його характері з тих пір , як він став лікарем . Як і колись , нудьгував за своїм краєм і лише місіс Віта притупляла своїми пестошами ту потаєнну біль . Почував себе ніяково , що перед від'їздом в далеку дорогу , не написав про це Мар'яні . Так , він вернеться до готелю і неодмінно напише їй та Васькові листа . Напевно , будуть раді почути від нього звістку , та ще з азійської Венеції !

Місіс Віта казала , що в Тайленді вони проведуть свій медовий місяць , а тоді вернуться в околиці Сан - Антоніо , де Олекса Чиж відкриє свою лікарську канцелярію і тієї роботи для нього буде непочатий край .

- Суєта - суєт , - думалося Олексієві . Якби там не було , а на Україну сьогодні вертатися неможливо . Там панує сваволя сталінських опричників , та триває брежньовське ідеологічне рабство . Різними інтернаціональними провідисвітами на цілий український волелюбний нарід накинута така узаконена ідеологія , що не підлягає жодній еволюції , та рахується недоторканою і священною . А для Української республіки таке засилля - це поступове виворощування і повільна й неминуча смерть . Крім того - наплив чужородного і ворожого елемента та шаленна русифікація навіть найглухіших українських містечок , вкупі з проєктами екологічного екоциду , вказує на навісне злочинство партійних верховодів

" Про що ти , Олексо , замислився ? - спитала місіс Маревик .

- Я знаю , Віто , зарання , що ти мене хочеш скерувати на путь істини , тоб - то не перейматися дрібницями . -

- Кропітна праця лікаря , - твоїх рук не втіє . Ще вони напручуються досить , а розум збагатиться досвідом . А нині , мій кабалику нічим більше не переймайся . -

- Певно , я не думаю стати будистом , з метою досягти блаженного спокою своєї душі . Це тому , що нізачо не відмовлюся

від твоїх пожадливих вуст і насолоди кохання, що ти, як жінка подарувала мені.-

- Про такі інтимні речі, ти можеш мені шептати проти но-
чі, коли ми, погасивши світло, відпочиватимемо в ліжку. А

зараз не сором себе і мене такою сповіддю.-

Після залишення кабаре, місіс Віта з Олексом всуціль довіри-
лися "Маленькій мишці", що була для них дороговказом.

- Поїдемо спочатку на Старий базар, що розлігся по обидвох
боках Нової дороги,- запропонувала дівчина. Там серед мету-
шні, можете вибрати собі деякі сувеніри для заспокоєння вла-
сного сумління після того, як покинете Бангкок.-

- Справу оглядинами базару і купівлю сувенірів відкладе-
мо на пізніше. З порожніми руками краще відвідати Великий
Палац,- висунула таку пропозицію місіс Маревик.

Дівчина їй не перечила, і взявши таксівку, вони помчались
повз канали-кльонги, обабіч яких красувалися чепурні буди-
ночки з багатим на субтропічну фауну, садами. Все ж думка-
ми місіс Віта кружляла довкола базару. Там вона обов'язково
купить дещо з ляльок в національних сіямських вбраннях, та при-
цінитись до пари білих слонів, фігури яких вирізблено з дерева.
- Чи ти щось, Олексю, надумався купити з сувенірів, якщо ми
після відвідин Великого Палацу зупинемося на базарі?.-

- Хай це буде для тебе, моя кохано, великою несподіванкою,
відповів лікар загадково.

Одну річ, яку я думаю неодмінно купити, не є ні для кого жо-
дною таємницею. Це буде статуетка бронзового Будди. Як
бачиш, в цій країні, я поступово стаю суевіром. Люди в Азії
вірять, що коли хочеш, щоб твій задум сповнився, то для цьо-
го потрібно лише потерти великого і округлого, як земна пів-
куля, живота того безжурного Будди. В цьому криється вся
намова і відкриття таємниці. Задум власника чи власниці та-
кої статуетки, неодмінно збудеться.

- Чи правду я кажу? - звернувся лікар до провідни-
ці.

Великі, кольору кавових зернят, очі Апасфи, з мерхлих, пос-
тупово почали яскраво світитися і, дивлячись на Олексю, ши-
роко розкрилися.

- Думаю, що ви говорите сушу правду і в мене до магі-
чної сили статуетки Будди немає жодного сумніву. Треба лише
в своїх помислах бути чистим і бездоганим і настирливо з на-
тугою шептати молитву, натираючи того лисніючого живота

доброго Будди. Головне, в своєму проханні, не порушити порядку слів у реченні. Бо, коли відбудеться молитовне заміщення, що призведе до плутанини думок, тоді й сам Будда не зможе сповнити чиесь бажання...

" Нічого, Апасфо, не думаю глумувати, і вже, після купівлі статуетки, неодмінно перевірю на собі чудодійність бована. А вернувшись до берегів Америки, того бронзового Будду, подарую Васькові."

— А хто такий Васько? — поцікавилася дівчина.

" Васько Лопух є моїм земляком, і вірним другом. Позатим, він пише добру книжку, і напевно б в Тайленді знайшов би багато чого цікавого для своєї животної мислі."

— А чи Васько одружений? — спитала "Маленька мишка".

" На жаль, мій товариш не дібрав собі ще пари."

— Тоді, Олексю, Ваш земляк є комолим буйволом на врожайному полі? — відводячи зір, додала Апасфа.

" Навпаки, Васько вірить, що найкоштовніша перлина в цілому світі рахується дівчина, чи молода жінка. Вона і є центром всесвіту, довкола якої обертається усе живе на землі. В Україні, в сиву давнину існувало плем'я лелек, яке греки називають пелезаги. Воно вимандрувало до Егейського моря з божеством свого племені Лелем / лелекою /, та Лелею / журавкою /. Леля та Лелю греки увели у свій пантеон богів, як Аполлона і Артеміду, віддаючи їм належну честь захисників праукраїнських племен Трої, які так само, як і пелазгійці, вимандрували у світ з широких степів великої Скітії.

Леля, чи Артеміда, відома в нас, як богиня кохання і материнства. Пізніше її в народі називали Макош і Ладом. Тож їй випала велика честь натхнути нашу молодь на героїчні подвиги. Шкода, що українці, ставши духовними рабами, з часом забули про її існування. Наш нарід одряхлів в неволі, а його сини здебільше при звичаїлись виконувати чужу волю та шкідливі для свого народу, накази..."

Все ж не всі з нас очерствіли душею, та втратили честь і гордість духа свого народу. Тут в Сіамському королівстві Васько для своїх творів знайшов би багато чого цікавого..."

Доктор Чиж замовк, бо таксічка підїжджала до казкової обителі, ніби перенесеною з казки про царя Солтана.

Гострокутній з чистого золота шпиль в синяві неба, здавався бабиним веретеном, на яке сонце поступово намотувало свою пря...

жу. Біля входу до храму, на паперті, стояли у фантастичних обладунках воїни з важкими мечами в руках; на лицах у них вилискувала машкара всесильних демонів.

На бічній стіні святині блискотіла на сонці шеренга золотих, орлів " карудасів ", які ніби - то прилетіли з священних берегів Гангу, бо в мітології гінду, вони є символом божественних небес. Крізь розчинену наростіж браму, виднілися в жовтих одіннях ченці, що шептали у екстазі свої молитви.

- Наша історія вчить, - сказала Апасфа, - що в бувший столиці Сіаму, Аїудзі, яку зруйнували до ноги бірманці, був ще кращий палац і храм емеральдового Будди. Це все є лише блідою копією того, що було віддано підступним ворогом на поталу мечеві та вогню. -

- А звідкіля тут взявся Індра, з різними демонічними істотами, сильфрідами, нукерами- дружинниками, ?-спитав лікар.

- Володар земного і космічного простору, - Індра, при- йшов до нас від брагманів- індусів. Про нужу, молимося до індійських божеств, як і до Будди. Віра в фізичну мінливість людського буття і втілення безсмертної душі в новонароджене немовлятко, запозичено моїми предками від стародавніх кме- рів. Від того народу ми унаслідували ритуали весілля та кре- мацію тіл небіжчиків. -

Туристи огулом з провідницею оглядали розписані фрески на стінах палацу- храму. Здебільше, то були сцени з діянь бога Вишну, що оцаривсь собі на людоподібній птиці " каруді ". Обіч входу до святині, величались статуї кінарів, норасінгів, карудів - створінь з людським тілом та пташиною головою. Як видно, вони в призабуті віки, злетіли з індуських небес і застигли навіки - вічні мармуром та золотом над паперттю, до блиску наглянцьованого, дощаного паркету величного храму.

- Кружляє чутка, - зернувся лікар до Апасфи, що бувший пре- м"ер і маршал Таном Кіттікарчон не лише одягнув лахи будій- ського схимника і жебрає собі на харч з дерев"яною мискою, а і мие цю храмову паперть кожного ранку водою. -

- Це правда, але, як довго? Може жадоба влади знову змішає всі його земні пляни. Дай, Боже, пам"ять, я його не раз ба- чила в усіх незлічимих регаліях в минулому на королівській

площі, де він приймав дефіляду тайлендських військ . На ньому був мундир темносинього кольору, з маршалськими відзнаками на високому комірі та на золотих пагонах, а груди переливалися від сяйного блиску орденів, медалів і той блиск сліпив кожному очі . З цього я роблю висновок, що ще йому доля судиться і він змінить чернецьку рясу на генеральську уніформу .

Шкода лише недолугих студентів, які накликали на себе гнів поліції і тим допомогли військовикам прибрати владу до своїх рук . Так не піде, як то думали організатори студентських заворушень ; так само я відношусь з осудом до військової диктатури . Половлених студентів Тамтасацького університету, ексекюціонери поклали на площі плазом ; хто лише з того майдану піднімав голову, відразу над його головою свистіли смертельні кулі . До в'язниці та ідейна молодь ледьве плентала ногами ; усі були тяжко побиті після того, як студентську цитаделю урядове військо взяло приступом . Нічого не вдієш з такого сумного закінчення їхнього протесту проти повернення на батьківщину бувшого прем'єра та маршала

Розмова обірвалася, бо товариство опинилося в царстві неповторного Будди . Увесь з чистого золота, він споглядав з високого п'єдесталу на своїх звеличників - ченців . Листками священного лотосу виглядали на золотій подушці його ноги, підібгані під себе .

В своїй правиці Сакіян Муні тримав золоту олійницю, з якої виривалось полум'я . Пальці лівої руки, що спочивала на колінах, були скеровані до низу, як символ воз'єднання з матір'ю - землею . Море вогню, від засвічених лямпад і свічок, палахкотіло довкола величного монументу . Те палахкотіння вогню було, ніби омана міражної сутності людського фізичного існування, яка то меркла і погасала на їхніх очах, перетворюючи в морок барвистий світ, то знову жевріла сяйним полум'ям, бо піднімала чорну запону беззоряної ночі, за якою чувся шум мелодійних потоків і лилася симфонія вічності із неземних, блакитних сфер .

Правою рукою Будда показував на землю тому, що, як каже повір'я, він колись доторкнувся до тієї матері - землі, коли проходив іспит свого безкорисливого служіння добру і правді, назавжди відкинувши спокусу і підступство . Пробу - дитель в той час, як пригадує Олекса, сидів під тутовим деревом і обмірковував таємницю воскресіння світанку . Злий дух Мара снував спокусу, заворосив тучами небо і почав грозу .

Все ж гори води, що лилися безупинно з неба не могли потопити праведника. Тоді у гніві злий дух, кинув у Будду блискавицею, що потрапила у найвищу кедрину, на яку встиг вилізти Пробудитель, рятуючись від потопу. І коли вода від тієї кинутої блискавиці випарувалась під деревом, то Сакіян Муні зліз на землю, припав до її лона, щоб дати обітницю лишитися вірним Світлу. Вже сам, опромінений світлом, втілювався в ті намістинки соняшного проміння, звився на ноги і пішов дорогою земного спасіння, бо йому кортіло розгадати ті таємничі стежини, що ведуть у нирвану...

Дійсно, - сказала тихо Апасфа, - смерть і народження - це нерозривне коло людської спокути на земних дорогах. На них блукає омана, на ймення богиня Маця, що наводить тінь на людське сумління. -

- Ти хочеш, дівчино, сказати, - напівшепотом відповів лікар, що людина мусить наперед обмірковувати свої вчинки і не поганяти рук у відношенні до других, без жодної чужилості до тих, які заподіяли їй кривду. Це теж саме, що навчає релігія християн, устами Ісуса Христа. -

- Я додам ще більше, що благородність і чистота людської психіки розуму і душі, веде до нового народження, бо осуджує хвилиний секс, що тваринною пристрастю розпалює людську плоть. -

Товариство вже в цілковитому мовчанні споглядало на жовті одіння ченців, які сиділи в закам'янілих позах. Вони, як видно, в молитвах, віддавали шану великій людині, що народилася вдруге і стала незамінним божеством в цілій Азії.

Після відання шани принцеві Світла і радості майбуття, усі троє лишили величну обитель.

- Будда, - промовила "Маленька мишка", - лікує людські страждання без різниці, чи людина є багатого, чи вбогого. -

- Я лише нині починаю розуміти, - дадала місіс Віта, чому це в цій країні кругом себе я бачу усміхнені лица. - На прощання Олекса з Вітою ще купили дрогозів запашного тям'яну та офірних свічок. Це все вони лишили для храму, а самі таксівою поїхали до Старого базару.

- В травневу пору в цій обителі, що ми покинули, відбувається свято - Вісакга Буха, - повчала Апасфа. Свято відбувається на молодикі, коли повний місяць заблеще в небі і розіллє срібне сяйво на острішки солом'яних стріх поспутих хат, на зачаровані мрякою рижові поля та повну чарів, сонну ріку.

В той день тайландці славлять народження Будди, його освітлення у божество і його смерть.

Абат храму у супроводі чернецтва та чималої юрми правівірних рушає на чолі торжественної процесії. Усі дороги в ту мить ведуть до найбільшої площі Бангкока. Над головами ченців, чоловіків, жінок та дітей, блискотить в темряві море вогнів. Сяйво від засвічених свічок озаряє блаженні лиця віруючих. Дехто, крім запалених дровинок тяміну, ще тримає в руці священну квітку білого лотосу. Кажуть, що в цій квітці перебуває дух — символ правдивої дійсності. Тисячі свічок миготять при місячному сяйві, а ті квіти розквітлого лотосу здаються пелюстками, що їх срібний місяць зривив вічному Будді.

На майдані вже на ту процесію чекає королівське подружжя разом з майстром тієї урочистої церемонії, що має ще назву володаря урожаю. Він з повагом, підступає до вівтаря, оздобленого кетягами бананів, стеблами цукрової тростини. З дровинкою запаленого тяміну, той заслужений, старшого віку чоловік, на тому вівтареві жертвує богині Гінду відрубану свинячу голову. Він запобігає в неї ласки, щоб в цьому році випав добрий урожай рижу, кукурудзи та інших польових, городніх та лісових плодів.

Тієї пори, жрець будійського храму, починає сурміти в переливницю. Ніби на відлуння її голосу, на площі з'являються круторогі воли, які волочать за собою лемиші золотого і чорного плуга. Аж восьмеро плугаторів йдуть за тими плугами, прип'явшись руками до чепіг, ніби то вийшли у поле прокладати борозну. В ту урочисту мить першої оранки, брагмін із срібної конділки побризкує проорану землю святою водою. За його знаком, на майдан із срібними та золотими корбами, виходять дівчата. В розпанахтану плугами землю, вони починають жбурляти рижові зерна. Після того засівання, з тих священних волів здіймають ярма і занози, та випрягають з плугів. Тримаючи їх за срібну вуздечку, ведуть з повагом до дерев'яних, глибоких корит, в які насипано рижу, кукурудзи, гороху, квасолі, а в баняки, замість пійла, наливо цілющої води та вина.

Останнього разу ті священні воли, напилися вина, що дало астрольогам право висловити думку, що наступний рік буде багатий на риж та городину. -

В Україні колись, — сказав Олекса, та перша борозна, рахувалася всенароднім святом. Дівчата вкрашали чоло ві-

ночком і водили на запашному, пробудженому лузі обіч води, безжурні хороводи. Верби, що розквітли, у засинених хвилях, полоскали свої пухнасті сережки, і у свіжій листі, шуміли ясени.

Господарі розчиняли ворота і їдучи на оранку, говорили: "що посієш весною, то матимеш на зиму." А от молодим тієї шлюбної ночі, розстеляли у коморі, принесені з стодоли, важки від зерна, снопи. Дідусь столітнього віку оповідав мені, як він у безхмарному дитинстві водив за налігача сірі воли, бо допомагав батькові в тій першій борозні. Для нього була найбільша радість погейкувати: "Гей, тобі, сірий. .." Цабе, кроторогі!

Я чув, що на моїй батьківщині, перша борозна була великим святом, бо ще до сходу сонця господар будив цілу свою сім'ю. А поки сонечко вмиється, то господар на стіл ставила різні їства. Заспаний синочок, піднісши оченята, питав: "Чому, мамо, ви насипали так рано мені в миску борщу?" - то вона йому відповідала:

"Сину, до столу в цю пору також сідають душі померлих наших рідних, що називаються дідами. Покоштують вони разом з нами всіляких домашніх страв і супроводять нас у поле."

- А що - то за діди? - не зрозуміла місціс Маревик.

- Діди, це душі померлих, або прашури роду, які охороняють не лише від граків і ворон перший посів, а також є вірними охоронцями цілого обійстя. Кметь, ще задовго до возіння снопів, зднявши в клуні ціпа, обдивляється розв'язаного у капиці ремінчика, відпускає бич од ціпилна, а закріпивши його, махає ним на току, наче б і справді вибиває з снопів зерно."

- А де вони ті діди здебільше живуть? - поцікавилася Апасфа.

- Живуть вони в кожній хаті і є добрими охоронцями не лише урожаю, вони стережуть худібку, коней і їх можна бачити по кутках хати, на горищі, в стайні, - скрізь, де можна вчинити господареві добро. Ось чому на Різдво у нас в кутку стоїть дідух - сніп. Якщо вірити нашим предкам, у ньому в той час і перебуває той добрий дух.

- Я бачу, що Ваші дохристиянські звичаї дуже мені нагадують наші рідні, тайляндські, - додала "Маленька мишка".

- В цьому, Апасфо, криється якась загадкова правда, і я не сумніваюся, що сивої давнини ми мали спільну мову деяких домашніх культів.

Перед виходом в поле, коли ще не погасла нічна зірка, го-

сподиня, крім полив"яної миски з борщем, ще ставила на стіл вийняті з печі коржі, а сяйво від запаленої громичної свічки падало на зеленкувате скло пляшки, де зберігалася іорданська вода. Ту пляшку з священною водою селяни брали в поле і обризкували нею поорану ріллю зі словами: "Боже, помагай, а Ви, душеньки - прадіди наші, допоможіть зорати цю Вами для нас залишену нивку. Хай поле заколоситься добірним урожаєм"

В ту першу борозну, клали шкоринку хліба, дрібочку соли та та намістинку зеленого гороху для умилосердження добрих духів, охоронців рідного поля. Отак до вечора господар і орав ту нивку, й кропив ріллю священною водою. -

- Бачу, що брагмінське вчення дійшло, Олексю, аж до твоїх далеких предків, на береги Дніпра, - сказала місіс Віта.

- А може то було навпаки? Деякі сторінки священних Вед здаються, ніби копією староруських, понижених недругами книг, і рясніють не лише древніми нашими звичаями, а і звичайними суто українськими словами.

Водній із знайдених дощечок Влес - книги, між іншим, згадується про корівку Замунь, яка паслася на придніпровій ниви і в знак подяки, дарувала нашому народові для здоров'я, цілюще своє молоко. Її надприродня сила полягала в здатності обризкувати тим молоком, небесну блакить. Як доказ того - це бездонність космосу, де те молоко, видоєне господинею з її повного вим'я застигло зоряницями Чумацького Шляху. Те сузір'я і сяє нам, ніби та слава нашого народу у віках. -

Не встиг лікар доказати останнього речення, як ціле товариство доїхало до Старого базару.

Серед рундуків та лавок стояв людський, невиразний го-мін і губився серед джонок на клонгах. Там не вгавала жвава торгівля бананами, рибою, кокосовими горіхами, прянощами.

- Купіть місіс Віто, вирізьблених з бивня мамунта білих слонів. Вони рахуються священними по цілій південно - східній Азії. -

- А чому це їм така честь випала? - спитала Віта.

- З літописів сивої давнини вчені кажуть, що десь в середині шістнадцятого століття, на кордонах Сіаму, нагло з'явилась величезна бірманська армія. Їхній король привів з собою під стіни древньої Аїудії аж триста тисяч добірних воїнів. День і ніч дим від розкладених багать уставав до неба і воїни гарцювали на своїх нестриманих, вогнедишних і небачених конях перед очима захисників надійних мурів нашої святині, а сім -

, а сімсот приведених з собою бірманських слонів, диким, войовничим ревом, вселяли страх в душі жінок та дітей.

Аж чотири повних місяці стояли бірманці під стінами Аїудії. Тим недолугам було зась зламати опір населення. В тій битві на життя і смерть, героїчні предки відбили в переважаючого ворога, ні більш - не менш, як триста слонів.

А так, як король Бірми титулував себе богом білих слонів, то його самолюбство було немилосердно вражено; наполягав повернення хоч пари білих слонів. Сіямський принц в проханні йому відмовив, і той руїник, ще з більшим військом, пішов новим спустошливим походом, плюндруючи все до останку на своїй дорозі. На цей раз тайляндський принц, піддався на підмову йому; дякуючи підступності бірманців і тій зневазі, що вони вчинили, всі чотири сященні, білі слони, знову помяндрували до Бірми...

- Дякую тобі, Апасфо, за таку дивну історію з тими білими слонами; купляючи статуетки з них, в мене буде про що моїм друзям колись пояснювати ...

Прицінившись на тендіті до тих сувенірів, місис Віта вибрала їх, вирізблених з бивня, і обережно ті дві фігурки священних білих слонів поклала обережно до купленого заздалегідь плетеного з пальмового листа, кошика.

- Сподіваюсь, що з моєї ноші по дорозі нічого не випадє, - намагалася жартувати місис Маревик. Ще в літаку, гортаючи одну з книжок про Сіям, я довідалася, що колись принц Пгра Руанг мав завжди з собою чародійного кошика, в якому носив не лише зірвані банани і боби, а і кості обглоданої форелі. Та риба, по його задуму, обростала лускою і робилася живою. А щодо прісної водиці, то вона в тому чарівному кошикові, перетворювалася на солодкий напій.

- В цій частині світу, - зауважив Олекса, особливо в джунглях тих слонів розплодилось чимало. Але в епоху атомової зброї, далекосяжних ракет, і швидкісних танків, слони не можуть брати участі в жодній битві. Видко, що люди порозумішали і тих привчених до тяжкої праці слонів, використовують для корчування дерев та перенесення з джунглів тинкових колод. Змусивши цих довірливих і корисних тварин призвичаїтись до нових, цілком відмінних обставин, люди піклуються

ними, як своїми маленькими дітьми, чи будь-ким іншим членом своєї численної родини. Далєбі в Тайленді й нині рахується багатством мати в господарстві приученого слона. -

- Ось де і я закину своє слово, - втрутилася в розмову Апасфа. - Оповім про принця Наресіяна, що був в шістнадцятому столітті повновладним володарем Сіаму. Тоді якраз почали бірманці свою остаточну інвазію на Аїудрію.

Король Наресіян, прозваний в народі чорним принцем, в розпалі бою, врізався разом із своїм братом, на спині свого бойового слона, углиб ворожих позицій. Там у запіллі ворога, він і зустрівся віч-на-віч з бірманським королем, принцем Мін Хіт Сва. На спинах розлючених слонів і відбулася між ними смертельна битва.

Не дивлячись, що гострий меч бірманського володаря розсік шкіряний шолом Наресіяна, йому вдалося свою карабелю встромити в плече недруга. Мін Хіт Сва полетів із спини свого переляканого слона і його на лету хоботом зловив бойовий слон Наресіяна, і кинувши наперед себе, розтоптав. -

Поки Апасфа оповідала про принца Наресіяна, місіс Віта встигла прицінитися до маленької мавпочки, яку продавав тайландський хлопчина. Невідомо для чого, Віта рішила те мавпення купити. Молодець, як видно, був з провінції, чи жив на околиці пралісу. Мав на собі синю, вилинялу від сонця сорочку, та білі, забруджені болотом, штани. По його худому вигляді, йому можна було дати років з чотирнадцять.

Клітка, в якій він приніс те мавпення на продаж, відзначалася своєю філіграністю, була сплетена з огудини виткого ліану, та мала з бамбуковими стінами, одвірок. Місіс Маревик поглянула на вкрите лахміттям його нужденне тіло, і їй не лишилося другої ради, як купити мавпочку.

- А як це мавпення називається? - поцікавилася вона. Хлопчина зрадів запитанням і відкривши дверцята саморобної клітки, посадив, вийняту з клітки мавпочку на Вітине плече і урочисто промовив: " Рамана. " ..

Американка погладила злегка Раману, а та, ніби зраділа її голосу і опинилася в неї на руках. Тоді Віта обережно взяла мавпеня й поклала його назад до клітки і защебнула їй.

- Я заберу Раману до Тексасу, - сказала вона голосно. Місіс Маревик винагородила хлопчину за таку ласку і попросила водія таксівки покласти куплені сувеніри до кузова.

Щодо клітки з Раманою , то вона рішила , їдучи до " Континенталу " , тримати її у себе на колінах .

Вже в голі готелю, Віта винагородила , як слід , Апасфу , подякувала їй за метушливий день , та за чудесні оповідки; з ключами від свого нумера , взятими в дижурного клерка , вона виїхала з Олексою ліфтом на третій поверх і увійшла всередину . Поки лікар вставляв нову стрічку до своєї фотокамери , Віта взяла дещо з свого жіночого причадалля і пішла до ванни помитися .

Олекса трохи згодом освіжився водою й сам , одягнув поверх піжами шовкового халата японського виробу , і на спині в нього закрасувалися , вигантовані яскравими нитками , пучки палаючих квітів - ікебана .

Йому цілком не хотілося ані лягати до ліжка , ані нікуди виходити з цього затишку . Всунувши свої в шкарпетках ноги в кімнатні мокасіни , лікар підійшов до клітки з Раманою й відчинив дверцята . Мавпочка миттю випригнула звідтіля і не змигнувши оком , скочила на ліжко , де вклалася на відпочинок місіс Віта . Мавпеня вместилося обік неї і почало пильно дивитися на свою благодільницю . Жінка попестила мавпочку злегка рукою , заплющила свої з довгими віями очі і ніби - то відлинула в небуття . Лікар , не перешкоджаючи її сну , сів в другому кутковій кімнаті і передивлявся в кріслі свіжі газети .

У першу мить здавалося , що вдовичку полонив сон , але насправді то була оманлива думка , бо Віта й не мала на думці заснути . Їй хотілося на самоті уявити той перетлілий сьогоднішній день зі всіма його фантастичними барвами . Їй здавалося , що бачене існує лише в казках . А щоб переконатися , що це все є реальною дійсністю , вона підвелася з ліжка , взяла й посадила Раману на плече й підійшла до високого вікна .

Місіс Маревик відслонила з тайлендського шовку штори , і побачила перед собою басейн з білого мармуру , в якому цвіли жовті , білі , фіолетові , червоні бутони священного лотосу . Гені , за басейном , в синюватій далечині , підводилися гострі верхи будійських соборів , облицьовані золотою бляхою .

- Певно , - міркувала жінка , що в басейні плавають золоті рибки . Кажуть , якщо дві із них зустрінуться , то це є знаком подружнього щастя . Отак і я , Віта , зустрілася з вибранцем свого серця , і вивела його в люди .

І щоб переконатися , що Олекса дійсно перебуває недалеко від неї , місіс Маревик , не відриваючи погляду від вікна , ніби про себе притишеним голосом , гукнула :

- Облиш, Олексю, переглядати часописи. Йди краще сюди подивитись, яка краса розлягається перед моїми очима .--

Лікар, що виконував забаганки своєї коханої конози, підвівся з крісла і на її поклик, підшов до вікна. Обережно зняв мавпочку з Вітиного плеча, опустив Раману додола, і обнявши вередунку за стан, споглядав з нею красу крає — видів, що під скісним промінням вмираючого сонця, змінювали свої кольори.

Місіс Віта, яка стояла спиною до нього, зненацька обернулася до лікаря і цілуєчи в губи, промовила:

- Я думаю, мій пестунчику: мені пора переходити на дієтне харчування. Це не тому, що я почала себе погано почувати, а тому що я з гіркого досвіду покійної матері боюся, щоб тако ж із зі мною якесь лихо не трапилося. -

- А що, властиво, сталося з твоєю матір'ю? —

- В моєї матері відкрилася недуга, інфаркт міокарди. В серцевому м'язі відбулося змертвіння клітин. Від такої халепи припинилася подача крові до серцевих судин. Страшно й подумати про порівняння тієї хвороби з джерелом, якого забило різне клоччя, разом з осипаним листям та галуззям ... Вода в такому загрязнену джерелі не маючи змоги куди протікати, стає нетечею, а те джерело затягується поступово лататтям, ряскою і перетворюється в суцільне болото. Це саме робиться з деякими тканинами людського організму; вони стають непридатні пропускати кров, викликаючи цим закупорення кров'яносних судин. Тоді, як ти сам добре знаєш, настає катастрофа цілого людського організму, що приводить до наглої смерті. Отже, я боюся, щоб зі мною цього не сталося. --

Лікар, що ніжно гладив її пахуче волосся, та тримав Вітину голову в себе на грудях, щось, ніби обмірковував:

" Зайвою річчю є гинчати й перейматися іпохондрією. Бо один лише страх може довести до збайдужіння прекрасного. Може стати осоружним кохання, сонце, повітря і людський голос. Ходімо краще до ліжка, де я зроблю загальне обстеження твого ніжного, жіночого організму. -

Місіс Віта слухняною дівчинкою усілася на краєчку ліжка, а Олекса не спіша, дістав із своєї медичної течки потрібні речі, повісив на ший гумову трубку і приставив металічні кінці її до Вітиного серця. Він вислухав його пришвидшене биття, зміряв ще тиск крові і, спокійно промовив:

- Не дуже - то, Віто, переймайся своїм здоров'ям; пульс у тебе нормальний і жодного підвищення тиску крові. Звичайнісенький блеф, що в тебе щось негаразд з серцем. Твоє серденько повнісіньке соняшної ласки і калатає рівномірно в грудях; воно в тебе щонайменше є величиною з грейпфруту, що дозрів на найкращім цитрусовім дереві. Затям собі одне: поки я знаходжуся з тобою разом, то жодні хвороби не сміють доторкнутися до твого ясного чола. Для перестрашу тобі нема чого уявляти себе недужою. -

Лікар Чиж обкинув свою коханку жартівливим поглядом і поцілував її у засмагле від тайляндського сонця, чоло.

- Ще додам, Віто, що є потреба встановлення певного режиму харчування, і, як звичайно, не лише бути на свіжому повітрі, а й займатися спортом і верховною їздою. Ці висловлені мною запобіжні заходи принесуть неодмінний користь. -

- Найбільша моя мрія, - сказала жартома Віта, - це мати власного лікаря. -

- Як бачиш, моя неоцінна, твої потаємні мрії збулися. Я досягнув лікарської професії, дякуючи твоєму широкому піклуванню. Навіть, нині, можу вилікувати кон'юнктивіт. А головне, що, крім лікаря, ти ще маєш в своїй господі й палкого коханця. Чи неправду я, Віто, кажу? -

Своїй господині Олекса Чиж імпонував тепер в усьому: і в цю хвилину вона почувала себе безмежно щасливою.

- Коли в мене розболиться голова від непевних думок, то я не завагаюсь покликати тебе, на моє чоло накласти компреса. А крім того, вже присутність лікаря обіч мене, виробляє в моїм організмі імунітет від всіляких хвороб. Тому то я й не боюся жодного запалення слизової оболонки ока. І я, мій незамінний друже, впевнена, що коли б якийсь гидомир хотів мене викрасти, чи намагався збезчестити, то ти б з ним бився на смерть. -

- Це добре, Віто, що ти такої високої думки про мене. Гадаю, що моя щира любов до тебе, це не якась ілюзія, а суцільна правда і за твою жіночу честь, я б не завагався піти на страту. -

Почувши таку виразну відповідь від нього, місіс Віта, ніби залицяючись до лікаря, зауважила:

- Не будь диком, а заховай своє медичне приладдя назад до лікарської течки і приляж зі мною трохи відпочити. Бо ми находилися і надивилися за день чимало, а головне у нас не було часу до будь-якого флірту. Перед вечерею, краще декілька хвилин перепочити. Хоч ми, мій любий, з тобою родилися у різних порах року і належимо до неоднакових сузір'їв.

Зодіаку, все ж сонце, що робить по колі рух щороку, огортає ті сузір'я теплою ласкою; те тепло і досягає наших палких сердець і пов'язує їх незримою ниткою вірної любові. -

Олекса підсвідомо торкнувся зап'ястку її маленької руки і відчув всім серцем, як прискорено б'ється Вітин пульс.

- Дивно мені, Віто, коментувати про дванадцять яскравих сузір'їв, розмішених в поясі Зодіаку. На мою думку, що найвлучніша з усіх тих назв є назва "Близнята". Коли ж такі назви, як Водолій, Терези, Козоріг або Рак і Скорпіон, не дають жодного натяку на їхнє зближення. -

- Але ти, хлопче, забув нагадати про Діву. -

- Ця назва сузір'я, Віто, звучить привабливо і ніхто не обєртається до неї спиною. Все ж тут такі нетрища пролягли між назвою сузір'я і прагматизмом дійсності, що никнуть від та -

кого роздуму усі прихильники чарівної статі. Тепер в моді емансипація жінок, які домагаються рівних з чоловіками прав. Вони не хочуть більше родити дітей: ані дівчаток, ані хлопчиків. Одна з таких дівць дуже обурилася теорією Фрейда щодо неповновартості благородної жіночої статі й скинула з себе нічну сорочку і побігла на очах здивованих студентів по широкому університетському подвір'ї, вимахуючи своїми товстими стегнами та вагомими персами. -

- Не наганяй, Олексо, чорну хмару на те миле сузір'я, котре сяє в небі і носить ім'я Діви. А до тієї студентки, вороже наставленої супроти теорії Фрейда, то в мене є своє застереження: вона, як видно без перерви сиділа над книжками і їй захотілося надзвичайним вчинком висловити свій протест проти трактування жіночої статі, як чогось неповноцінного. Панна хотіла перевершити сама себе у висловлюванні протесту проти засилля різних законів цивілізованого суспільства, в тому числі і закону пристойної поведінки. Своїм нерозважним вчинком, діва лише викликала жваву дискусію в пресі. Думаю, що та учениця тим вчинком лише нашкодила собі, бо в чеканні пізніше родів, вона приведе на світ позашлюбну дитину, що буде чорною, як ніч. А загодя, вона замкне те немовля із зголом - днілим псом, в порожній кімнаті; це навмисне, щоб пес відгриз

небажаному байстряті, голову. Отим то й ба, мій любий, що така гонитва за модою є нічим іншим, як звичайною формою протесту проти формалізму, та є своєрідною дурницею. -

- Кажуть, Віто, що улесливість людині, викликає найбільше апатію. Гола біганина не лише дів, а і вусатих парубків

є своєрідним жестом, кинутим президентові країни та конгресу: нехай викладають перед нацією "голу правду". Отож то й є, що деякі студенти, начитавшись досхоchu порнографічної літератури, та надивившись фільмів про колонії нудистів, нічого іншого в західньому, цивілізованому світі їм не приду — мали, як бігати у вигляді печерної людини, де лише їм закортує. Настає кінець всякій моралі і еротика надовго залишитися богинею здеморалізованого суспільства.

Олексі більше ні про що не хотілося говорити і він, при-мостився на ліжку поруч своєї коханої й поклав свою голову на її гарячі перса. Із заплушеними очима, він відчував, що з нього мораліст нукудишній і його погляди аж ніяк не можуть принадити розбещену молодь, яка виховалась на "Плейбой", "Космополітан" та інших порнографічних журналах. Хоч Віта й слухала його без жодної несумренності, все ж в її погляді не було того вогнику захоплення, що пориває будь-кого до дальшої розмови. Він бо і сам не дуже-то тактовно поводився в світі. Замість вгамувати свою хіть і одружитися з Мар'яною, Олекса Чиж вчинив перелюб з вдовицею, дякуючи напливу повноти почувань, що ними його молодість переповнилась по вінця. Не диво, зацікавлення деяких студентів порнографією, бо вони ще молоді розумом. Відтак, як підростуть і стануть елітою народу, то згадуватимуть ціле своє життя догмат свого перевтілення з людини, в тварину печерної доби.

Прийшло Чижеві на думку навчання в медичному закладі. Він пригадав іспит з гінікології, як його худий професор в незграбних окулярах довго питав про жіночі недуги, пов'язані із запаленням вагітні, яєчників та матки. Випусник дав на ті питання позитивну відповідь, а на закінчення ще від себе додав про лікування злоякісних пухлин, що виникають при неправильній функції статевих органів будь-якої особи — жінки. Віта теж не порушувала мовчанки, бо неслася думками до свого покинутого маєтку. Думала вона про старого негра Джо та про його доньку Марлін, яка зникла десь у чорному підпіллі. Здогадувалась, що підкладання годинникових бомб в урядові будинки та в банки, це робота її рук, а також інших членів "Чорної пантери". Такі саморобні бомби вже встигли покалічити чимало нічим неповинних людей.

З преси Віта Маревик довідалася, що Марлін шукають, як одну із чільних організаторів вбивств по цілій Америці.

Злочини " Чорної пантери " полягають в тому, що банда, крім підкладання бомб, ще вбила декількох білих поліцистів.

Місіс Маревик була дуже рада, що мала біля себе Олексу. Вона його кохала всією душею більше, ніж будь-кого перед тим у своєму житті.

- Цікаво, - подумала Віта, - одним лише оком поглянути на ту збудовану американським військом летунську базу Тапгао. З її, гудроном залитих стартових доріжок, злітали в небо су-перфортеці Б- 52, які несли під своїми крилами вантаж смер-тельних бомб. Їх вони виладовували на ворожі війська та вій-ськового значення об'єкти в Північному та Південному В'єт-нами. Деякі з тих бомбардувальників були знищені ворожими ракетами, а їхні пілоти загинули. Нині за тими літаками і слід пропав, бо ті бойові літаки і їхніх хоробрих пілотів, разом з лазерними бомбами, перевели де-інде. Вже десь на Гві-аму той екіпаж нікуди не летить, а пілоти самі не знають, де їм від нудьги свої руки прикласти. А щодо лазерних бомб, на-чинених непалом, то вони лежать на складах без жодного вжитку. Все ж ті безстрашні пілоти знаходять час і місце для розваги. В кожному кутикові нині на земній кулі, повно всіляких барів з повногрудими дівчатками, вкупі з " мюзік голами ".

Перервавши свої думки, Віта глянула на лікаря. Олекса здавалося, спав. Вона обережно прийняла його руку з своїх грудей, перевернулася на другий бік, лицем до Рамани і за-плющивши очі, задрімала.

Розбудив їх телефонний дзвоник і місіс Віта, знявши тру-бку, почула присмий і дзвінкий голос " Маленької мишки ". Апасфа десь з вестибюлю готелю нагадувала їм, що пора зби-ратися на вечерю.

- Як я відчуваю, Віто, що в нашому житті все йде на добре, - обі-звася до вдовиці її коханець. Поспішаймо спуститися вниз на ліфті, бо нам ще прохолодне вечір'я. Там за столиком складемо цікавий плян на завтра, як і в яку годину нам краще відвіда-ти Великий палац і пловучий ринок.

Чув я, що в дельті ріки Чао Прая, тайлянци найбільше ви-рошують риж та кукурудзу. Крім хліборобства, займаються ще лісництвом та рибальством. Найбільший прибуток припадає їм з лісного пралісу. Спеціально видресувані, домашні мавпи зривають з високих пальм зелено-брунатою кольору дозрілі грона і скидають їх своїм господарям на траву. Іще чув, що в тих, мангрових, непрохідних, пралісах, водяться летючі вівірки.

Крім тих вивірок, ще там можна зустріти грімучу кобру, чорну пантеру, а в дрімучих зарослях очерету і бамбуку, чути рев плямистого тигра. Від застеленого туманом озера, примарою назирці за людиною, з"являється волохатий ведмідь. Для тамтешніх мешканців, він є уособленням злого духа.

Ми вже, Віто, з тобою спостерігали, як ті зарослі бамбукового пралісу горіли від тих багряного кольору майорів, що вкупі із сальвією утворюють кунтуш священного полум"я.

Ще мені хочеться тобі оповісти про одну українку - сестру милосерддя, яка на початку двадцятого століття вийшла заміж за сіямського принца і деякий час була королевою Тайленду. На цю надзвичайну оповідку Олексі не було вже часу, бо потрібно було збиратися на вечерю.

Тієї миті, місіс Маревик, скористалася хвилиною мовчання, вместила Раману назад до клітки і почала швидко прибирати свій туалет. Назирці за нею, лікар теж причепурився і вони з номера вийшли в коридор і попрямували до ліфту.

Апасфа з аздалегідь дала розпорядження приготувати для них в затишному місці столика. На столикові, застеленому свіжою скатериною, з овальної форми посудини, звисали квітки, що виглядали, ніби ті достиглі грона буйнолистої вишні. Сам делікатес їм здавався клешнями брунатого краба, в середину якого було напхато солодошів. Зелені листки салати оздоблювали те блюдо разом з прянощами, які лежали на фарфоровім блюдечці, де шматочки цитрини були настромлені на срібне виделце.

- Я не чую під собою ніг, - замість привіту, - сказала Апасфа. Дуже втомилася біганиною, так що пробачте, що не можу розділити з Вами трапезу. Треба мені допильнувати шей других гостей. -

- Нічого, - якось то буде, "Маленька мишко", - підбадьорувала дівчину місіс Віта. - Ти нас не цурайся і завжди, як матимеш трохи вільного часу, не забудь провідати нашого столика. -

- При нагоді я так і зроблю, - відповіла дівчина і зникла. Розмова між нашими закоханими в цей вечір торкалася криве - ток та пряношів, яких вони смакували за столиком. Поступово розмова зайшла про туристів готелю, що сиділи за різними багатозаставленими столиками їжею та вином. Серед присутніх було такім чимало огрядних європейців у вечірнім, вишуканім і новім одязі. Дами здебільше пишалися своїм доро -

гим вбранням. На шиях тих світських дам переливалися самоцвітами кольє, а на зап'ясттях лілейних рук сяяли золоті браслети; тонкої роботи італійських майстрів — брильянтові персні та сережки підказували саме до якого середовища належали відвідувачі "Континенталу".

Тих пихатих, пишно наряджених пань, місіс Віта недолюблювала, дарма, що належала до їхнього стану. Не було їй до смаку ані їхні розкішні перуки з найдорожчих сальонів мод, ані вишукані сукні. Не милували її цікаве око чванливі прикраси, що своїм блиском сліпили зір.

Щодо самої пані Маревик, то мадам, завжди одягалася скромно і ніколи не показувала своєї надмірності на людях.

От і в цей, повний екзотики вечір, засинений мрякою джунглів, вмостившись за столиком, в неї на темній без рукавів сукні, не було будь-яких оздоб, крім маленької брильянтової брошки, яка замість пелюстки росистої троянди, блискітила на її лівому персі. Місіс Віта, для того, щоб не звертати на себе уваги, не хотіла в таку подорож жодних дорогоцінностей з собою брати.

Вцей час на естраді, виконавці в масках, під звуки місцевої музики, виконували між собою герць.

Одна з тих чарівних танцівниць, що мала на собі подібний до будійської пагоди шолом, була ростом і виглядом схожою на Апасфу. Ті з артистів, що її оточували, своєю машкарою нагадували справжніх демонів.

За столиками йшло жваве обговорення вистави на різних мовах. Лікар, що окинув поглядом столики з європейцями, зауважив:

- Колись сивої давнини, мореплавець Васько де Гама відбув свою історичну подорож довкола Рогу Доброї Надії. Дякуючи тому відкриттю, португальці витиснули мусульман з Малайського півострова і захопили порт Малаку. Тоді негайно було надіслано посольство до Сіямського королівського двору начолі з повіреним послом, Фернандцем Дюрантом.

Дюрант на китайській джонці десь в шістнадцятому столітті досягнув столиці Аїудії. Король Сіяму прийняв того посла прихильно, бо він своєю поведінкою і багатством вислову, допоміг підписати договір дружби і торгівлі між Португалією і Тайлендом. З того часу з великими надіями на збагачення, почали приїжджати сюди купці та місіонери...

Розмову перервав офіціант, що поставив перед ними на срібному підносі печене поросся, начинене прянощами і

обкладено листками морської капусти. Другий офіціант приніс повну миску кольрабі, варену в маслі, з тонко порізаними шматочками біфштексу. Цю посудину він поставив на столику коло видовженої фарфорової тарелі, де вилискував своєю брунатною спиною, облитий підливою з грибів, чималий судак.

- Принесіть ще нам, будь ласка, пляшку "Портвейну", - просив Олекса.

Подані страви піддавали місцє Віті та лікарєві апетиту, а в склянках, вино, вогнистого кольору, змішане з маленькими шматочками кришталєвого льоду, так і просилося згасити їхню спрагу.

- В такий надзвичайний вік джетових літаків, відвідин роботами далекого Марсу та запусненням штучних стателитів Землі, ми з тобою, Олексо, опинилися в країні, де майже за цілі тисячоліття нічого не змінилося. -

- Ти забула ще до того списку досягнення нашого віку, додати винайдення людським розумом кібернетичних машин. Не думаю, Віто, що тайляндці прагнуть надолужити втрачене. Навпаки, якщо вбивати їм в голову, що всі ті винаходи можуть впливати на формування національної думки сіямського народу, то вони на такого пропагандиста подивляться, як на пришельця з невідомих світів. -

- Навіть, як ті обчислювальні машини принесуть їм користь, все ж, мій любий, я буду згодна з ними поки й світу, що такою кібернетикою не можна ніколи замінити ані богослужбу в їхніх будійських храмах, ані вішування астрологів чи натхнення національних поетів. Бо для людини, що своїм розумом створила машину, рабство свого винаходу, означає смерть.

З природи божественного буття людини, впливає твордження, що ані красу світу, ані спів пташок, ані дзюркотіння веселих струмків, ані свободу людської думки, не можна ніколи замінити роботом. Якби кібернетика захопила якусь частину прогресивних елементів в Тайленді, то на мою думку, в цій країні вибухнула б революція. Але, запам'ятай, Олексо, не проти законного короля, але проти тих умів, які переборщили своє завдання втиснути природне людське життя в організовані системи цифр та розмаїтих знаків кібернетики. -

- Я думаю, Віто, що тебе я зрозумів вірно, якщо скажу, що тоді б, одержимі свободою, тайляндці, розправилися не лише з кібернетичними машинами, а із винахідниками. -

- Здається, Олексю, що ти вгадав мою думку.-

Лікар, щоб якось змінити розмову, щось перебирав в своїй пам'яті і дивлячись в очі своєї коханої, почав :

- Читав я колись, що одного разу англійський фрегат "Фенікс", кинув котвицю в порту Аудгії. Ця подія відбуласядесь в сімнадцятому столітті. З борту того корабля, зійшов молодий грек, на ймення Константин Фаулкон. На долю йому випало грати одну із перших скрипок в сіямському королівстві. Бо вже через п'ять років свого перебування в Тайленді, молодий грек, завоював собі добру репутацію і став асистентом міністра фінансів цілого Сіаму. Він давно забув про свого капітана судна Джорджа Вайта і про ту Бритійську Східно-Індійську Компанію, від якої діставав колись мізерну зарплатню. В Сіямі для молодого грека, все обернулося якнайкраще. За деякі послуги місцевим вельможам, сам король подарував йому аж два палаци. Грек одружився на вродливій японці, яку звали "Дамою золотої підкови." На хліб насущий заробляв той європеець тим, що давав цінні поради марудним вельможам, які відвідували його резиденцію. А так, як сіямський король почував себе хворим, то передав Фаулконові усе державне управління. Задрість нагнічувала серця місцевих тхотів, і вони прийняли рішення вбити наслідника престолу і арештувати чужинця-грека. Константин був заарештований і пішов під суд, де судді присудили відсікти йому голову. Це і стало гаслом вигнання всіх європейців з Тайленду. Таке "табу" тривало століттями і отже, немає чого, Віто, дивуватися, що досягнення європейської цивілізації, включаючи сюди і штучних стателитів Землі і математичних роботів, не заторкнуло цієї країни.-

Віта хотіла щось зауважити лікареві, коли в ту мить до них швидкими кроками підшов огрядний в білому костюмі мужчина, в якому місіс Віта впізнала містера Гюджа Моріса.

"Яким кіпом ви могли нам таку приємність учинити?"- простягаючи свою білу руку, запитала місіс Маревик.

- На все дасть відповідь моя леді, місіс Віккі,- сказав містер, важко сідаючи в крісло, щоб перевести дух.

Лише в цю мить лікар з Вітою зауважили тонку і елегантну фігуру леді Віккі.

- Вітаю Вас усіх з приїздом до Тайленду,- сказала вона і усілася в стільці, підсунутому її мужем. Вони з великим за-

доволенням розглядали Віту з її молодим коханням.

" Видко Олексі вдалося збити з пантелику , при захисті дисертації своїх опонентів , тому то він і одержав звання доктора медичних наук " , - намагався жартувати Гюдж .

- Всяк - то мені було на тих випускних іспитах , - відповів Олекса . Не раз раптові запитання наганяли мене на слизьке . Все ж я не розгубився і , як кажуть , **вийшов** таки переможцем . .

" А коли це Ваше панство стало комівоєжерами , та із яких дальних країн потрапило в ці дивні місця ? " - запитав лікар у Моріса .

- Ми залишили Техас не по причині збуту будь-яких товарів , просто , нам з дружиною закортіло навідатись світу і ми це прилетіли літаком з Калькутти . Обходимо скрізь по Бангкоку та й відлетимо назад . Чи неправду я кажу , Віккі ? -

" Ти кажеш , мій чоловіче , сушу правду . "

" Як ви довідалися , що ми тут в Орієнті ? " - слитала місіс Маревик .

" А ну , вгадайте разом ? "

" Напевно зустріли нового амбасадора нашого уряду на Тайленді , містера Вокера та його дружину , пані Лідію , " - додала Віта .
- Ні , якраз не вгадала . Я з своїм мужем сьогодні на прогулянці , подорожуючи клонгами , зустріла декого з сан-антонівської богеми . Один з них - маляр , на ймення Чарлес Гопкінс . Він якраз , поставивши своє напнуте полотно на підрамнику , змальовував королівську галеру . Вона йому здавалась величезним ламантиним , що зненацька виринув перед очима здивованих мореплавців дець на широтах Атлантики , чи біля берегів Магелянової протоки .

На носі тієї дивовижної королівської баржі були вирізблені священні білі лебеді та вогненні змії , як видко , прикріплені з усіма іншими дерев'яними частинами , нагальом . Ми довідалися , що ту галеру , пришвартовану лляними тросами до високого помосту , змайстровано з тинкових колод , так само , як і другі частини рангоута . Сан-антонівський маляр так захопився баченням , що не помітив , як до нього ми наблизились .

- А хто був інший з тієї мистецької знаті - вела Віта .

" Другим був відомий поет Стенлі Мавр , який не раз читав свої поеми в салоні Віти Маревик .

Хвалилися , що хочуть прийняти схиму . Стати в Сіямі ченцями з тим , щоб поглибити свої знання про Шак'я - Муні ...

- Каталепсія, - заперечив лікар, виникає лише при втраті людиною здібності руху. Певно, найчастіше такий стан буває при шизофренії, енцефалії. Все ж не виключаю впливу гіпнозу для прийняття людиною застиглої, нерухомої пози.

- Моя Віккі бажала зійти на поміст тієї чудернацької галери. Хотілося їй, поки стояв штиль, ступнути із трапу на поміст, і не тримаючись лляного леєра, оглянути шогли, разом з бушпритом і стеньгами, - тоб-то цілий рангоут баржі; усі вшлись на одну із кнехтів відпочити, споглядати, як в морській бірюзі, що відкриється перед очима, зникають величні птиці, які проводжають трал своїми криками. Від тих богемників, Віккі довідалася, що ступнути на палубу баржі, заборонено. Це все тому, що на ній інколи робить прогулянку король Сіа - му зі своєю королевою. Їхній золотий трон, з нап"ятим небесного кольору балдахіном височіє на кермі, а дошаний поміст в ту пору їхньої прогулянки, застелений дорогими килимами. -

- Думаю, що ви дочекаєтесь фестивалю Лой Кратонг. Все ж як перейти до опису того свята, дозвольте ще раз поцікавитись, хто повідомив богемників про нас з місцє Вітою? -

- Не маю жодного сумніву, відповіла за панство Морісє, Віта, що вони довідались від самого американського консула чи від його дружини про наш тимчасовий побут в Бангкоку. -

- Чи неправду я кажу? - звернулася вдовичка до подружжя.

- Інакше не могло й бути, - відповіла за чоловіка дружина, і вже до Олексї - лікаря, промовила:

- Тепер можете далі вести розмову про той фестиваль. -

" Як я узнав, - продовжував Морісє, що святкування Лой Кратонг справляють в листопадові дні, коли місяць пливе над дельтою ріки. Дівчата, що стали на порі, йдуть до пралісу за банановим широким листям. З тих зеленявих листків, майструють собі ліхтарики, а в них вмошують маленькі свічечки. При повному місяці, співаючи пісень, повних туги і кохання, вони виходять, на залитий місячним сяйвом берег. Запалені свічечки, з тих зелених ліхтариків, розганяють довколишню темряву ночі. От одна за другою починає опускати їх в холодні хвилі ріки. А коли якийсь з тих бананових ліхтариків приб"ється до берега, то це для дівчини, що зіпхнула його на хвилі, добра ознака і несказана радість серця, бо за повір"ям вона

незабаром вийде заміж ...»

— Лой Кратонг — сказав Чиж, подібний до незапам'ятних часів, українського свята, Купали. Лише замість ліхтариків з бананового листа, наші дівоньки ще й досі пускають на воду із запаленими свічками рутяні або квітчасті віночки. Тако ж слідкують з великою увагою за тими віночками, що губляться в хвилях, як плывуть вниз за течією ріки ...-

- А чи ви десь вже побували в Бангкоку? - спитала Віта в леді. -

- Вже нагодилися оглянути Гренд- палац сіямського короля. Крім того, мали нагоду побувати в одній хатині, де в закутку темної комори міститься капличка. Це своєрідне житло тримається на високих стоянах, з тим, щоб весняна повінь не знесла чи не затопила хати. -

- Я з Олексом дещо довідалася про це, бо цілісенський день мали з собою Апасфу, що супроводила нас по місту, - додала Віта. - Отже, - продовжувала місіс Віккі, хатини, які ми на власні очі бачили, зрихтовані здебільше з бамбуку чи тисового дерева і вкриті очеретяним або солом'яним дахом. Подвір'я тайляндця прикрашають гронами зелених горіхів високі пальми, що шумлять серед бананових кущів та густолистих платанів. До хатини прилягає, крита очеретом стайня, в ній ремигає худібка, а в сажі хрюкають свині. За повіткою в господарів пишається овочевий сад, а за хатою на грядках городу, червоніють помідори, під вітром тарахкотять стрючки квасолі, в розорах до стигають жовтобоки дині. На закапельках подвір'я повно гусей, курей, качок, кішок та собак. -

- Такого ми навіть і від Апасфи не дізналися, - сказав лікар. А чи не довелося вам від будь-кого почути про тайляндське весілля? -

- Як ми дізналися, відповів за дружину Гюдж, - навіть разом танцюючи, хлопець не сміє доторкнутися до дівчини. Забава відбувається завжди під звуки гонгів і цимбалів. Ті, що рішили поєднати свою долю, прохають ченця прочитати ритуальні молитви. Пов'язавши руки молодого та молодої священною ниткою, він при вінчанні, кропить святою водицею їхні нахилені голови; сама ж нитка символізує собою поєднання сердець. Присутні в свою чергу з маленької перливиці побризкують молодих і наскінчу такої церемонії, молоді вже рахуються, як чоловік та жінка. Відразу після такого шлюбу, що відбувся на нижньому поверсі дому, усі присутні переходять на другий поверх. Там вже починається весілля з напоями, танцями, піснями -

ми і не згасає цілісеньку ніч ...

- А яка участь новоодружених у тому весільному банкеті? - запитала місіс Маревик .

- Вони разом з гостями та рідними п'ють хмільні напої, споживають страви, танцюють, в чеканні призначеної години, визначеної для них астрологами, щоб лишити весільний поміст і зникнути у шлюбній коморі ...-

Ніби прислухаючись до сказаного, офіціант в білому кителі зупинився біля столика й подав на стіл свіжу фарфорову тарілку з фаршированим макрелем та скумбрією.

Розмова трохи сповільнішала, бо новоприбулі, смакуючи страви Орієнту та запиваючи їх вином, не поспішали продовжувати балачки.

- А чи ви дістали запрошення на коктейль до пана амбасадора? - запитала місіс Віта подружжя Морісів.

- Ми з чоловіком, що сходили світу, перебуваємо в Тайленді інкогніто. Нам-то і спало на думку з'явитися в його резиденції зненацька. Тоб-то, ми хочемо його приголомшити несподіванкою. Тому-то, милі друзі, рушимо на прийняття одним автом.

- Я, звичайно, з Олексом підтримуємо таку пропозицію, поїхати на прийняття до амбасадора разом і заскочити леді Лідію та й самого сера Вокера такою візитою. -

"Отже, дякуємо за згоду," - задоволено за себе і свою дружину відповів Гюдж.

- А тепер розкажіть, що ви встигли побачити в місті? - вела далі розмову місіс Маревик.

- Самолюбство людини, - почав був Гюдж, - це така недуга, яку лікує непередбачений піст. А коли чоловік захотів навмисне себе покарати, відмовившись від всього бажаного і дозволеного, то він перетворюється в схимника - ченця.

За відмову від насолоди тимчасового і гріховного світу, людина одержить найбільшу винагороду, чи мандат у життя вічне...

Так мене повчав один із будійських схимників у затінню високої пальми, поблизу монастиря Ват Сутата, де з чистого золота оцарився тридцятипудовий Будда.

Я слухав з моєю Віккою премудрість жовторизця про те, як позбутися жадоби, що веде до наживи і панування над другими.

Таке трактування людських і фізичних відчуттів і філософія вічності, ніяк не утотожнюється із моїм смаком та поглядом на оточуючі нас речі. Сказане ченцем я прийняв без заперечення, вийняв гаманця і поклав десять доларів до його порожньої миски, а сам здружиною подався від того місця.

- На мою думку, підтримала розмову Віккі, що ідеї буддизму чи індуської філософської школи поклоніння Шіви чи Вішну, є тим же самісеньким культом, що приводить до віри в єдиного Бога, творця всесвіту.

Воколицях нашого Сан-Антоніо, ченці старовинних іспанських монастирів, в чеканні повернення ластівок, мають приблизно такий же погляд на будову всесвіту і концепцію вічності, як і брахмани Індії, чи шасливі в своїй вірі, ченці Бангкока.

- Будучи студентом, зауважив Олекса, я, крім медичних книг, цікавився змістом священних Вед, тоб-то основи основ брахманізму. Гортаючи сторінки тих Вед, я дізнався про таємне знання санскриту - Упанішади.

Прийшло мені на думку, що ченці різних релігійних культів, включаючи і християнський світ, саме своїми молитвами і постом, намагаються наблизитись для відчуття магічної сили чудотворного блаженства.

В постійних молитвах і читанням святого письма, вони прийшли до висновку, що всі лиха на світі походять від людської пристрасті до тілесної насолоди. Щоб позбутися недоброго духа - джина тієї людської порочності і загнати його знову у відкорковану пляшку, закупорюючи її, - ті ченці практикують контроль своєї пристрасті. Вони, ніби Христос, що вигнав бісів з тіла немощної людини і вселив їх у черідку свиней, намагається зі своїх думок вигнати усі пороки: якщо заглянути в їхні шляхетні серця, то там можна побачити сніжнобілу лілею, чи квітку білого лотосу, що розвивітас від опромінення їхньої душі....-

- Так, - в задумі промовила місіс Віта. Калугери з Бангкока не є агресивними. Вони є справжніми пацифістами, дякуючи високій моралі і вченню про божественне буття. Все ж, судячи їх по тощому вигляді, я б віднесла схимників до касті жебраків.

- Правда твоя, - обізвалася леді Віккі, бо ті ченці, окрім жовтого кольору піжами та дерев'яної миски для милостині, нічого більше не мають. Наші ченці, їм нерівня, бо мають на собі добротні черевики, теплий одяг, і завжди хліб.

- В Індії, прийшов до слова Олекса, - є така секта, як самніазіни. Для заслуження вічного спасіння монахи такої секти мусять жити на відлюдді, гермітом, найчастіше в порожніх і занедбаних часом, повних летючих потвор, храмах, чи в за-

литих слізьми і покинутих домах. Спати він мусить на розстеленому кулі соломи, чи під деревом, або коло розкладе — ного священного багаття. Крім шматка тканини, що прикриває його нужденне тіло, такий чернець ще мусить мати з собою дерев'яну чи глиняну кружку, щоб згасити свою спрагу та нерозлучного кийка, який би супроводжував старця в його бо-гоугодних мандрах.

Навіть, якщо шістнадцятилітня дівчина захоче подарувати йому свою цноту, старець не сміє до неї доторкнутися, погамувавши спокус у своїм естві.

Здебільше такий схимник проводить час у молінні, знаючи, що коли вбирати в себе незримі промені світла, то вони в людській душі, поступово в добрий час, перетворюються в злotosайний сніп колосочків. Тими їхніми зернами, вдавиться лихої години відвічне зло, і ніби та мара — безслідно шезне з душі та тіла.

- А як довго живуть такі схимники? — поцікавився Гудж.

Ті, що мають, крім віри в своєму серці і в думках ще витривалість і прощення, переважно доживають до глибокої старості. Вмирають зчаста у святому місці, Каївалі. Смертні останки саміасіна, мусять люди закопати в землю, або лишити біля якогось гірського проходу, де б сонце і вітер докінчили над його тілом роботу.

- А чому б ті останки померлого не спалити на вогні? — поцікавилася місіс Віта.

"Те його олагородне тіло не можна спалити на вогнищі, бо, як кажуть, сектанти." він сам згорів на вогні знань і своєї безкомпромісної віри. "Отже, нема чого більше спалювати."

- В тій країні брагмінів та йог, — зауважив містер Моріс, панує повністю какексія, тоб-то більшість з людей голодує. Скрізь повно отруйних пацюків, які розносять хворобу. І як би не було в Індії маленького звірка — мангуса, то більшість з населення б вимерла від пошесті.

Благородна віра любови і посвяти, тримає багатьох на цьому світі. Щасливі ті, що вірують, бо вони знайшли для себе дорогу спасіння, тоб-то відкрили радість свого існування. Одні знайшли спасіння в образі Христа, інші в образі Будди чи Вишну.

Я оце пригадав тексаських ковбоїв, які тако ж молилися, щоб пройти з худобою прерії та вернутися до своїх ранчів здоровими і неушкодженими.

" Я знаю , - зауважила Віта , що перед тим , як пуститись в таку дорогу , повної небезпеки , місцевий коваль біля кузні при - клепував підкови ковбойським коням і вже вершники, оглянувши пильно їхні копита , гнали свої отари на невідомий шлях . На тій безкінечній дорозі вони перебували не один місяць . Їх разом з кіньми та худобою знесилювали безупинні хуртовини , проливні дощі і круговертні бурі . Після важкого дня ковбої зупи - нялися табором на відпочинок , розкладали вогнище і оповідали одне одному різні небилиці . "

— Між іншим , - сказав Гюдж , я тут в Тайленді чував , що Північно-східня савана схожа собою до диких прерій , по яких ті ковбої гнали отари худоби на продаж аж до скотобоень Кен - засу . Думаю , їм на тому шляху не зустрічалось різне привид - дя недалеко від десятиметрових гнізд термітів . Їм не перебігали дорогу зграї незугарних на вигляд гібонів , а з пречудних ку - щів у бамбукових зарослях , не верещали кольорові папуги .

На їхньому шляху , панове , завивав до високого і байдужого місяця лишень кайото , а вітер доносив пахтіння мусусу з придо - рожніх кущів . Тож на пастуха , ніби той з-за рудуватих скель ягу - ар , чатував розвідник індіанського племені . Отже , тут немає нічого дивного , що наші ковбої , пройшовши таку важку дорогу , женучи скотину на бойню , напивалися до нестями при першій - лі - пший нагоді . Там же в шинку , при дорозі , пропивали усі загорьо - вані ними долари . Цим і хочу сказати , що тайлянци є набагато бережливі . Тайляндець перед тим , як виїзджати на своє поле чи по рибу , в першу чергу заходить до кумирні і шепче молитву Буд - ді , чи офірує свіжі овочі та квіти своїм божкам . Помолившись , він їде пересаджувати порослі стеблини рижу або , взявши сіда - лку та весельце , спихає свого човника і пливе зі свіжими ово - чами , зелениною на базар . Ось чому , мої панове , своєю сумлін - ною працею і широкою молитвою кожен тайляндець має на сьогодні повну миску пахучого рижу . -

" Це все чудово , бо кожен з нас знає дещо про цю дивну країну , - " докинула й своє слівце Віта . Тепер Ви , як мандрівник по Індії , розкажіть , як Ви туди потрапили і що ви там бачили ?

— З пару місяців тому , - обізвалася Віккі , - мого чоловіка обсте - жив доктор Сільвестер . Після різних аналізів - зробив висновок , що Гюдж має кардіосклерозу . Як показав ретген , м'язи його серця роз - ширились , від чого у час ходьби , мій муж почав стомлюватись . Пульс у нього також не був нормальний і підозріваю : з Гюджом буде велика морока , тому й прохатиму Олексу хай його обстежить .

- Добре , згодився Олекса. Не виключеною річчю що після обстеження , я дам йому для підсилення роботи стомленого серця пильку діуретину. На щастя, Гюдж натрапив на мене, а не звернувся до будь - кого з тайлендських лікарів . Фактом є , що більшість з них займається справжнім шарлатанством . Чув я, що, окрім ліків цілющої води та квітки священного лотосу, вони супроти пацієнта вживають насилля. Деякі з лікарів роблять хворому магічну профілактику тим , що тиснуть з усієї моці на м'язи , чи на кров'яносні судини . Справді , людині з вивихнутою рукою чи ногою стає легше вже після декількох сеансів такого лікування . Не знаю , на скільки ці слова правдиві , все ж думаю , що люди ніколи нічого в житті не перебільшують і не вигадують . -

- Мій чоловік все одно ніколи нікого не послухає . Я думаю , що у нього просто-напросто неправильний обмін речовин у серцевому м'язі. Може бути , що щось негаразд з його серцево - судинними каналами ; від чого настає задишка . Він тоді почуває себе, ніби хтось встромляє голку в його серце. -

- Тоді , - промовив лікар , - дозвольте мені пощупати Ваш пульс , - звернувся він до містера Моріса .

- Жодного порушення ритму не відчувається . Я думаю , що свіже повітря і враження з побуту і звичаїв далекої Індії , вплинуло позитивно на серце шановного пана і той кардіосклероз , як видно , пропав . -

На слова лікаря , Гюдж усміхнувся широкою усмішкою і попросив офіціанта принести пляшку " Білого коня " .

Ще довго вони вчотирьох сиділи за тим столиком і допивши вино, смакували віски, розводячи їх содовою водою та шматочками льоду .

- Щось Гюдж і Віккі налепетали багато чого про Тайленд , а про Індію , де вони гостювали чимало днів , майже ані слова , - обмовилась Віта . Отже, попросимо пана Гюджа до слова і хай він нам трохи більше розкаже про ту дивну країну . -
- Говорити таке , що й на голову не налізе , - мені не дуже-то хочеться. Все ж , щоб не віддатися стану повного спокою , і не відлінути у небуття , я перед тим , як офіціант поставить на стіл нову пляшку віски , чи щось з їжі , щось таки надумаю сказати. Коли маєте бажання , оповім Вам про білого священного слона молодії дружини одного магараджі та про її пригоди . Молодого магараджу , що посів батьківський престіл звали Де-ві , а його принцесу - дружину Раєю. В день їхнього весілля вона дістала від свого чоловіка білого священного слона . Той слон виглядав зовсім малюнком , бо народився кілька місяців тому .

Він скоро привязався до своєї юної господині і називався Німбо. Одного пресвітанку в палаці стався переворот і вла - ду захопив брат покійного магараджі, що наказав вбити за - коного наслідника престолу Деві, та всіх його прибічників, разом з принцесою Раєю. В ту мить, як один із змовників за - ніс над нею караючого меча, то Німбо, розтоптавши того лиходія, схопив Раю за стан; отак і доніс свою господиню до пралісу. Слон поклав непритомну на мураву і не відходив від неї аж поки вона не прийшла до пам"яті.

"За який гріх я опинилась в джунглях? - гадала принцеса. Чи я не збирала кіз'яків блукаючих священних корів, а чи не змішувала їх добре з сечею, та з не ліпила кульок, кладучи дорібок на осонні, щоб соняшне проміння не очистило їх? А чи пізніше не носила тих кульок на офірний жертвник, в якому не згасав вогонь? І хіба я після того не згрібала залишено - го попелу і не обсипала ним свого гнучкого тіла з тим, щоб той попіл зберіг мене та мого доброго Деві від всілякого ли - ха? І все це вийшло надарма, бо мій добрий муж вже відійшов до богині Ями, а я лишилася напризволяще серед джунглів, де з кожного кутка гушавини чигає на мене смерть...."

І так бідна жінка плакала аж поки в пралісах не стем - ніло. Цілу ніч вона не спала і разом з слоном - охоронцем слу - хала несумрено дикі верески мавп і папуг, що неслись зусюди.

Нехай собі верещать аби велике зло загинуло, подумала вона, бо цілий світ споконвіку управляється двома протилежним силам, що звуться Теяс. Вони уособлюють собою Світло та Раса - сакті або споконвічне джерело людського Буття...

Принцеса знала, що також їм, тим силам, підвладні такі божества, як Агні та Сом. Ці два останні божества символізу - ють собою рух на цій планеті і вважаються представниками розмножуючих і завмираючих процесів клітин в усіх земних орга - нізмах. Вона з оповідок своєї матері пам"ятала, що святий попіл, якщо ним посипати тіло мерця, може воскресити покійника до жит - тя. Так було, як вона пригадує, з Карунею, якого вбили заз - дравні брати. Його вірна дружина з пригаслого вівтаря взяла жме - ну того попелу і посипала ним тіло свого чоловіка, який воскрес.

У Раї сяйнула думка, що вона таким способом могла б також спробувати оживити Деві, якби вона довідалась, куди ті змовники - вбивці віднесли його благородне тіло. Отак вона під зорями пла -

кала , міркуючи цілу ніч: як їй запобігти лихові , що впало на її бідну голову .

Бездольна добре тямилася , що як тільки вона з'явиться біля палацових стін , то її відразу сторожа схопить і порубає на дрібні шматки . Тому - то нарікаючи на долю , попленталась крізь зарослі бамбуку за священним Німбом . Слон прочищував їй дорогу , й поспішав , бо знав - його господиня довго без води в джунглях , а так само без їжі , не витримає . Рая в тій дорозі падала від знемоги та виснаження . Тоді Німбо зупинявся , чекав аж поки принцеса не набравшись трохи сил , могла рушити слідом за ним . Якось , коли вони йшли поперек через бамбуковий ліс , то раптом з дерева , оповитого ліанами , на спину слонові не зіскочив бенгальський тигр . Звірюка , як видно , хотіла поласувати принцесою , якби не було з нею Німбо . Рая відбаченого зімліла , і впала на траву ; коли ж прийшла до свідомості , то побачила , що тигр лежав з розтрощеною головою і перебитим хребтом , корчачись в смертельних конвульсіях , а над ним , піднявши свого хобота , сурмів перемогу білий слон .

Через деякий час подорожні дійшли до повноводної ріки , і тут вперше принцеса Рая згасила свою спрагу . Німбо також пив свіжу водицю і набравши тієї прохолоди повний хобіт , обрізку вав нею на спині глибокі рани , залишені кігтями убитого тигра .

Рая , що чомусь оглянувшись в сторону , побачила під високим манговим деревом старезного чоловіка . Старець сидів , скачавши свої ноги , як то роблять йогої , і перебирав правою рукою разки вервиць чорного кольору . Перед ним жевріло розкладане по лум'я . На грудях в нього висіло червоне намисто , а його з білого шовку одєжина майже перетворилася в лахміття . Старець прямим поглядом дивився в одну ціль і , як видно , застиг в метидації .

Принцеса Рая догадалася , що той дідусь мусить бути брахманом . " Святий чоловіче , - підійшовши до нього , вимовила Рая... Зверни увагу на мої страждання та допоможи мені в моїй біді - дістатися до міста Кальти , де живуть мої батьки . "

- Наражу тобі , доню , як мій розум підскаже , а душа порадить . Крім того , я знаю , хто ти та одна . Тож не думай вертатись ані до свого палацу , чи розшукувати дорогу до Кальти , де царювали твої батьки . Їх також немає в живих , бо заколотники спалили їх разом з палацом , як перебирали владу в свої руки .

Сам я був колись володарем , але добровільно відрікся від своїх володінь , та від життєвої насолоди . А це з цїпком та вервицями міряю по білому світі ще несходжені шляхи - дороги .

Тисячу днів я ревню вставав до причастя, споглядав на сонце з піднятими догори долонями. Я вибрав дорогу спасіння і добро - зичливості, викресавши іскру вогню, що була пригаслою в моєму бутті. Тоді збагнув, що моє тіло не потребує земної втіхи і насолоди, а все на землі є смертне і підлягає вогню чи тлінню і лише чистота та ясність омріяного робить людину вільною і непорочною. Дорога правди і чистоти лежить на стежині спокою думок і вона перетворюється в блаженство.

Отже, я тобі, принцесо, раджу, як своїй дитині: відмовся від усіх злих і добрих бажань з тим, щоб досягнути блаженства і незмірної радості на своїй земній дорозі ...

"А як це я можу досягнути?" - поцікавилась вона.

Недалеко від цього місця живе незрячий перевізник і бувший рибалка; в нього померла жінка і немає кому йому навіть допомогти перегнати на другий бік човна, коли хтось із приїжджих купців гукне перевозу. Йди до нього і він прийме тебе, як рідну дитину і тобі в нього буде добре.

Принцеса подякувала святому старцеві і разом із священним білим слоном, вже з облегченою душею, зібралася в дальшу дорогу.

Незабаром вони із-за густих очеретів й справді побачили хатину рибалки-перевізника, його прив'язаного до палі човна, та розвалену забору, де блукали священні корови і здичавілі свійські тварини.

Лишивши Німбо на зарослому подвір'ї, принцеса відчинила в хатину двері.

- Чи є хтось з добрих людей в хаті? - запитала вона схвильованим голосом.

"Це, видно, вже особисто Яма прийшов забрати мене з цього світу", - сказав тихим і охриплим голосом перевізник.

- Ні, я не є Ямою, а є молодою жінкою, що зазнала поневірянь і злигоднів. Буду у Вас за рідну доньку, якщо Ви мене пригорнете у своїй господі, - сказала принцеса.

Вона довго оповідала про себе і старий перевізник вислухав її і сказав.

- Це добре, що сам Бог скерував тебе і твого священного слона до моєї хатини на березі Гангу. Але твої вороги не сплять і як тільки дізнаються, що ти переховуєшся в мене, прийдуть і не лише тебе вб'ють, а і мені укоротять віку. Отже, мусиш вдягнути хлопчаче вбрання, відрізати коси і помазати своє вродливе лице сажею. В такому жалюгідному вигляді ніхто з твоїх ворогів не розпізнає тебе.

Рая згодилася і вже, як перевізника синок, перевозила людей з однієї сторони ріки на другу.

Одного разу увечори її погукали з того берега якісь проїзджі люди. Виявилось, що то були вояки нового короля, який захопив владу і вбив її чоловіка. З уривків розмови поміж ними вона довідалася, що Деві було замордовано в палаці тієї самої ночі, коли її врятував священний слон. Також почула, що тіло небіжчика було викинено на поталу диким звірям і в той же ранок двоє велитенських грифів, що прилетіли із-за засніжених Гімалаїв, взяли Деві у свої гострі пазурі та й зникли в непрохідних узгір'ях

Тієї ночі в хатині рибалки-перевізника принцеса не зімкнула повік. Вона все обмірковувала що їй далі робити. Правду кажучи, їй було в старого рибалки безпечно, бо як хтось з людей гукав перевозу, то Рая намазувала свій одяг та обличчя людським калом, а тоді сідала в човен. А так, як від неї йшло страшне зловоння, то ніхто не підсідав ближче на хлопця-перевізника поглянути і поговорити. Лише затуливши носа, та відвернувши лице, просив усіх богів швидше пристати до іншого берега і виплигнути з човна.

Порадившись із старим рибалкою, Рая рішила замісити висушені кізяки сечею священних корів, а накачавши з них кульок, поклала те печиво в священний вогонь. Коли вони перетворились в попіл, то вона позгрібала його в шкіряну торбинку, заховавши її за пазуху. І як тільки від сліпого перевізника-рибалки дістала благословіння, то негайно рушила зі своїм вірним слоном Німбо в далеку дорогу до засніжених Гімалаїв. Хотілось принцесі чимскоріше розшукати таємничих грифів, що схопили в пазурі тіло її мертвого чоловіка.

"Німбо, ти залишайся в долині,"- сказала змучена жінка до свого священного слона, бо там в покритих снігом горах для тебе немає ані травиці, ані зеленого деревця. Далі, піду я вже сама .."

В дорозі, між високими хребтами гір, де переливаються в сонці вічні сніги, вона побачила двох велитенських чорних грифів, що летіли, як видно, в долину за здобиччю.

Опинившись на узгір'ї, принцеса палко молилася до Індри:

— О, всемогутня богине! Ти повна любови і милосерддя. По-можи бідній і нужденній жінці розшукати замерзлі остатки свого чоловіка. Нараз їй ніби вчувся голос Індри:

— Не відчаюйся, бідна принцесо. За цим засніженим перевалом в ущелині, де холод і мерзлота, спочивають тлінні ос-

танки твого мужа. Я прокладу тобі засиненими туманами дорі - жку у те провалля. Йди сміло і нічого не бійся. Бо мені ві - домо, що ти своїми молитвами заслужила блаженство. -

Почувши підбадьоруючи слова, принцеса звелася на ноги, і сама не знаючи як, опинилася в тій безодні. Там вона ді - йсно знайшла тіло свого чоловіка. Із принесеним з собою мо - туззям, вона обв'язала його, і тримаючи кінець вірьовки на своїх плечах, спустилася з промерзлими останками в зеле - няву долину, де коло джерела в оазі ждав на неї священний слон. Схилившись над трупом, принцеса чекала, щоб кристале - ва брила льоду розстала. На радість їй, сонце почало пробива - тися крізь густі сувої хмар і своїм гарячим промінням розто - пило лід. Не довго думаючи, Рая витягнула із-за пазухи то - рбинку з священним попелом і посипавши тіло мерця, чекала що з того буде. Вона скрикнула від подиву, коли її чоловік прокинувся з мертвих, і нічого не розуміючи, почав довкола водити очима.

Почувши радісний плач своєї дружини, він піднявся і до - відавшись про все що скоїлось, заплакав.

Отак вони, подякувавши Індірі, разом з Німбою, знову пі - шли до Гангу, де на довгі часи zostалися в хатині рибалки - пе - ревізника, виконуючи будь - яку роботу.

Не забули вони навідатись під те дерево, де Рая зустріла святого чоловіка. Але за ним і слід пропав. Один тільки попіл від погаслого багаття вказував про його перебування в тих мі - сцях.

Згодом вони якось узнали: вбивники всі до одного загинули на війни. Те страшне, що скоїлось — минуло, наче корова я - зиком злизала. Рая з воскреслим мужем вернулася до свого па - лацу, забравши з собою і Німбо.

Як не благали сліпого перевізника переїхати доживати віку разом з ними, він рішуче відмовився. Причиною його відмови було те, що найбільшим блаженством є особиста воля.

" Між іншим, — зауважила Віккі, подібної долі зазнав ко - роль країни, яка лежить в Гімалаях, Сіккіму. Цей бувший цар прозивається Чог'ялом - Намг'ялом. В молодому віці одруживсь з визначною і багатою американкою Гоппі Кукі. Той володар і пару років тому як загубив свій трон, бо населення королі - вства проголосувало проти монархії. А так, як в його недолі першу скрипку грала Індія, то цілий Сіккім перетворився в звичайну індуську провінцію. А щодо американки Гоппі Кукі, то вона, забравши двох дітей, опинилася аж в Нью-Йорку, де про —

живає й нині .Отже , мої панове , того короля Сіккіму зна - йшли непристосованим в його вельможному палаці , а саме в Га - нтоці , де він вже довшого часу перебував під домашнім арештом . Газета " Індійські новини " повідомляла , що йо - го негайно було відвезено літаком до Калькути . Там детро - нованого магараджу поклали на шпитальне ліжко і випомпу - вали йому живота , тому що король Сіккіму випив досить пігулок , щоб вмертвити слона . Ті двоє його дітей , що на - родилися від бувшої королеви Гоппі , не відходять ані на крок від одра батька , коли ж їхню матусю , ворожо наставлені еміграційні бюрократи не пускають через кордон . Кажуть , що в неї щось там не гаразд з американським громадянством , яке Гоппі втратила , прийнявши титул королеви Сіккіму . -

" Одне із європейських подруж" - сказав Гюдж , опові - дало про свою присутність на честь коронації двадцяти де - в"ятилітнього короля Непалу . Ця подія відбулася межіневої пори , минулого року .

Коронація мала місце на фоні засніжених Гімалаїв . Ше - фом королівської кухні був призначений один із українців , Борис Лисяневич . Він якраз вмів готувати добрий борщ . Саме той українець , бувший мисливець і танор , зумів пере - конати володаря , що чужоземні туристи принесуть йому зиск . Борис то і приготував меню для запрошених на ту коронацію осіб .

А так , як столиця Непалу , Катаманда , лежить в мальо - вничій долині , то собою нагадує форфорову , розписану золотом тарелю , яка красується ніби - то на вигнутій долоні Вседержи - теля , що називається Брахмою .

Туди , до Катаманди з"їхалося багато гостей . Вони були запрошені королем Бірендою бути свідком надзвичайної церемо - нії , а саме : наложенням на його голову корони , оздобленої перлами та діамантами . Те наложення корони споконвіку знахо - диться в руках впливового жерця , якого інакше ще називають королівським гуру . Сама з чистого золота корона , крім оздо - би з дорогоцінних камінців , ще увінчена розкішним пір"ям райської птахи .

Щоб вразити чужоземних багатіїв , всі вулиці були начисто вимиті , а будинки причепурені .

Спочатку відбувалася ритуальна церемонія з дивною назвою - Пурвонга . Цей обряд , уведений в звичай перед коронуванням володаря країни . Біренда - вродливий принц , усівшись на родин -

ному троні перед офірним вівтарем , куди він поклав свою , по - лум"ям охоплену офіру, що складалася з рижових зерен , пше - ниці та перлової крупи . В цей час лунало закликання жерців до предків новітнього короля , з тим, щоб вони дали йому своє бла - гословіння на довгі роки царювання в рідній стороні .

Дружина короля, вслухаючись в благання жерців, сиділа позаду свого чоловіка . Вона називається королевою Лахмі Шах і нале - жить до визначного і благородного непальського роду .

Наступного дня король Біренда був вимазаний грязюкою , яку для цієї мети зібрали з усіх частин його королівства . Частка то - го болота була з муравлиного горба, друга частина — з-під коров"я — чої ратиці, ще інша з рижового поля та річкового замулу, щоб разом собою символізувати усвідомлення короля його країною та людьми, які її населяють .

Ті відвідувачі Катаманду оповідають про красу самої долини і велич засніжених Гімалаїв . Щодо населення, то воно здебільше нужденне: діти бігають, не маючи на тілі сорочки , а старші лю - ди ходять босі , бо не здатні спромогтися купити собі взуття . На коронацію непальського короля , як я вже зазначила , було запрошено чимало королів, принцес, графів, князів та іншої європейської , азійської та американської знаті .

Гості з подивом не лише слухали гімни священних Вед , а при - слухалися до голосу Біренди, що на своїм з чистого золота тро - ні, вдихаючи пахощі ладану , звертаючись до головного жерця , казав : " О, отче, мої люди будуть мене обожнювати і я для них буду тим бажаним дощем , який вони в час посухи найбільше о - чікують . " Одягаючи на його голову дорогоцінну корону , на - старіший жрець урочисто промовляє : " О , Всемогутній ! зро - би його твердіше від землі , а думки його хай будуть прозорі, як небо в безхмарний , соняшний день . Зроби його своєю волею не - порушним , як ті засніжені , віковічні гори ! " ..."

- Тепер після всього почутого , я й справді переконалася , що панство Морісів , будучи в Індії не прогайнували дорогоцінного часу , а навпаки, винесли з тієї дивної країни багато чого ціка - вого і незабутнього . Чи не правду я кажу ? - звернулася Віта до лікаря .

- Я тако ж був захоплений почутим і думаю , що шановне подруж - жа згодом ще щось пригадає цікавого і своїми враженнями по - ділиться з нами . -

- Я дякую за Ваше терпіння вислухати нас . Ще можу від себе та Віккі додати , що не дивлячись на багатство різних барв, впле - тених в індуський побут, все ж таки сумно нам було дивитися на злидні та убогство більшої частини населення . Тепер Індію охо -

пила страшенна інфляція; найгірше від усіх її на собі відчу - вають діти, що не мають навіть на своїй убогій дієті й краплі - нки молока. Майже ніхто не кличе друзів та родичів в гості, бо просто, не має їх чим пригощати. В більших містах люди не мають змоги відвідувати кіно, виставу, бо заощаджують рупії, так потрібні для купівлі харчів. Ті, що мали домашніх слуг, звільнили тих роботящих бідарів з праці, бо не було чим плати - ти. Козине м'ясо, риба та риж поступово почали зникати з не - дільного обіду індуської родини і їх замінили бісквіти та зе - мляні горіхи. Так що явище, як ви бачите, не дуже то відрadne і навіть стералізація жінок та чоловіків не дають бажаних на - слідків, бо населення увесь час зростає, а прогодувати його в Індії стає з кожним днем тяжче і тяжче ...-

- А як Ви думаєте, - запитав Олекса, чи щось подібного з інфля - цією не може статися в Сполучених Штатах? -

- Я то, мої панове, не думаю, хоч моя дружина боїться дева - львації доляра. Зниження паперової вартості не лише доляра, а й англійського фунта, французького франка та німецької марки, разом з лихоманкою скуповувати золото, вказує на фінансову кризу. Здебільше підприємці намагаються позбутися паперових грошей, вкладаючи свій капітал в щось більше реальне. Я, між іншим, при такій несталій кон'юктури доляра, купив своїй Віккі бриля - тові кліпси, які, як бачите, іскряться в мочках її маленьких вух. Вони мені коштували десять тисяч доларів. Крім того, подарував їй брилянтове намисто, оздоблене смарагдами та ру - бінами, вартістю в двадцять п'ять тисяч, два норкові плащі та декілька перснів. Моя дружина, як виходить з номера готелю, всі дорогоценності забирає з собою; з ними навіть у сні не роз - лучається, бо боїться, щоб їх в неї не вкрали. -

- З минулого, я також засвоїла доцільність бути обережною, - обмовилась місіс Віта, бо колись в мене було пограбовано різних до - рогочінностей на сто тисяч доларів. -

Лікар уважно слухав ту розмову і міркував собі, що завтра ура - нці, коли Віта ще буде спати, він спуститься вниз і неодмінно надішле по поштовій листівці з видами Бангкоку до Сан - Анто - ніо, своїй нареченій Мар'яні, а іншу картку до Сан - Франсіска, своєму землякові Васькові. Бо він, Чиж, без нього на цьому світі все одно як те розірване кільце у важезному ланцюгові, що тримає на носі корабля важку китвицю.

Все ж, якби він не був шасливий з Вітою, відвідуючи Орієнт, Олексі чимскоріше кортіло навідатись туди до Сан - Антоніо, куди на весні прилітають безжурні і метушливі ластівки. Йо - му хотілося вернутися до тих знайомих йому околиць і розпоча -

ти довгоочікувану лікарську практику. Молодого лікаря най – більше непокоїла загадковість терапія, одна із галузок так званої клінічної медицини, пов'язана з лікуванням пацієнтів на всілякі внутрішні недуги. Набутими знаннями за чотири роки перебування в медичній високій школі, він не смів нехтувати, тому - то нетерпілося знову поринути в практичне вивчення на хворих – легень, шлунку, обміну в організмі білкових речовин, та цілої системи кровобігу, включаючи сюди і основний організм, – людське серце.

- Я бачу, що розмова більше не клеїться, - сказав Гюз. Поговорили ми на сьогодні досить про Бангкок та Індії, не забувши тако ж згадати про жіночі клейноди, що прикрашають їх своїм блиском. Більше розмова не йде до ладу. Бачу, що і в лікаря і в моєї дружини злипаються повіки... -

- Твоя правда, мій любий, - обізвалася Віккі. - Я почуваю себе втомленою і кліпаю очима. Давайте, панове, розходитись на нічліг. Завтра зустрінемося за сніданком і домовимось, куди нам поїхати на туристичні відвідини. Може нам пощастить бути свідком якогось божественного чуда, бо, як Ви самі знаєте, в цій мітичній країні теургія діє повсякчас. Для прикладу, хіба взяти щонедавні великі демонстрації студентів, що домоглися прогнання американців з Тайленду і закриття усіх військових і летунський баз. А тепер те чудо знову ми бачимо на власні очі, бо тих студентів-революціонерів після нового захоплення влади військовиками, позаарештовано і американці, хоч в цивільному вбранні, знову вертаються на старі місця. -

- Видко, - зауважив лікар, тайляни, як віруючі люди, мають в собі якесь їм тільки притаємне чаклунство, або магію, котра впливає на волю богів і духів, і змінює в одну чи другу сторону хід історичних подій. -

Вже піднявшись зі свого стільця, по дорозі в фое, Віккі, проща – ючись додала:

- Давайте пообіцяємо одне одному узавтра поїхати до старого винного міста Чанг Маї. Як ми довідалися з чоловіком, воно знаходиться в зелених горах, засадженими густим тропічним лісом. Люди в тих місцях - автохтони, виходять на полювання з луком, перечепленим через голе плече, та з жмутом отруйних стріл. Тубільці того несходженого чужинцями узгір'я, курять цілком відверто опіум.... Пишається там своїми зеленими глицинами теуга, що подібна до нашої сосни, а на фоні тих вічнозелених дерев, приручені слони переносять своїми довгими і гнучкими хоботами важезні, округлі колоди... -

- Добре, - відповіла за лікаря Віта. Даємо згоду підтримати зав -

тра товариство відвідати Чанг Маї . А покищо : надобраніч . Уранці, коли ще Віта спала , Олекса, ніби піднісся духом , спускаючись в фое . В чергового метрдотеля, що дрімав за брунатим , дерев'яним бар"ером купив собі поштівки з видами Таїланду та місцеві, поштові марки . Усівшись на канапу біля порожньої тумбочки, він почав заповняти ті листівки . Першу з них написав улюблений Мар"яні . В тій листівці лікар їй дослівно пояснив , яким чином це сталося, що він опинився далеко . Наостаток , пообіцяв в скорому часі вернутися в околиці Сан- Антоніо і оповісти їй про свою нежданну подорож більш докладно . А Васькові , в Сан- Франсіско ще крім листівки, написав довгого листа . Просив в нього , що коли він писатиме свого листа в Україну, то хай не забуде повідомити його матері і сестрі, що Олекса є живий і здоровий , передає всім привіт, а головне, він , нарешті, вийшов в люди .

Васько мусив тако ж написати , що він Олекса, ні трохи не жалує, що, ніби-то його судно, яке верталось з Куби до рідної Одеси , потрапило в дрейф . Він же , матрос, був знесений хвилиною бурхливе море . Довго так у тих непривітних водах боровся за своє життя і чудом все таки урятувався . Його напівмертвого витягнули американські матроси з води . Те задубіле тіло було наскрізь проколоне морськими зірками та голотуріями . . .

І як пригадує Олекса , в ту безвихідну для нього пору, над головою нетопирем—кажаном звисало зоряне небо . І воно було усіяне золотими пісчинками галактичного пороку, і дихало туманами на Чумацький Шлях . Опинившись в лікарні на твердому ліжку, хотів обізватися до батьків, але на такий крок у нього не вистачило відваги . Був певний—це занепад душевної рівноваги, де переважала безнадія і туга . Олекса те все перехворів і не зійшов , як кажуть , на пси . Він радий , що йому поталанило вилікуватись з хронічного маразму, що обстоював його , ніби велитенська грімуча змія . . .

Наклеївши марки , лікар опустив листи до поштової скриньки , бо тако ж поштівки , які вибрав для Мар"яни, він подумавши , поклав у конверт .

Після цього Олекса облежшено зітхнув і взявшись за мідну ручку тисових дверей , відчинив одну половину і вийшов на східці .

Ще постояв трохи на свіжому повітрі, приглядаючись, як з-за вишохих і послуних пальм , поблагословилося на світ, і викочувалося червоною діжею вранішнє сонце . Досхочу полюбувавшись ним , лікар зайшов до середини готелю і піднявся на свій поверх .

- Я думала , мій любий , що тебе хтось у мене викрав і вже хо-

тіла піднімати тривогу , - жартувала Віта .

- Крім флірту , - з чоловіком може на світі все трапитися , - сказав Олекса . Отже нічого не є дивним , коли в дорозі людину настигне клінічна смерть , тобто припинення функцій цілого організму . -

- Про такі речі , як смерть , ти краще , Олексо , не згадувай . Бо така розмова лише пригнічує і псує настрій . Ми з своєю журбою та щасливими хвилинами не маємо часу про таке думати . -"

- Не квапся , Віто , читати етику . Людина хоч і не бажає думати про смерть , все ті думки самі собою напливають . Те , що вона народилася і прийшла на світ , це лише маленький епізод , тобто краплинка з вічності , що вливається в бурхливий і невимірний океан . Ототожнювати цей світ і потойбічний немає жодного сенсу . -

- А чому це так ? - допитувалась коханка .

- З'ясувати це клопітне питання можна без конозання чола , а саме , що на тому світі ніхто не виронить ані півсловечка про твоє минуле і ніхто не заздрить твоєму коханячку .

Там буде вічне світло , разом з надзвичайною тишею , величчю і торжественною , як небесна , блакить . І без мене , ти , мабуть , знаєш , що рівень Світового океану коливається , як той величезний , годинниковий маятник . Отак і догребались до точки : притягання Місяця і Сонця зумовлено тими періодичними хвилями , від яких повстає приплив та відплив на земних широтах . . . -

- Я думаю , мій джбій , - відповіла Віта , що з припливом океану на суходіл у вечірній час , хтось із земних істот лаштується в невідомі світи , а вже у час відливу - відходить в небуття . Я б теж хотіла поплинути туди , де вічне Світло і обов'язково в пору , коли океан забирає в свою глибочінь з померклого сухо - долу свої заспокоєні хвилі . Хотілося б мені , Олексо , повірити в перевтілення людської душі в новонароджене тіло немовляти . І це б було просто чудесно ! Подумай лишень : з відпливом Світового океану відійти в небуття , а з припливом знову переродитись , тобто воскреснути і повернутися на цю землю , що повна соняшної ласки , людського говору , сміху та пташиного співу . Але , Олексо , запам'ятай , що якби я вернулася знову на землю і тебе не було біля мене , то я б дуже і дуже сумувала . . . -

- Тоді , Віто , якщо ти певна , що за своє життя не встигнеш , як слід налюбитися зі мною , то про щось інше невідоме і злочасне , краще й не думай . Бо такі думки є пагубними . -

Віта в знак згоди , нічого йому не відповіла , підставляючи свої уста для палкого поцілунку .

- А тепер , коханий , ходімо на сніданок , бо нас напевно вже

очікує панство Морісів.

Після сніданку всі вчотирьох, в супроводі Апасфи, всіх — шись в таксівку, поїхали повз Великий палац та святиню сап — фірового Будди туди, де мила своїми хвостами безодня хвиль зчорнілі сваї, що тримали на собі настил. Кінцівками велитенського спрута здавалися подорожнім канали - клонги, в яких снували, тінями тогосвіття, навантажені до краю човни. В тих човнах лежала грудми городина, зірвані банани, кокосові горіхи, кольорова капуста, спаржа, баклажани, кольбарі та переливалася своєю срібною і золотою лускою на сонці риба різних сортів й величини; там же стояли кошулі з клешеногими раками. Наоколо все було в безперервному русі, все пливло, все метушилося, ніби в якімсь морському, прибережному царстві. Туристи були захоплені від такої справжньої азійської Венеції тут, в Бангкоку. Ніздрі присутніх вловлювали, крім пахощів соленої риби, оцету, ще запах різної спеції: гвоздиків, перцю, кориці та прянощів.

Віккі дотримала свою обіцянку і купила цілого плетеного кошика з жовтозеленими плодами манго. Щодо Віти, то вона не забула про свою мавпочку, везла до готелю з пару кетягів стиглих, щойнозірваних бананів.

"Маленька мишка" була наочним свідком їхнього чудового настрю, а Віккі була напрочуд люб'язною.

Молодим жінкам кортіло чимскоріше побути на прийнятті, запланованому американським амбасадаром, містером Вокером, щоб досхочу там наговоритися не так з ним, як з його миловидною дружиною, місіс Лідією.

Наступного дня наше достойне товариство рушило на зелене взгір'я. Їх цікавили старовинні святині — храми, обплетані з усіх боків виткими ліанами. Ті занедбані руїни маленьких пагод виглядали величезним мурашником. Кругом були непрохідні джунглі; серед вирізблених з каменю індуських богів та скульптур Будди, куняли на сонці цілі зграї волосатих мавп.

Від Апасфи Віта на цей раз довідалася, що тайленці в сиву давнину жили в Китаї, над рікою Яндзи. Там вони очевидячки тако ж мали своє незалежне королівство і поклонялися природнім духам.

"Маленька мишка" ще оповідала — столиця того древнього царства, називалася Нанчао. Тоді в ті часи урядовці та воїни королівства були одягнуті у тигрові шкури, а лати і шоломи складали із шкіри носорога. Це перше тайлендське місто було знищене монгольськими ордами Кублай хана. Предкам ни —

нішних тайляндців, нічого більше не залишалось як виємігру - вати в долину Чао Прай, тоб-то в ці місця, де стоїть Бангкок .

Товариство оглядало храми , що стояли занедбані . Перед їхніми очима хвилювалося засинене море , а в матні розвіше - ного край берега невода , тріпотіла золота рибка .

Десь , думалося Олексі , повз рижові поля , глибоководними каналами пропливає королівська шхуна . В клюзах тієї шхуни по - блискує ланцюг, до якого прикута важка китвиця .

А тут, від зарослів тростини і бамбуку , білогрудий ібіс приві - тно махає крилами, а там ген від рижового поля, на все спо - глядає великим очима рогатий буйвол .

Чому , думалося лікареві , спасіння доступне лише тим , що не збочили зі шляху шукання і терпіння ? Хіба лише щасливцям випадає доля позбутися гріхів та зрозуміти правду ? . І заплющив - ши раптово очі, він уявив ту небесну колісницю і там в отвору для осі , в якому видніються гнізда спиць, Олекса побачив ма - точину, що блискотіла чистим золотом і виглядала , як пролита сльоза ; спиці в тому колесі, від соняшного скісного проміння , аж дзвеніли, і те новонароджене сонце вдаряло стоссяйною ру - кою по тому колесі і обруч , що стягував його , чимдужче дзве - нів

Чи не його , Олексине життя склалося до подоби того величе - зного, космічного колеса, з призначенням — пильнувати громі - здку людську колісницю. Хай вона у своїм розгоні , разом з гривастими кіньми , не злетить стрімголов у бездонну прірву , та не розіб'ється об гострі скелини на друзки .

Лікар , на мить забувши про довколишню красу природи , заду - мався про вільних птиць, що вертаються до своїх насаджених гнізд на весні . Ластівки , дрозди , прилітають до святих місць , мостять чи ліплять гнізда з галуззя, пір'я та глею . А якщо якесь гніздо лишається порожнім , - думалося йому , то , явидко, що в леті десь ті його власники , загинули

- А чи ви чули свіжу новину по радіо ? - запитала Віккі своїх супутників . -

- А яка то новина ? , - поцікавилася Віта .

- Новина не дуже то потішна і цілковито невесела . Так само , як і в будь-якому великому американському місті — в Бангкоку з час від часу виявляються вбивства . Останнього разу була замордована молода американка , на ймення Клавдія Рос . Пра - цювала вона репортеркою для " Бангконського Посту " . Її було зарізано на власному ліжку . -

- А чи знайшли вбивника ? - запитав лікар .

- Я чула по радіо версію — в її вбивстві оскаржують групу так зва - них "Божих дітей", яких вона на шпальтах газети описувала в

кривому дзеркалі . Авторка нарікала в своїм описі на них , що вона , ця релігійна секта , є витвором паразитичного культу , послідовників " Святого Письма . " Догма самих служителів проповідує ненависть . Ті обвинувачення стали наріжним каменем її загибелі . Так наприклад, Клавдія Рос , закидала " Божим дітям " , що вони мали нечисті руки , викрадаючи з кошиків дітей , та продаючи їх бездітним батькам за величезну ціну . Вона перестерігала в своїх статтях тайлендців , що члени цієї американської секти , отаборившись в Бангкоку , знехтують любов'язністю і гостинністю місцевого населення і , крім ганьби та знеслави , не принесуть тайлянням нічого доброго .

- Я читала в пресі , - обмовилась Віта , що після її трагічної смерті , поліція провела слідство . Вона нінастільки не знайшла причетності " Божих дітей " у цьому морді . Навіть наполегливо доказувала , що в інших країнах Орієнту , ця релігійна секта , з своїми празелітами , ніколи не була замішана в жодних злочинах . -

- Чутка кружляє Бангкоком , - додала від себе Апасфа , що поліція спеціально вибілює " Божих дітей " , щоб те підозріння впало на місцевих студентів , лівого ухилу . Хай люди підозрівають їх не лише в революційних настроях , а і в вбивствах . -

- А яке відношення мала вбита американка з студентським рухом ? - запитав лікар " Маленьку мишку " .

- Панна Рос була в тісних зв'язках з їхніми лідерами . Отже , коли військовики захопили владу , то вони на студентів , крім всіхляких злочинів , ще хочуть кинути тінь підозри в безневинному морді . Щодо самих " Божих дітей " , то вони популярні серед місцевої молоді лише тому , що починають свій день з натхненням , співаючи релігійних пісень під музику " рок енд роль " .

Одну з їхніх пісень , я запам'ятала :

" Ти мусиш бути дитиною ,
Щоб досягнути неба "

- Я чула , взяла слово Віта , - що головним їхнім проповідником є якийсь пастор , Мойсей Давид . Наслідуючи йому , всі " Господні діти " відіуралися своїх світських чи модерних імен , взявши лише імена , згадувані в Святому письмі .

Після похорону вбитої Міс Рос , " Божі діти " оприлюднили заяву , що " Господь її наглу смерть вживе для своєї нерукотворної слави " . Тобто для Божої слави вона і віддала своє молоде життя .. -

- А що ви , панове чули , - запитав містер Моріс , про зухвалу війну жаб'ячих племен на просторах Малаї ? - .

- Щось таке колись провсковзнуло в пресі , - відповів за всіх О - лекса , але я не пам"ятаю .

- Отже , будь ласка , зверніть увагу на те , що я Вам розповім . " Дві військові формації різновидних жаб , звели між собою ві - йну , не на життя , а на смерть . В одній із тих армій перева - жали жаби з зеленою шкірою та банькуватими очима , коли ж дру - га складалася з різноплемянних жаб , в когорти якої входили

жаб"ячі фронтовики з брунатою шкірою , жовтою та чорня - вою . Тих воїнів - жаб з одного та іншого боку було легіон .

Одна і друга армія намагалася захопити собі пляцдарм у обти - каному рогозою та куширями болоті . Після проливної дощу те болото ще більше набубнявіло і туман , що піднімався над ним , служив , ніби тією димовою завісою для наступаючих жаб"ячих когорт . Зійшовшись у двобої , ті ворожі собі жаби рвали одна одну , відкушували голови і кінцівки в тих , що впали в звитяж - ній битви ; там же на бойовищі підбирали мерців для похорону .

За загиблими вояками шукали вже у своєму запіллі , коли наступали , бо при відступі , не могло бути й мови підібрати усіх убієнних , побратимів .

Учені - зоологи пояснюють такі жаб"ячі війни тим , що після страшної посухи , коли жаб"ячі племена глибоко зариваються в землю , раптові проливні зливи , ніби-то визволяють їх з тих земних надр і вони роз"ятрені блискавкою , мов по її наказу , починають між собою заляту боротьбу за місце , де їхні самиці бажають розпочати відкладання у вогкий ґрунт численних яєць . для виплодження жаб"ячих нащадків . Той шум , що вони вчиня - ють , кличучи одне одного в куми , лунає у вечірній тиші за де - сятки кілометрів і зачувши той поклик , звідусіль повзуть туди жаби різного роду і племені . Тобто утворюються дві протиле - жні й ворожі армії , які й починають війну-

- В античній літературі , написаній старогрецькою мовою , як я не помиляюсь , - сказала Віта-е поема невідомого автора , що називається " Війна жаб і мишей " .

Мишача принцеса була запрошена жаб"ячим принцем оглянути його володіння . А так , як миші не вміють плавати , то її жа - б"ячий володар рішив перевезти через велике болото на своїй спині . Десь на середині того болота з'явилася вели - чезна гадюка , що заатакувала жаб"ячого короля . Той , бідолаха , з ляку , пірнув під воду , забувши про бідну мишку , яка і втопи - лася , Це й дало привід мишам оголосити смертельну війну жа - б"ячому роду . Війну б напевно виграли миші , якби на допомо - гу жабам не прилізли поспішно раки . І хоч ця коротка оповідка не до місця , все ж , я хочу сказати , що жаби колись не лише

між собою воювали , а із будь - кимсь іншим ...-

" Видко , що миші надавали духопелів тим жабам , бо ті мусили просити клешеногих раків допомогти їм вціліти перед численними мишачими ордами , - зробив висновок лікар .

- Недаром , жабине плем"я таке наполохане , коли хтось підійде до їхнього болота , - додала Віккі .

Але , якби то не було , шановні пани і панове , наближається вже пізня година і я думаю , що ми досить за день натомилися і пора , як то кажуть , віддалитися на спочинок , бо завтра нас чекає приємна несподіванка , бути в гостях у шановного амба - садора містера Вокера-

При цьому всім допобачення , - сказав Гудж , забираючи в інше таксі свою милу дружину .

ПРИНЯТТЯ В АМБАСАДОРА

Під освітленою електричним сяйвом вервечкою пальм та піра - мідальних кипарисів , амбасадор Сполучених Штатів , містер Гарольд Вокер та його дружина , місіс Лідія , приймали запроше - них гостей .

Вістун , у військовій уніформі , з блискучими відзнаками ад" - ютанта , виголошував ім"я пань і панів , що підходили , оша - тно вдягнені до місця , застеленого перськими килимами , де амбасадор з дружиною тиснув їм , усміхаючись , руку .

Смокінг , якого на собі мав Гарольд Вокер , пасував до його ро - жевого лиця та цілої фігури так само , як і вечірній , білого кольору туалет його дружини .

Скрізь відчувалася атмосфера врочистості стрічі ; сузір"я , що зарясніло на вечірньому небі , ніби перемовлялося з китайсь - кими , засвіченими ліхтарями , які були розвішані в алеях роз - кішного саду , що прилягав до білого будинку американської а - мбасади .

В кущах олеандри та рожин спалахували жучки - світляки і кресали в своїм леті блакитну пітьму , ніби й самі збиралися кудись на надзвичайне прийняття .

Кажани , розбуджені небувалими в цих околицях людськими дзвінки - ми голосами , снували від стемнілих алей , долітаючи до висо - ких піластр освітленого з усіх боків чепурного будинку амери - канської амбасади .

Столики для запрошених гостей стояли недалеко від розбитих клубів різного квіття , що розливали свій аромат по цілій око -

лиці .

Дружина амбасадора , що стояла поруч і до цього часу перемогла з ним лише очима , підвела своє надбрів'я і нагнувши - сь , прошептала йому на вухо :

- Чоловіче, чи мені вже запоморочилося в голові, чи трапилося ка - зна-що інше, бо нараз я не можу сказати нічого певного , хто це із запрошених гостей онде стоїть у черзі ? -

Гарольд Вокер глянув пильно в той бік, куди перед тим дивила - ся його дружина і нарадувався в серці несподіванкою . Так, він не міг помилитись . В черзі привітатися з ним та з Лідією сто - яли ніхто інший , як Гюдж Моріс з своєю дружиною Віккі, а по - заду їх вже вирісовувалося чепурне личко місіс Біті та її по - стійного коханця , лікаря Олексі Чижа .

- Я бачу , моя люба , що тобі неодмінно треба носити окуляри . Хіба ж можна в цьому світі при зустрічі навіть іздалека не роз - пізнати наших друзів із Сан- Антоніо ? -

- Пробач мені , за мій нерозум , я тако ж так думала , але бояла - ся , помилитись . -

- Якими це шляхами - дорогами панство Морісів потрапило аж до Тайленду ? - запитав він у Гюджа, обнімаючи його , як рід - ного брата .

- А про це ти краще запитай у моєї дружини . Вона то завжди подає слово, що до нашої мандрівки . -

Амбасадор та його дружина привіталися з місіс Віккі , з Вітою та Олексюю , запрошуючи їх до спільного столу .

Буфет складався з меню, де крім кав'яру з перської затоки і Каспійського моря, ще була стрелядь, запечена з грибами та раками , судак з начинкою з риби , біла куріпка, начинена гри - бами, та індицина, напхата локшиною і смажена з яблуками . А стіл з десертом складався з різного гатунку морозива, кави , цельонського й китайського чаю та овочів .

Поміж столиків з гостями , в червоних скюртуках, батлери котили срібного візка з різними горілчаними напоями . Дами , то ті собі найбільше замовляли шампанське, коли ж чоловіки пили канад - ські віскі, коньяк та шотландську горілку .

- Піднімемо , друзі , тост за наше далеке Сан - Антоніо , - запро - понував містер Вокер .

Його думку за невеликим столом підхопили усі присутні; відра - зу після дружнього тосту, полилася жвава розмова .

Кожному хотілося, не змигнувши оком , наговоритися досхочу , чи його слухає ціле товариство чи ні . Роками вони були неро - зривно вкупі і нікому з них і в думці не було покинути країну і опиниться за тисячі миль , хоч на короткий час .

- Наша дипломатія щодо Тайленду , як скаржаться мені деякі тайленці, що займають у війську високі становища , пасе зад - ні , - почав був за столиком амбасадор .

Ми їм показали велику дулю , бо забрали з Сіау після прогри у В'єтнамі усі військові частини . Певно, це не вина на - шого уряду , що студенти зробили в країні революцію . Навіть після розгрому їхніх організацій , те що було зроблене під їхнім тиском - непоправиме . Наприклад , якщо взяти навіть одну за - криту військову базу біля У- Тапао , то закриття її потягнуло звільнення тисячі тайленців, які працювали в ресторанах , барах , нічних клубах , обслужуючи заморських військовиків . Ті гучні бари та нічні клуби збанкрутували і я не думаю , що навіть те - пер, після захоплення влади військовою хунтою, - не буде вороття до колишнього .

- А як Ви думаєте про нових кандидатів від демократичної та республіканської партії в президенти ? - запитав Олекса .

- На мою думку, вони нічого не розуміють у закордонній полі - тиці . Їхні знання дорівнюють нулеві . Взяти, наприклад, демо - кратичного кандидата в президенти , то хоч його інтелект може вбирати дуже швидко різні аспекти інтернаціональних проблем, все ж він не має жодного досвіду . З усією переконливістю за - являю , що закордонна політика мусить взяти гору над всіма до - машніми проблемами , тоді ми не будемо мати прогри, такої , як ми мали нещодавно в В'єтнамі .-

- А чи президент Кеннеді вів розумну дипломатію ? - запитала місіс Віта в амбасадора .

- Кеннеді був ідеалістом і дуже здібним президентом , але він наплював американцям в душу , завівши наших найкращих си - нів вмирати на рижових полях та джунглях В'єтнаму. Це лише тому , мої панове , що він й зеленого поняття не мав про країни так званого Орієнту .

Завжди , коли демократи у нас перебирають владу , то настає розцвіт економіки і люди позбуваються найгіршого лиха, яке ми звемо безробіттям . Тепер ви в мене запитаете чому і якою ці - ною? Це тому що відразу починаються крутитися колеса війсь - кової індустрії та інших галузей , пов'язаних з військовою ін - дустрією , і ті демократи поступово втягують час в грузьке бо - лото війни . Справжнього миру і добробуту ми зназнали лише при Айзенгавері і ніхто інший , як республіканський президент Ні - ксон витяг нас з В'єтнаму. Крім доброго наміру і ідеалістичних думок , треба в першу чергу відчувати ґрунт під ногами і бути звичайним собі реалістом становища , що складається при пев - них обставинах . А це не кожному і не завжди вдається , а лише

дякуючи набутому, життєвому досвіду . -

- Я бачу , що ти сумніваєшся в силу та спроможність кандидата обох партій, без належного досвіду, розібратися в міжнародній ситуації, - зауважив Гюдж .

- Ти вгадав мою думку . Загроза нової війни чигає на нас зі всіх кінців земного світу . Все ж ми на сьогодні маємо мир та спокій . Навіщо нам ризикувати спокоєм на світі ? . Хіба щоб опинитися в термоядернім пеклі . -

- Я думаю , висловився лікар , що ціле товариство приєднується охоче до висказаних думок пана амбасадора . Чи не так я кажу ? - звернувся він до жіноцтва .

- Один та другий кандидат на президента Сполучених Штатів в своїх виступах мають багато рацій . В основному їхні висловлювання зводяться до одного і ніякого іншого спільного знаменника , а саме , як зберегти мир і знищити в країні інфляцію і безробіття , - взяла слово Віта . Отже , одні і ті ж випадають при грі карти , хоч в колоді вони тосовані різними особами . Я приєднуюсь до висказаних тут амбасадором думок . -

- А так , як я лишаюся в переважній меншості , - сказала Віккі , то мені якось було б неввічливо в гостях будь-кому заперечувати , хоч я просто , закохалася в усмішку, молодого на вигляд, кандидата демократичної партії . -

- Це вийшло , моя люба , лише тому - відповів за дружину Гюдж , що кандидат на президента голосно оприлюднив , що він з жодною жінкою ніколи на світі не грішив у ліжку , а коли грішив , то лише в своїх невгамовних думках . -

- Це вже зловбий наговор на нього , - відповіла йому Віккі . Бо - юся , що ти нині почнеш пригадувати його виступ у " Плейбойському журналі " , на сторінках якого він заторкнув питання сексу , а наприкінці договоришся ще про те , що на вербі груші ростуть . -

" Ти , як я бачу , не зрозумівши моїх жестів , та забувши , що я жартую , " - встигла нагніватись на мене . "

І щоб змінити якось розпочату розмову на будь що інше , додав :

- А чи пан амбасадор знає дещо докладніше про аферу з багатьма мільйонами доларів , що зникли безслідно разом з цілою родиною польського гебрея Давида Грайвера ? -

- Про цю авантюру я почув минулого тижня від президента одного із ньо- йорських банків і коли товариство цікавиться , то я охоче про цю неприємну історію , оповім .

Десь влітку минулого року, гарячого, спекотного дня, в канцелярію " Американського банку " , що міститься на П'ятій авеню великого Нью-Йорку, завітала охайно вдягнута людина , з чорнявою борідкою і відкрила собі дев'ять чекових рахунків,

вклавши в кожен такий рахунок не більш не менш , як двісті до - лярів .

Це була звичайна собі, проста ділова операція, яку прово - дять банкові урядовці кожного дня.

" Американський банк " був охочий завершити комерційну уго - ду з паном Грейвером , про якого ширилися чутки, що він надзви - чайно багатий чоловік .

А так , як власник банкового konta міг виписувати че - ки, не маючи належного покриття вкладеної валюти , то через пару тижнів, Давид Грейвер , вибрав з " Американського банку" більше , ніж сім мільйонів доларів ! Все ж банкові урядовці не занадто цим переймалися, бо знали , що його багатство варте більше, ніж сто мільйонів доларів .

Бо сам Давид Грейвер , що прибув із Аргентини, твердив, що він із своїм батьком та молодшим братом є власниками не лише величезних аргентійських прерій та копалень срібла в Ко - лумбії . Ніхто інші , як вони , мають добрий зиск з видобутку нафти у Венецуелі і міцно тримають в руках три найбагатші на світі банки , один в Тель - Авіві, другий в Брюселі, а третій в Аргентині . В тих країнах їхній рід володіє м'ясарнями , ста - девою промисловістю , та різним нерухомим майном .

Дякуючи своїм зв'язкам , Давидові було легко переконати деяких впливових американських банкірів щодо їхньої позички більшої суми доларів . Таким чином , Давид оголосив своє рі - шення купівлі " Американського банку " , який начисляв біль - ше, як двісті мільйонів доларів людських заощаджень .

Одного погожого дня " Американський банк " збанкрутував . Банкіри , що давали казкові позички Давидові Грейверу, кинули - ся шукати за ним . Бо справа йшла не за якісь тисячі , а за п'я - тьдесят мільйонів доларів !

Серед банкових магнатів поповзла чутка , що Давид Грейвер за - гинув у катастрофі приватного літака , що намагався приземли - тися в Мексіко .

Відразу на місце катастрофи літака вилетів його менший брат Ізідоро, який розпізнав поневічене тіло свого брата і не маючи охоти його хоронити в сиру землю , віддав ті останки кремації . Кредитори довідавши про таку справу , кинулися шукати за Ізі - дором та його батьком . Але за ними тако ж слід прохолов. То - ді вкралося підозріння , що Давид Грейвер не загинув в тій ка - тастрофі приватного літака . То був хтось інший , а він вибра - вши мільйони , зник безслідно з лиця землі, вкупі з іншими чле - нами родини Грейверів . -

- А чому, властиво , банкіри підозрівають , що Давид лишився

в живих і лише симулював свою смерть? - запитала Віта .

- Бо за гебрейськими звичаями ніхто не віддає мерця на поталу вогню , а лише перед заходом сонця , зариває тіло в землю ". Так що ви бачите , мої панове , що така гешефтьярська афера може бути успішною і в наш час різних кіберністичних машин , по інакшому - комп'юторів . Один з таких комп'юторів , як Ви вже знаєте з преси , наш уряд продає нікому іншому , як Радянському Союзу , що є доказом доброї волі цілого американської нації

- Так , - задумливо додав від себе Олекса , - я не маю жодного сумніву , що Давид Грейвер є дуже загадковою людиною , а ще більше переконаний , що він собою уявляє звичайнісінького шахрая і авантюриста . Він подівся Бог знає де з чужими мільйонами . - Туди йому й дорога , - зауважила місіс Віта .

- Страшно , коли будь - якого мерця віддають на поталу вогню , - додала від себе місіс Лідія .

Ще в моїм дитинстві , пам'ятаю випадок , коли я пильнувала нашу немошну , похилого віку сусідку , котра , бідна , ходила по кімнаті лише за допомогою милиць . Поночі , як блискавка роз'яструвала небо , стара лякала і той страх передавала й мені . В кромішню ніч її відходу , лунав страшний грім , кричали безупинно блискавиці і лив безупинно дощ .

Її донька , не бажаючи витратити лишніх грошей на похорон , рішила мертву спалити в крематорії . Я теж була присутня при цих надзвичайних похоронах . З того часу , у горобину ніч , мені ввижалася довго та бідна , старенька жінка , тіло якої було віддано вогню . Я виразно бачила її страдницьке лице , охоплене язиками полум'я , при спалаху блискавки . Її фантом з часом перестав мене лякати , все ж навіть і нині , я чую крізь сон те відлуння і тріскотню грому і вогненні стріли , що гасяться в річках і океанах підчас нічної зливи . -

- Думаю , - сказав амбасадор , що гук грому просто пробуджує твої забуті , чи приспані думки , особливо , коли ти мрієш про те , що не слід .

І щоб змінити розмову , дивлячись на розкішну сукню місіс Віккі , додав :

- Моя дружина інколи зоріє цілу ніч , а пізніше ходить , як неприкаяна . Все ж не всі її сни , чи видіння є поганими . Деякі з них вигравають дивними самоцвітами і подібні до тієї чудової брошки , що красується на Вашому вбранні . -

- Це мій особистий подарунок , любій дружині , - вставив своє слово Гюдж . Ви , як бачите , що подарована мною брошка , нагадує корону соняшника , пелюстки якого , вигравають брильянтами , ніби вранішньою росою .

- Так, це подарунок мого мамули, - похвалилася Віккі. І на мою думку, така інвестиція капіталу найбезпечніша на сьогодні. Брильянтові дорогоцінності - це не якісь там перламутр чи перлові скойки; їм, дивної краси, завжди бути найчільнішою окрасою жіночих примх, і на брильянти ціна ніколи не впаде.

Брильянтове і емеральдове намисто, що Ви бачите на моїй шії, має більше, ніж чотири з половиною карати, і коштувало Гюзові біля сорока тисяч доларів.

Ви лише подумайте, якби він ці гроші вклав в капітал, що його б репрезентував Давид Грейвес, то нічого з тих грошей не лишилося б. А так, хоч дорогоцінне намисто та брошка украшають мою особу. - Нині я ці речі не віддам і за сімдесят тисяч, бо ціни на них зростають кожного дня. -

- Пробачте мені, панове, - попросився Вокер. Я Вас залишу на деякий час самих, бо мені треба хоч трішки розважити за прошених гостей. -

З цими словами Гарольд Вокер, зі своєю дружиною, лишили стіл і пішли по саду, розважати присутніх. Добра частина гостей була місцевого, тайлендського походження. Але не бракувало також запрошених на прийняття японців, філіпінців та китайців з Тайвану.

Джаз - банд, складений з малайців, грав здебільше повільних танців. Чимало шасливих пар танцювало під слявом китайських ліхтарів. Силуети від їхніх постатей відбивалися на широкій, мармуровій площадці.

- Нічого не прикрашають людину, як ті дорогі їй спомини, - сказала пані Віккі, звертаючись до Віті. Особливо в цей зеленоокий вечір, коли ті пари, мов безжурні метелики кружляють у вихорі танцю. -

- Невгасима спрага бути вічно молодим і коханим, - таке вболівання кожної жінки, що нерозривно пов'язане з її душевним настроєм. Намарне нам, Віккі, перейматися минулим, коли майбутнє є привабливим й прекрасним; його хоч на хвилинку, треба притримати біля себе. Все ж бувають в житті різні несподіванки і до них треба, нам жінкам, звикати. -

- Ніяк не можна тих років зупинити і нічого не вдієш з красою лица, сказала Віккі. Це ж природньо і закономірно, лише від цього не треба кидатися у відчай, чи вболівати за минулим. Його вже не вернеш. Все ж навіки залишається краса нашого серця, в якому, як я вірю, цвітуть лілеї такі білосніжні, як той солодкий і пахучий сон нашого кохання і нашої молодості. Ті білі лілеї нашої душі повертають свій цвіт до соняшних променів.

нів . Вони ту соняшну ласку відчують крізь стінки нашого наболілого серця . І воно те серце , зігріте промінням , теплішає в нашій грудині , де розцвітає снажна лілея в невідомій любові до людей , відбиваючись в наших очах

Від власних слів , обличчя Віккі стало рум'яним і видно було , як по ньому десь із глибини її душі сяйнула іскра вдоволення .

Так , їй подобались її слова , і пані у своїм серденьку відчувала паросток тієї білої лілеї , лише не соняшним промінням вона була осяяна , а якимсь неспокоєм . Може тому , що Віккі боялася за свого коханця , щоб він не обляг на смертній постелі і не лишив її на цьому світі саму .

- Подивіться , як ростуть лілеї , - пригадалися їй слова святого Письма . Так , Ісус Христос любив ці світлі і запашні квіти весни . Віккі , як і Віта знала , що велика таємниця закладена в зачатті і зрості не лише дивних лілей , а всього живого на землі , в тому числі і людського життя . Нічого не може пустити паростка без загадки самогонародження . Думка — таїна народившись в схронах душі , як та лілея Ісуса Христа , росте . А для здорового росту треба багато сонця і світла . І вони в те світло людської радості і щастя вірили , бо їхні душі плекали в собі дивну квітку , яка називається білою лілеєю . . .

З такими осяйними думками ціле товариство й провело вечір в присутності амбасадора та його дружини , пані Лідії .

" Каделляк " пана амбасадора розвіз гостей по готелях і перед прощанням вони домовились , що містер Вокер забере їх усіх завтра до " Клубу Польо " , і опісля поїдуть вони на оглядини курортного resortу Бангзаєн , що має прекрасні котеджі і золотого піску пляж .

В першу чергу покинули Бангкок подружжя Морісів . На аеропорті біля четвертого сектора , провадилася посадка на літак " Пан -Американської " повітряної лінії . Їх , крім Олексі і Віті , проводжав містер Вокер з місис Лідією . Було якось сумно на душі , що така щаслива пара відлітає на Гаваї . З пучком білих та жовтих лілей , Віккі , стоячи на східцях перед входом всередину джета , виглядала тією білою розквітлою лілеєю , на яку колись Спаситель звернув увагу , кажучи : " Подивись — ся , як вона росте ... "

Товариство пообіцяло зустрітись в Сан - Антоніо в час прильету на весні ластівок .

Вертаючись назад до " Континенталу " , Олексі , що сидів біля Віті , линув в думками навздогін тому повітряному лайнеру , пригадуючи свого покинутого корабля .

Чомусь впливла з його уяви набережна мулкого, Нілю край якої в оточенні пальм та плоскодахих, сірих, глинястих будинків, стояли замасковані грізні військові ракети. Там же пильно стежили небо, обтикані свіжозрізаними, зеленими галузками, протилетунські, невибагливі гармати. Край дотів і бліндажів походжала озброєна варта.

Олекса знав, що цілий Єгипет був обтиканий тією смертносною, наймодернішою зброєю ХХ століття. Виднілися кулеметні гнізда, танки та далекобійні гармати.

З членами корабельної залоги, оглядав він Асуанську греблю, що її збудували здебільше інжинери з Дніпра. А' згодом вже з ілюмінатора свого кубрика споглядав, як за Суецьким каналом в темені ночі пишався місяць, схожий на срібну баржу, прип'яту ланцюгом до палі.

Його корабель плавав і в Індійському океані. Якось те судно пришвартувалось до розбомбленого молу в аванпорті Хайвону. Тоді, як пригадує Олекса, від розібраних літаків, важких танків, бронетранспортерів, скриньок з амуніцією ледве було видко ватерлінію судна. Тим військовим спорядженням були захарашені не лише палуба судна, а і трюм.

Одного разу, відвідуючи Ганой, Олекса стояв на мосту Лонгбі-ена і з другими моряками стежив за рухом велосепедистів. Вони нестримним потоком текли через цей міст і той рух виглядав бурхливою водою в Червоній річці, що неслася за течією. В'єтнамці, чоловіки та жінки, в широких, солом'яних брилях, з перечепленими на коромислі через плече кошиками, майже бігли через той міст в обидві сторони. Тут же проїздили вантажні і легкові авта, везучи військовиків.

Ходив він на місцевий ринок, що зветься Донгсуан. Там купив собі з пальмового листа кошика, поклав до нього з кілограм картоплин, трохи цибулі, бобів і вернувшись на своє судно, начистив у камбузі купленої бараболі і зваривши її в полив'яному горщику, почав на олії, що аж шкварчала, підсмажувати порізану на дрібні шматочки, цибулю.

Гай, гай, як ті часи швидко промайнули! Пишався той його корабель прапорцями, що лопотіли під вітром на реях, ніби те пороса на орчику. Для Олекси і цілої команди, то був останній транзит перед тим, як вертатися на батьківщину. Йому навіть було моторошно дивитися, як всього кілька метрів від них буксир вів дві баржі, налитих, як видно, нафтою. А що, як ті баржі підірвуться на пловучих мінах? Тоді те море страшно-го вогню розіллється по палубі і його судна, а це означатиме, що ніхто в живих не вернеться до свого рідного краю. Від тих

страшних думок , в нього та в його друзів побігли по спині мурашки .

Його непокоїла думка , що він може наложити тут своєю головою , якщо з нальоту американські літаки скинуть на судно , що розвантажує боєприпаси , свій смертельний вантаж . Десь з берегів , покритих бамбуковим гаєм накочувалась мряка і розпливалася в густий , молочний туман . В тім напрямку землю стрясали бої від чого небо було багряне і страшно . Чиж тоді собі й не усвідомлював , як близько він був від смерті . Бездонну темінь , яка впала на олов'яні хвилі замість блискавиць , освічували вогненні ракети . Надріччя і цілий порт причайвся , в чеканні страшного суду . Кожен моряк , як і всі мешканці довкілля , насторожив свої вуха і ловив відлуння далеких вибухів , від яких стогнала земля і кипів водяний простір ...

Але навіщо те згадування неприємних і тривожних хвилин . Того моряка - Олексі , що об'їхав півсвіту-давно немає . Він , ніби та випомпована з кінстону вода , розчинився в морі людських голів і перше усього , ніби то народився вдруге , бо став лікарем .

Не доведеться йому більше крутити корбу кабестану , та із змокрилим чубом вслухатися в однотонне тарахкотіння ланцюга , піднімаючи ним важку котву .

Віл своїми ратицями , гребучи , мече на себе персть , так само й Олексі нерозумно зазнав чимало неприємності за своє коротке життя . Але він за тим , що трапилося , цілковито не жалує , бо сам потурав своїй легковажності і хоч якийсь час і бідався з того , що вийшов у далекий рейс , все ж на свою долю не було йому часу нарікати . Пішов з дому в світ за очі та , примхою долі , став людиною . Навидівся багато чого , сходивши світу . Жаль , що всі шляхи дороги лежать йому далеко від берегів рідної землі . Тим своїм набутиим , життєвим досвідом поділився б з своїми людьми , хай би його за це шанували , а то Бог його святий знає , як він те своє мандрівне життя закінчить .

- Ти чогось , Олексі , цілу дорогу мовчиш , - обізвалася до нього Віта . Видко якесь невеселе почуття опанувало твою душу .

Таке почуття в нас обопільне , бо я також в тривозі своєю душею , як там йдеться в далекому льоті джетові , на якому летять наші друзі . Будемо жити надією , що літак з пасажирями не розіб'ється і не впаде у хвилі Великого аба Тихого океану . Вірю , що в скорому часі літак з подружжям Морісів приземлиться на Гавах .

У мене, мій дорогий, не сходила з голови думка про одне повір'я, що його я почула вперше на тих островах.

Почалося з того, що один із місцевих мешканців Гаваїв, прокляв рибалку. З того часу той бідний рибалка, як у воду впав, бо ніколи не повернувся з улову риби до своєї солом'яної оселі.

Рідня того пропалого без вісті рибалки чула, як один чаклун прокляв його, і вирішила помститися. Вони спіймали того ворожбита і намоглися скинути з його сорочку. Там на голий спині вони помітили знак, що був подібний до роз'явленої пашеки хижака-акули. Від всього баченого, в них обличчя пополотніло, бо то була ознака, що той чоловік - відьмар. Того згубного чаклуна вони вбили, а щоб він більше не турбував людей, рішили його тіло спалити на вогнищі. Після спалення його останків, залишений порох від багаття був з човна кинутий в море. А так, як вони боялися далеко відпливати від берега, то той порох розсипали недалеко від побережжя і обачливо вернулися додому.

Скоро на тому місці біля берега, де була падь, почав мох, з лишайниками обсновувати підводні скеліни. Деякі тубільські хлопчакі пірнувши, наїмали його. Він виявився дуже отруйним і з нього почали виготовляти отруту, якою мазали кінці сталевих списів. Якщо такий спис з отрутою того моху хоч трішки дряпав людське тіло, то відразу та людина вмирала в страшних конвульсіях.

Те закляте місце з отруйним мохом стало "табу" для племені і трималося в таємниці на протязі віків. Ніхто не мав бажання наразитися на небезпеку, щоб розгадати загадку.

Лише щойно одним американським молодим вченим та таємниця була розкрита.

Виявилось, що ту отруту виділюють з себе деякі морські тварини, які належать до роду анемонитів та коральових поліпів. Отже, не дивлячись на таке сенсаційне відкриття, місцева людність, не хоче цьому йняти віри, бо переконана й надалі, що в тому заклятому місці росте отруйний мох, завдяки розсипаному порохові давно спаленого місцевого чаклуна, ...

- Я думаю, Віто, що людину важко в будь-чому перекопати, коли вона свято вірила і вірить в щось вже доказане чи вигадане її батьками чи прашурами. В цьому і полягає краса народніх повір'їв, які ніколи не зістаріються з часом.

Я чув, що в Південному В'єтнамі, "зелені бареги" спеціально спроваджували з тайлендських пралісів собі на допомогу пігмеїв. Їх використали для безшумного знищення

ворожих вартових . Ті пігмеї з побережжя тайлендської затоки, вбивали своїх недругів за допомогою стріл та лука! Самі стріли були в них намочені в отруті , схожій на той отруйний гава - йський мох , що повстав із пороху страченого чаклуна . Може в тих пігмеїв було чи існує якесь повір"я, пов"язане з тією смертельною отрутою . - -

Цілу ніч ані Віта , ані лікар перед своїм від"їздом з Бангкоку не спали .

Мавпочка Равана теж була ніби не при собі : вона уже — сь час вовтузилася в клітці , не хотіла доторкнутися до жодного овочу, предчуваючи розлуку з краєм , де вона прийшла на світ . Джет , що вирулював на стартову доріжку, рвучко здригнувся цілим своїм фюзеляжем і підібравши шасі, поступово почав на — бирати вишину .

Там внизу на пероні аеропорту залишився містер Вокер зі своєю дружиною Лі дією , Апасфа та інші тайлендські друзі , що прийшли їх проводити в далеку крізь океан,дорогу .

Повітряний лайнер все вище і вище дерся поплід хмари ; поступово почали зникати під його крилами будійські пагоди , о — селі, соковиті луги, клонґи та латка несходженого пралісу . Нарешті зник суходіл і під ними бурило безмежне , засинене морем темнозеленої води . Рожевокрилим фламінгом здавалося сонце , що стояло на самісенькому обрії , занурючись в океан . Поступово воно меркло там внизу , розстоплюючи своє золото в хвилях, хоч там поза хмарами , куди дерся літак , панував день і було засвічене вічне Світло .

Олекса сидів обік герметично закритого ілюмінатора , споглядав на нев"янучий день , якому в цих висотах ніч не сміє перетяти дорогу .

Він думав про відкриття своєї медичної канцелярії, відразу після прибуття до околиць Сан - Антонію . В університетському шпиталі він навчився , як поводитися з різними наркозами і які з них саме запроваджувати , як антисептики підчас хірургічної операції . При застосування переливання крові , лікар знав, як застосовувати в нещасливих випадках гіпотермію . Будучи присутнім при складних операціях, Олекса познайомився з пластичною хірургією, що займається пересадкою різних тканин .

В першу чергу , - думалось йому , треба відвідати Мар"яну . Певно , дуже переживає його відсутність і як йому все те, що трапилось , пояснити їй ? І як йому всю ту з нею при зустрічі розмову обміркувати ?

Вона напевно з різних чуток довідається про його інтимний роман з Вітою . Хай буде так . До цієї пори він був пестунчи — ком долі .

А коли вона й відсахнеться від нього , то що ж йому тоді на роздоріжжі робити ?

Видимо , Мар"яна прийме його візиту з підозрою . А може ні ? Хіба в неї те серце не чуле і не було залюблене в нього ?

Вчительці Олекса не хоче чинити зневаги . Він її любить як і Віту , тому не сміє з тим жартувати , що найбільше болять . Чого його та нетеча в ті околиці Сан - Антоніо несе ? Виїхав би собі до Сан - Франсіска і був би разом з Васьком , а то ці жі - нки заплутали його в тенета пестошів та кохання і тією любов"ю завели його в такі нетрища , що Бог його знає , як він із того всього виплутається .

Все ж лікареві не хотілося вириватися з того солодкого полону і накликати немилість двох ніжних жіночих створінь , що його любили . Жодного переступу він не вчинив , бо крім них , по цей бік океану , він нікого не має .

На випадок якогось нещастя , Віта залишить йому в спадщину свою вірну любов , та й більш нічого йому на цьому світі й не потрібно .

Від всього того , він обм"як в своїх мріях , і прихиливши голівку вірної подруги до свого серця , ніби заколисаний її ласкою , Олекса , як той втомлений хлопчина , обінявши її за плечі , заснув .

РОЗДІЛ ЧОТИРНАДЦЯТИЙ

РЕВНОЩІ ВІТИ МАРЕВИК

Місіс Віта стояла край розчиненого наростіж вікна своєї залі і споглядала, як в кушах ямину та азалії засвічувались і згасали світляки. Її погляд зупинився на квітучих мальвах, що разом з пишною магнолією і карликовими кипарисами оточували бічну стіну мастку. Здавалося, що в це засинене надвечір'я, осінній вітер обпалював вогненным крилом кущі азалії і вони від цього чимдужче горіли. Тим вогненным, зачарованим колом був облетаний увесь палац і зів'яле листя з падубу, кленів та осокорини, навіювало втому на її змарніле серденько.

Віті було душно, навіть не було чим дихати, тому то вона й розчинила вікно. Глянувши на небовид, місіс побачила, що хмари густими нитками воросу почали звисати низько майже над позовклим листям дерев. Їй і не чулося, як нахлинута, засинена мряка з своїх чорних китиць, почала покрюплювати землю дрібним дощем.

Все піде на нівець - думалося їй, - ніби ці краплини монотонною пліткою. Лишаться одні спомини, а все інше, як це впале, обшертхнуте листя, рознесе вітер.

З тієї пори, як Віта вернулася з Олексом до околиць Сан-

Антоніо , пройшло чимало часу . Після прибуття з Тайленду , Віта в своєму серці відчувала не якусь осінню охолоду , а лише викликану неясним предчуттям депресію . Вона нудьгувала у своїх покоях , пестячи Раману , котра їй нагадувала про щасливі дні , що місіс провела вкупі з Олексою в Бангкоку .

Заклопотана своїми думками вдовичка й не помітила , як полудень перелився у вечір і відійшов у ніч .

Красу ідеального світу , що вона плекала ціле своє життя хтось на дні її душі отьмарив , і той світ раптом розвіявся . Так само і контур її зацікавлення розплився до безкінечності .

Віта кохала лікаря , як і раніше ; цілі сторінки її життя заповнились турботою про його успіхи в лікарській практиці .

Діставши анонімку , в неї від раптовості тьохнуло серце .

Невідома особа в тому листі хотіла викликати в неї підозру і цим поспувати їй кров .

В тому листі повідомлялося , що Олекса потайки від неї ночує з молодою вчителькою .

Для Віти Маревик зміст того листа не був якоюсь несподіванкою .

В ньому добре сулилося та не гаразд мірялось , що привело її на слід банкіра Тоні Страелі . Тільки він бо міг з тим листом намагатись вступити таку штуку . Але таке підозріння вона відразу й відкинула . Такий клубочок могла лише намотати якась молода полюбівниця , із забаганкою — посіяти в її душі зерно недовір'я та ревності .

Вдовичка все ще не няла віри , що могла знайтися така особа , яка готувала для неї мотузку із міцним зашморгом довкола ший .

Хтось намагався в її жіночому серці струїти виплекане в роках довір'я до Олекси Чижі .

Через той дурман недовір'я , все в неї сьогодні йшло з рук , і , як думалось Віти , що та отруєна може бути смертельною , ніби , як кажуть той мох , що утворився з пороку спаленого чаклуна .

А про дружбу з молодою вчителькою Олекса їй розказав ще будучи конюхом та студентом медичного каледжу .

На ті їхні інтимні стрічі Віта не звертала ні найменшої уваги . В біді — лікар її не покине .

Тому то вона не дуже то переймалася , коли Олекса запізнився на обід , чи взагалі не приїздив на вечерю .

Сподівалася , що та гіркота відійде в небуття і все у їхніх відношеннях буде гаразд .

Після чергової анонімки , вона почувала себе , ніби хтось її ошелешив ; отак з мавпочкою на руках Віта підійшла до високого ,

окантованого срібною бляхою трюмо; стала роздивлятися давно завчені риси свого вродливого лиця. Під стуманілими очима з'явилися ледь помітні смуги брунатих зморшок.

Леле, - промовила вона до Рамани, не можна своє серце терзати загадками і віддавати його на муки.

А ти знаєш, мавпочко, що всьому приходить кінець. Все ж природа щасливіша від людини. Восени, пущі глибнуть і ронять на землю зажуру байраків - золоте листя. Починається поступове завмирання життя. Згодом хуртовина в голосінні, вдаряє обмелзлю рукою оголені віти, вистукує безлисті падуби; переконавшись, що все завмерло в білому безгомінні, любується лише зеленавим одінням сосон та ялинок, вкриває їх білим наметом і переможно котить безмежним полем.

Напровесні, знову по лісі лунає жваве щебетання снігурів - жовтобрюхів, синичок та ятликів. А зима починає диндурити перед сонечком, що сумлінно береться виконувати свою роботу: розтоплює на річці кригу і звільняє зелений килим від сніжної ковдри. Відразу починають дзюрчати струмки, і соромливо із-за корчів починають виглядати проліски. Отоді з першим весняним промінням починає воскресати природа.

А от людина, старіючи, вже ніколи до того молодого стану не вертається. З часом, ще більше зістариться і опісля палає мертвою, як те струхлявіле дерево.

Все ж, мавпочко, так не може бути. Тому я і вірю у воскресіння не лише природи, а і людини ...

Посадовивши Раману на канапу, Віта відсунула в шуфлядці дверцята і витягла звідти вицвілий, родинний альбом.

В ньому вона розглядала старі, майже вицвілі фотографії.

На першій сторінці звертав на себе увагу двоповерховий дерев'яний дім з бляшаним дахом, що з сторони фасаду нагадував трикутника правильної форми.

Вікна в тій будові були високі, з широкими віконницями сітчастої форми.

Галузки дикого винограду плелися по стінах того житла і ними була обплетена веранда, на якій в дитинстві любила вертатися Віта. Так, це був її родинний дім.

Усівшись на канапі, вона схвильованою рукою сторінку за сторінкою горнула в тому альбомі. Ось її погляд зупинився на фотографії батька та матері. Батько в уніформі капітана торговельної фльоти, а мати одягнута у білу блузку та в чорну подовгасту сукню. На другому фото, - поміж батьком та матір'ю, з рожевим бантом на голові, си -

дить Вітуса . Той бант , дбайливо зав'язаний рукою матері , охоплює її розкішне волосся . Одягнута за тодішньою, останньою модою , позаду їх стоїть й усміхається тітка .

На інший сторінці альбому – Віта, з своєю улюбленою кицею та дворовим песиком Абатом . Далі вона дівчинкою в городі серед лепехи та залишків дуба , в якого перед тим вцілила блискавка . В ту страшну зливу блискавиця не лише знищила густозелену корону їхнього дуба , а і спалила деякі скирти в полі , вбиваючи людей та худобу .

А ось її покійна мати з тіткою в кабріолеті , в яку запряжений білий кінь . На їхніх святкових капелюшках плюмаж із пір'я страуса . Поверх їхніх нових вбрань , красуються накидки з чорнобурих лисиць .

Покійний її батько був моряком , так само як і любий Олекс , в якого вона може через те і закохалася , що він нагадував його .

Нараз з фота , перед її очима , з'явилися морські хвилі , які змішувалися з піском туманного берега , а вдалині-ледь помітною цяцькою – маячить вітрильник .

На тому піску серед викинутої морем камки та дрібних скопків , ніби те сонечко в крузі , стоїть в маркізетовому вбранні її щаслива мати , а біля неї-рідний капітан .

Хвилі в своїй мішанині , піднімали білі гребні за їхніми плечима і здавалося , що по велінню незримого мага , от-от величезною стіною стануть вище берега і поглинуть своєю неспокійною стихією закохану парочку .

З дитинства Віта не боялася ані банькатих жаб , ні ящірок , ані черепах . Часто вона з батьками ходила на прогулянку лісовими стежками , мила свої ноги у холодній воді лісового джерела , а тако ж любила , жартуючи , ховатись в кукурудзину та в густі ячмені недалекого поля .

Ось вона маленькою дівчинкою біля самісеньких хвиль моря , що намагаються десь з океанної глибини досягнути залитого сонцем узбережжя і скинути на золотий пісок із своїх гривастих хребтів , подібну до забрудженого мусліну , піну ...

Ще перегорнувши декілька сторінок родинного альбому , Віта зупинилася над фотом , що увіковічувало їхню поїздку до гостинної Канади : вони стоять всі гуртом біля веселого водограю на одній із площ Монтреалю . Друге фото , де вона в білих панчішках та такого ж кольору черевичках , в білому платті , сидить на дерев'яній лавочці поруч своєї вродливої матері ; на шиї в неї вабить око золотий хрестик на такому ж самому золотому ланцюжку . У неї не по дитячому високе і світле чоло , волосся зачесане акуратно назад . Позаду їх дерева , на яких ще не з'яви-

вся багрянний вид осінньої пори року . Линучи в ті далекі і щасливі дитячі роки, Віта так розхвилювалася , що не могла далі гортати сторінки того альбома і зітхнувши , закрила його десь на середині, де на фото видніється з грибами козубець , що вона тримає в руках на лісовій галявині .

Не передбачала , що так швидко пройде її дитинство, ніби якийсь чудесний і незабутній сон , який вже ніколи не повториться . Отак промайне і ціле її життя , ніби ті фото на сторінках родинного альбому .

Але що мені з того,- міркувала Віта . На той світ я не заберу з собою нічого . Навіть , якщо вірити у воскресіння, то в тому яскравому світі душ і тіней хіба можна знайти втрачену радість ? А серце моє ячить, ніби в зацькованої зайчихи, яку гинцють мисливці , в потісі , об"їхати її на смерть .

Отак міркуючи , вона знову своєю думкою повернулася до Олекси та до осоння їхніх усіх зустрічей, де колосками сонця світилася їхня любов . Вдовиця пам"ятала , як він говорив їй не раз, жартуючи у мріях про свою батьківщину , що якби вона перетворилася в ластівку, то навіть й тоді Олекса її, в пазусі, забрав би з собою на Україну . В любов їхніх сердець вона не зневірювалася . І як би не той, повний осоруги лист, Віта б не згадала ту його лікарську течку, де , крім блискучого хірургічного приладдя , вміщалися різні ампули , таблетки, розмаїті пляшечки з ліками , в тому числі і морфій ...

Телефонував Олекса їй обідньої пори що мусить з шпиталі ще відбути консилиум . На тій лікарській нараді обговорять розмаїті питання, пов"язані з хворобою одного пацієнта . Мусять знайти найзручніший і найправильніший метод лікування, тобто встановити точний діагноз усіх тих складних процесів , що впливають з характеру самої хвороби .

Бувало , як пригадує Віта , лікар після нелегкої операції не ночував вдома .

Останню свою операцію, як Олекса їй оповідав , він провів з добрим другом — одним із найкращим фахівцем по судинах . В тій напруженій праці хворому вийняли нирки та вирізали , латаючи їх, пістряка , величиною з баклажан і зашивши те місце , поставили чоловіка знову на ноги . Певно , що нирки , як він хвалився , зменшилася на одну третину нормальної величини .

Ще говорив Віті про застосування при складних операціях лезера, що є гострішим і точнішим будь-якого скальпеля .

Олекса приїжджаючи з клініки , чи з лікарні в добром настрої, часто наспівував свою моряцьку пісеньку :

— Море безмовку шумить за бортом ,
Хвиля за хвилею — чуються удари .
Ми , що вітали зорю над Дніпром ,
З вахти зійшлися — послухать гітару .
Друзі , у співах — брататись дорання ,
Ти нам , гітаро , дзвени про кохання ;
Вогник заблісне від рідної хати ,
Нас виглядають із рейсу дівчата ... —

Певно , думалося Віті , що хоч Олекса разом з нею й живе по -
близу побережжя мексиканської затоки , та все ж думками zde -
більше лине на свою батьківщину . Йому там з дитячих років що -
ки обпалював не тільки розкладений пастушками вогонь багаття ,
а і лютий - прелютий мороз в зимові , заметені снігом вечори та
ранки .

В Чижевих очах гомонів вітер рідних Дніпрових озер та
річок , і він своїми думками ніби нісся за ним навздогін , і в
завиванні вітровія намагався вловити погук людського голосу ,
що кликав до слави і охорони честі своїх вітчизняних піль .

В його палкій уяві , наче та казкова стела з скитсь -
кого надмогильника , оживали бурунні хвилі , обагрені вечірнім
сонцем , які своїм громадям закривали перед його очима зна -
йомі береги .

До Олекси - вони обзивались різними голосами , та кли -
кали , хлопця , в роз'ятрену стихію . Тож , слухаючи їхні гуки ,
він і пішов в море . Перед його очима все далі і далі розши -
рився обрій і в тому неозорому обширі горизонт оздоблений
мінливими кольорами , змінювався з червоного на жовтий , щоб
розплистися фіолетом і обволіктися кольором чорної , безпросві -
тньої ночі .

Все ж на світанні той виднокруг вигравав золотими на -
мистинками сонця , ставав й робився світлим , як і людська душа ,
що заспокоївшись після чималих прикростей й зазнавши зневіри і
пригніченого стану , раптом ожила вкупі з воскресним днем та
пташиним стоголосим співом .

Віта навіть хотіла уявити першого корабля , на якому
Олекса поплив в далекі і незрозумілі для нього світи . Те су -
дно , - думала вона , мусіло мати міцного кіля і широкі лопати ,
які із завзяттям сікли морську воду , рухаючи корабель по фар -
ватеру .

Отак міркуючи , вдовиця не вгледіла , як мавпочка
шукаючи ласки , плгнула їй на руки і глянула допитливим по -
глядом їй у очі . Віта погладила її й почала збиратись з розсі -
яними думками .

Ні , нема чого впадати в безнадію лише від того анонімого
листа . Нема їй чого журитися . Мало що комусь охота кину -

ти сумнів недовір'я в її чисту душу , як те плесо озера. Мало що хочеться додівати тому шуї? Олекса не з таких, що любить награтися з беззахистною жінкою , і насміявшись з неї , покинути її напризволяще, та щей нагріти руки на її багатстві .

Знаходячи себе в стані очмаріння , місіс Віта Маревик почувалась з двох кінців обсмаленим оцупком, який лежить на самісінькій дорозі і люди його обїзджають окалясом .

Хоча б швидше приїхав Олекса і сяйвом своїх очей заповнив її душу та розігнав всілякі сумніви

Таке міркуючи , вона з рук мавпочки забрала наперсного хреста, що на золотому ланцюжкові прикрашав її повабні груди , і опустивши звірятко на плюшеву канапу, наблизилась до вікна .

В небі висіли скуйовджені хмари , подібні до напинала , що його підтримують незримі стовпи, а внизу , оддалік від вікна червоніло море азалій . Трохи далі , від вічнозелених кущів лавру, розливався пах розквітлої магнолії .

Якось лячно було за високими вікнами маєтку в це надве - чір'я, облите її слізьми та обсіпане листям .

Навис з чорносизої хмари ще нижче пригинався до цілої околиці і виглядав на цей раз підашшям сизого кольору, на якому ніби ті у заброді рибалки, хтось незримий , безупинно, бродив . В пережовклій від впалого листа тиші лунали поодинокі постріли мисливців .

Видко , - думалося Віті , - ловцям випало досить праці заманювати дичину на знищення; скривавленими падають бідні кулики, дикі голуби й куріпки , безжалісно зістрілені в чагарниках та запливних луговинах . Кому потрібна така чиньба ?

Нічого й дивного, що небо заворосилось оболочками - хмарами, бо небу немиле те вбивство Божих птиць .

Ось Віті здалося, як заляскала серед насупленої громової тиші налякана дика качка, падаючи в стятий кулями ситняг посухлого озера. Якийсь анонім радіє із свого над нею чиньбування ?

Тому то ще більше її ніжну душу огорнула тривога .

Вона , як ніколи , почувала себе самотньою і їй хотілося перейняти усю вину цілковито на себе , що лікар чомусь барився з прибуттям .

Може Олекса Чиж догадується про той свій пересуд ? Але якби то не було , ніхто у безмежному світі не в силі перетворити на попіл їхні інтимні почуття одне до одного .

Хіба можна околоти, що обмок в полі від ненастанних дощів, зріти - внювати з квітучим зеллом, з якого бджоли, залюблені в його цвіт, цілісеньке літо до свого вулика приносять обніж ?

Так само не можна прирівняти світле серце її коханого до того негідника, що своїм анонімовим листом хоче натуркати її супроти Олекси. Хто ж так може, як не лікар, пестити очима та перейматися її смутком та радістю? Він то в найтяжчі для неї дні завжди повертав Віту до життя. Так буде й нині і вона вірить, що все обернеться на жарт і те неугавне серце, що б'ється в її повних наснагою грудях, заспокоїться.

Хоча б швидше приїхав лікар, - нервувалася вона. Хай сам прочитає той бридкий пасквиль і своєю відповіддю розжене з її наболілої душі всілякі сумніви.

Місіс Віта налила у склянку чистої води і взявши дві пігульки анасіну, проковтнула їх, запиваючи водою.

Вона облегчено зітхнула, бо їй здалося, що зник головний біль.

За вікном шугнув у темінь кажан-нетопир, видно погнавшись за нетлею, що злетіла з куша ясмину. Звідтіля чулося наростання вітру, і він своїм подувом задирав у кімнаті фіранку й куйовдив вдовине волосся. Десь далеко лунали мисливські постріли, чулися невиразні окрики і в перестрасі кричали дикі качки.

Оце знову, сама до себе, повторила Віта: - настав сезон полювання на перелітних птахів. Скільки їх, бідних, копи - рснуть вже мертві. Переступлять вони на той світ в цих милувидних околицях з ласки любителів спорту. Мисливці зістре-лять їх для втіхи і вони, зі своєї піднебесної траси, поваляться грудкою на байдужу, осінню, вкриту ненастанними дощами землю. Бо тим напиндюченим стрільцям нудно на світі без діла, тому то вони й сіють смерть поміж беззахистими птахами...

У Вітиній душі з'явилася обрида до таких людей і вони на неї навіювали лише нудьгу.

В цій прозорій охолоді, думалося їй, вже відлетіли ластівки. З обітної землі вони десь тією ластів'їною трасою летять до соняшної Фльориди і той їхній переліт пов'язаний з нерозгада-ною ніким таємницею.

Віта спостерігала вчора ластів'їні табунці, що на фоні вечірнього сизочервоного неба здавалися пригаслим присоком, в якому ще шелестіло, розметене із запаленого блискавицею дуба, зчорніле листя.

В далекій дорозі, повній всіляких несподіванок, їм легко знебутися і зневіра в щасливе закінчення перельоту, опанує не одну ластів'їну сім'ю.

Одні лише холодні зорі, що блиматимуть з високості, будуть розуміти їхній відчай в тому безгучному просторі.

Все ж я вірю, - міркувала далі Віта, - не в обсмикану з усіх кінців долю, а у супокій, повний сонця і добрих людей

Свій світ я ототожнюю з веселкою, що звисає над габуком, де стихія ріки, в тісних обіймах вузьких берегів, наповнює цю — мом долину, спадаючи з урвища вниз. Цю віру в прекрасне і обожнене, таке, як оболонка, подарував мені ніхто інший, як Олекс. Тільки дякуючи своїй вередунці — мені, Чиж дістав медичні знання. Тому то я, як сьогодні, так і надалі його нікому не віддам.

Раптом вона обернула голову і нашорошила свій слух в тому напрямку, звідкіля доносився шум наближаючого авто. Від хвилювання в неї серце здригнулося і знову стало на своє місце, бо авто проїхало ще трохи, і видко знову повернуло на шосейну дорогу.

Хтось заблуdivся в напливому тумані, — подумала Віта, як рокіт мотору вдух і більше не тривожив насуплену тишу.

Вогні в будинку були вже давно засвічені і надаремно Віта чекала, що з насупленої темряви долинуть до неї кроки її коханого. Олекс, то той ніколи не дасть її нікому в образі і, при будь-якій нагоді, поверне її до життя. Бо він на цьому світі один, як персть — вона перечула від нього самого. Немає потреби гніватися за його наглу відсутність і йому докоряти, бо він цілковито не заслуговує в її очах такої напасті.

На небо вплив неповний місяць і з усіх незахмарених куточків небесного простору, повитикалися зорі. Здавалися вони обважнілими плодами на величезному дереві, яких хтось отрясав і деякі з них, зірвані з золотих гілок того райського дерева, падали в кромішню темряву і на ходу в тому стрімголовному леті, згасали.

Знову в околиці стало нічичирк і Віта, засвітивши канделябру в залі, підійшла до буфету невеличкого бару. Вийнявши з шаховки пляшку шотландської "віскі", вона налила у склянку того алькоголю і змішавши "скоч" із содовою водою, випила його майже пів склянки і заспокоївшись, знову попрямувала до відчиненого навстіж вікна й усілася біля мавпочки на топчані.

Почала пригадувати рідні місця Вірджинії, де вона коли прийшла на світ. Їй здавалося, що ще учора, її ранок ніколи не переливався у похмурий день, повний осінньої мряки та дрібного, холодного дощу. Тож не дивно, що вона так обсипала поглядом ті свої дитячі фоти в родинному альбомі. Їй видавалося, що цілком недавно, вона була тією безжурною отроковицею, яка рвала на зеленому узгір'ї запашні квіти. Віта навсидьки любилася красою мирт і того рожевого та білого квіття, що розносило пахощі по цілій полонині. Осьтамдечки на отаві навскач, як ті зелені коники, бігали лошата, му-

кали корови та мекали вівці, отара яких паслася поблизу.

Як пригадує: одного разу вона дитинчам зайшла далеко від садиби, а заблудившись, там в байраці увсебич, кидалася на різні стежини і, знемігшись, під трепетом й заснула, заколисана шумуванням вітру. Примарились їй у сні з казок маленькі карлики —гноми, які висипались на галявину пильнувати її сон; дівчатко не злякалося їх, а продовжувало спокійно собі спати.

Для дитини господарі лісу були гостинні та добрі.

Для них маленька дівчинка була непорочною принцесою, якій лиска під голову наносила з недалеких боліт сухого очерету та моху. Її високе гніздечко Віта бачила трохи пізніше, а саме над залитою сонцем сагою, де так лачно шумить верболіз. Часто, в зеленистих й густих ситняках і в непрохідних зарослях комишу, квакають з безділля, жаби.

А як пробила північ, насторожена ланя привела свою сім'ю на залиту місячним сяйвом галявину. Все ж, налякана шелестінням осичиноного листя, зникла з тима козенятами.

Ніде правди діти, що Вітусю лише вранці цілковиту сонну знайшли сусіди, що разом з батьками її розшукували.

Коли Віта почала пригадувати свої перші кроки в дівочому пансіоні, то в неї, в очах, заіскрились лелітки. Там вона й захопилася верховною їздою, і диво, з тим улюбленим заняттям не розлучається і нині.

Леліла мрію завжди бути в усьому першою. Кулилася вона від страху, разом з іншими товаришками з думкою, що наглядачка в дуплі дуба знайде їхні любовні листи, які вони посилали улюбленим кінозіркам чоловічого роду.

Із зімкнутими устами, панночки не змикали оченят цілісеньку нічку, з думкою, чи пихата настоящелька відкриє їхню таємницю? Учениці пансіону страх як не любили її жовтого, мов охра, лиця, з обвислим, ніби у трухана, волом.

В ті юні й безжурні літа, світ для дівчинки Віти як і для її товаришок, здавався райдужним і широким не дивлячись, що багато чого гарного і бажаного було для них під забороною.

І якби там не йшлося, все ж вони порушувалиправила устійнених норм поведінки: писали артистам та незнайомим хлопцям листи, признавались в коханні на таємнім побаченні поза садовим муром пансіонату, клали під подушку нічної пори дещо з недозволених харчів, або читали крадькома, повну любовних пригод якусь заборонену книжку.

Деякі з Вітиних тодішніх товаришок натуркували в хвилину ревнощів одна на одну, а потім, червоніючи, пере-

прошували самі себе .

Інколи тих клопотів Віта мала в тому дівочому пансіоні по саму зав'язку .

Одного разу вона приглядалась, як люди на взгір'ї для збереження сіна , рихтували оберіг: зводили високі стовпи на попа , копали рискалем глибокі ями, куди встромляли , вхопившись обіруч , вже обтесані колоди ; міряли шнурком віддаль між ними і утоптували довкола них накидану землю та каміння .

Все те отуманилось, стало невидимим та зникло з поля зору її барвистих мрій .

Там край того змайстрованого оберегу пахло дурманом і туди крадькома бігали вечорами старші віком студентки на побачення. Верталися вони під ранок з розпухлими від пристрасних поцілунків, устами . Влазили до інтернату крізь вікно, яке вони заздалегідь лишали відчиненим і пірнувши під теплу ко- - вдру, мріяли про неповторну зустріч .

А щодо молодших , соромливих дівчат, до гурту яких належала і Віта , то вони крадькома бігали у сад , що належав до посі- лостей школи . Там серед розкішних клумб та декоративних дерев стояли, витесані з білого мармuru статуї древньогрецьких богів . Кругом їх цвіли орхідеї, мальви та жовтогарячі квітки крокосу .

Одна з тих статуй особливо припала до вподоби панночкам . То була статуя Амура , що мав в руці лука, в натягнутій тяти- ви якого стирчала готова для лету , стріла .

Сміливіші дівчата вилазили на п'єдестал і вчилися отак цілуватися , обціловуючи того Амура . В них від такого захо- плення червоніли щоки і тремтіли гарячі перса , доторкаючись до холодного мармuru . Націлувавшись досхочу, вони верталися до своїх ліжок і впавши на них , вткнувши голову в подушку, до- рання мріяли , повні дівочої снаги та млості .

Вже пізніше , поїхавши на баль, що відбувався в недалекій кадетській школі, її серце обмарив добрий дух того, за якого вона вийшла заміж .

Маревик був добрим і товкущим чоловіком . Віта не мала ба- гато часу для того розсуду , чи любить його її серце чи ні , їй тоді просто закортіло спробувати родинного щастя .

Як той час швидко минув , - думала вона . Скільки близьких і дорогих для неї людей зникло з овиду її життя . Батьки її теж спочивають на цвинтарному горбі в далекій Вірджинії . Повз їхній нагробок мчаться різні авта і люди в них не отуманюють очей від згадок про мертвих .

Інколи водії тих авт недбало кинуть оком на свіжу викидану

з ями землю ; вони знають , що туди, край зеленого дерену, де зчорніли від часу і дощу могильні плити, опустять в новій ґрунті спочилого , який відійшов з цього гамірного світу ...

Від таких думок , їй стало не по собі і вона знову підвела на рівні ноги , поспішно підішла до стойки бари й наливши вдруге півсклянки віски , та змішавши її з кока- колюю , випила той вогненний напій до краплі .

Вернувшись до вікна , місіс тепер почувала себе п'яною і в неї пожовкло в очах .

Віта вже нічого не думала , ні добре , ані зле , лише нервовою рукою гладила шерсть своєї вірної мавпочки ' Рамани .

Почувся шум приближення знайомого авто , що все наростав . На цей раз вона не помилилась . Авто доїхало до фасаду будинку й зупинилося перед портиком .

Пролунав довгожданий дзвінок у дверях і вона прожогом метнулася в сніг, відчинити їх . Відчинивши їх , перед собою побачила Олексу , з чорною , лікарською течкою в руці .

- Добрий вечір , - привітався лікар , цілуючи її в уста . Голос в його був втомлений і видно було , що медик знесилився після довгого і непосильного дня .

- Я так журилася , дорогенький, що ти забарився приїхати на обід і не подзвонив , що будеш вечеряти . -

- Пробач мені , що таке трапилося , - відповів Олекса . Муслив бути присутнім біля ліжка одного тяжко хворого, якому була зроблена невдала операція . Дякувати Богу, криза в пацієнта минула, температура тіла швидко понизилась . Від цього я полегшено зітхнув, бо людина була мною врятована .

- В тебе , моя люба , як я бачу , дуже пригнічений настрій . Цю зміну я став помічати відразу після нашої тайлендської подорожі . Видко , ти почала перейматися різними дрібницями і ті хоробливі думки на тебе вплинули негативно . -

Олекса опустил свою лікарську течку з медикаментами на крісло з високими бильцями, що стояло поруч, а сам взявши обидві Вітині руки , повів її до вікна і пустивши, сів з нею на диван, почав щось обмірковувати .

Віта мовчала і там край розшитої кольоровими нитками оксамитової подушечки , лікар побачив якогось листа .

- Що це за лист ? - запитав в неї Олекса .

- Листоноша привіз його обідньої пори , - відповіла вона дивлячись кудись за вікно . Більш не говорячи ані слова , вона протягнула йому анонімку .

Якоюсь незримою для ока легатурою - ниткою , що він користувався не раз, перев'язуючи пацієнтові кровоносну судину, не

допускаючи втрати крові , так горло його стисло якесь лихе передчуття . В лікаря враз почалось паморочитися в голові , і відхиливши Вітину руку з листом , не знати чого , промовив : " Не на часі читання чужих листів . Навіть не осмислюючи що в ньому написано — можу ствердити , що цей лист , щоб не на — наврочити , зробив тебе цілковито немічною .

Не надавай тому значення , що в ньому написано . Краще його порви та побори в собі ті неприємні почуття , що цей лист тобі навіяв . -

Опанувавши себе , Олекса говорив урівноваженим , навіть безтурботним голосом .

Після його слів те пригасле підозріння , що тліло на дні її душі , знову почало горіти вогнем .

Віті хотілося закричати не своїм голосом , але вона ледь чу - тно промовила :

- В цьому анонімному листі , хтось вигадує те , чого і в борщ не кришать . В ньому чорним по білому написано , що ти ночуєш з тією вчителькою по мотелях -

Кому це прийшло в голову натуркати тобі про мене ? - спанталичено промовив Олекса .

Не завдавай собі болі тим дурним листом , що його підне - сла лиха година .

Для тебе я ніколи не робив таємницею свої відносини до Ма - р'яни , ще студентом . Коли пригадуєш , клявся тобі , що я ні - коли не допущу до того , щоб наші взаємини наливалися сліз - ми .'-

Почувши осоружне ім'я коханки , Віта ще більше упала духом і висмикнула з Олексиної руки свою маленьку до - лоню ; рвучко піднялася з дивану , і вже поблизу напівтемного вікна , залилася гірким плачем .

Від того жіночого ридання лікареві стало моторошно . Він піднявся з канапи , підійшов до неї і обсягнувши її плечі , по - вернув свою кохану лицем до себе і притиснув її тіло до своїх гарячих грудей .

- Не крий , Віто , в собі ревнощів , бо вони пообтинають всі галу - зки , повні соків нашої любови і тоді всохне наш барвистий сад і не буде на тих овочевих деревах ані плодів , ані зеленого листу , не кажучи вже про суцвіття , що так дивно дурманить на весні .

Щодо мене самого , то я тебе несамовито кохаю і так буде до скону моїх днів .

Незабаром я візьму в шпиталі відпустку і ми знову можемо з тобою полетіти хоч на край світу . На величезній височині в

небесній блакиті, що зветься оболочками, ми не відчуватимемо жодного знедолення. -

Після його ширих слів і поцілунків, у Вітиних думках почало розвиднятися. Їй стало легше, ніби та темна завіса сумніву, що покривала її душу, раптом піднялася вгору. Їй чомусь згадалися мангрові ліси і золоте побережжя островів на Тихоокеані, над якими вони пролітали, вертаючись з подорожі до Тайленду. Заспокоївшись, вона ще щільніше пригорнулася до свого миленького, мріючи про золоті пагоди будійських храмів, які їй судилося з Олексом бачити.

В цю щасливу і блаженну для неї мить, щось подібне до пострілу сполохало тишу і щось гаряче, подібне на кров опекло в лікаря щок.

Він, що стояв із заплученими очима, так і застиг у тій позі, боячись їх розплющити.

Олекса, ніби загипнотизований, підняв свою правицю з Вітиного стану і провів пальцями по своєму лиці. То була тепла кров і він з жахом розплющив натовлені очі.

- Олексо, я вмираю, прощай, мій любий, - прошепотіли її уста.

- Ні, ти не смієш і не мусиш вмерти, - з розпачем в голосі зауважив він, та взявши її на руки, поніс геть від вікна. На канані, вже цілком очмарнілий, роздер на ній блюзку і звільнив її груди від ліфчика. Обстеживши рану, побачив, що куля пройшла крізь спину. Крайки її смертельної рани забавлялися біля того місця, де мусило бути серце. Механічно нащупав пульс і з жахом захолюнув. Віта ледве подавала ознаки життя. Його кохана поступово мертва.

- Видко куля лишилася десь в середущім шарі стінки Вітиного серця, - міркував він. Отже, прийшов всьому кінець.

Мавпочка Рамана, ніби зрозумівши трагедію того, що сталося, спочатку метушилася по вітальні, а потім виплигнула крізь навстіж відчинене вікно і зникла в густих чагарях. Здавалося, що вона погналася навздогін за невідомим вбивцею.

В своїм мисленні Олекса не помилився. Віта й справді лежала перед ним мертвою. Обережно підклавши під її голову мильну подушечку, він, мов п'яний пішов до ванни, де обмив свої скривавлені руки та змив кров з лица. Тоді, кинувся геть з будинку у ту темну гушавину, шукаючи за вбивцею.

З розпачу йому хотілося лікті собі гризти і лікар не звертав уваги, що терни та галуззя колошматили на його голові волося та рвали на ньому одяг.

Олекса все біг та біг, метався від одного мовчазного куша

до другого , розгортав його і не знайшовши нікого , у розпачі хапався за голову .

Лікар трохи отямився , прийшов до себе і побрів назад до будинку . Тішив себе , що нічого не трапилося з Вітою , а це лише якийсь неприємний і страшний сон . Ось він зайде до вітальні і його любка , як і завжди , підставить свої соковиті уста , для пристрасного поцілунку .

В світлиці на його чекала страшна реальність : на канапи , випроставшись на весь зріст , лежала мертва жінка . Усівшись скраєчку біля схолого тіла , Олекса обмірковував , що йому робити надалі . Твердий краєчок канапи був забризканий Вітиною кров'ю і здавався йому ленчиком кавалерійського сідла .

Щоб якось заспокоїти своє сумління , вирішив подзвонити в поліцію . Підійшов до столику , де сірою , глянцевою черепахою виглядав телефон і набрав номер сан-антонівської поліції .

- Гало , в чому справа ? Хто говорить ? - почувся голос дижурного .

- Хочу повідомити , що хтось підступним способом вбив місіс Віту Маревик , - Надійшліть негайно поліційне авто , - лише й міг видавати з себе лікар . -

Вартовий в поліційному відділі неквапно записав прізвище лікаря , місце злочину і обіцяв негайно надіслати експертизу .

Повісивши трубку , Олекса , з осовілими очима підійшов до мертвої , впав на коліна край канапи , напівсвідомо дивився на її вродливе , таке любе і дороге йому лице . Потім підвівся , пішов і намочив свою носову хустину з тим , щоб зітерти з її чола густку крові .

- Так , - думалося йому , чому та химерна доля так тяжко покарала його і дозволила смерті забрати від нього таке миле і повне життя створіння ? Хтось , як видко , заздрих їхньому щастю , тому-то і знищив її . Комуś поперек горла кісткою стало те їхнє шире кохання .

В його вухах ще лунав той фатальний постріл і чулися Вітини останні слова .

- Куля просвистіла , - міркував лікар , обіч самісенької віконної лутки . Якби хтось стріляв для перестраха , то вона б лишилася в живих . Тепер лишилося йому поблагословити мертву на погреб , попрощатися з нею навіки .

Це ж у неї , - думав Олекса , втілилася одна з тих жінок -мироносниць , яка приносила миро помазати рани Спасителя , в той час , коли його , мученика , зняли з хреста .

То ж дякуючи їй , Олекса вибився в люди . Разом з нею кре -

слив рожеві плями на майбутнє . Хіба він міг навіть подумати, що хтось ту його ніжну конвалію безжалісно розтопче своїм брудним чоботом .

Віта йому подарувала не лише радість серця , а і шляхетність своїх вдовиних думок .

Раптом лікаря охопила безнадія, а разом з тим і апатія. Він бачачи мертву Віту , обвинувачував в своїм горі цілий світ . Ціла його істота втратила волю до будь-яких дій і Олекса почав голосно над тим мертвим тілом плакати . Вже крізь сльози глянув туди крізь розчинене вікно . Там лікар побачив серед насупленої темряви одну блискучу , як кристаль , зірку. Та зірка горіла в притихлих небесах , ніби та незгасима свічка, запалена в небі в честь вбитої .

Олексі причудилось , що наче б то він чує голоси Божих янголів ; зійшовши з небес , вони оточили мертву і у своїх співах , возносять їй хвалу .

Видко , думалося йому, що ті янголи спускалися на землю тією самою трасою, якою ластівки летять до вирію .

В цей час крізь вікно увірвався в світлицю вітер і приніс з собою нічну прохолоду . Може на хвилях цього вітру , що з сучодолу вертається на океанські хвилі і відлинула Вітина душа ? А вранці, може, вона з ним знову в ці краї прилине і тоді , як вітер струсить з своїх вогких крил на землю росу , то вона згадавши самотнього Олексу , заплаче дрібними слізьми, орошаючи ними надмогильний , свіжий дерен .

- Те , що тут скоїлося , - мислив Чиж , лежить поза мою свідомість і може я тако ж буду вбитий таки й не розшукавши винуватця цього страшного злочину . -

Отак міркуючи, лікар й не зчувся, як на подвір'я маєтку в'їхало аж двоє поліційних авт . З них вийшли, крім поліції, ще агенти кримінального бюро .

Пройшло декілька хвилин і на подвір'я в'їхало авто з кореспондентами місцевих газет .

Спалахи магнію вказував на те, що вони поспішно фотографували і мертву і лікаря , що схиливши голову ридав , як мала дитина , охопивши Вітине мертве тіло .

Він знав , що незабаром експерти криміналістики покладуть на чорні і важкі мари вбиту і відвезуть її тіло до моргу . Жодні земні сили не зможуть повернути її Олексі назад . Над Вітиною свіжою могилою затужить вітер і кине жмут зів'ялого листя . А хмари , що сірим волокном покриють краєвид, прольють свій смуток на залишені друзями вінки та квіти .

- Ми вас, пане лікарю , забираємо з собою, - процидив крізь

зуби один із детективів, вправно накидаючи блискучі кайданки на його руки .

Якась слизька рідина підступила до його горла і лікар вида — вив з себе :

- А це чому ?-

- Ми вас підозріваємо в убивстві місіс Віти Маревик , - додав ін - ший детектив , в якого вилискувало спітніле чоло .

- Бог милував мене таке заподіяти , - тільки й сказав Олекса .

Йому раптом не стало місця де повернутися , так щільно ото — чили його детективи з поліції .

Прийшов трохи до пам "яті , коли повз нього виносили на чо - рних , як труна , марах останки його коханої .

Він хотів кинутися за санітарами і оповісти мертвій усі жалі і все те горе , що обрушилось на його голову. Але той рух був стриманий поліцаями .

Дякуючи тому мордові , лікар стократ почував себе безта - ланним .

Кайданки міцно врізались в кість закутих рук і лікар нама - гався тими скутими руками досягнути свого чола, щоб зігнати з напущеного на лоб чуба , надокучливу муху. Але той його рух був надаремним, бо муха перелетіла собі на інше місце і тепер дратувала його шию .

Ті сталеві наручники нагадували йому капкан, що його ли - шають в засідках, в лісі, мисливці, із тим , щоб він під розставленою пасткою затиснув на смерть ногу, чи голову немошній звірині .

- Це той , що з вареної крашанки курча висадить , - почув в свою сторону зловний наговір .

Голос , що досаджував лікаря , належав нікому іншому , як Тоні Страєлі. То ж він додавав натертого перцю в ніс Олексі , що був і так горем прибитий .

Онемощеним голосом лікар проказав :

- Я підозріваю , що ця людина і є найбільшим винуватцем сме - рті Віти Маревик . -

Банкір Тоні, не довго думаючи, підійшов впритул до Олексі і вдарив його з усієї сили в лице .

Той ошаленілий від раптового удару і бачачи перед собою справжнього ворога, кинувся в кайданках на нього .

Лише з того нічого не вийшло , бо детективи міцно тримали його, вже виводячи з світлиці .

Лікар ввостанне переступив поріг гостинного будинку, минав чимало людей серед яких були і його знайомі. Він йшов гордо піднявши голову, ніби колись в тридцять сьомому його безневин - ний батько , коли ступав в свою останню дорогу .

- Так , мене обвинуватимуть в убивстві,- прийшло йому на думку .

Хіба може людина , повна милосерддя в своїм наполегливім служінні людям, повна моральних сил та духової стійкості, стати вбивцею своєї найрожевішої мрії ?

Ні , це звичайно дурниця . В нього би швидше одсохла рука , ніж піднятися на Віту .

- Не дивлячись , які каверзні питання Вам би не ставили , на них Ви маєте повне право не відповідати , - сказав лікареві один із детективів . - Все ж ми сподіваємось , що Ви розкажете сушу правду-

В детективнім бюро на поліції , шеф відділу стежив за кожним рухом заарештованого . Між іншим , занотовував усі данні , як рік народження , прізвище та ім'я , де родився , чи американо-американський громадянин , скільки років має , чи одружений і тих питань було дуже багато .

Всі ці звідомлення він дбайливо записував на друкарській машинці і закінчивши таку складну процедуру , повів Олексу до іншої кімнати . А там в присутності других детективів , зняв відтиски пальців .

Лікар цілковито все заперечував , клявся , що він не причетний до жодного вбивства і всі ці його слова шеф поліційного відділу пропускав мимо своїх довгих , як у віслика вушей .

Детективи прекрасно знали , що інколи чоловік всупереч власній примсі , може звести із світу вибраницю свого серця .

Для лікаря Віта була святим храмом честі і любови і тому як він думав , детективи і підозрівають його , бо в першу чергу в світі були знищені ті жінки , в яких найбільше закохувались чоловіки , що ревнуючи їх до інших , підозрівали тих красунь у зраді .

- Думаю , що я ще не збожеволів і пані Маревик не вбивав , - чомусь оправдувався Олекса . Вона вивела мене в люди і дякуючи їй , я став лікарем . В неї хтось навмисно стрілив , побачивши її силует з темної гушавини , коли місіс наблизилась до вікна і вела розмову зі мною .

- Чи підозріваєте будь - кого , хто міг би поповнити той не - прощений злочин ?

- Такий негідний вчинок міг учинити містер Страелі . Покійна не раз мені скаржилася на нього і дуже боялася його помсти . -

- До вашої уваги , лікарю , містер банкір має добру репутацію серед мешканців міста і є бездоганим джельтменом . Ще скажу , що Ваші інсинуації не на місці , бо в час поповнення морду , він має цілковиті аліби , бо знаходився в залі філярмо -

нії на концерті Моцарта , що його влаштувала Бостонська оркестра . -

- А ви впевнені цілковито, що він там був ?- раптом запитав лікар .

- Нікому я не дозволю підривати репутацію шановного банкіра , бо він якраз мешкає в сусідстві з моєю одруженою дочкою і вона зі своїм чоловіком мала місцею обабіч нього .

Між іншим , - змінив розмову слідчий , а чи Ви, лікарю , знали , що місіс Віта Маревик була вагітною ? -

- Щось про дитину Віта мені натякала учора і то, як виходить, мусила бути наша дигина . -

- Отже , ви не відмовляєтесь зі своїх свідчень , що з панєю Маревик Ви жили позашлюбним життям . -

- Ми не одружилися лише тому , що наші матримоніальні справи потрапили в праліси різних труднощів . -

- Властиво , що стояло Вам на перешкоді одруження ? -

- Покійний її чоловік виразно у своєму заповіті зазначив , що коли його овдовіла дружина надумається одружитися вдруге, то вона втрачає будь - яке право не лише на маєток роду Маревиків, а і на всі цінні папери та валюту в банках . -

- Дякую за відвертість висказаного,- чемно сказав слідчий і закурих цигарку .

Як ви знаєте —ранні часописи помістять сенсаційні повідомлення щодо ганебного морду всіма званої і поважної леді, і напевно згадають про вас не в дуже то приемному світлі . -

Останніх слів детектива Олекса вже не слухав . Лікар був приголомшений, і вже у своїй уяві читав той вчинений пасквиль на його особу . Напевно в тому обвинуваченні в місцевих газетах висвітлять його , як матроса , що втік з радянського корабля , коли те судно пропливало біля берегів Флориди .

Ясно, дадуть з пару фотографій маєтку місіс Маревик , і вигляд світлиці, де її було в брутальний спосіб замордовано .

В некролозі товстими літерами надрукують відомості про її коротке, земне життя . Згадають напевно про її військовика - чоловіка , про цілу родину Маревиків і про її жертвенну діяльність в добродійних товариствах Сан - Антоніо .

А внизу стоятиме примітка, де і коли відбудеться покійного паннахиди і на якому протестанському цвинтарі небіжця лягла на вічний спочинок в сиру землю .

Може , думалося йому , Вітина душа присутня тут в кабінеті слідчого і уважно слухає , які питання він ставить лікареві .

Олекса вже не раз розпитував в тих пацієнтів , що ніби то воскресали з мертвих , коли в операційній у них переставало битися серце і він їх знову вертав до життя .

В один голос вони оповідали, що їхня душа лишала тіло і приглядалась своїми власними очима, як метушилися сестри і лікарі - ординатори над тим, вже бездиханим тілом, помпуючи зупинене серце та поправляючи кисневу маску на лиці прирече - ного.

Ті, що верталися до життя, після так званої клінічної смерті, оповідали, що залишивши своє тіло, вони почували надзвичайне облегшення; із швидкістю думки летіли якимсь тунелем, з якого сяяло золоте, сліпуче світло. Кругом себе чулися голоси тих рідних, які покинули світ перед ними.

Почуття спокою і відчуженість від всіляких турбот та жур - би.

Лікареві повідали ті, які воскресли після операції з мертвих, що в хвилину їхньої тимчасової смерті, вони не лишили чуття і прив'язаності до інших; душа була легкою, ніби кольорова кулька, що її, наповнену повітрям, тримає дитя, на якій про - гулявці.

І ніби та кольорова невагома кулька, яку рвучкий вітер разом з шворенем вирвав з дитячих рук і підняв високо в небо, так само і душа, лишивши на операційному столі своє змертві - ле тіло, пливла по операційній, випливала в коридор клініки, і потрапляла в безкінечний тунель сліпучого світла, що було насичене приємними та знайомими людськими голосами.

Чимало тих, що верталися до життя, - скаржилися і жалку - вали, що не лишилися на тимтому світі.

Для багатьох вмирання було легким і бажаним і вони твер - дили, що в наступному світі, позбавившись від всіляких болей і недуг, вони справді почували себе краще.

- На тому світі, - міркував лікар, не зникнуть з людської ду - ші спомини і ті духовні надбання, набуті їй на землі. Все при - емне і гарне не зітреться з пам'яті і буде народжуватись в уяві з кожним часом, ніби ті чудові квіти, що кожної весни воскресають барвистим килимом в маєтку Віті Маревик.

Тако ж в тамтому світі не згасне наша любов, зацікавлення тими речами, особами і ділами, що подружилися з нами.

Крім пам'яті і згадок про гарні вчинки, людина в тому світі також буде пригадувати мимоволі і свої лихі вчинки, бо інакше не може бути.

Для таких вбивників подібних до того, що згубив з світу його кохану, ті неприємні спогади й будуть заслуженою ка - рою, а він і сам опиниться в крузі на себе подібних.

Він же, Олекса, після своєї смерті, зустрине Віту, душа

якої голубою кулькою нависла над ним. А може вже, переболівши за втратою всього радісного і коханого на землі, відлетіла до віри і там купається в ранковому промінні вічності. Там вона любить блиском соняшного променя на росянистому суцвітті, якого п'є з насолодою роботяща бджілка.

А от йому, Олексі, не обиратися лиха, несучи тяжкого хреста неправдивого обвинувачення. Негайна потреба — зведений на нього наклеп вивести на чисту воду. Він не може дозволити, щоб його поле діяльності, як лікаря, лежало довший час облогом. За свою правоту у непричетності до вбивства, він охочий навіть накласти головою. Ту недобру славу, що про нього пустять кореспонденти різних місцевих газет, треба будь-що спростувати. Нікому він не дозволить глумитися ані з честі покійної, ані зі своєї.

Все ж якби не потішав Олекса себе думкою, він особисто почував, ніби пацієнт на блискучому операційному столі, на лице якого вдягнули наркозну маску і у роз'ятрену вену вприснуто подвійну дозу морфію...

Детектив перестав поглинати його очима, щось записав у своєму нотатникові і збуджено вистукував друкарською машинкою. Ось він знову зупинився поглядом над якимсь словом, та стерши його гумкою, написав нове.

В голові лікаря ті удари олов'яних літер друкарської машинки по чорній стрічці, здавалися дзвенієм кінських копит по порожній дорозі в осінній, дощаний вечір. Він знав, що слідчий закінчує друкувати обвинувальний акт супроти нього. Від напруження і перевтоми, Олекса заплющив очі; був ніби той подорожній, що у громовицю та блискавку похмурої ночі, силується з усієї моці викликати з другого боку човна, гукаючи перевозу.

З помислів у лікаря виринули, зчорнілі від часу пліснявілі палі довжезного молу; подовгастим вістрям, він врізався гострим виступом скелі у гнівне і розбурхане море. В причалі лаячно вдаряв дев'ятий вал і заливав гнівними потоками води високу дамбу. Прибій перегинався через ширину цілого молу, перекочував хвилі до самісенських причалів в порту. Там стояли пришвартовані торговельні судна, над якими, ніби ті хоботи велитенських слонів, підводились сталеві крани.

Від молу, на набережну летіли з розпачливим криком білокрилі птахи, що злітали над кошами свіжої риби та над палубою трауела, якого шойно до пірсу притягнув баркас.

Скрізь метушилися робітники і матроси, а до естокади, де поблизу, на залізничній колії димів паротяг, пришварту-

валося і Олексине судно.

Моряки щойно прибули з далеких морів, привезли бочки єгипетського коняку, алжирського в скриньках інжиру та золотошочких цитрин.

В матроському кубрику чи на камузі, погладили дорогу домашнім перегоном, а закушували борщем, якого зварили з ламінарій. Інколи там розварювавсь морський заєць, впольований у водах Тихого океану.

Спогади в моряків цвіли дивною квіткою, розквітлої на зрубі дерева Купальської ночі. В кожного було щось із сувенірів, дбайливо покладених в моряцьку, дерев'яну скриньку. На батьківщину що вони лишень не привозили: висушених, морських зірок, перлямутові раковини устриць, кальмарів, мідій.

Друзі низали плечима, як хтось з односельців питав про тих, що пропали безвісті минулої війни. Бо що вони про них чули чи знали? Інколи лише на різних широтах і мередіанах спостерігали вінки в траурних стрічках, що пливли і зникали в безвісті.

Ніби те чорне днище судна, покрите різними черепашками, так виглядало для них крило темної ночі, зорі з якого змивав розлючений шторм. Ще не перед ким в світі Олекса не згинався в перегин, хоч від тієї напруженої роботи, його кидало в холодний піт.

Раптом видіння минулих днів повилітало з його голови. Лишилася смуга їдкового диму, не від пароплава на обрії, а від міцної цигарки слідчого. Він то і обірвав ті мрії охриплим голосом :

- Затримуємо вас, як наочного свідка ганебного вбивства місіс Віти Маревик. Думаю, що ваш лікарський саковяз з таблетками, ампулами та шприцами, надовго залишаться бездіяльним. Сподіваюся також, що суддя вас, лікарю, на жодну кавцію не відпустить. Ніхто вам не показує дверей і не жене в ший з тим зізнанням. Маєте абсолютне право взагалі нічого не говорити та найняти собі адвоката.

Якщо у вас на таку розкіш не вистачить валюти, то суд наш, що є гуманним, призначить вам захистника.

Незаперечним є той факт, що ви спричинилися до справи і повіреному буде важко затвердити склад присяжних, що розглядатимуть на суді вашу справу.

Від того рішення журі і залежатиме ваш вердикт. Те журі може визнати підсудного винним, або оправдати.-

Після оформлення паперів про затримання лікаря і обвинувачення його в убивстві багатії вдовиці, детектив дав розпорядження замкнути Олексу до спільної із злочинцями камери.

- Тимчасовий ваш притулок не буде якимсь пансіоном і ніхто вас у тій камері не наставлятиме на путь істини, все ж пробачайте нам, що ми це робимо всупереч вашому бажанню. -

Камера, яка здавалася заграбованою великою кімнатою, мала деякі вільні ліжка. В ній, як роздивився доктор, ще крім нього, перебувало троє затриманих. Після того, як клацнув засув у дверях, лікар безсило опустився на порожні нари; від нервового напруження, тер свої руки, ніби вони одубілі. В'язень перевтілювався в слух, намагався вловити кроки чергового поліцейського, що гупали лунко по залитому електричним сяйвом коридорі. Олексу намагався щось путнє намислити, хоч все йому в голову лізли присяжні і засідателі, які ніби-то розбирали його фіктивну справу в суді. В яку нецікаву аферу, чесна собою людина, на цім світі потрапила! Не буде в нього той обрізок грати, щоб викликати впевненість і настрій в буремних роках. Все в ньому вмерло, разом з кінцем його коханої.

Навіть, якщо та сердечна рана й буде оброблена, тобто очищена і продезінфікована і йому самому б вистачило сили воли накласти шва, то Олексу навіки залишиться з глибокою травмою, яка ніколи не перестане ятритись...

Думки його перервали ті троє, що були в камері, і як пізніше виявилось, належали до злодіїв-наркоманів.

- Та, ба - звернувся один з них до другого. Поглянь на Джана, хто завітав до нас в гості. Та це ж наш знайомий лікар Олексу. Може в його кишені завалялася якась пігулька від головної болі, то попросимо...-

Той, що перший впізнав лікаря, мав приплющеного носа і був маленьким на зріст. Він звався Бобом і від нього несло горілкою.

- Я і Джані і той, що в кутку дрімає, на ймення Педро, терпіли разом і спеку, і вкрити ожелезем мряку, і нестерпну заметіль аж поки з ласки Божого провидіння не потрапили в цю камеру. Лише в ній, замість патера, доля нам надіслала доктора, бо нам тих ліків потрібно, хоч до зарізу! -

Паталач, подібний до печерного віку людини, відповів:

- Я бачу, " Смокі ", що ти не добачаєш, бо доля хоч обділила доктора медичним знанням, але все таки скривдила тим, що поліцаї обдерли його, як липку. Хіба ти не бачиш, що разом з ним не має тієї чорної медичної течки, в якій він завжди тримає свої медикаменти та з якою ніколи не розлучається -

" Смокі ", чи Боб відвів погляд від Олексі і не дивлячись на Джана, зауважив :

- Все ж, хоч з лікарем не має його течки, я дозволю собі в нього запитати, чи для нас він не зберіг хоч якоїсь таблетки, тобто чинника, що розвеселює пригнічений настрій робить людину збудженою до краю .-

І довго не думаючи, " Смокі " звернувся до Олексі :

- А чи не має у вас, лікарю, якоїсь пігульки ?-

- Якщо я справді мав з собою свою лікарську течку, то в ній безпосередньо дещо з медикаментів знайшлося, а так, як її я не маю, то вже пробачте, - відповів він, дивлячись з якоюсь цікавістю на того суб'єкта, що звався Смокі .

- Пазь своє, - вигукнув з кутка Педро, що до цього часу не втручався в розмову. Лишіть лікаря в спокої. Як я чув, він є доброю людиною і з часом нам ще пригодиться. Намолов вже ти, Смокі, за мить, як ми сюди залетіли аж сім мішків вовни. Боюся, що на цьому твоя розмова не скінчиться і ти почнеш доказувати, що на вербі груші ростуть. Отже, краще мовчи та дай змогу Джані Фоксі поговорити. -

Джан ніби на те запрошення й чекав; підійшов впритул до лікаря, запитав :

- А за віщо це ти, докторе, сюди потрапив? Певно, якоюсь темною справою споганив свої руки. Чи хтось глянув недобрим оком? А чи тебе просто острах обняв в операційній і ти не знаючи що робиш, зарізав цілком безневинну людину? -

Від цих останніх слів Джан Фоксі, а з ним і його товариші, весело розреготались.

Олексу так і підкидало схопити того волоцюгу за барки і так стряснути його, щоб той підкотив би очі під лоба, але такому пориву злоби він не піддався і стримався від лихого вчинку.

Лікар переборов той душевний біль і обминув усі ті нахабні питання своєю мовчанкою.

- Чого ви й насправді пристали до доктора? - мимовільно вирвалося з кутка камери, де на ліжку лежав Педро.

Навіть якби він когось на наших очах замордував, то яке нам до цього діло? Ще не знати, як нам поведеться завтра пі -

ся присуду . Ми можемо , як і наш колега доктор , потрапити до в'язниці . А якщо лікар і справді когось навмисно отруїв , як той доктор- хірург, на ймення Чарльс Фрідгуд , то тоді йому пахне електричний стілець чи газова камера .

- Смокі почув таку новину, й запитав у Джанкі :

- А ну , будь ласка, розкажи нам усе до толку .-

- Той хірург, доктор Чарльс Фрідгуд , мав інтимні любовні зв'язки з панною Ларсен, що довгий час працювала медичною сестрою в його клініці . Сама вона є родом з Голандії і відбувала в Америці медичну практику . Від того таємного кохання в неї з'явилося на світ двоє дітей : дівчинка та хлопчик .

Отже , не дивлячись , що хірург, мав шестеро малят від своєї законної дружини Софії , він , як ви , панове , бачите, не лише поласував молодую медичкою , а в додачу зробив її дамою .

В скорому часі панна Ларсен забирав свого сина та до нього і вертається в Голандію. Вона хотіла , як видно , бути подалі від гріха і не розбивати родинного щастя свого коханця .

Своїм норовом і красою медична сестра для доктора стала павою його мрій, а так , як він мислив в площині об'єктивного пізнання і був прагматистом , тому й прийняв рішення , як найшвидше , позбутися своєї вірної жінки .

Одного разу, ніби перебуваючи у хворобливому стані заплотворення , хірург підняв в своїм лікарському кабінеті телефонну трубку ; довідався, що його дружину на їхньому подружньому ліжку , знайшли мертвою .

Чарльс Фрідгуд негайно сідає в авто і мчить до свого дев'ятикімнатного будинку . Вже у вестібюлі , придав ходи ногам і майже вбіг по східцях на другий поверх, де була їхня спочивальня. Його зненацька позашкурою подрало, як глянув на те місце, де лежала його мертва жінка .

З озирками, нахилившись над Софією , хірург для впевності пошував в неї пульс . Переконався наочно : він тримає схолоду руку мерця ; Чарльс не вагаючись підписав посвідку її смерті , стверджуючи, що його незамінна дружина та матір його дітей, вмерла від крововиливу мозкових судин .

Того ж самісенього дня видав розпорядження про негайний похорон , що і було виконано вчасно .

- Тобто , як це негайний похорон ?- запитав не розуміючи Джанкі Фокс -

- А це дуже просто : Його дружина була православною єврейкою і отже, за їхнім звичаєм та традицією, тіло мусить лягти в землю на протязі двадцяти чотирьох годин .

Все ж його одружена донька, знаючи полюбівні зв'язки свого батька з голяндкою, підняла тривогу і домоглася, щоб тіло її матері було викопане і експертиза кримінального відділу поліції, зробила свій висновок після тієї ексгумації трупа.

- Ну, що показав той розтин мертвої? - не витримав, запитав Боб Смокі.

- Розтин трупа виявив в тілі покійної більше, ніж шістьсот міліграмів демеролу, вдвічі більше для того, щоб жива людина лягла перегноем в землю! -

- І це і все? - цинічно запитав Джан Фокс.

- Ні, мої панове, це не ціла історія. Вона лише починається, бо доктор Чарлес Фрідгуд, що за допомогою шприца проколов вену своїй дружині і вприснув туди фатальну дозу демеролу, рішив втікати до своєї любки в Голяндію.

Отже, він сфальшував підпис своєї, ним замордованої дружини; вибрав із сейфу банку її дорогоцінності, та цінні папери.

Вже сідаючи в літак, летіти до Лондону, його було з того літака зднято і заарештовано в підозрінні, що ніхто інший, як він, звів свою дружину з цього світу. Його власна донька подала позов до суду і тепер, як я читав в пресі, люди чекають вердикту.

- Ну, що на це наш лікар скаже? - запитав у Олексі Джан Фоксі.

Лікар, що в цей час чомусь мріяв про безмежні савани чорної, як ніч, Африки, з її екваторіально-мусонним кліматом, де на людину з гушавин пралісу чигають дикі звіри та з витких ліанів звисають отруйні змії, тим раптовим запитанням, ніби прокинувся від гіпнози.

- Цю версію смерті, повної життя і любови жінки, можна розглядати двояко, - видавив він з себе, сам не знаючи чому.

Коли вірити звідомленню преси, то звичайно, хірург винен у вбивстві своєї дружини вже тому, що вона стояла на перешкоді його любовним плянам.

Але тут виникає сумнів, чи він таки вбив її тією смертельною дозою ліків, чи вона вмерла від паралічу мозку.

- Я як бачу, мої друзі, зауважив Джані Фокс, що крук крукові око не видере, так само може наш лікар тако ж вбив свою жінку чи полюбівницю і тепер захищає свого по професії колегу, щоб і самому бути вибіленим і відвести від себе не лише тінь підозріння, а і петлю, що смертельними обіймами стискається довкола його горла.

Думайте що вам завгодно, відповив недбало лікар, і вже звертаючись до Джанкі, спитав: "А за які провини ви тут опини -

лися. " Охота тобі , докторе , довідатись ?"—відповів за Педро Джані . Тоді я дам відповідь за всіх виключно для того , щоб ти не насуплювався , брате , супроти нас . Знаємо добре , що лікар не є священником , все ж вислухай :

Натерпілися ми від дощу до щелепного дощу в Сан - Антоніо під пальмами , і так обмокли , що надумалися бігти до катедри святого Франціска , трохи просушити свій одяг . Там омахом животворного вогню палахкотіли засвічені лампади і освічували , з колючих тернів , німб ; тими колючками було обтикане Ісусове чоло . Той чоловічий Син , з того розі'яття споглядав на нужденний вигляд грішників і ми не витримали Божого ска і впали навколінцях насупроти Христа . Цей покайний рух помітив падре , бо підішов до нас , як ми , промоклі до кісток , молилися . Розчулено , він поклав нам до роз'явленого рота облатку і дав з чаші напоїти солодкого вина . Благословляючи бездомних , пан -отець прорік : " Отак і Христос , Господь наш , як каже євангелія від святого Марка , в день Великодня ламав хліб і давав їм по шматкові своїм ученикам зі словами : " Прийміть цей хлібець , бо це єси тіло моє .. Ті його учні брали той хліб і споживали , не знаючи , хто поміж них є зрадником , що продасть Ісуса . Опісля Спаситель узяв чашу з вином , вознісши хвалу небесам , надпив з неї і передав іншим , щоб і ті пригубились до неї . При цьому кажучи такі слова : " Пийте з неї вино ; бо це є кров мого нового заповіту , що за людство проливається ... "

Отак нам священник і розтулумачив про ті облатки і те вино , яке нам лише збудило апетит та викликало незносну справу .

Трохи просушивши свій одяг , ми лишили стіни святої обителі , а вже в сквері , як учухла злива , облупивши шкірку куплених бананів , почали обговорювати наше незавидне положення .

Ще перед зливою ми обникували ціле місто і рішили пограбувати на розі авенід ошадну касу . З цією метою Джані Фоксі зайшов до облицьованого мармуровими плитами будинку , що й називається " Першим національним "банком" . Так , як добрий молотник відає , як молотити в околот , Фоксі виявився мастаком як ті зелененькі доляри здобути . Він ставши у чергу до віконця касира й просунув йому шматок паперу , на якому було зазначено : " Я хворий на пістряк . Скоро помру . В моїх ки-

шенях по одній бомби .Клади всі гроші у торбину та не смій натискати алярмового гудзика , бо тут тобі й смерть .."

А так , як він стояв коло віконця , опинившись лице в лице з молодою касиршою , то вона , як прочитала ту цидулю , то дуже злякалась і виконала його волю. Не моргнувши й оком , наклала йому в підставлену паперову торбинку аж десять тисяч доларів . Ми з Педром Джанки вже його чекали у вкраденому авті . Не встигли ми проїхати й декілька вулиць , як за нами почала гнатись поліція . Вона й половила нашу чесну братію . Жаль , що не доведеться Джанові в скорому часі знову тримати якусь торбинку напереваги перед іншою вродливою касиршою , бо тепер нам потрапити до Сан - Квентину , все одно , як води напиться . Напитали ми собі лиха і це все дякуючи вороні , яка тієї зливи накрякала"

- Ти , Смокі , не розцінюй так песиместично наше дурне положення , -обізвався Джан Фоксі . В Сан - Квентин посли нас не будуть . Суддя супроти нас виявить своє співчуття і розпорядиться не заподіювати нам жодної пакості . Ми ж рахуємось наркоманами , тоб-то хворими людьми , що не відповідають за скоєні вчинки . Отже суддя нас всіх трьох накаже послати на лікування . А в тій лікарні для кримінальників в нас знайдеться свій лікар , глянувши на Олексу Чиж , многузначущо додав Джан . Кожен доктор медицини знає , що ми то свій злочин поповнили не з своєї вини , а з вини наркотиків .."

Чи не правду я кажу , - звернувся Фоксі до лікаря .

" Думаю , що кожен з нас рече суцю правду , -насамохить відповів Олекс .

Не встиг він доказати останнього слова , як з камери , що була поруч , почувалася якась метушня , полилася груба лайка , змішана з дівочим плачем та вереском . Там щось діялось ніби в якомусь жовтому домі .

" В сусідній камери , -сказав Педро Джанкі , повно всілякої наволочі , як оповів мені вартовий . Там на ніч замкнута половлених повій . Розпусниці заробляють собі на хліб двома чи трьома навротами . Своїм бахурям від клієнтів вони наволокають не лише велику купу грошей , а й цінних , від них вкрадених речей . А буває , що ті бахурі так переколошкють необережного клієнта , що він втікає крізь вікно не тільки без свого гаманця , буває що і без одягу ... -"

- Нічого подібного , заперечив йому Боб Смокі . Вони , як ту лину , оббирають лише п'яницю , чи споживача гашишу .

Як мені та іншим відомо , що клієнтів вони не займають , навпа -

ки, самі нав'язують себе в будь-яку годину дня чи ночі. Але справа не в повіях, а в тих дівчатках, яких піддурили військовики обіцянками на щасливе подружжя...

Ті білі чорноброви юнки з далеких і ближніх провінцій, лишивши оселі своїх батьків й кинувши священну ідилію рідних клатів землі, подалися світ за очі зі своїми полюбовниками. Ті погравшись з ними й піднявши їхнє святе кохання на глум, вже не обтираючи ті ж самісенькі кутки, зникли безслідно з поля зору...

Ті бідні дівулі, з обплъованою душею, кинуті напризволяще, почували себе наче та риба, викинута прибоєм на обпалену сонцем скелю, і не в силі звестися, щоб упасти з неї в свою рідну стихію...

Деякі з тих піддурених коханок прислухалися з тривогою, як б'ється під серцем у них невідомо якого батька дитина. Більшість з них не бачачи жодного світлого променя, стали легкою здобиччю різного гатунку мадам, що заробляють на них чималий гріш.

Чуєте, одна з тих бездольних дівчат, що це кричить і плаче, не є жодною повією. Благала ключника перевести її в іншу камеру, бо вона за своїм переконанням є справжньою революціонеркою. Заарештували її на одній з демонстрацій, де пані і панянки манефістували проти чоловічого засилля в родині. Тим пікетуванням вони домагались рівних прав з мужчинами. Та заарештована міс стояла край хідника з плякатом, на якому було написано: "Геть жіночу нерівність!". Її навмисно в повні груди штовхнув один з блюстителів порядку. Вона за цю образу, паленуючи від гніву, вдарила його в лице своєю ніжною рукою. За такий нечуваний злочин, її було на ніч замкнено з повіями.

- А яка вона та дівчина на вигляд? - поцікавився лікар.
"Думаю, що вона є студенткою з вродливим лицем. На голові має чорні, як гальчине крило, коси.

Кричить вона істеричним голосом, втрутився в розмову Джані Фоксі. Видко, ті повії одна по одній гвалтують її. Думаю, що серед арештованих рецидивісток є лесбіянки. От вони труться своїм брудним тілом об її дівочі, соковиті стегна й лізуть їй за пазуху. Ось тільки но вслухайтесь, та студентка почала знову несамовито кричати....

Лікар нашорощивши слух й справді почув дівоче верещання і йому стало не по собі. На той її благальний дівочий вереск прийшов вартовий і почав образливими словами дорікати за непокій в тій жіночій камері. Допитавшись в чому той рейвах, ще з іншими двома поліцистами відчинив з лайкою камеру і забрав

з неї молоду революціонерку, в якій була не лише роздерта зі споду спідниця, а і нейльована біла блузка. Дівчина дивилася в коридор заплаканими очима, під якими сльозилися і звисали жовті із синіми сінцями міхури. Студентка увесь час мінчалася на лиці, нарікаючи на тих мулаток, що її там в камери збезчестили. Поліцисти, як могли, заспокоїли її, і перевели до порожньої камери.

Від баченої картини, Олексу почало морозити і він не зволюючи, відійшов від заграбованих дверей і ліг на вільні нари.

Його честь, як тієї студентки була потоптана, а гідність принижена. І те надмірне нервово збудження не перестане його турбувати до кону. Все ж лікар намагався хоч трохи заспокоїтися. Завтра перед лицем судді все буде з'ясовано і його звільнять з-під варти. Тоді він в першу чергу займеться похоронами своєї безталанної любови.

Сашкові треба буде негайно поїхати до нотаря, в якого зберігаються цінні папери покійної Віти, а тако ж предсмертний заповіт.

Вдовиця задовго до своєї трагічної смерті похвалилася своєму коханому, що коли з нею щось таке в житті трапиться, то всі свої заощадження, маєток та цінні папери, вона залишає йому. Вона бо знала, що лікар того її маєтку ані розтратить, ані не програє на коні, а маючи фінансову підтримку з її боку, займеться доцільною працею, ставши в пригоді багатьом. Була спокійною, що після її смерті, Олекса буде робити добро для бідних і немощних людей і це було для неї найбільшим задоволенням.

От коли б вже скоріше розсвінуло і настав світанок, - думалося йому. Відвезуть мене в кайданках до суду і суддя в чорній мантиї, погляне на нього прищуленим оком і запитає: "Чи признаєте себе винним в убивстві місис Віти Маревик? - На такі безглузді слова він, Чиж, тільки кволо усміхнеться. Звичайно, що він невинен. Хіба ж він міг вбити самого себе? Це ж нонсенс, справжнє безглуздя

Зненацька він пригадав Мар'яну і мурашки чомусь побігли за його спиною. Як вона, бідна, зможе лише пережити такий великий удар. Оце вранці перед лекціями, розгорне свіже число часопису і прочитає таку страшну новину. Там же в тій газеті, напевно, буде красуватися поміж детективами і його фото, на якому будуть виразно виднітися його руки в сталевих кайданках. Ті працівники кримінальної поліції будуть тримати свої руки на його плечах, мовляв, дивіться, добрі люди, на цього мордерця, що на себе накинув білий лікарський халат та

машкару пристойного джельтмена .

Як на таку неймовірну новину реагуватиме Мар"янине серце ? Від таких наплилих думок , лікар ще більше засумував.

Боявся, що Мар"яну можуть в суді викликати на допит і запитати в неї про її інтимні зв"язки з ним.

Куди це його лиха година занесла ? . Чи це не він ще вчора в лікарні робив чудеса ? Обрадливим словом підбадьорував безнадійно хворого , міг полатати аорту , зупинити кровотечу , накласти на пошкоджені місця пов"язки , чи гумовим джгутом стиснувши вену , проколоти її порожнистою голкою для переливання крові . Сашко все міг зробити , але зупинити брехливу пісанину різних літераторів , коресподентів газет , не мав сили .

Щоб щось сенсаційне доплести до його життєпису , за Олексю тепер буде влаштоване полювання тих нікчемних писак , ніби в джунглях Амазонки дикунами за тим пумою . І не буде йому , лікареві , до кого апелювати . Йому буде важко в цьому облудному світі лавірувати , ніби тому судну , що пливе в зоні підводних мін , розставлених ворогом . І він , як той вигнаний теодоорами приречений бик , що впав на пісок і розкинувши свої ратички , не в змозі звестися на ноги і помчатися в смертельний бій , бо відчуває , що карта його бита . Якби там не було та в Олексі не має жодної ганебної плями на душі і за це він в першу чергу дякує своїм роботящим батькам , що напучали його з дитинства на добру путь . Ніколи він , ані Віті , ані Мар"яні не обіцяв золоті гори . Був завжди скромним і вірним товаришем , як і для жінок , так і для тих , що з ним дружили .

Чому так ті коресподенти - літератори наплювали йому в душу ?

Мар"яна напевно довідалася про те страшне вбивство з останніх новин по телевізії . З того всілякого бруду , та сміття , що напливло на чисте плесо її душі , не знати , як вона і викарабкається . Скільки тих негідників наплодилося в світі , що раді з людського горя , - думалося йому . А може Мар"яна нарадується несподіваним щастям , бо його визнають жорі невинним і слідчі таки й насправді знайдуть справжнього негідника - вбивцю . Тоді тим убогим духом літераторам , що пхалися в поети і письменники - зась . Як би вони не домагалися , щоб він - лікар був скараним через повішення , чи згинув на електричному стільці , нічого з того не вийде . Хай вони самі повиснуть від безсилля та злоби на першій гіляці .

Детективи , то ті , як хорти з коресподентами обникали всі куші та закутки Вітиного маєтку , шукаючи доказів його вини ; видно , штилями та залізним пруттям проштиркали

не лише клюмби та доріжки й хідники, а й обніжок, який лежить поза його котеджем, за стайнею.

Бідна Мар'яна! Вона цілісеньку ніч не змикатиме очей. Буде напружено мислити про те, що то з нею станеться, як її нареченого, Олексія Чиж, стратять?

Чи їй в такий час мріяти про золоті обручки, яких священник посвячує в день одруження молодих? Як вона то го перстня зможе тепер одягнути на палець своєї руки?

З вбивцею одружитись ніхто не наважиться. Це стане неможливою річчю....

Мозок лікаря працював ненастанно, бо Олекса уже уявляв свою наречену Мар'яну в школі, в широкому колі до всього цікавих і допитливих учнів, які мріяли свою вчительку бачити наряджену у вінчальну, білу сукню. Тепер їй від пересуду та ганьби не втекти.

А там, в приміщенні для покійників - морзі, - міркував далі Чиж, поміж людських тіл тих, що покінчили життя самогубством, чи тих, яких було помордовано, чи розчавлено на смерть в автомобільній катастрофі, лежить і мертва Віта Маревик. В тій мертвецькій - вона, ніби занула. Якийсь негідник учинив над нею криваву помсту і коханка ніколи вже не прокинеться.

Вона, ніби прекрасний метелик, що пурхав серед орхидей саду, зникла в чорну і безпросвітню ніч.

Її душенька відлетіла маленькою, щебетливою ластівкою в той незнаний для нас, повний світла і радості, світ.

В Олексинє серце вселилась велика кривда за неї. Він знав, що блискуче віко труни, з срібної кондійки покропить пастор, а гробарі з вдовиними останками опустять труну у свіжо вириту могилу; поверх того склепіння насиплять землі, щоб виріс могильний пагорб.

Чи дозволять йому - лікарєві, хоч справити їй похорон, бо ніхто другий, як вона, його любила і носила в утробі Олексину дитину.

В церкві, де спочиватимуть її тлінні останки, не буде місця від боговірних людей, що прийдуть віддати їй останню шану. А від незчисленних вінків та живих квітів біля її домовини спливатиме аромат, змішаний із запахом ладану. Навкоси, від високих, мармурових колон, схожих на стебла лотосу, соняшний промінь розвісить золоте пажито край мовчазних нефів і прокладе золотисту доріжку ген до труни, де буде лежати Віта Маревик. Виблискуючи ізумрудами, сонечко блистиме у високості, в звучанні реквієм, і звуками жалоби наповнить храм. В повітрі злітатиме з висот над людською

скорботою симфонія Баха . Від дотику судорожніх пальців органіста будуть схлипувати блискучі клявіші церковного органу .

Крізь вітражі дугастих арок мовчазного склепіння люнетти , сонечко розсипле сніп золотистих колосочків і зерна з них покотяться намистинками світла по чорному віку мовчазної труни .

" Господь " – це любов , - думалося Олексі . Тільки чому Всевишній , таку тяжку спокуту наклав на нього ? Чому покарав його , бо дозволив негідникові знищити святиню Чижової гідності . Чому та небесна кара не впаде на голови тих , які доброзичливістю прикривають свої злі та хижі наміри ? Чи якось можна якимсь чином вернути те втрачене життя ? ..

Знову розпач брилою чорного нефриту надавив на його груди . Лікар добре тямив , що те втрачене і згублене не можна ані знайти , ані вернути .

В такому меланхолійному стані лікар намагався думати про Мар"яну Нич , котра б , своїм світлим образом та словесками втіхи , могла посіяти на дні його тужливого серця зернинки радості , з яких би вирости квіти любови і тепла .

Хотілося йому , щоб пам"ять про Віту Маревик втілилася цілковито у світлий образ Мар"яни - вчительки і ніколи не покидала його .

Така потішаюча думка давала лікареві Олексі імпульс до життя , та вселяла в його надію якось виплисти з цієї безрежної заплави на чисте плесо широкої ріки .

... Віта носила , - думалося йому , ніби частинку сонця , в собі ембріон їхнього спільного щастя . Може то був хлопчик , схожий на нього ? Ту найбільшу таємницю кохана понесла з собою в тогосвіття . Тому - то він і водить так поглядом в безнадії . На ціле те життя в нього лишилася квестія травми , з гірким присмаком тієї безневинної любови . Тому то лікар й почував себе острішком солом"яної стріхи , в яку хтось по злобі в ненастний день , встромив гарячу головешку , щоб вона поволі в ньому тліла , огортаючи все уїдливым димом .

Незавидність свого положення Олекса Чиж ясно собі усвідомлював . Навіть , якщо його звільнять і лікар знову повернеться до Мар"яни , то тих ширих відношень між ними дарма чекати . Йому , ніби тій рибині , якій здалося висковзнути з очок рибальського невода у воду , ледь чи вдасться обминути розставлені сіті людського підозріння . А те що він виграє позов в суді , то Чиж в цьому не сумнівається .

Знову з його уяві вплив Божий храм . В церкві поблизу високого мармурового вівтаря , там усередині святині , покладані вінки гла -

діолусу , білих , червоних та жовтих рожин , а біля ніш з фігурами святих пророків вервечкою розставлені вазони з гіянцитів , лілей та олеандрів .

Поміж тих живих , принесених жалобниками квітів , по - топає місїс Віти Маревик домовина .

Їй , - думалося Олексі , лишилося одне царство **небесне** , коли ж йому — безпривітна в"язнична камера , в яку його замкнули , ніби в ту клітку якогось небезпечного звіря .

В лікаря сїянула думка , що **навіть** було б добре , коли б на побачення прийшла Мар"яна Нич . Незаперечним фактом є те , що і для найгірших злочинців такі відвідини дозволені .

Якось він читав в **газеті** про злодія - рецидивіста , якого вивели із залі суду в заґратовану кімнату для вияснення дещо в його справи . В тій почекальні , крім рукомийника , кло — аки - туалету , ще поблизу стіни стояли запаскуджені **графіті** , широкі лавки . І що ви на це скажете ? - В той час там сиділа **молодого віку ув"язнена** жінка , в очікуванні вироку суду . Охоронці ще незасуджених в"язнів куняли в коридорі , тому то злодій - рецидивіст з тією дівкою швидко знайшов спільну мову . Вони ж там на **тій широкій** лави спромоглися до небу - валого вчинку . **З того** п"ятихвилинного кохання — полюбовни - ця завагітніла . А так , як вона обвинувачувалась в убивстві двох **білих** поліцистів , то ту дівку мусили б стратити . Все ж дякуючи тому , що вона у в"язниці була вже з дитиною , то їй ту смертельну кару замінили довічною тюрмою .

Певно , що лікареві Олексію Чижевї ніяково б було з людини для тієї хвилинної насолоди перетворитися в тварину , як **той** арештант . Все ж не знати тільки , щоб з ним надалі в тому криміналі могло скоїтись ? Може б і він перед своєю стра - тою не заперечував після своєї смерти залишити бодай по собі маленький слід ...

І якби справді перед його стратою Мар"яна з великим зусиллям добилась побачення з ним , і варта поліцистів залиши - ла б їх наодинці в **такій же самісенькій** заґратованій залі , то Бог тому відає , чи б **він** не завагався з неб розпити жагу па - лкого кохання ...

Здається , - думав далі Олекса , що донька мурина , міс Ма - рлін , теж знаходиться під вартою хоч із вчорашньої преси дові - дався про її оправдання на **суді** в Сан - Франсіско . Але хіба вона може сидіти , склавши руки без революційних подвигів ? Обвинувачували її у перепачкуванні зброї **засудженим діячам "Чорної пантери"** . Та **вогнепальна зброя відібрала життя трьом поліцистам** . Двоє з банди **"Чорної пантери"** загинуло в перестрільці ; решту було

половлено і віддано знову у руки правосуддя .

Певно , - міркував Олекса , суспільство склада -
ється з вдоволених і невдоволених людей . Всім на цьому
світі не догодиш . Деякі з молодих жінок дають добру
нагінку , бунтуючись проти влади , та устійнених норм і
звичок . Виражають вони своє незадоволення тим , що та -
ємно підкладають бомби з годинниковим механізмом не
лише в банках та в урядових будинках , а і в почекаль -
них залах аеропорту . Від вибуху тих бомб гинуть без -
невинні люди навіть у великих крамницях , таких , як " Ме -
йсі " , " Гімбел " , " Гренд " , " Ванамайкер " , тоб - то в тих мі -
сцях , де скупчується велика кількість людей .

Ті революціонери починають будувати світ від себе ,
бо в своїй ненависті і дурноті , думають , що вони най -
мудріші . Од такої надмірної опіки , всесвіт схожий на
однорога , напрочуд білої масти , за яким полювали мисливці
часів дикого середньовіччя начолі з своїми вельможами .

Раптом Чиж згадав про мавпочку Раману . Хто ни -
ні тією Вітиною улюбленицею поцікавиться ? Хто її нагодує
й догляне ? Бідна мавпочка . Видко , бродить в запустіло -
му маєтку , в шуканні за своєю господинею . І ніхто її не
приласкає , не візьме на руки і не нагодує . Хіба їй зро -
зрозуміти , що її пані ніколи вже не прийде , бо з тієї
смертної одрини ніхто не встає і не воскресає .

А щодо його самого , то йому вже ніколи не поїхати
до Тайленду , і там не любитися заходом сонця , що роз -
чиняє золото будійських пагод в дзеркалевих плесах озер ,
вкритих рясно квіттям священного лотосу .

Ось Олекса пригадав свої студентські літа , коли він ,
втомившись від лекцій та книжок , йшов на галявину - корт ,
грати в гольфа ; навчився бездоганно своєю важкою коцюбкою
на тому зеленої мурави майданчиків литий гумовий м'яч
заганяти в лунку . То для Олекси був заслужений відпочинок
після численних годин , проведених за книжками , на лекціях ,
чи лабораторіях .

На тому зеленому корті треба було йому не поспішаючи ,
пройти з тими лунками аж вісімнадцять доріжок . Там біля
кожної з них лопотів під вітром прапорець , втикнутий в дерен .

Студент при тій грі не нервувався і це вказувало на його
стійкий характер . Чижова поведінка на тому дозвіллі з гольфо -
вою коцюбкою в руці , викликала заслужене схвалення гравців .

Здібним медиком цікавилася і професура . Сам декан про -
рокував йому світле майбутнє . Чиж більш , ніж хто другий з
студентів надавався на клініста , і як прийшло йому на ми -
нулi роки , особисто впроваджував апарат штучного кровообігу .
Це він робив для встановлення рентгенодіагностики пацієнта .

Для нього назви , як нейрохірургія , травматологія , гінеко - логія та торкальна хірургія , були собі звичайною медичною термінологією . Крім доцільно користуванням антибіотиків , Чиж на останньому курсі медичного каледжу , робив особисто ін"є - кцію , впроскуючи відповідну дозу лікувальних розчинів у лю - дський організм .

За те , що він моряк , вийшов у люди , Олекса найбі - льше дякує Віти Маревик . Тільки вона спонукала своєю при - язною його до науки , до знань і лише велика туга огортає в лікаря знесилене серце .

Заплющивши очі , в"язень поволі занурився в сон і спав до тих пір , аж поки його не розбудив окрик вартового полі - циста . !

" Час і пора бути готовим вирушати на світлі очі суд - ді " - вигукнув заспаний блюститель ладу , вже дзвонячи ключа - ми коло сусідньої камери .

Спочатку вивели заспаних , осовілих жінок . Їх , ніби з тієї обо - ри худобу , випустили з камери для посадки в загратоване а - вто , що відвезе їх до кримінального суду . Жінки проходили , по - спішно наглянцьованим до блиску паркетом довгого , залитого електричним сяйвом коридору . Серед арештованих відрзнялася мо - лода студентка , яку не завагалися збезчестити деякі приловле - ні злодійки .

Ще перед тим , як викликали Олексу , він вже був гото - вий їхати до будинку юстиції .

" Ти там , лікарю , не забувай про нас , " - сказав Бобі Смокі на прощання . Вийдеш першим на волю , то не забудь хоч на цигарки нам передати та маленьку пилочку з тим , щоб ми перепиливши плетиво ґрат , опинилися на свободі ... "

- Дурний ти Смокі , мов кріслате сомбреро на голові ві - слюка . - втрутився в розмову Джан Фоксі . Нашого доктора чорта лисого так швидко випустять . Чого ти взагалі до чоловіка при - чепився і розплавленим лосем йому на душу капаш ? Глянь , який він блідий . Ані суддя , ані присяжні цій культурній людині не повірять , навіть коли лікар говоритиме правду . Облиш його в спокої ...

Олекса тим наркоманам - злодіям нічого не відповідав і не втручався в їхню розмову . Лікар лише вслухався в зойк по - ліційних сірен . Це коротка мить і його знову закували в бли - скучі кайданки і вивели на подвір"я , де на в"язня та інших за - триманих чекало чорне , як труна поліційне авто .

Ще хвилина і кортеж автомашин рушив по ще заспаних вули - цях міста до сірих корпусів багатоповерхового будинку , де мі - стився кримінальний суд .

Шановний суддя ,Вінсент Мак Кліш мав першоджерельні відомості щодо нечуваного вбивства . Шкода йому було , що Вітин голос замовк навіки і той навіжений чужинець , що зумів закрутити їй любовними чарами голову , звів її з круга світу .

Спочатку він тим чуткам , що Олекса вбив місіс Маревик , не хотів вірити , бо знав його ,як чесну і порядну людину , а головне оцінював втікача позитивно . Все ж негативне твердження його дружини, пані Ладони, збило його з пантелику . Вона то божилася, що бачила Олексу в деяких інтимних місцях з молодою особою жіночої статі . Навіть одного разу проїжджаючи своїм автом біля розлогого парку, зауважила ,як лікар, сидячи в своїм " Шевролеті " обнімав і цілував ту гарну жінку , як видно ще панну . Ладона клялася , що то не була Віта , а якась для неї незнайомка .

Для судді більшого доказу вини підсудного не треба було ,як теребені рідної дружини .

Перед Олексою на високому кріслі в суді , одягнений в чорну мантию , сидів не суддя Мак Кліш , а грізний , розгніваний лев, що пропікав очима і в якого серце кіпило кинутися на лікаря і розірвати його на шматки .

Він ,мов той шуліка , що з лету напосідає на полохливого гризуна , так само невблаганно напав на заарештованого .

- Що ви можете сказати на свій захист після вбивства місіс Віти Маревик , яка дала вам притулок , місце праці і вивела вас в люди ? -

Лікар з безсонними , припухлими очима , в якого позатягало шoki від пережитого , дивився на настирливого суддю і мовчав.

Від того нахабного і цілковито чужого тону судді, він ніби занімив . Підлога захиталася у його під ногами і він ледьве міг вимовити : " Я невинний " .

- Добре , погодився суддя . - А покищо до суду вимагається від вас кавція сто тисяч доларів . -

Від такої зазначеної суми в Олексі з'явився палючий жар, бо де ж він міг дістати чи позичити таку казкову суму лишитися до початку суду на свободі .

Видко судді , Мак Клішеві , чорний віл наоступив на ногу , - подумав лікар і трохи опам'ятавшись , відповів :

- Ви ж добре , Ваша честь , знаєте , що я такої казкової суми грошей не маю і ніколи в світі не мав . -

- Тоді залишитесь аж до розгляду Вашої справи у в'язниці: додав суддя трохи примірливим тоном і махнув рукою, хай варта виведе арештованого .

До в'язниці разом з ним їхало чимало половлених злодіїв — рецидивістів. В числі тих, не відпущених на ка-вцію знаходилися вже йому знайомі із спільної камери, наркомани.

"Передайте там в Ітаці, що великий Пан помер" — повернулося Олексі на думку.

"Передайте, люди добрі, в Україну, що Олекса Чиж, моряк дальніх плавань, в жодному авралі тієї участі брати не може. Бо доведеться йому найкращі роки капирити у тюрмі....

Передайте там на вольній волі... і лікареві від таких думок зробилося аж смішно. Гей, у нього тієї вини, як той кіт наплакав.

Справді, який він не кмітливий. Властиво, хто б міг передати таку страшну і приголомшену вістку? Хіба Васько Лопух?

Олекса ясно собі усвідомляє, що ще якісь хвилини і він потрапить не в якусь там операційну залю лікарні, з ажурним освітленням неонових ламп, а в пропахлий карболкою і дезінфекційним розчином в'язничний коридор. Там йому замість лікарського білого халата видадуть сірого кольбору арештанський одяг, з довгим надшитим номером.

Справді, яка гірка іронія долі! Фрагмент розбитих ілюзій. Коли б він лише знав того негідника, який зіпсував йому обідню, то дорого обійшлося б йому те Вітине вбивство. І тільки віддячивши тій підлій людині, в нього б перестало серце обкипати кров'ю. Тоді б Олекса почував себе, ніби вдруге народився на світ...

Приїзд свіжих арештантів до кримінальної в'язниці, наробив у прийомній шелесту. По всьому околу, де тільки розмістилися в'язні, велася розмова про новоприбулих.

Лікар, оторопілий від баченого, в гурті інших ув'язнених, проходив реєстраційну процедуру. В його, після дбайливого обшуку, були сконфіковані власні речі, а замість костюма, йому видали полосаті штани й сорочку, на якій був лишень номер.

"Ну, докторе, покищо бувайте здорові, до скорої зустрічі на волі!" — сказав Боб Смокі за всіх своїх злодійських колег..."

— До скорої зустрічі на свободі, — ніби радий почутому відповів Олекса Чиж.

Скоро лікар довідався, що в'язниця, куди його запроторила доля, складається з багатьох сірих корпусів високих будинків. Яруси довгих коридорів вели до камер в плетиві суцільних пофарбованих в сіре суцільних ґрат. Решітка в них виглядала, як і в клітках для диких звірів в зоопарку.

Велика, ебонітова чорна дошка з пультом електричних гудзи - ків знаходилася в приміщенні вордена, як називали начальни - ка тюрми.

В певний час засвічувалась зелена лампочка і наглядач натискав на гудзика і в ту мить, двері на тих в"язничних яру - сах розсувалися і в"язні виходили з своїх кліток.

При кожному такому корпусі височіла у внутрішньому дво - рищі спеціальна висока, сторожева вежа. На тій вищій день і ніч вартував озброєний дозорець. Ззовні високих мурів чо - рнів у сизій мряці ліс, та пролягали глибокі яри з водою.

Один із бльоків тієї в"язниці був відведений ще не за - судженим в"язням. Крім ганстерів - вломників та грабіжників ще сиділи бандити за " мокрі " справи. Отамечки також че - кала на свій засуд група кубинців, почувавчи себе завжди над - голодь. Та група була " прямим джерелом " - поставщиком кокаїну для Сан - Антоніо та його околиць. Лікар довідався, що в групу половленої банди, входило деяке число молодих жінок. Деякі з дівчат переодягалися в темні сукні смиренних черниць - кармеліток. Плутаючись у довгих оборках чернець - ких спідниць, вони безкарно проходили таможню. Частина з жі - нок об"язували своє тіло пакетами з кокаїном і удавали з себе вагітних; навіть умудрились запихати наркотики у фаль - шиві ліфчики, а ті, що на їх чекали по цей бік кордону, гріли гріли собі руки на тому хідкому товарі.

Кубинська банда торгівців смертельною отрутою була до - вший час невловимою. Торгівці смертю мали чималий зиск, завдяки підкупу державних урядовців та дякуючи численній клі - ентури, в числі якої були вже наші знайомі: Боб Смокі, Джан Фоксі та Педро Джанкі.

Лікар знав, що кокаїн рахується найбільш популярним наркотиком серед споживачів - наркоманів. Перепачкування цієї порошкової маси було умотивоване тим, що в Південній Америці росте кокове дерево. Там же на місці для продукції кокаїну були збудовані лабораторії.

Олекса читав в пресі, що урядовцям - митникам, важко боротися з невідворотним лихом контрбанди. Це тому, що поблизу мексіканського кордону та по цілій Флориді розкидано мережу приватних аеродромів. Злочинці діють не лише з своїх летунських баз, а із яхт - клубів, перепачковують той то - вар через незримі гірські плаї, непрохідні болота, різні

порти та інтернаціональні аеровокзали.

Приречений чув не про одну спробу втечі з в'язниці.

Один з бандитів довго осмислював, як йому обдурити варту, і одного разу вночі, почав голосно стогнати і кричати. На його розпачливі зойки, прибіг вартовий і дізнавши, що в'язень має сильні болі в полосі живота, відімкнув камеру. Той злочи- нець миттю кинувся на свою жертву і обеззброїв ключника. Не гаючи часу, розірваним простирадлом, зв'язав йому руки та ноги, і заткнувши йому шматкою рота, відібраними ключа- ми, встиг відчинити декілька камер своїх побратимів. Ті голо- ворізи швидко, не здіймаючи галасу, дісталися до вартівні, де їм пошастило обеззброїти варту. Все ж втекти їм не судилося, бо від одних дверей, що вела на волю, в їх бракувало ключа. Ті очайдухи були приперті до стінки і закидані сльозоточивими гранатами. Піддавшись на ласку вартових - ключників, їх було запроторено до ізолятора. Та втеча не пішла їм на користь.

В'язні здебільше працювали в їдальні, в пральній, на кухні в цехах власного заводу, де вироблялися бляшані плити з ну- мерами водіїв - власників цілісенького Тексасу. Дехто си- мулював якусь хворобу з тим, щоб пролежати на нарах дея- кий час і змусити в'язничну адміністрацію перевести його до в'язничного шпиталю, звідкіля було легше втекти.

Тут було огорожене високими мурами ціле містечко, де криміналістика і розумові - психічні недуги перемішувалися і доповнювали одне одного.

В скорому часі Олекса мав неабиякий фоліант різних по- чутих вигаданих і правдивих оповідок. В'язні обкладали ла- йкою одне одного і виглядали, ніби ті загнані облавою, у без- вихідні хачі, голодні вовки.

Першої ночі його поневірання у справжній в'язниці, Оле- ксу лихоманило, а опісля, як зборов сон, то на його заплаше- ні очі, набіг легкий туман і коли розсіявся коло озерного очеретища, то в'язень побачив себе маленьким хлопчиком у по- лотняних штанцях та в білій сорочині. На тій сорочці красува- лася вишивка, гаптована барвистими нитками, а з обшлагів злітали в небо співучі, райські птиці. В Олексиних руках бу- ла лозина, якою він гнав на озеро гусей. Попереду невелико- го табунця, важно ступав гусак. Він витягнув гордо свою шию, вдаряючи рівномірно крилами по хвилях сизого туману. Й зда- вався своєрідним барабанщиком, за яким під удари його бу- бна, маршує цілий полк. Ціла гусяча родина поспішала за своїм ватажком, перевалюючись з боку на бік, ідучи невели- чкою стежиною. От ті гуси зупинилися, підвели свої голови

і почали гелготати . Вони , як видно , подавали свій голос іншим , сусідським гусям , що десь забарилися їх привітати , причаївшись поза високими лозами . В Олексі до їхніх забаганок діло маленьке . Він знає ту гусину , ліниву вдачу . Хлопчик замахується на них лозиною і вони бачать , як насідає він їм на п'яти , йдуть за своїм гусаком далі . Ось цілий табунець дійшов до вкритого ряскою та жабуром озера і, зі сторони зеленого підліску , пірнув у воду . Хвилі під жмурами воскресного сонця хизуються своїми срібними поясами . Ті пояси змінюються з срібного кольору на золотий . Недалеко густого очерету , гусина черідка своїм гелготанням вітає інше стадо з цікавістю , хто із зухвальців намислив порушити блаженну тишу ; онде від порослого шелюгою берега , випливають з качуром сірі качки , жваво розмовляють про щось , ніби переговорюють із Олексініми гусями .

Щодо самого малюка , то він підкачав свої штанцята вище колін , та сівши на стовбурі поваленого в озеро дерева , почав полоскати ноги в спокійних хвилях ; був чуйний до сонця , і до того безгоміння , яке своїм криком перестали порушувати гуси . Свійська птиця вгомнилася поринати за ряскою , а стадо , вийшовши з води , розійшлося по зеленій мураві , шукаючи собі поживи . Вертався хлопчик додому під вечір , коли сонце в своїй золотій зажурі , прощалось зі світом . Воно сковзнуло над паддю і зникло за мурами стемнілого лісу .

В ту пору Олексі з своїми гусьми поспішав додому . От він за стадом перебродом перейшов маленький струмок і вже коло дороги пропустив якогось дядька з хурою накладеного сіна . Тоді своєю довгою лозиною замахнувся на гусака . Той перевальцем пішов уперед , але засичав на нього і це було доказом того гусячого незадоволення . За ним на вільну дорогу поволі рушила ціла гусяча родина . В "язневі" ще примарилось , що на по двір"ї , з голубою наміткою на голові , промайнула постать його незабутньої матері . Вона якраз встигла подоїти корову й зникла у сінях з дійницею , повною свіжого і пахучого молока .

Хлопчина загнав своїх гусей до повітки , насипав їм у жолоби корму та налив для них у дерев'яні ночви , води . Тоді , не довго думаючи , увійшов до хати , де якраз його неня накривала стіл . Насилу перевівши дух , малюк сідає разом з цілою родиною до столу . Мати нарізала великі скибки житнього хліба , поклавши його у високу , дерев'яну тарілку . Потім насипала всім у тарілки пахучого борщу , підсунула картоплю з

шматками розвареного м"яса, а трохи згодом поставила мо - кітру з варениками та внесла полумисок з сметаною .

Після смачної вечері , хлопчина вийшов на ганок і усівшись на лавочці біля двору , почав споглядати на по - рожню вулицю . Подовж вулиці сусідка гнала з паші корову . не встигла вона з нею зійти на обочину й захватись в зе - лені високих осокоїв на своєму подвір'ї , як з-за рогу о - туманілого завулку викотився на дорогу скрипучий віз , що його тягнули круторогі воли . Вони своїми хвостами відго - няли надокучливу комахню . Дядько , насунувши на засмагле чоло солом"яного бриля , спокійно собі на тому возі погу - кував у сизе надвечір"я :

" Цоб , цабе , цоб , цабе , мої сірі... " та і він собі зник у стемнілих вербах , між якими у віночку сти - глих зірок , яскраво світив місяць - недобір .

В цей час , разом з шумом низового вітру Олексин слух уловив сплеск крил метушливих кажанів - ночевидів . Лилики летіли нароздріб , ген від старовинного цвинтаря , до вкритих синьою паленою вишневих садів . Маленьке хлоп"я замислилось над таємницею природи та людського життя .

Якось він чув від столітнього діда , що летучі миші , не тільки містичні істоти , а що в них ще втілилися мізерні , нещасливі людські душі . Ті непоказні цілком , приречені ду - шеньки з"являються серед садів і осель у надвечір"ї і ви - літають вже кажанами із порослих бур"яном та високим зіл - лям занедбаних могилок

Прокинувшись невітшно на в"язничній койці , Олекса почував себе , наче б та нутрія в пересохлому болоті . На душі не було жодної радості , а те його арештанське ліжко зовсім не нагадувало йому такий знайомий із дитинства піл у рідній його селянській хаті . Пам"ятав , як з нього пере - брався на лежанку , де просушувалось бабине пижмо , назби - ране нею для своїх ліків . А вже забираючись аж на піч , хлопчина прислухався до монотонної пісні цвіркуна . .

Все було таке миле і близьке його серцю в тому дитя - чому , неперевершеному , справді янголиному сні . .

Той чудесний , легкий сон , вселив йому навіть віру про існування прекрасного світу . Ні , щоб там не було , а він мусить жити , та з своєї душі скресати досить вогню , та іскрами спопеліти неправду і зло . Олекса будь-що мусить перемогти , хоч не маючи ласки в долі , насолоджуватись священними спалахами видива своєї отчої сторони , де тим безжурним метеликом спурхнуло серед квітів його дитинство .

Прокинувся Олекса в час, коли за корпусами в'язничних будинків, у чорній, вгапованій зорями, мантиї, брела холодна, росяниста ніч; прихилившись головою до сірої стіни, слухав тишу і йому здавалося, що він зовсім не у в'язниці перебуває, а на своєму судні, де хвиля ударе об корабельні борти, зводиться у п'ятибалевого штормі і заливає просмолений поміст водою. Змивши до пилінки палубу не гірше від вахтенних матросів, вона знову відкочується в роз'ятрений і гнівний океан, і злившись там з іншими хвилями, плаче під завивання вітру немовлям, якого покинула напризволяще мати.

А там в надхмар'ї, думалося Олексі, походить вічне, прекрасне сонце, ніби тоді, коли ластівки летіли своєю ластів'ю — ною дорогою понад обрієм, заворсеним хмарами, до свого вирію. Так, в тому понадхмарному та неземному вирію, походить радість, яка оздоблює оболочки своєю золотою короною, подібною до корони соняшника. Він мав щастя в тому просторі безхмарних небес пролітати разом з Вітою, коли вони верталися зі своєї незабутньої подорожі, з країни золотих пагод та завжди загадкового Будди.

Так хай же люте розятрена стихія ночі. Вона лікареві не страшна. Бо він житиме надією випестити у своїм серці ще ділею, що зацвіте йому на славу, з тим, щоб усі побачили чистоту і красу його мужньої душі.

З цієї хвилини не буде Чиж зневірюватися в свою долю — форту, йому не втрачати бадьорості ранку; навпаки буде жити вірою в те воскресле і вічне сонце, яке ходить там в надхмар'ї у безмежних оболочках. В нього більше не стануть опускатися руки, бо він знає, що Віти йому вже ніколи не вернути, лише, як сльозу свого чистого дитинства, він стократ її зробить щасливою, як збереже її світлий образ в своїй пам'яті.

Від таких думок, в страдника, наче світ піднявся вгору і він принижений і безпомічний, більш не прислухався в тривожну ніч, де все сіло лютував скажений вітер, і лив дощ, а перевернувшись на другий бік, спочивав у блаженнім сні.

РОЗДІЛ П'ЯТНАДЦЯТИЙ

ВАСЬКО ЛОПУХ ДОВІДУЄТЬСЯ ПРО

АРЕШТ ДРУГА-ТОВАРИША

Про арешт та про тяжкі обвинувачення земляка, доктора Олексі Чиж, Васко Лопух довідався випадково з Сан-Франсиско-ських газет.

Замітка про сенсаційне вбивство багатії, молодої вдови-чки, було виведено товстим **шрифтом на першій** сторінці часописів. Чорним по білому стояло, що бувший втікач з **радянського**, торговельного корабля, Олекса Чиж, вбив місіс Віту Маревик з метою заволодіти її багатством і одружитись з коханою дівчиною-українкою. Ім'я **тієї** вибранки його серця було Мар'яна Нич. Вона була вчителькою місцевої школи. Правдоподібно, як писали кореспонденти різних газет, що доктор, бувший конюх, місіс Віти Маревик, поповнив свій злочин підчас чергової сварки з удовицею, з якою він жив на віру.

А так, як бідна жертва носила в утробі його дитину, то це й стало причиною для чужинця позбутися небажаного клопоту.

Член судової експертизи, доктор Сільвестер сконстантував, що арештований **стрілив** у свою жертву із дуже близької віддалі.

Все ж вогнепальної зброї, яка б служила доказом його вини **й** доконаного злочину, поліції не вдалося покищо знайти.

Але кров'яні плями, залишені на вмивальнику, мали такого ж самого типу кров, що і лікар Олекса Чиж.

Більше того, **вбивця** довгий час заволікував подзвонити на поліцію. Це ще один з вагомих доказів, що українець хотів за собою замести всілякі сліди. І це йому таки частково вдалося

Васко Лопух в якомусь кошмарному тумані перегортував ті сторінки місцевих часописів, де великими літерами **повідомлялося про скоєний**, нечуваний злочин його закарданім товаришем - односельцем.

В журналі "Таймс" поміщена була фотографія із Сан - Антонівської в'язниці. В залі чекання, коло заграбованого вікна — вчителька Мар"яна Нич, що прийшла на побачення з лікарем - мурдерцем. Крім того, там же в журналі велика стаття, присвячена загадковості вбивства місіс Віти Маревик. Там же згадується, що багата вдовичка лишила в нотаря тестамент, в якому зазначено, що в разі її кончини, цілий маєток переходить у власність лікаря Олексія Чижі....

"Оце тобі новини!" — думав Васько Лопух. Все ж, як би там не було, але він свого односельця не згадав ані одним лихим словом. Він просто не йняв віри, що лікар був здатний на такий злочин.

Вже будучи в дорозі, їдучи автом до Сан - Антоніо, Васько у свіжій газеті прочитав замітку, що доктора медицини, Олексу Чижі було присяжними визнано/де пере/винним в поповненню морду.

Цінні для суду докази давало безліч осіб, які особисто знали підсудного та його безневинну жертву.

Крім американського амбасадора в Бангкоку містера Гарольда Вокера, що давав зізнання, ще був присутній на процесі один із почесніших громадян Сан - Антоніо, а саме Гюдж Моріс та його шановна леді, Віккі....

Суддя Вінсент Мак Кліш виніс суворий вирок і засудив підсудного на десять років позбавлення волі. . .

Адвокат, що захищав лікаря, був безсилий доказати неприємність Олекси Чижі до скоєного злочину.

Щодо самого злочинця, то він жодного зізнання про свою вину на суді не виявив. Жюрі пильно розглядало його інтимні почуття до багатой і вродливої молодій вдовиці. . ."

Васько, не доїзджаючи до Сан - Антоніо, звернув з дороги та заїхав на знайому йому ферму, де жила Мар"яна зі своєю матір"ю.

"Добридень Вам у хату!" — привітався Лопух з місіс Нич. — А чому я не бачу ніде Мар"яни? — запитав він у матері.

Глянувши на приїзджого, вона гірко заплакала. — Після засуду Олексія, Мар"янка тяжко захворіла. Нині перебуває в психічній лікарні. Дівчина дістала психоз, що виявився в порушенні нервової діяльності. Я молю Господа день і ніч, щоб моя доня скоріше прийшла до пам"яті. Доктори сподіваються, що ті психози, які виявляються в розладі функцій її мозку поступово зникнуть і Мар"яна знову стане нормальною людиною.

Васько подякував Вірі Михайлівній та з похиленою головою пішов до свого авта, сказавши їй на прощання :

" Не сумуйте так дуже . Мар"яна ще вернеться до вас при повному здоров"ї . З нею буде все гаразд . Про це я вірю і Вам , як матері треба не переставати надіятись . Головне , бє — режіть себе , бо було б дуже сумно і боляче , якби Мар"яна вернулася з лікарні додому і застала б Вас не лише в сльозах , а і тяжко хворою . -

- Дякую за таку пораду , - відповіла вона . Я вже якось буду тримати себе в руках , щоб не запечалити вороття донечки .

Ці її останні слова долинули до нього , коли він включав мотор свого авта .

Поїхавши до в"язниці , де сидів засуджений земляк , він добився з ним скорого побачення .

- Наговорили на мене на судді такого , що й на голову не налізе , - скаржився лікар . Як бачиш , сталеві наручники залишили глибокі сліди на зап"ястті моїх рук . Звели наругу на мою особу , як і чужинцеві належало . А в мене , Васько тієї провини і остілки нема . Живу надією , що справжнього вбивцю таки знайдуть . В цьому хочу переконати себе , бо вся та слідча , судова та експертна сторона дорівнює нулеві . Щодо доказів , то вони є фіктивними , а сам злочин цілковито не досліджений . Це те саме що і "тройка" , з присудом на мого батька .

Найбільше від усього — обурений на суддю , що рахувався моїм щирим другом . Тако ж давав зізнання з кримінальної експертизи доктор Рой Сільвер і ті його докази були не в мою користь . Не знайдено й досі аноніма того пасквильного листа , що вивів Віту з рівноваги . Подруге , експерт відтисків пальців , спіткав відбиток тільки моєї руки на віконній рамі та на вмивальнику .

В куцах , звідкіля прилетіла куля , слідчі не знайшли жодного сліду . Медичний експерт , доктор Сільвер , прийшов до висновку , що фатальний стріл був заподіяний моєю власною особою , при чому додав , що пах парафіну знайшли на моїй одежі . -

- А як вели себе свідки в цій трагічній справі ? - запитав Васько .

- Свідки , яких викликали до суду , були проти мене , за винятком Мар"яни . -

- Ну , нічого , потішав Олексу Васько . Я тобі вірю і надіюся , що справу можна буде апелювати у вищі дистанції і цей неправдивий вирок з часом скасують і ти вийдеш на волю .

Хочу тебе порадувати вісткою . Тобі уклін від тво —

її матері та сестри. Від позавчора, я маю з дому листа. Твоя сестриця вийшла заміж у позаминулому році. Вже має донечку. Раді за тебе, що ти довчився і вийшов в люди.

"А як вони про все це довідалися?"

- А через моє листування з батьками. Я батькові написав про тебе в листі, а він поніс його читати до твого двору.

Того листа вони разом й прочитали на призьбі. Тебе усі вітають і хочуть почути від тебе словечко....

Було час кінчати розмову; в "язень", наспіх прощаючись з односельцем - другом, радів його відвідинами. Олекса Чиж у супроводі вартового ключника, зник за високими залізними дверима.

При тій зустрічі Васько Лопух не обмовився жодним словом про бідну вчительку міс Нич. Видко знав, що коли про її неврастенію дізнається Олекса, то в його естві запанує мертво — та. Ось чому відвідувач ненастанно оповідав йому про ті новини з рідного краю.

Від перевтоми і надмірного хвилювання Васько насилу доволік ноги до свого "Шевролета".

- Краще на цей раз не турбуватиму Мар"яну своїми відвідинами, — подумки сказав Лопух. Хай вже колись іншим разом, як дівчина цілковито прийде до пам"яті та вернеться на ферму до матері. Я їх своїм відвідуванням нічим на цей раз обрадувати не зможу... Навпаки, Мар"яніне наболіле серденько розятрять неприємні спомини. Недобра доля пристала до вчительки і він нічим тут допомогти не в силі.

Перемкнувши швидкість авта, Васько, лишивши бетонну площадку для стоянки машин, виїхав на гудроном залиту дорогу і взяв зворотний шлях на Сан-Франсіско.

Він, як і його друг — лікар був обходисвіт, любив свободу і необмежений простір, ніби той невгамовний вітер, що свіжим повієм обтікав його авто з усіх боків на великій дорозі...

В "язень", після побачення із закарданним товаришем, пішов відразу на роботу. Працював він прибиральником, замітав, чистив, мив підлогу на кухні та орудував шваброю у в'язничних коридорах. Після миття підлоги, вакусував і глянцював її. Призвичаївся орудувати шваброю не гірше, ніж тим скальпелем в операційній.

Васькова візита його, мов на світ народила. Потрохи приходив до пам"яті, перелітав думкою у рідний край; в його уяві вставав образ рідної матері та сестри. А сміття у в'язниці Олекса вигрібав з усіх закутків не гірше від тих жінок, що обсапують свої урожайні клаптки грядок. Він гнув спину, викручуючи забруднену швабру. Все ж в "язень" був задоволений, що його за такою роботою хоч лишили на самоті.

Лікар мав багато часу на роздумування. Здавалось, що він примиривсь зі своєю долею і очікував до вищої дистанції федерального суду своєї касації. Скрізь, куди лише Олекса не глянув, його зустрічали обметені сталевим пруттям вікна, а сама тюрма здавалася невдасі великим неводом, в який потрапило чималої величини різної риби.

Останнім часом Чиж турбувався, чому не має жодної чутки від Мар"яни? Хіба не має вільної хвилини відвідати його? Невже і вона переконалася в його вині? Що міс Нич намислила супроти його? Хотів про неї запитати Васька, та якось не наважився. А треба було, - думалося Олексі.

... Бідній Мар"янці така знеслава. Видко дісталосся їй від дирекції школи за любовні зв"язки з вбивцею. Може школярі почали тикати на неї пальцями, що вона, їхня вихователька хотіла пов"язати свою дівочу долю з таким негідником.

Як він пригадує, що в Мар"яні останнього з ним побачення, з безсонних очей, скотилася на бліде личко, чорна, як гагат, сльоза. Може було б краще, щоб вчителька його забула. Хай підшукає собі будь-кого іншого й виходить заміж. В сьогоднішніх умовах, Олекса Чиж для неї лише більмо на здоровому оці. Безумовно, вона дійшла до такого самого висновку, тому заріклася прийти з візитом

Щось за тиждень після Васькового від"їзду, лікар дістав із Сан - Франсіска від нього листа. В тому листі Лопух писав:

"Сподівайся, брате, на благополучне закінчення твоїх митарств. Ми з тобою, Олексо, розіп"ємо не один куманець. Головне, запасайся терпінням. Бережи благородні почуття духа, що ними тебе з колиски наділила рідна українська земля."

Іїам"ятай, що нам не позбутися власної тіні на мандрівних дорогах всесвіту, включаючи сюди і гідність власного духа, бо вони існували в нашій роді вічно та рахуються частинкою великої ласки нашої матері - України - її несхолим молоком, краплі якого розбризкано по нескінченному Чумацькому Шляху, що служить нашому родові дороговказом у віках ...

Вірю, що тобі, дорогий друже, ще відчиняться в"язничні ворота у широке життя, що повне ластів"їного щебетання та соняшного гомону. А з твого наболілого серденька звалиться важучий камінь, і в нім запанує не смуток і відчай, а велика, безмірна радість, на яку ти цілковито заслуговуєш"

В"язень радів, що товариш в нього вірив та рахував лікаря неро - злучним побратимом.

... От пригадалися Олексі зимові вечори в рідних околицях; золоте сузір'я поблискує на трапаш, кудю вітер перейняв овече мекання й не затихає в промерзлих, обкиданих снігом, кущах.

На тім трапаші потріскує мороз , лунає звяга вівчарок і все те покривається срібною заметіллю , що накочується з темряви .

Гай , гай , скільки тієї водиці з українських річок витекло , як Олекса лишив і Рось , і Десну і Дніпро , і подався в широкий світ . Не ходити йому більше з зіркою , не колядувати під Різдво та під Новий рік . Все те близьке та миле з дитинства , покрила люта , хуртелиця-завірюха , що замела не лише трапаш , а і всі його дороги , що ведуть в Україну .

Хіба він став байдужий до тих річок , ставищ та озер , які зимою вкриваються товстим шаром льоду , хоч бери сокиру та йди рубати того Іорданського крижа . А поверх того кришталю настелена пухка ковдра снігу , що при місячнім сяйві блищить , як ті небесні зорі , напоєні Божою благодаттю . Вони здавалося , перешіптуються не тільки поміж собою , а із пухнастими ялинками , занесеним кригою гаєм та засніженим полем .

Хоч мороз аж лускав та йому , Олексійкові з хлопчиками однолітками було тепло і затишно . В повстанках , колушках та в сивих шапках - вушанках , ті з одного кутка малюки , захопили на сусідні дворища із саморобною зіркою . Славили вони народження немовляти , співаючи тисячелітніх колядок , що їх позалишали їм у спадок їхні далекі предки . Зірка із засвіченою свічкою крутилася в луб'яному коробі , і обертала на всі боки прироблені до неї рамена , що були , як і ціле решето , обгорнуті кольоровим напером . Здавалося щасній дівчорі , що разом з тією саморобною зіркою , обертается цілий світ .

Ось ще спом'янув , як столітнього діда з їхнього кутка , ухопив лунь . І сміх і гріх було йому пригадати , як він з іншими хлопцями пішов того луня шукати . То було вже влітку . У непрохідних заростях гостролезого очерету вони знайшли гніздо . В гнізді на той час сидів сивий лунь із своїми молодятами . Банькати , луневі очі налякали хлопчаків , і вони , діти , кинулися навтьоки , настрашені , що їх може також ухопити той лунь ... Бігли чим духу повз заляте місце , мимо затягнутого жабуром та ряскою болота . А коли вирвались на впростець лугом , то їм попадались стоги сіна , обкладені галузками дубняку , маленькі озерця , у яких золотою лускою карасів та линів , поблискувало сонце . Той лункий крик сивого луня лякав Олексу й пізніше , коли він із пастушками вигонив на пашу стриножених коней .

А як гарно було на тому лузі , - подумав в'язень . Перегукувались у високій траві та в молочай зелені коники , не

рвоніла калина , по яку йшли , співаючи , дівчата , і шумів у ве - рбах дубняк на кручі біля прибережної мілини . Не забув О . лекса в своїй пам"яті навіть щуки , яка на спокійних плесах ріки , ганялася за живцями . Пахло скрізь ялівцем і майорано . во сходила вечірні зоря .

Дивним мереживом найтоншої роботи , виплетеним шовковими нитками видавалися йому сузір'я . В таку українську ніч , сам Всевишній уявляється , виходить на прогулянку небесними дорогами , і не втерпівши , спускається лише йому відомою стежиною на поснулу землю . Мріє він пройтися коло Дніпра , скоштувати з глибоких криниць водиці , заглянути в обважнілі від плоду сади , та втомившись , сісти на відпочинок під свіжою копицею сіна .

Справді , - думалося Олексі - в"язневі , там в нас на Укра - їні аж лячно від тієї краси та благодаті .

.... А під осінь птиці збираються до вирію ; згодом починає - ться мокрінь ; листя , **оббрезкле** від ненастанних дощів , поволі облі - татиме з дерев , а на ту непогідь нарікатиме цілий світ .

Такої безпросвітної пори людям будуть **снитись** мерці . Їм то сиро і вогко лежати в тісних домовинах , от вони і простують в сновидіннях до людських хат . З нетерпінням чекають вони на той Страшний суд і на те воскресіння мертвих . Але ще ніде не чути срібних сурм тих Божих янголів , не злине **жоден** з них в повітря для оповіщення перемоги Світла над темрявою , а правди над злом . І ось чому мерці й **сняться** людям , натомленим після праці , в ті осінні , повні завивання вітру , горобині ночі .

Маленького Олексія колись вчила рідна **бабуся** про те , що ті , які вмерли з вірою в Бога , мусять першими встати з гробу , а котрі залишилися в живих , не зазнавши ані любови , ні ласки за своє ко - ротке земне життя , уздрінуть на власні очі самого Господа .

Ось з пам"яті в"язня - лікаря хитнувся довгий мол : об плі - **снявілу** дамбу , покриту зеленою ослизною часу , **б"є** в безсилий злові роз"ятрена стихія . Саме море - перевтілене в якогось демо - на , обкиданого **жабуринням** та черепашками , розляглося хвилями вздо - вж та поперек по тій дамбі . Ті хвилі перекочуються , обтікаючи на до - вби й шарудять рінню , коли високий насип аж **піниться** від води .

В небі на той час починає зазорюватись молодик . Він схожий на рибалку , що закинув свою сітку біля обміті , в чеканні на бага - тий , як ніколи , улов .

З щогли судна , пришвартованого до дерев"яного молу , хтось по - дає сигнали . Це видно , вахтенний для того танкера , що хоче при - швартуватись . А він , Олекса Чиж - матрос , стоїть на юті , змокну - виши до ниточки .

Чекає на наказ боцмана пришвартуватись до пірса. От -от він закріпить швартові і гляне на свої мозолисті від те -кляжу, руки. Йому ванті вдалися в знаки, коли закріплював з матросами щогли. Але Олекса не дуже то нарікає, хоч на помості й промок до кісток; найгірше було б нести вахту у трюмі, бо тоді довелося б в тих окремих відсіках виби -рати із шпациї воду.

Поблизу їхнього судна, пришвартувався, навантажений по ватерлінію, трауел. Над ним найбільше кружляли і кри -чали білі птиці безмежного моря

Гей, давно минув той час, коли Олекса кріпив за висо -кі кнехти швартові та буксирні троси. Але тут, у в'язниці, йому здавалося, що все це відбувалося лише учора.

Бачиться, що тільки з пару днів тому, спливали в незахмаре -ному піднебессі шасі американського джета, на якому він ле -тів разом з Вітою до казкової країни. Ніколи не забути зо -лотого видіння будійських храмів, де в жовтім одінні ченці перебирали, як у нас бабуся квасоллю, свої вервиці. Вони свято вірили досягнути своїми молитвами блаженства для ду -ші, не бажаючи їй вічного перевтілення в якесь новонаро -джене немовлятко, повторюючи таким чином нерозривне коло на землі. Мета їхньої безкінечної радості це зазнати спокою духа, спіткавши спасіння в так званій нирвані..

Ченці, перебираючи довгі вервиці прагнули у своїх по -всякденних молитвах кінця поневір'яння їхньої душі. Хай вона очиститься після безнастанних течій перевтілення й навіть позбавиться усіх земних страждань та рабського принижен -ня. Хай нарешті перестане нести ту гірку, земну покуту; ніби та горда і велична ріка, що зливається з незчислен -ними водами океану, так само і душа хай зіллється в свій величі з духовним джерелом всесвіту

А де ділося те миле мавпенятко Рамана? - спало лікареві на думку. Напевно, батлер продав її в якусь крамницю, яка торгує домашніми тваринами та птахами. Був би Олекса на свободі, то доглянув би за бідним звірятком.

...Чомусь пригадалися смажені омари, які він разом з ламінаріями споживав у тайлендському ресторані в Бангкоку. Ті омари були зварені в розтопленому маслі і такий деле -катес намовила його скоштувати Віта.

В Олексиних очах хитнулися плетені з соломи та тростини, матиці. На них, в лежачому положенні, викурювали тайляндці трубку смертноносною отрути, що зветься опієм. Вигляд у ку -рців був жалюгідний, ніби в тих в'язнів, які не бачили сонця.

Туман , змішаний з отруйними випарами огортав місце - вість мертвецьким крилом і незримою рукою хватав ув"я - знених за горла, і вони безсилі щось протидіяти , задиха - лись .

А в Сан- Франсіско , - думалося Олексі , від того смока не знайти порятунку . Їдкий дим з різних виробень , змішаний з туманом та кіптявою , що густою сіткою нависає понад ве - литенським містом , над дорогами є носієм смерти .

Як там його побратим Васько Лопух таке лихо може зносити?

Ось Чиж уявив кімнату , де стоїть письмовий стіл Васька . На тому столі лежать стоси списаного паперу . Лопух не від - ривається від друкарської машинки , ретельно працює над сво - єю повістю . З неослабленою увагою Васько виливає на папір лемент своєї благородної душі . Скінчивши розділ , він його пе - рев"язує блакитною стрічкою . Закладає у " Гермес " новий а - ркуш паперу , запросто починає друкувати . Там на столі у високій , зеленій , кришталевій вазі , схилили до води свої тенді - тні пелюстки зів"ялі троянди . Васько за роботою не мав часу їх змінити .

Може в цю пору , - здогадувався Олекса , його друг , вда - ривши лихом об землю , друкує на машинці про зустріч з лі - карем - односельцем у в"язниці ? А може не перестає опису - вати вбивство цілком безневинних людей , dokonane бандою Ча - плеса Майсона , до якої входили й жінки - наложниці . ? Лопух колись хвалився йому , що побував на ранчі , де той пройдисвіт ворохобився зі своїм гаремом . З цікавості також відвідував маєток , де була в страшний спосіб замордована Шерон Тейт . І всі ці новини з"явилися на світ , дякуючи ли - ше культові сатани .

Лікар знав , що не можна ні в який спосіб розбещену молодь примусити робити те , чого вона не бажає . Так само неможливо її відвернути від поклоніння цареві темряви та вічного мороку .

Як писав Васько , що цей культ належить до чорної магії , і чому деякі цінники носять хреста на шиї , перевернутого знизу догори .

Може його односелець , щоб описати реальніше те зло , пішов знову на побачення з принцесою Ледою Амун Ра . Один з її танців в напівосвітленім храмі , де мерхлі тіні поклон - ників хиталися своїй богині в такт , був присвячений володареві пекла . А пізніше , гості , спочиваючи на плюшевих подушках і п"ючи коктейль , споглядали фільм , повний жаху . Біля екрану не раз підводилася голова сатани ; очі якого були пофарбовані в денне світло . Після фільму Леда почала знову кружляти в танку ...

Олекса також чув, що в Італії, а саме в місті Неаполі, в одному із напівзруйнованих храмі сивої давнини, карабінерам вдалось накрити численну групу заможних чоловіків та жінок, які збирались там опівночі, практикуючи чорну магію. Їм та чорна магія була потрібна, як собаці п'ята нога; все ж їх ноги несли по крутих пляях, щоб потрапити до того храму. Там вони чаклували довкола померклого сакрофагу. З тієї мармурової домовини були викинуті людські кості, а замість них, в той сакрофаг воробжити поклали з дрібним і скривавленим пір'ям-розп'яття. Тим же смердючим пухом вони обложили Ісусову голову і вже поліцією знайдено мотузку, яка в гробі міцно тримала зашморг довкола шиї Спасителя...

А може Васько плюнув на ту чорну магію, та на цілу божевільну сім'ю Майсона й поклонників принцеси Леїди, лишивши їх купатися у розкошах своєї примхи?

Васько Лопух може в цю мить на своїй друкарській машинці описує рідну вулицю, якою пішов зі своєї дідівської хати в широкий і стодзвінний гамірливий світ.

... Ось у Олекси напливла думка про поїздку вже з Мар'янкою на лоно природи. На пікнік вчителька взяла з собою різних делікатесів, наклала до свого плетеного кошика сендвичів, а в маленьку з пластмаси скриньку, вміло вложила пляшечки пива та "пепсі-кола" поміж шматочків льоду.

На латці зеленого споришу, недалеко від куща дикої магнолії, з якого спорхнули голубого кольору колібрі, Мар'яна розстелила, вийняту з авта, широку ворсисту пледь. Поверх неї застелила церату і стала розкладати, завернуті в срібний папір, різні сендвичі, смажену курку та городину.

Олексу мучила спрага, і він, вмоستившись коло коханої дівчини, відкупорював пляшки і дудлив з них з насолодою "Шліттц", місцевої пивоварні. Пиво було липке і нагадувало йому розтір меду, з пасіки його діда. І якби Чиж лише побачив тих бджіл, що вилітали з льотока, і те рожеве-біле суцвіт'я яблунь та груш, то подумав би, що відпочиває у рідному саду.

Довкола осипався дикий гіанцит, де коло'яру коренаста пальма кидала широкими вітками густу, прохолодну тінь. Пахощі декоративних зел'яніли їхні щасливі і закохані серця.

Олекса кохав вчительку тією пристрасною любов'ю, що і Віту. Цим порівнянням він аж ніяк не передавав куті меду, а чи не доцінював жодної з них. Може його взаємини з нареченою були по-іншому вишиті часом і промережані пристрастю їхніх молодих та палких сердець; все ж вони впливали з щирого і взаємного кохання.

Пристрасні поцілунки закоханої вчительки пахли , як розквітлий бузок , чи блакитне квіття матіоли у надвечір'я , на вкритих хвилями туману грядках . А її , Мар'янини очі в ясній усмішці нагадували конвалії , що розквітли в переповнену місячного сяйва ніч . Молодятам ніхто не переорував межу . Їхні зустрічі були інтимні , повні медоцвіту

Набралася бідна Мар'яна того сорому , думалося йому . Тому - то , надпивши ганьби , не приходить на побачення з ним .

Непевність завтрішнього дня млоїла Олексине серденько . В неділю , не переставав вчашати до в'язничної церкви на богослуження . Співав з другими в'язнями релігійні гімни , віддаючи славу та шану Спасителеві :

" Сонце правди піднялось ,
Тріумфуючи над злом ,
Світлом правди є Христос ,
Ми б'ємо йому чолом ... "

— Гріх відмежовує нас від Творця всесвіту , так поучав у в'язничній каплиці прибулий пастор . Шукайте Ісуса Христа , як то шукає пастух промінь путеводної зірки . Бо як же , заблуdivшись , він може пригнати отару овець до кошар ? Хай же Всевишній привітає вас і простить усі ваші лихі вчинки , як то вітає старий отець свого втраченого , блудного сина ... —

Після годинної служби Божої , в'язні підходили до вітваря , ставали на коліна , задивлялись на перелесну просінь Божої матері , і прошептавши палку молитву покаєння , вставали на ноги і щасливими та усміхненими виходили з каплиці .

Разом зі всіма виходив і Олекса .

Отак міркуючи , раптом його увагу звернув на себе хижий птах - яструб . Він прокружляв над високими , кам'яними мурами тюрми , і заглянув з блакитної вишини на порожнє , глиняне подвір'я , а потім знову махнув крилом , щоб забратися ще вище у підхмарне небо та пропасти за широким рівчаком , який відділяв високі стіни з баштами від довколишньої природи й гамірливого , повного життя , світу .

Олекса - в'язень помив шваброю ще раз в книжковий залі підлогу і відійшов від загратованого вікна . Він не розлучався з думкою про баченого шуліку . Як тільки стане писати до свого друга Васька , то того птаха неодмінно згадає .

РОЗДІЛ ШІСТНАДЦЯТИЙ

КАТЕДРА СВЯТОЇ ГВАДЕЛУПИ

Після загадкового вбивства місіс Віти Маревик, банкір Антоніо Страелі дуже змінився на вигляд; його скроні по – крив срібний іней, а у буйне, чорне волосся вплелися паву – тинки, схожі на сивий туман. До вбивства вродливої вдовиці, що трапилось позаминулого року, він виглядав набагато молодшим. Усівшись за столиком відомого ресторану "Кальмари", банкір очікував приходу доньки місцевого судді, панни Марти Мак Кліш. Не дивлячись, що відвідувач не був марновірним, все ж у нього на шиї висів амулет – лапка засохлого кажана. З таємничим вбивством особи його мрій, Тоні думками зайшов в апорію безвихідності. Заглиблений в таїну афери, Страелі виглядав грубошкірим, диким буйволом, що жує жуйку поміж болотяних пралісів Тайленду.

Банкір дуже добре знав, що працівники карного розшуку не виявили тієї зброї, якою була замордована пані Маревик. Не міг же лікар Олекса Чиж, після поповнення злочину, взяти ту пістоль і проковтнути ніби якусь пигульку.

Як видно, вбивник попередив свою передчасну смерть. Бо Тоні лише на одну годину спізнився приїхати до маєтку, де він мав на меті убити свого суперника – лікаря.

.."Кінець", – думалося йому. Ту таємницю своєї раптової загибелі Віта навмисно забрала з собою в могилу...

А була її душа своєю чистотою подібна на ті лагідні, вранішні плеса, де на непочатих водах вигравас ще сонне, вранішнє сонечко. Отож, – негідник – конюх, як виходить, попе –

редив свою смерть. І те відчуття свого промаху в обраху -
нках позбутися суперника коханої жінки, кидало Тоні в хо -
лодний піт, сипало по за спиною морозом та викликало ли -
хоманку його душі. Отак засмутившись, банкір цілковито
охолонув до своєї конкюбіни Долорес Моліни. Він перестав
цікавитись тією повногрудою, з округлими литками, сеньйо -
ритою з часу, як Віту Маревик накрили землею. Антоніо
наче б то об"ївся кукільвану. Та її нежданна смерть пере -
нівечила та перекреслила всі його пляни на майбутнє.:

Не раз, зіпершись об парпет набережної, вдивлявся
у ту сторону, де заховався, оточений кущами азалій та пі -
воніями, маєток Віти Маревик.

Вже не захоплювався полюванням на водяних курочок,
білих куріпок, степових дроф та на глухарів; увірвалось йо -
му нищпорити з вінчестером по зарослях й кущах, в шука -
ні за настороженими козулями, чи полохливими зайцями. Ми -
сливська його пристрасть враз пішла в забуття. Банкір пе -
рестав навіть цікавитись біржею і тими зисками від купле -
них або спроданих акцій. Майоранові кущі його мрій були без -
жалісно поламані, а квіття з них розчавлено ударом підко -
ваних чобіт. Тоні був тепер, як той кінь мустанг, що втікає
собі геть при наближенні людського говору.

З тієї пори, як Віту забрала сира земля, на Страелі
напала іпохондія; він став побоюватись за стан свого здоро -
в"я, і навіть маленький катер викликав в нього страшенне
збудження цілого організму. Крім ліків, доктор Рой Сільвер
приписав йому моціон-профілактику займатися спортом. Його
можна було бачити кожного ранку в спортовім виряді, як То -
ні, нагасавшись край узбіччя великої дороги, спускався в кю -
вет, лякаючись зустрічних авт.

Ввостанне він був у товаристві Вітиних друзів, а саме в
день її похорону. Тоді цілий кортеж чорного кольору лімунзинів
рушив на місцевий цвинтар. І не тільки в пам'яті банкіра,
а і в родині Вінсента Мак Кліша, Гюджа Моріса, Гарольда
Вокера та інших приятелів, Віта Маревик лишилася рано зів"я -
лим гіянцитом, була тією Марією Магдаленою, що знайшла в
собі досить сил повернутися до честі та справжньої любови...

Пастор Бенджамін Менефі покропив не тільки дерен
її свіжої домовини святою водою, а і об"ємисту брилу сірого
лабрадориту, що прикрашує місце її поховання. Як пригадує
Тоні, брила на очах темніла і непомітно ставала чорною, відсві -

чуючись у погожий день фіолетовим, аквамариновим і гра -
натовим кольором. На Вітиній могилі пахли свіжі троянди
та зеленів мирт .

Чи справді той волоцюга , бувший моряк і конюх , що
довчився , дякуючи вдовиці , убив її ? Ця страшна загадка
найбільше мучила банкіра .

Панна Марта Кліш довго не з'являлась і Страелі до -
пивши подвійну порцію віски , замовив собі вдруге . З думок
не виходила Долорес Моліна . Чув , що сеньйорита навіду -
ється до катедри Непорочної Діви Гваделепи . Уявив собі ,
як вона поспішає на месу з головою , накритою мережаною
мантилею . Вона повільно ступає по кам'яних , високих схо -
дах та заходить у напівтемне приміщення собору . А в храмі
коло різьбленого з дерева вітара , миготять десятки засві -
чених лампад ; в ставниках , перед образами святих , жеврі -
ють свічки . Долорес оглядається на високі стемнілі від
часу колони , які підпирають собою розписну стелю собору .
От вона прямує в мережі тих мармурових та базальтових
стовпів , зупиняється край Ісусового розп'яття і падає на
коліна . Чути , як її спрагли й соковиті уста шепочуть сло -
ва молитви . Від бічних , дубових , кованих залізом дверей ,
нечутно з'являється патер у чорній сутані . Він своїм зором
обкидає вірних , і починає правити службу Богу .
Після закінчення , чекає богомільців підійти до святої спо -
віді . Опустивши в карнавку срібняки , мов та непорушна тінь ,
першою підходить його Долорес ; діставши благословіння від
пан - отця , відходить , щоб уступити місце іншим вірянам .
Як видно , вона у Всевишнього прохає вернути їй втрачену
любов . Хай Тоні більше не топче її ширих , палких почувань .

Банкір задарма чекав на Марту Мак Кліш . Міс таки не
прийшла . Тоді почекавши ще трохи , він розплатився з
офіціантом , вийшов з кабаре . Біля головного входу ткнув у
руки конс"єрнежу п'ять доларів , щоб той вивів його
" Лінкольна " на пандус .

За якусь мить Тоні мчався вулицями Сан - Антоніо , по -
вен гіркоти , наче той , що програв у більярдній грі : куля ,
ударившись об дугу більярду , замість потрапити в лузу , спри -
чинила неневний карамболь

Антоніо Страелі скерував авто до храму Непорочної Діви
Гваделупи . Собор потопав у темряві ; одне лиш світло лилося
з мозаїки ліхтарів . Запаркувавши авто , він підбіг до оббитих мід -

ною бляхою , кольору водяної папороті , високих дверей . В соборі панувала тиша , і лише деякі світські жінки й черниці бубоніли вечірню молитву . Приклонивши коліно і перехристившись , провідувач почав роздивлятись по кутках . Він надіявся серед півтемряви колон та округлих ніш , спіткати діву , за якою шукав . Йому здалося , що дівчина в чорному вбранні , який патер клав біля вітваря облатку й була сеньйорита Долорес . Опам'ятався тільки тоді , як та панна із схрещеними на грудях руками повернулася до нього лицем . То була якась інша , як видно , незаміжня молода особа . Як не роздивлявся Страслі , але серед мирянок і черниць його бувшої наложниці не було . Тоні навіть заплющив повіки і подумав : " Навіщо перебирати вервиці своїх думок у цьому прославленому , старовинному храмі ? Для чого знову обкручувати собою бідну дівчину . Шовкова нитка його зацікавлення увірвалася , хоч душа нис за коханою , ятяться рани його серця і воно багровіє від мислі мати Долорес знову ? А це передрікання його кінця . Чому та думка настирливо підказує йому вернутися до коханої і просити в неї ласочки прощення й навернутися до її любови не лише плоттю , а і душею

Така думка прийшла йому в голову тільки тому , що міс Мак Кліш дала йому відкоша , і напустивши на нього своїми фіялкового кольору очима дурману , зникла з овиду його пристрасті . Тоні з міс тепер не обмовиться жодним словом . Властиво , чому він приблукав до цієї катедри ? Приїхав банкір з твердою настановою забрати Долорес до себе і негайно одружитись з нею . Хоч може це було його найдурніше рішення , все ж був радий , що до такого дійшов . Долорес напевно не завагається дати свою згоду бути вірною дружиною . Хай вона все робить на свій кшталт .

Не знаходячи її серед богомільців , на нього напала уразлива зневіра : чи вона перебуває в цьому храмі ? Хотілося йому заволати не своїм голосом , сполохуючи блаженну тишу з тим , щоб Долорес почула його голос і вернулася до нього .

Але лише відчував , що тільки високе і мовчазне склепіння відіб'є луною той голос розпуки , і він змовкне звуком лунок органу в годину святої літургії .

Душами померлих парафіян миготіли засвічені свічки та лампадки й переливались жовтим , зеленим , червоним та синім вогнем .

Тоні , опанувавши себе , позадкував до напіввідкритих дверей . Ніхто за ним по кам'яних східцях собору , що вели на вулицю , не копотів дрібною жіночою ходюю .

Де б могла в цю пору бути його Долорес? - рився він у здогадах..

Тоні вернувся до свого авта, осмислюючи свою самоту. Йому не було куди рушати і він, усівшись на оббитім шагрелі сидінні, включив радіо. Думав, що може ще Долорес завітає до храму. Банкір відчував надсаду цілого тіла. Про неї нині замислився, як про ту далеку, заувалену туманом зірку, що своєю присутністю освітлювала його життя і пропала в безвісті. Його пам'ять, багатуша уява і швидке мислення зміршавили і перестали функціонувати цілком.

З приробленої коло керма чорної скриньки, линула легка музика і своїми мелодіями заспокоювала банкіра. Була вже десята година ночі, і диктор після короткої павзи, почав передавати останні новини.

"Як передає поліційне бюро", напружив слух Тоні Страелі, сьогодні, о дев'ятій годині вечора, покінчила життя самогубством, прийнявши дозу снотворних пілюль, міс Долорес Моліна. Перед своєю трагічною смертю, на нічному столикові, панна Долорес із офіційним листом, лишила свій тестамент. В тому листі вона признається в убивстві місіс Віти Маревик... Те своє вбивство вона мотивує тим, що багата і вродлива вдовиця стояла на перешкоді її одруження з впливовим містером Х... "

Щоб далі не слухати таку страшну сенсацію, Тоні Страелі поспішно вимкнув радіо.

Чому в мене язик в роті лубком не взявся, в той час, коли я відштовхував Долорес? Я тепер не оберуся лиха. Навіть дивним є, що така сентенція, що Долорес могла вбити Віту, не прийшла мені раніше в голову.

Олекса Чиж міг добре у кінській упряжі поправити мартингал, стати добрим мажордомом, а навіть лікарем. Але ніколи його рука не зднялася б на ту особу, в яку він був по вуха залюблений. Які дурні і тупоголові були присяжні, коли з тієї презумпції злочину, зробили чужинця винуватим у доконанні його.

Долорес своїм зізнанням перед смертю, ніби навмисно оголосила аутодафе над еретиком нещасливого кохання. Зін, Тоні Страелі, мусить бути спалений на вогні людської негачії та осуду. Випаде йому довічна знеслава серед мешканців цих, з дитинства йому знайомих околиць.

Турбувало банкіра ще те, що той, якого кохала Віта, виїде з в'язниці на волю. Колись з лиховісним вогником в очах, Тоні затопив лікареві в лице, і той не заважається в скорому часі віддати йому належне.

Такий збіг обставин нічого доброго не обіцяв для Тоні , і він , завівши своє авто , рішив поїхати за свіжим числом газети .

Із оддутими , як капиці губами , в невеселому настрої , він зупиняв "Лінкольна " біля одного чи другого кіоску , але жодних подробиць в самогубстві його вередунки на шпальтах преси ще не було . Тоді банкір надумався поїхати до дістрикто — го будинку поліції .

Від вартового , що лупав на нього очима , Тоні дізнався , що тіло Долорес лежало в поліційному морзі . Дижурний детектив , що прийняв його , показав йому пістолю , в якій бракувало дві кулі . Тією пістолею Долорес вбила Віту Маревик на ґрунті ревнощів ...

- Який я був дурний , - подумки сказав сам до себе банкір . Завжди ставив себе на котури , а опинився в положенні того дурного цапа , що став на задні ноги і заглядає крізь тин до порожньої кошари . Нема більше в живих ані Віти , ані Долорес . Нагла смерть наглумилася над обома з них Добре , що слідчий нічого про Долорес в нього не розпитував , а то б міг Тоні наговорити багато чого й не слід . Крий Боже , від таких моїх успіхів , що наганяють лише на слизьке .

Напевно , що детектив міг дати розпорядження , щоб Странелі глянув ввостаннє на мертве лице коханої дівчини , піднявши біле покривало з мар , на яких у тім морзі заснула Долорес вічним сном . Але навіщо ? Її , як і Віту , з мертвих не воскресити .

Сеньйорита на цій землі залишила не тільки його , а і свою рідню ; копірснула на той світ незнанною дорогою .

Позбулася відразу всіх своїх болей і на його слова анітелень .

Лишивши морг , банкір запаркував авто біля колонки , а сам , щоб якось розігнати свої невеселі думки , зайшов до бару . " Колоннади " .

На обшитих шкірою металевих дзигликах гомзалися молоді жінки та чоловіки ; було накурено і деякі пари , що сиділи за столиками , вели між собою розмову .

Тоні зібрався на одного з металевих дзигликів і замовив собі з шинкою та сиром сендвича та подвійну порцію віски .

Напив йому в голову баль фантазії , що відбувався в фортеці Алямо . Цілу площу удекорували вазонами пальм , а з фігових дерев вабив липкий інжир . Ліхтарики різнокольорових вогоньків звисали з обведеного зеленими гриляндами дроту . Жінки та дівчата прийшли на той баль в чудернацьких одіннях своїх бабусь та прабабусь . Тобто в тих сукнях , коли ті їхні

бабусі були юними та гарними .

Як він пам'ятає , Долорес з'явилася на той баль у сукні рожевого кольору ; в очі впадав високий комірець , та маленькі рукави , які біля самих плечей , як ті пелюстки рожевих троянд вистромлювалися , прикриваючи білизну , таких , як гнучкі стебла квіту лілей — дівочих рук .

Сеньйорита козулею стрибнула перед ним і мов на не забудь , сказала :

" Рожеві шовки у вихорі танцю здаються трохи обдурті на моїм ніжнім тілі . Але хоч моя талія від цього обдимається , все ж я горда носити цю сукню , бо в ній , зазнала щасливого кохання моя прабабка . "

— А звідки ти знаєш , про її щасливе кохання ? — запитав у неї Тоні .

Долорес , обдарувавши його усмішкою , відповіла :
" Я уважно прочитала прабабчин щоденник з молодечих літ , а в ній так багато сказано про цю сукню . Отже , будь обачний , не осуджуй мене , що я в ній прийшла на баль , бо я так вірю і в своє бездоганне щастя Поглянь , мій друже , лише на цю пряму гладь , то ж її бабуся вишивала ще в молоді роки . Лиштва в цій сукні трохи вилиняла , і я в дитинстві , коли міряла на себе , то обмарала шоколядою . Бодай не казати , що з того часу залишилася ледь помітна пляма "

Бартендер , на замовлення банкіра , дістав із стенду пляшку шотландської віски і поставив з пляшечкою соди перет клієнтом .

Тоні відразу налив пів склянки вогненного напою і перехилив до горла . Він все мріяв про Долорес , що своїм ганебним вчинком знеславила його і зійшла в могилу . Тим самогубством вона підклала йому велику свиню . Треба було йому триматися осторонь сеньйорити , але хіба вона могла стати йому остогидлою ? Хоч останнім часом Страелі не мав часу для неї , що і привело до фатального кінця . Навіщо він з нею так ганебно повівся ? ...

Від чималої кількості випитого алкоголю в Тоніних очах почали розпливатись постаті відвідувачів " Колоннади " . Він зрозумів , що випив більше , ніж слід ; кинувши на стійку бару долярові банкноти , він зліз з того дзиглика і ледве ве тримаючись на ногах , вийшов на безлюдну вулицю . З пам'яті не виходила Долорес . Тоні боязко минав освітлені ліхтарями хідники , та занурюючись знову в млу , ніби то боявся , що за ним пильнує тінь його мертвої коханки .

РОЗДІЛ СІМНАДЦЯТИЙ

В ПОРУ ВІДЛЕТУ ЛАСТІВОК

Для доктора медицини , Олексі Чижі , засудженого за вбивство молодшої удиви —полюбовниці , Віти Маревик , митарства закінчилися несподівано, так, як і почалися .

Варден , в чорному костюмі , низького росту чолов"яга , з скуйовдженим на голові волоссям , фамілярно відпущав в"язня на волю . Не обтяжував Олексу жодними дрібницями , а підписав чорним по білому те звільнення .

Поправляючи своє сиве , ніби памороззю вкрите волосся , торкаючись рукою наморщеного чола , сказав :

" Як поговорити з Вами , то Ви людина з голдовою , а от лихо так докучило Вам , що годі було його самому собі зарадити . Все таки ту гідність української людини Ви високо тримали навіть у в"язниці , не дивлячись на глухоту суддів та цілого цивілізованого світу . Хоч і перемалися своєю недолею, та все ж не згубили того морального почуття, що ми звемо честю .

Отже , докторе , не намагайтесь , ради Бога , за ту нанесену Вам велику кривду , нам"яти підлоті боки ..."

— Добре , як кажуть , тому говорити , кого не болить .." - відповів лікар .

Звільнений подякував вардену за пораду , потис протягнену праву руку і лишив назавжди безпривітні мури .

В маєтку , якого любовникові лишила покійна вдова , стояла немила пуста .

Старому негрові Джо , після смерті місіс Віти Маревик та арешту Чижі , не довго судилося топтати ряст . Позами нулої осені , він став небіжчиком . Це було в пору , коли недосвіт у Вітиному саду побив ніжні мімози , гнучкі з малями канни та інше квіття

Від лаврових кущів та витких ліанів , спурхнула пташина зграя і долетівши до високих , білих колон , пролетіла низенько над місциною , де стояв , випущений на волю, Олексі .

Довідався, що коні були продані з акціону , щоб запла -
тити за похорон покійного батлера .

Лікар знав , що угіддя з маєтком не давали жодного
прибутку , тому - то комерційний банк відмовився в будь -
якому кредиті , коли до нього звертався Бусі . Отже, Джо
не міг привести будинок і побуяле обійстя до належного
вигляду .

Усі банкові конта , разом з цінними паперами та а -
кціями , що місіс Маревик залишила після своєї трагічної
смерті в спадщину Олексі , були судом заморожені . Знай -
шлися деякі дальніші нащадки Вітиного чоловіка , які ви -
магали ту спадщину поділити поміж собою . Після виходу
лікаря з в'язниці , той позов логічно відпадав . Він всіх тих
позовників тепер пожене в ший . Хай , як хочуть виявляють
свою недогоду , а Олекса маєтком своєї коханої ділитися ні
з ким не збирається .

Те Вітині добро і було частковою компенсацією за всі
жахливі часи , проведені Чижом у кам'яній мішці .

Замість померлого Бусі , лікар прийняв на сталу працю
декількох робітників , та жінок - прибиральниць .

Муляри пофарбували в білий колір не тільки головний фасад
та увітчений антаблемент , а і цілий палац .

Половину маєтку Олекса рішив передати для користування
бездомним дітям . Частину головного будинку відвів для ста -
ціонару . Замовив ліжка для нуждених пацієнтів та наняв на
сталу працю медичну сестру .

Його лікарська шаховка наповнилася не лише хірургічним , бли -
скучим приладдям , а і різними ліками , включаючи сюди й на -
ркотики . Наприклад , кокаїн , доктор уживав з метою знешкод -
дження болю при кон'юнктиві і рогівки ока . Також наркотики ,
як наркоз , були потрібні для знеболювання в хворих слизових
оболонок , в площині рота та носа . Знаючи пристрасть деяких
збоченців до вживання кокаїну , лікар обплів лицеву частину
своєї медичної шаховки залізним пруттям , а двері до схову
медичного приладдя та ліків , розпорядився оббити бляхою
та приробити міцні поліційні замки , які склалися із сталі -
вих , видовжених штанг .

Бувші друзі Віти Маревик навідалися до маєтку та приві -
тали Олексу із звільненням . Вони усі просили прощення , що
так негідно в тяжку для нього годину , повелися з ним . Лікар ,
встигши той намул з дна своєї душі витряхнути , не прийняв
їхні відвідини за зле . Навпаки , він був радий бачити не лише
суддю Мак Кліша та його дружину , а також містера Вокера ,

доктора Роя Сільвестра, пастора Бенджаміна Мініфі та Гюджа Моріса.

Олекса простив їм всім, бо так його привчили рідні ще з дитячих років, "прощати довжникам нашим."

Ту нелукаву молитву, яка починається словами: "Отче наш", він добре запам'ятав ще з тих днів, як сидів зі своєю матір'ю в погребі, а довкола рвалися стрільня, вибухали міни та бомби і попеліла земля... Маючи природне милосерддя душі, Олекса усім прощав заподіяну йому кривду. Насамперед, був чесною людиною і його обов'язком було і лишилося милосерддя і любов до другого, навіть, якщо хтось інший не знає, що робить. І ось чому лікар й простив тим своїм боржникам, які запроторили його безневинного до в'язниці; простив і тим, що в тяжку годину, відвернулися від нього і намагалися переконати других у його вині. Оце вміння прощати кривди була одна із таємниць душі українського народу, що завдяки своїй чесності лишився живучим і славним у віках.

Від місіс Ладони, дружини містера Мак Кліша, Олекса взнав, що Віккі розвелася зі своїм чоловіком, Гюджом. Про цю подію оповіла йому місіс Лідія, дружина Гарольда Вокера, що зрікся свого амбасадування на Тайленді.

Гюдж Моріс розійшовся з Віккі на ґрунті остогидлих конфліктів. На їхній розвід знайомим було осоружно дивитися.

Трапилося це завдяки взаємному недовір'ю. Місіс Лідія оповідала, що численні коханки завели Гюджа у неприємне положення. То були здебільше дівчата, що працювали у різних та численних його бюрох. Віккі просто увірвався терпець. Бо її чоловік наділяв їх не лише поцілунками, а і дорогим одягом, брилянтовими перснями, — навіть капіталом акцій, і вони, ті наложниці, ставали у його фірмах акціонерками. То і було причиною гніву місіс Віккі...

З листів, яких довший час ніхто не розкривав, був лист з Бангкоку від "Маленької мишки" - Апасфи. Хвалилася, що у виборі нареченого, вона щасливіша від своєї бездольної сестри. Уже рік, як вона вийшла заміж, і в скорому часі очікує з своїм чоловіком - малайцем, своєї першої дитини. Апасфа запитувала в тому листі про мавпочку Раману, яка після смерті бідної Віти, збігла невідомо куди.

Того листа Апасфа, як видно, писала десь в переджнив'я, бо туди вклала дозрілий колосок рижу.

Лікар перечитав пильно листа, подивився при електричному світлі на філігрань, де на водянистих знаках паперу виразно був намальований літаючий дракон і відписав їй сумну новину що місис Віта Маревик трагічно загинула.

Про те сенсаційне звільнення лікаря з в'язниці писала не лише місцева преса, а і чільні газети великих американських міст, в тому числі й інтернаціональна преса. Його письмовий стіл був завалений листами співчуття. Писали йому наугад і все таки листи доходили. Лише серед тих знаменних листів не було листа від Мар'яни. Це було якось неслухно з її боку не привітати Олексу, і він губився в здогадах. Це та особа не вітала його із звільненням, з якою він мріяв обручитись. Може їй таке нараєла її мати? Хай мовляв, ще більше перенервує своє серце. От він і ухопив шилом патоки з тим своїм вірним коханням. Жаль що Віти немає в живих. Тепер, хай її душа чекає на Олексину. Вони ластівками відвідають Україну.

Певно, Мар'яну хтось інший навернув на розум і вона, забувши Олексу, з тим щасливцем і одружилася. Це ж зовсім нехитре діло. Від свого кроку їй нема чого паленити від сорому, бо хіба хто на світі знав, скільки би ще безневинних років Олекса міг просидити в тій в'язниці. І справді, навіщо їй, молодій, було його чекати і лише нужу терпіти.

Хіба Мар'яна й надалі паленіє серцем до нього? Може нарком чекає його в себе на фермі і не подає першою го-лосу? А що, як ознаменувати своє звільнення відвідинами її дому? Самому повернутися на очі і з'ясувати все на місці. Імовірно, як вона ще незаміжня та не народила дітей, навернеться до нього.

Спочатку, як вмовити себе відвідати ферму, лікар схотів пройтися біля того озера, з якого він колись виловив напівмертву Віту. Там, як і тоді, красувалися мирти, лабуштан, вабила своєю красою розквітла глінсія та шуміли разом з плющем високі кедрини. Олекса пригадав, як Вітин "Чемний хлопець" черкнув кованим копитом землю, рвався у галоп, а далі й помчався у зелену далечинь. Край озерних плес згідливо шуміла осока, таємничо шептався очерет, а на поживклий від часу комиш, сідала, дзюркочучи, бабка.

Властиво, що я тут біля цього забутого озера шукаю? - подумав він. Віти я вдруге не врятую, бо мертві воскресать лише у пам'яті тих, що за ними побиваються. Йому стало чомусь нестерпним те кінське іржання. Звідкіля цей нервоз узявся? Те іржання коней переносить його завжди думками до Віти, і вона, ніби накинула на його налигач, не відпускає від

себе, а веде з собою в якісь непрохідні нетрі, наче якогось нерозумного бичка.

Лікар, як і перед своїм арештом, працював у місцевому шпиталі. Травматологічний відділ був під його опікою. Часом, схилившись над складною операцією, Олекс не випускав скальпеля годинами з своїх вправних пальців.

Ніколи не поспішав хворому ампутувати пошкоджену руку чи ногу. Непокоївся виписати пацієнта живим та здоровим без втрати кінцівок свого тіла.

Найбільшим щастям йому було повернути скалічену людину до життя, до сім'ї, до її праці, і до тих щасливих днів, коли вона була цілковито здоровою. Крім віртуозності у своїй професії, кмітливості у сміливих рішеннях, в нього був ще природний хист хірурга.

Чиж був скрипалем - віртуозом, перед умінням якого, зачарована його грою, відступала від хворого й сама смерть.

Для хірурга рахувалось найбільшою радістю і задоволенням - врятувати людину, щоб вона, з її природним хистом, в майбутньому, могла заробити собі на хліб насушний.

Увечорі, включивши в операційній безтіневу лампу, він поспішав до авто та їхав додому. Повечерявши наспіх, відразу сідав за письмовий стіл і відписував на численні листи.

Від себе особисто написав два листи: один до своїх рідних на Україну, а другий - до свого приятеля в Сан-Франциско. Просив матір та сестру простити йому за довгу, немилосердну мовчанку, та пообіцяв відтепер, писати їм листи регулярно. Хай рідня хоч тими листами, почне стелити містки любови та приязні для нього через європейський континент та Атлантийський океан.

Просив Васька чимскоріше переїзджати до маєтку, що йому в спадщину лишила Віта. Тут, серед чудової природи і надзвичайної тиші, Васько не лише буде повноправним господарем, а найголовніше: може написати свої найкращі твори. Там же в листі, прирівнював Лопуха до вічнозеленого лавра, що завжди знаходить насагу викидати зелені листки.

В мовчазних покоях пахло вологим повітрям. Почуваючи себе ніяково, Олекс чекав, що ось-ось подзвонить Мар'яна. Нетерплячка брала своє і якимось лікарем сів у авто, з рішенням відвідати вчительку на фермі. Мар'яна в його думках малювалася фіялкою, що засиніла серед карпатських полонин.

Як завжди , перед тим, як сідати в авто і пуститися в дорогу , лікар і на цей раз , захопив з собою свою нерозлучну медичну течку з різними шприцами , ампулами , таблетками , та снотворними пілюлями .

Асфальт широкої дороги вилискував під скісним соняшним промінням. В обидва напрямки сновигали вантажні і пасажирські машини та мчали автобуси .

Це у медозбір та і в межінь , - думалося Олексі , його колись поманила Мар"янина любов Від тієї промовистої згадки, він почував себе , як той норовистий кінь , якого довший час ганяли на корді по широкому кругові. Та одного разу , не витримавши тієї муштри , огир , ставши на диби , розірвав ту довгу , зсукану учетверо мотузку , і втік з того ганебного круга в неозорий луг , де його наздожене хіба тільки один вітер .

Олекса якось не міг собі уявити зустріч з Мар"яною. А може вона вийде на подвір"я з немовлям на руках, а разом з нею і її присядкуватий чоловік ? Тоді Чижеві застелиться світ запоною чорних , важких хмар , що ось вже нависають велитенським крилом над віадуком , як він переїжджав бетонного містка . На те цікаве мовчання стрічі буде завивати в кущах гльоду , різкий , мусонний вітер , линучи левадою , де за тополями і дубами розкинулося пасовисько .

Понад греблю потягнуло болотяними випарами, воєккістю прілого листя, що загатило вузький канал. Минаючи ту греблю , лікар помітив , як злетіла дика гуска - козарка з-під оброслих мохом та лишайниками корчів, за якою слідом метнувся стрепет .

Водій авта не спускав зору з рівного шляху, притримуючись віддалі між своєю "Шевролеткою" та іншими машинами , що мчалися попереду його. При тій їзді , вся його істота була напружена , ніби приріс до керма .

Авто спустилося у видолинок , знову поповзло на гору , минаючи м'ядливі кущі мімоз , зелених мирт та чагарів .

На кінець "Шевролетка" зупинилася перед знайомою фермою , що баввоніла на горбі у тіні високих кедрин .

Олексине серце тривожно закалатало в грудях, коли він ступнув на знайоме подвір"я. Серед тиші, він оком шугнув до -

вкола , зміряв своїм поглядом довжезну клуню , сило - сну башту , хлів , саж для кнурців та овечу кошару . Бички та корівки ще ген пасуться , і , здається нікого вдома нема , - подумав він . А коли є на фермі госпо - диня , то мабуть зробилася в літах тією згорбленою ба - бусею , яка в поліській , глухій закутку , безсила при - готувати для пряжі в "язку якусь конопель .

Оцінюючи так Мар"янину матір , лікар насправді поми - лився , бо вона була при цілковитому здоров"ї та й не виглядала занад-то старою . Вдова , почувши шум мотору , вийшла на високий мурований ганок подивитися , чи хто із знайомих до неї приїхав .

Фермерша , як видно , Олексу Чиж не впізнала , чи мо - же лишень вдавала , що не впізнає .

- Що Вам , містере , тут потрібно ?- запитала Віра Михайлівна в непрошеного відвідувача .

Ніби то кергутом , яким лікар зашивав після операції ура - жені місця , щось здушило його за горло . Спочатку не міг вимовити ні слова , але взявши себе в руки , підійшов ближче і опам"ятавшись , промовив :

" Добрий день Вам , Віро Михайлівно . Це я , Оле - кса Чиж , який був безневинно ув"язнений , приїхав до Вас і Мар"яни в гості . Чи є Ваша дівчина вдома ?.."

- Навернула Вас до сього двору якась лиха година . Бідна моя Мар"яна марила Вами у снах . А Ви самі добре знаєте , що здоров"я і хлібові голова .

З Вашим , Олексю , арештом , можна було всього від неї сподіватись . Мені про це казати , а Вам слухати . Моя сльозлива душа від одних тільки згадках аж крається . Як бачите , зосталася місіс Нич одинокою на фермі . Ніхто не в силі допомогти моему великому горю . Може це й тому лиховісні вітри розкуйовдили вгорі , на клуні та хліві зчорнілі від негоди кулики ; ті снопики стирчать дірками та виглядають , як ті необскубані дикі гуси , яких мисли - вець нанизав на шворення , вертаючись з полювання .

Ще якось пораюся по господарстві , але з кожним днем сили мене лишають , і я боюся , що не діждавшись своєї Мар"яни , ляжу в сиру землю , прахом-

Лікар , перемучений здогадами , нашорошений до краю , запитав :

Так , де ділася Ваша донечка , Мар"яна ?-

" Побивалася вона за нареченим , як та куличка за побережником ,

і дякуючи нахабним представникам преси, що не давали їй спокою, тяжко захворіла.

"Я її вилікую від будь-якої недуги", - обіцяв Олекса, радіючи від звістки, що його кохана жива і що-небудь не подіяла з собою.

- На тих шукачів сенсацій-кореспондентів преси і телевізії, я подала скаргу. Все ж з того нічого не вийшло. На тих злоумисників-суддя мені відмовив у позові...-

"Але тепер, коли доказана моя цілковита непричетність до злочину, Ви можете той позов виграти", - з рішучістю запевняв лікар Мар'янину матір.

- Вже мені той позов цілком не потрібний, бо він мені не верне моєї донечки...-

"А в якій лікарні перебуває Мар'яна?" - осмілився запитати приїжджий.

- Специ від всіляких людських недуг кажуть, що Мар'яна хворіє на так звану шизофренію. Донечка перебуває в шпиталі поза Сан-Антонієм...

"Пробачте, мамо, що таке трапилося з Мар'яною. Я її тепер до смерті не покину. Будемо разом надіятись на краще. Я оце вчора написав листа до Васька. Незабаром він переїде жити разом зі мною. Бо ми ж на чужині - нерозлучні брати. Віднині - заїжджатиму до Вас частіше. Допоможу Вам підняти на ноги Ваше занедбане господарство."

- Дякую, обіцяно відповіла Віра Михайлівна, і від теплих, підбадьорюючих Олексиних слів, у неї на очах висохли сльози.

Лікар розпитав у неї дорогу до пенсіону, де проходить курс лікування вчителька. Вкрай схвильований, він вскочив у своє авто, та розвернувшись, помчав місцевою, вузькою дорогою у південно-східному напрямку. На його руці годинник показував четверту годину дня.

- Ще встигну побути з Мар'яною, - подумав лікар і прискорив швидкість свого "Шевролета". Олекса мріяв цілу дорогу про побачення зі своєю нареченою. Як вона зустріне його приїзд? Чи справді він допоможе Мар'яні перемогти свою недугу і знову вернутися до життя? Бідна, бідна вчителька, - думалося йому. Так широко і глибоко переживала його арешт, що в дівчини нерви не витримали і довели до перевтоми. Буду надіятися, що не все втрачено і Господь їй знову до тієї вроди прив'яже розуму.

Деякий час Олекса гнав своє авто на великій швидкості, і зненацька, як з навою стуманілої далечини, перед ним, з'я-

вилися сірі стіни будинків, що належали своїми корпусами до жовтого дому.

Ціле лікувальне - психологічне заведення розмістилося на величезній, зеленій площі і виглядало точнісінько, як гарнітур меблів, дбайливо розставлених в багатих покоях якоїсь впливової особи.

Довкіл тих будинків і будівель, знаходився адміністративний корпус державної лікарні, збоку якого Олекса запаркував свою автомашину.

Зайшовши до відділу інформації, він довідався, в якому із будинків шпиталю перебуває міс Мар"яна Нич. Не розлучаючись з своєю чорною лікарською течкою, та минувши газони з левкоями, мальвами, резедою, Чиж розшукав маленький, охайний будиночок, оточений високими кипарисами, з фасадом, що виходив пісчаною доріжкою в зелений, повного пташиного щебетання, сад.

Над самісіньким входом до пансіону розкинуло свої вічнозелені віти дерево - негній, і розливало сосновий пах.

Перемучений здогадами та їздою, Олекса увійшов у почекальню. До нього наблизилась дижурна медсестра і бачачи перед собою незнайомого лікаря, запитала:

"Чи ви не будете тим новим психіатром, що нам обіцяли з адміністрації надіслати?"

Олекса сковзнув поглядом по її білосніжному халаті, повних здоров"я персах та молодому рум"яному лицю, що аж пашіло від зацікавленості, і дивлячись в її іскристі, смарагдові оченята, проказав:

- Я, властиво, приїхав довідатися про стан здоров"я міс Мар"яни Нич. Хотілося б мені, якщо це можливо, взяти її на коротку прогулянку до саду...

Почувши ім"я молодої і вродливої пацієнтки, медсестра швидко розплющила очі і її, повні спокуси вуста, не барившись з відповіддю:

"З охотою піду на зустріч Вашому бажанню, і коли маєте трішки часу почекати, то панна Мар"яна незабаром буде у Вашому розпорядженні."

Усміхнувшись, медсестра крутнулася своїм привабливим станом і зникла в наглянцovanім, довгим коридорі, що аж лиснів під матовим сяйвом неону.

А чи багато того розуму згубила бідна Мар"яна? - вертілося в лікаря на думці. Видко, лице її поіншало і може він кохану з великим трудом впізнає?

Позоставила бідна Мар"яна рідну неньку,лишила своїх учнів , а сама,захворівши,через його біду,поневіряється в бедламі . От скоро за журавлями та гусьми вже будуть ластівки лину – нуть в переліт . І якщо порахувати скільки тих разів вони отак збиралися в неозору дорогу , а саме того трагічного дня Вітусиної смерти .То випадає більш - менш аж три роки .

Виходить, - думалося Олексі, що Мар"яна вже третю осінь поневіряється в психіатричному заведенні .А чи прийде вона в скорому часі до себе ?

Такі тривожні думки хвилювали Чижа , і він то поспішав , не дивлячись на віражі ,їдучи своїм авто з великою швидкістю . Хотілося швидше дізнатися про стан Мар"яниного здоров"я .То - му-то з нелегким серцем очікував приходу пацієнки .

Не минуло й десять хвилин , як у супроводі медсестри перед Олексиними очима з"явилася Мар"яна .Вчителька була одягнута в біле , бавовняне плаття , що надавало їй худощо - го вигляду .Її бліде лице було мовчазним і непорушним , а очі , що колись були повні жаги,- виглядали згаслими, та не виявляли жоднісінького зацікавлення .

Ціла Мар"янина постать , в блаґенькім вбранні , що ледьве трималося на її плечах, чомусь нагадувала лікареві левконію , в якій ті розкішні ,зібрані в китиці квіти , при - вляли та осипалися .

" При бажанні , можете з Мар"яною поговорити в купуарі , - звернулася до відвідувача дзвінкоголоса медсестра . Там па - нує надзвичайна тиша і вам ніхто не буде перешкоджати ."

– Ні , дякую . З Мар"яною ми зробимо невелику прогулянку по саду , якщо Ви не станете заперечувати "

" Це все залежить від пацієнки . І вже звертаючись до панни , запитала : " Хочеш , Мар"яно з паном - лікарем трохи побути на самоті ?" -

– Певно, що хочу , - насилу вимовила хвора з тим же порожнім і холодним поглядом в очах .

Чиж узяв в свою теплу руку маленьку долоню коханої , і тримаючи в другій руці свою течку , вийшов з вчителькою на східці будинку , а спустившись вниз повз шеренгу зеленого па - дубу , скерував свої кроки до саду . Пташине щебетання доно - силося й лунало з гушавини зелені . Там простягалась висока стіна , що оточувала неозору площу лікарні для умовно-хворих .

Обабіч доріжки шуміли своїм рясноцвіттям невідомі для Олекси дерева , цвіли квіти , і всю природу золотило своїми скісними проміннями вечірне , лагідне сонечко .

Знайшовши першу - ліпшу лавочку , що стояла з лівого боку

їхньої променаді, лікар запропонував хворій усістися. Мар"яна сіла першою і осмикнула на колінах своє бавовняне вбрання . Вона повела очима по оточуючий зелені й зупинила свій збля - клий погляд на **Чижові** . Як видно, намагалася саме щось при - гадати гарне і затримати його в пам"яті , носячись з тією згадкою , як з тією обною, подаровану їй матір"ю в день на - родження , чи на Різдво .

Намагаючись допомогти Мар"яні перейти з уявного світу в реальний , Олекса схвильовано узяв її за оголений лікоть і пригорнувши до себе, прошептав пристрасно :

" Мар"яно, серденько моє. Не намагайся так тяжко при - гадати ті мошисті стежини , які ми , шукаючи підберезники в непрохідних лісових зворах , з тобою стоптали . По тих доріж - ках ступає хтось **другий** , закоханий , як і ми були колись в ті незабутні днини"

Мар"яна , ніби очунявшись од сну , сяйнула кволюю усмішкою по парубочій душі, і збираючись з думками, **відповіла** :
" **Хоч ти, Олексо, не глузуй** з мого нещасливого кохання . Я б нарадувалася несподіваною долею , і та неврастенія разом з невритом пропала б безслідно , коли б ти був **більше уважний** до мене . Принеси мені із лика плетеного козубця , з яким не одна дівчина в краю , як ти мені оповідав , ходить по опеньки , що ростуть в березовім гаю . **Ой, як мені не хочеться ті зібрані** на пікніку гриби тримати у приполі , бо вони завжди забруджу - ють мою нову , барвисту сукню . **Маю хіть і бажання у натурі не** лише зустрічати сонечко , **а і в чистій , непом"ятій спідниці** проводити його на спочинок . Ось , любий, поглянь - у моєму волоссі , наче б там серед моху і папороті на лісових галяви - нах , за час нашої **розлуки** , вирости ті нами нерозшукані гри - би . Тільки я їх боюсь **чіпати** , бо вони можуть бути отруй - ними -

" То тобі , моя незамінна , лишень привиділось . В твоєму волоссі жодні **гриби не ростуть** , а пахне воно лісо - вими фіялками , що ми колись , **вкупі** підчас прогулянки з то - бою нарвали . Я ж тоді обіцяв поїхати з тобою хоч на край світу . Ми ж так палко обмірковували плян нашої весільної по - дорожжя . Ти хотіла полетіти літаком на **французьку Рів"єру** і полжуватися краєвидами при заході сонця, коли воно над морем здавлює свої повіки . А ті пальми пустинного побережжя **уявл** - яла величезними віями , що ними мавританські невільники на - ганяють прохолоду в палаці мароканського султана .

Хотілось тобі , Мар"яно, у той наш медовий місяць від -

відати не лише Францію , а інші країни , що лежать на європей — ському континенті . Мала бажання заглянути в середньовічні храми , де вхід до середини обабіч високих дверей підпирають оголені по пояс , каріадити , а над порталом двоє , мов нама — льованих янголят , тримають , вправленого у лицарський ви — довжений щит , герба якогось визначекого , графського роду . Хотілось тобі , Мар"яно , споглядати на ту морську , незору шир , стоячи над урвищем скелястого берега . Там , як ти собі уявляла , на самісенькому кінці ущелини , росте одинока пінія . Напевно , почувавши себе на сьомому небі , ми б з тобою ви — йшли б на широку променаду якогось курортного міста , і лю — бувалися б пальмами , що там на тій Рів"ери , кидають свої тіні на хвилі разом з пінями та кипарисами Тоді сонце , занурюючись в море виглядає , як лице того мусульманина , голова якого обвита яскравим кумачем ... - Знайшли б ніким незайняту перчолу , обсаджену диким виноградом і б з тієї аль — танки дивилися на милий серцю краєвид ...

Мар"яна , що розгублено слухала його , щось перебирала у своїх думках і тоді раптом заговорила :

- Ти , Олексю , запобігав ласки у багатій жінки , не дивля — чись , що я кохала тебе і , від тих моїх проллятих сліз , кольори ниток моєї заполочі змішалися до того , що я тепер вишиваючи для тебе сорочку , не збагну , схопити чорною чи червоною ниткою зі споду . Чом ти не взяв зі мною шлюб хоч у диких тернах ?

- Не нагадуй мені про Віту Маревик . Та жінка давно ле — жить в могилі . Вона для мене багато чого доброго на цій сві — ті зробила . Доказом цьому в першу чергу є те , що я став лі — карем , подруге , про її безкорисливу дружбу зі мною свідчить ноторіальний акт , завірений нею власноручно і скріплений важ — кою ноторіальною печаткою , з підписом свідків та приложе — ною рукою відомого нотаря Сан - Антоніо -

- Але що мені до того , - відповіла йому Мар"яна , коли я за ту твою з нею дружбу лише наклала здоров"ям і та буря , що нагло зірвалася , рознесла вщент солон"яну стріху над моєю головою , а ті снопики і кулі розлетілися в різні сторони , як ті від пожарища птахи . Наглухо зачинилися двері , що вели у роз — кішний сад з моєї темниці , і навіть ти не в силі їх відчинити . Ти ж на своєму віку побував у бувальцях , бачив намороззю вкриті пелюстки розквітлої магнолії , що виглядали , як широ — кі лисиці на вікнах твоєї дідівської хати , в якій ти плевав мрію пуститися на розшуки мене . Корабель твоїх шукань за — якорився намертво біля мого берега і той громіздкий ланцюг

ще й тепер грохотить у моїй голові .

Чому ж ти , як моряк не піднімеш з мулкого дна тукотвицю , що врізалась аж в мою душу **та в цей довгожданий час не забереш мене з собою ?** Ти ж сам собі добре усвідомів , що Віта Маревик не вернеться з того світу , не стане нам на перешкоді . Їй вже нема чого навіснити від кохання . А ти , Олексю , облиш ходити кругом та навколо , і не відкладай наше одруження ."-

Не даючи їй наводу ще більше розхвилюватися , лікар провів ніжно рукою по її жорсткому волоссі і сказав навімання :

— Заспокойся моє незамінне коханнячко , у житті все ще буде гаразд . Ту велику радість нашого подружнього життя ми встигнемо випити до краплинки . Хочеться твоєму судженому бачити тебе **в першу чергу при здоров'ї** . Хай морок сумнівів , що тебе окутав , розвіється . Ти знову , Мар'янко , прийдеш до себе й будеш красуватись лялечкою на радість і втіху не лише мені , а й матері та своїм учням .

Знай , що я в перший день мого виходу з в'язниці пригадав тебе . Мучився в здогадах , що ти зрадила і цілковито мене забула . Моє лице від тих **думок виглядало** , як той зліпок - муляж , що виготовляють з воску , коли людина готова **відправитись** в загробний світ . Але , як бачиш , я отямився від тих ударів лихої долі й радію думкою , що і тобі усе мине , а від твоєї прокляту - щої хвороби і сліду не залишиться ...—

Мар'яна мутним поглядом глянула на нього і **той** зір у неї вперше прояснів . Вчителька впала на його дужі груди і плакала .

А потім , опам'ятавшись і заспокоївшись , витерла **сльози рукавом своєї сукні** , і глянувши лікареві в лице , сказала :

" За чію ти провину , Олексю , микаєш свою журботу по широкому світі ? Як я бачу , твоя планида не має жодної милості до тебе . Все ж не сумуй , друже . Ми були **і** лишилися з тобою закоханими молодятами , хоч нам нема куди податися . Я дістала приплив нових сил від твоїх відвідин . Хоч ти може й не погоджуєшся з моїми думками , та прошу тебе , не залишай мене самотнею . Подай мені , коханий , слівце . Бо **тут** такі злі та погані навігласи . А зі мною , повір мені , усе гаразд , наче з тим вуликом з верхніми та нижніми льотками . **В моїй душі** наступив спокій , а в тілі панує зразковий лад . Я вже перестала нудитися світом , а наше **кохання** перетворилося у вічнозелений лавр . Признаюсь щиро , що відразу після твого арешту , в мене почалася мігрень , а на голові з'явилися пухлини , схожі на ті з бурою шапінкою підберезники , що ми

на пікніку з тобою назбирали . Зараз вони , як ті надводні ске - лі — зникли з моєї голови, zostались лише білі м"якини. Пога - но лишень , що травма яка утворилася в моїм серці , ніяк не лишає мене в спокої . На ній виросла , як мені здається , ціла гу - ста діброва , що не перестає в моїй голові шуміти . І тим пра - лісом моїм думкам ні перейти , ні перелетіти ... " -

Олекса не переривав її розмову і , як зачарований слу - хав рідну Мар"яну ; радів , що наречена приходить до пам"яті .

Він обмацав своїми вправними пальцями хірурга її го - лову , та ще більше зрадів , бо й справді , з черепної коробки його нареченої , ті пухлини загадково зникли , а на їхньому мі - сці лишилися м"якенькі горбики .

" Мар"яно , а чи не пройтися нам цією шпиталь - ною гортензією , і хоч ніхто з нас не збирається нарвати са - дових та городніх овочів , все ж така прогулянка нагадає нам тепло минулого часу , коли ми вперше освідчились в коханні на препишних алеях китайського парку . Там побіля ставища , ото - ченого бамбуковими зарослями , ти мені оповідала бувальщину про черепашиного принця та збіднілого шляхтича . Тим убогим шля - хтичем , якого ошастливила доля в роках , рахуюся насправді я , — Олекса Чиж , моряк дальніх плавань , що в Америці став лікарем . Запам"ятай , що моряк - це той же труженик моря , як і людина , що закидає свої сіті у вічно неспокійну стихію та з її , повних достатку комор , харчується . Тільки замість черепашиного принця мені на земній , життєвій дорозі , стрілася багата і вродлива удовиця , що вивела мене в люди . Мені здається , що після свого відходу , Віта не перетворилася в одну із черепих затканого бі - лим туманом озера . Вона втілилася в золотого кольору гусеницю , а сплівши собі срібного кокона , вже зробившись лялечкою , про - гризла того кокона , і тендітним , білим метеликом , випорхну - ла на сонцесяйний , нами всіма люблений світ .

Здається мені , Віта тим безтурботним метеликом махнула ніж - ними крильцями з там того куша дикої магнолії , ніби вітаючи , Мар"яно , нас з довгожданим щастям нежданної зустрічі ... "

— Більше не нагадуй мені про неї — суворо заявила хвора , йдучи обіч лікаря повз куші порічок та мигдалевих і морельових саженців .

Думаю , що , мій любий , приїхав не лише наговоритися зі мною про кохання , а в першу чергу забрати мене звідціль . Також , запам"ятай , Олексо , жодну душу не можна оббирати до пі - лочки , бо це великий гріх . Так само непристойно бути закоханим у те , що відійшло , бо той культ любови і шани може викликати велику кривду в іншому серці . Таке непорозуміння приведе лише

до неприємного чи фатального кінця . -

- Певно , Мар"яно , я ж тобі вже пообіцяв , що заберу тебе до себе чимскоріше . Все ж на перший час треба тобі за -
пастися терпінням . В мене вдома ще нічого не готово . Хай
тебе нічого не турбує . -

- Я знову стала підозрівати, що ти лише майстер на обі -
цянки, в які я вже встигла зневіритися . -

- Але , дорогенко моя , я тобі казав і кажу сушу правду.
Побажай нам обом щасливого і довгого віку у подружньому жит -
ті . Щоб нам йшло в ньому із роси та води , як на цих городніх
грядках , які ми не минаємо . Там ростуть огірки , помідори , та
інша городина . Після нашого шлюбу жодної мряковини сумні -
ву не мусить , Мар"яно , бути , навіть якщо й смерть уляжеть -
ся між нами . -

Мар"яна навіть зажмурилась, видно про щось ду -
мала . Раптом саяна усмішка з"явилася на її худорлявому ли -
ці .

- Я оце , Олексю , заплющила очі , і здивувалася , що вда -
лині , як мені здавалося , баввоніла твоя струнка постать в бі -
лому халаті . - І легковажно махнувши перстом своєї правиці ,
байдуже додала :

Як вдруге прийдеш без запросин на обід , то , будь ла -
ска , не вдягай того білого халата , що так мулить моє око .
Тако ж не принось з собою свого чорного , як труна , лікарсь -
кого саков"яжу , повного ампул , шприців та таблеток . Для мене
тих білих стін , людей в білих халатах вже досить . А найбільше
мене дратують ті запахи різних ліків . ..-

- Нам пора вертатися до будинку , - сказав Олексю , збен -
тежений дивними думками своєї нареченої .

Він взяв її за руку , як маленьку безпорадну дитину , і по -
вів з того розкішного саду назад .

Вже на східцях палати, не заходячи до середини лікарні ,
Олексю передав Мар"яну в руки медсестри , що на неї чекала .

- Прощай , Мар"яно , до наступної неділі , - сказав він з
якоюсь гіркотою в голосі .

- Допобачення , - відповіла вона йому , пломеніючи ще
від поцілунку , яким на алеях , порожнього саду наділив її Чиж .

Він ще постояв якусь хвилину , дивлячись на білі двері
маленького будинку , де зникла медсестра з своєю пацієнткою .

В надвечірній тиші співала десь з гушавини саду синичка . Їй
в унісон відгукнулися вівсянки , зяблики , малиновки та колібрі .
Здавалося , що лікар перебуває не на відвідинах в жовтому домі ,

а в якомусь зеленому , величному храмі , де всіма наявними голосами у час служби Божої , відгукнулася півча .

Олекса глянув на свого ручного годинника . Було вже за п"яту вечора . Його Мар"янці надходив час якраз на підвечірок , а йому пора було збиратися до свого авта і рушати в дорогу .

Завтра , - міркував лікар , - неодмінно для свого кабінету замовлю катетет , що так потрібний мені для встановлення діагнози хворого . Слава Богу , що буду мати його ; це набагато облегчить мені досліджувати не тільки хворобу серця , а і недугу сечового міхура , сечоводу та шлунку Олекса , властиво , мав такого катетета з плястмаси , але той впадши на підлогу , розбився на друзки .

Доктор швидко гнав свого "Шевролета" і не зчувся , як промчався крізь акведук , минаючи кущі мімоз та півоній . За кущами — лелів засинений став , де квакали зеленюкуваті жаби , штурхаючи своїм незграбним тілом стебла високого очерету . Край ставища , коло випаленої сонцем осики , стояв на одній нозі лелека , схожий на марабу .

До присмерку було ще далеко , хоч сонечко майже заховалося за брунатою горою . Повітря , що його крізь відсунуте шкло свого авта вдихнув на повні груди Чиж , пахло ірисами . А з-над ставу злетів квак , й прокружлявши низько над земи , безшумно зник у високій траві .

" А що , як я , ще до розбору дня , відвідаю , по до розі , знайомий мені вже цвинтар ? Там трохи зберуся з своїми думками й помолюся на Вітиній могилі за її душу . Не було в мене часу перед цим , приїхати туди , бодай поглянути на надгробний камінь , в її узяголів"ї , що є охорономцем вдовининого , вічного сну .

До того протестанського цвинтаря звідціль — рукою подати . Лише треба трохи звернути з головної дороги і їхати на південь

Не довго думаючи , Олекса звернув з шосе , на яке шойно в"їхав , а розвернувши машину , подався в напрямку цвинтарної брами . Лікар сподівався , - ще до останніх блисків соняшних променів відвідати місце поховання своєї улюбленої коханки , місис Віти Маревик .

В нього виникло пристрасне бажання побути біля її надгробку , подивитися на ті зела , що прикрашають її самотню могилу і поговорити досхочу з її тінню .

Не пройшло й десять хвилин швидкої їзди , як із крутого горба з"явилася кам"яна стіна , що належала до високих мурів кладовища .

Запаркувавши " Шевролета " поблизу розчиненої брами , Олек

кса , ніби випив того снотворного маку , оглянутися довкола . Ніде не було видно жодної живої душі . Тоді , вийнявши з авта свого лікарського саков"яжа , він , прийнятий містикою , переступив поріг мертвого царства .

На узбоччі стежин , які вели в різні сектори цвинтаря , таємничо шепталися кипариси , пальми та пінії . Дивний гомін пронісся їхнім верхів"ям та перелився в його душу . Зелене верховіття дерев своїм шумом , змусило Олексу здригнутися усім своїм тілом .

-Так , - думалося йому . Пригадую , як мене сюди закуто - го в сталеві наручники , привезли детективи . Там , край розваленої старовинної крипти , зарослої диким тереном та вічно - зеленим лавром , була вирита для покійної глибока яма .

Олекса споминав , як довгезелезний лімунзин - чорного кольору , привіз блискучу труну , в якій лежала місіс Маревик .

На глянцьованій поверхні віка був вирізьблений довгезний хрест . Ту дорогу для нього домовину поставили над зією - чою прірвою і єпископ Христової єпископальної церкви , про - читав з Святого письма :

" Довіряємо Тобі , о , всемогутній Господе , останки твоєї вірної служниці , Віти Маревик . Квіти та вінки , які ми в знак пошани дарували їй в останню дорогу , хоч і зів"януть на свіжій могилі , та не пов"яне в наших чуйних серцях любов та пам"ять про неї .

Може , віряни , хтось із нас і не мав часу , як слід , привітати незабутню страдницю Христової віри , коли вона проходила земними стежинами , маючи в своїм серці любов до ближнього , не тільки офірувала щедро на храм Божий , а й відвідувала хворих та немічних в шпиталях і в домах "золотого віку" . Багато з нас , братів у Христі , ще завітає сюди послу - хати , як росте на могилках трава і буяють на них квіти . Хто ж посміє цій добрій , і незабутній молодій жінці кинути поза очі обвинувачення , що вона гідністю своєї постави вела себе не так , як комусь того бажалося ? А хто з нас тут присутніх , своїм моральним почуттям може дорівнятися до покійної ?

... О , всемогутній Боже , там на стежинах вічності в потусторонім світі , куди Ти прийняв в своє лоно душу Віти Маревик , будь милосердний і справедливий до неї , бо покійна своєю чесно - тою та моральними вчинками , заслужила на тепле слово від Тебе , нашого Господа , Ісуса Христа ... Амінь . "

Пригадуючи той епізод з похоронами , Олекса , на мить , зупинився . Від поспішної ходи , він важко дихав . Намагався зосередитися , в якому напрямкові шукати домовину ? Від напруження та хвилювання - його лице пашіло . Кругом виднілись лише хрести . Довко -

ла не було видно ні лялечки. Намагався пригадати, чи півні — чно - східній частині цвинтаря, а чи в південно-західній знаходиться місце вічного спочинку його милоданки.

Олексу Чиж спочатку огорнув ляк, пройнявши холодом його всеньке тіло .

" Властиво, від чого моє серце так калатає в грудях , ніби той дятель , що довбе безугавно кору на високій со - снині ?" - подумки запитав бувший моряк самого себе. Він же , ані ніхто інший з його рідні , не є душогубом . Не катував і не розстрілював беззахистних чоловіків та жінок , як ті , що в Білорусі , під Мінском та й по цілій українській зе - млі знищили пострілом в потилицю ще до колективізації ти - сячі чи сотні тисяч неповинних громадян . А так , як кати не боялися, що мертві піднімуться з наспіх засипаних ям і пошлють їм погибель, то чому ж , Олексі лякатися мертвих ?"

З такими заспокоючими думками , лікар, розгубившись на тому протестанському цвинтарі, таки взяв себе до рук, і той страх цілком розвіявся й цілковито пропав, наче різкий , холодний вітер, що зник поміж мовчазних пам'ятників і хре - стів. Тоді відвідувач цвинтаря трохи помисливши, пішов собі навпростець поміж могилами до ледь зримой каплички, де , як він думав, поблизу розваленної крипти, мусила бути моги - лка місіс Віті Маревик .

Будучи на самотині зі своїми думками , Олекса Чиж й не помітив, як із- за кущів , порослих край цвинтарної брами , вийшло троє суб'єктів , що відразу попрямували до його запаркованої машини . Вони того " Шевролета " з цікавістю оглянули , а побачивши на мосяжу кузова викарбовану змію , прийшли до висновку , що авто належить якомусь лікареві , котрий міг мати в середині машини , або в кузові так по - трібні їм наркотичні пілюлі .

Орудуючи відмикачкою , вони швидко відчинили дверцята автомашини , заглянули під сидіння , і в невеличку металеву скриньку - з правого боку від керма й з досади махнули тільки рукою, бо ніде тих снотворних і наркотичних таблеток не було видно .

" А ну, Джанкі , заглянь ще до багажника , поглянь , що там у нім, - наказав своєму напарникові Джан Фоксі.

— Я думаю, що і в кузові не стане нам жодний дурман за го - сподаря , - відповів за свого колегу Боб Смокі .

" Коли ви удвох нишпорили в середині авта, то я вже встиг дротинкою відімкнути кузова. Там , крім запасного колеса, до - мкрата та різних порожніх пляшечок від медикаментів — нічого нема ... " Видко , доктор ті потрібні для нас пілюлі забрав у тещі з собою . А нумо його серед могил шукати ! "

- Твоя правда, - процидів Смокі. Мені здалося, що я бачив лю - дину , яка зникла на цвинтарі , а в руці в неї — саков'яз . Треба лише до доктора підкрастися з-заду, так , щоб він нас не впізнав, та без жодного звуку забити йому паморки і ту

його течку , в якій мусить бути морфій чи кокаїн , забрати з собою , - за всіх сказав Педро Джанкі .

" Нам , мої напарники , вдалося втекти з в'язниці . Зараз приберемо лікаря , і поділивши ті наркотики поміж собою , його же автом підідемо до будинку ювелірної фірми в Сан- Антоніо , що має назву " Сотгеби - Парке-Бернет " , тож поспішаймо . "

Ці слова вже належали Джані Фоксі , бо ще будучи у в'язниці вони , засуджені на десять років , обмірковували утрюх плян втечі , разом з питанням : що за грабунок їм вчинити найближчим часом , втікши на волю .

Вони в першу чергу й рішили викрасти з сейфу вищезгаданої ювелірної крамниці семидесятикаратового брильянта , який називається " Оком бога Шиви . "

Про існування такого брильянта Джані Фоксі довідався з преси . Того дорогоцінного каменя Сан - Антонівська ювелірна фірма купила за чверть мільйона доларів . Сюча кулька того чудесного брильянта красувалася на двох підвишених золотих ланцюжках ; ті в свою чергу були прикрашені меншими брильянтами , що містять в собі аж тридцять п'ять каратів .

Дані Фоксі вчитав , що не тільки в цілій Індії , а і в цілому світі не знайти своєю комбінацією кольорів , ясності та різьби , подібного до нього коштовного каменя .

З тієї самої преси він ще довідався , що те око індуського божества спочатку було вкрадено грабіжниками і опинилося владністю перського принця . За борги " Око бога Шиви " було у нього конфісовано британським Східньо-Індійським Товариством , а далі цей дивний брильянт переходив з рук до рук , аж поки не опинився в Сан - Антоніо .

Тому-то нашим знайомим , ще з часу вбивства Віти Маревик , наркоманам , схотілося його будь-що викрасти .

" Нема чого нам заволодіти дорогоцінного часу , " - сказав Педро Джанкі . Рушаймо по слідах лікаря . Ще до темряви , треба нам його розшукати . "

Усі троє , лишивши Олексиного " Шевролета " , рушили не крізь цвинтарну браму , а пройшовши трохи рівчаком понад кам'яною стіною , знайшли собі в стіні прогалину , якою пролізши , опинилися на цвинтарі .

В той самий час , лікар потрапив на знайому алею й порадів , що ще трохи й вона доведе до місця поховання Віти Маревик .

Олексі здавалося , він не йшов серед хрестів та пам'ятників , які вросли в могильну тишу , а ступав по важезних ко-

лодах кленового мосту , і споглядав з нього , як в лотоках во —
дяного млина брухливо пінилася і вирувала вода ...

Ми б могли з Вітою стати зразковим подружжям , — напли -
вало йому на думку . На перешкоді нам стала неміло —
сердна смерть , що нікому не кланяється . Чи вона могла б да -
ти відповідь , якби я в неї запитав : "Що таке життя ?" .

А для Олекси життя - це своєрідний карнавал з людьми ,
що вдягнули на лица різні маски . Невідомо , чим цей карнавал
для нього закінчиться ...

Його мрії перервала ластів"їна зграя . Ластівки миттю спурхну —
ли з буйно розрослих кущів кизилу і замахали розпачливо кри -
льцями над його головою .

Це ж сьогодні день відлету ластівок , — подумав лікар ...
Здавалося , що лише вчора я , Васько , Мар"яна та Долорес їх -
ній зустрічали приліт . Та хіба тільки ми ? Туди до стін тихої
обителі монастиря святого Йосипа , прибуло багато людей .
Скільки радості й завзяття світилося на лицах . Кожен вдив -
лявся в безхмарне небо , з метою першим помітити приліт з ви -
рію ніжних , маленьких , білогрудих створінь .

Олекса пам"ятає , як ченці монастиря відчинили нароз —
стіж важкі , височезні ворота , а з дзвіниць полинули мелодійні
звуки , сповіщаючи мешканців околиць про приліт ластівок .

Справді , — думалося лікареві , тоді буяла в цих місцях чуже —
сна весняна пора , пов"язана з їхнім поверненням . А тепер , пе -
ред їхнім відлетом , починається неприязна осінь . З міграцією
пташечок , задрібонить мрякою дощ . Як взнати : в якому напрям —
ку пролягає їхня ластів"їна траса ? Де воно все починається та
куди воно все йдеться ?

З старовинних манускриптів сивого часу , лікар довідався ,
що батьком цілого українського народу був Дажбог . Хіба ж не він
то надіслав женихів , уволити благання скотаря Богомира , з тим , щоб
його тонкостанні донечки , ставши на пори , народили на світ русявих
хлопчиків і дівчаток ? А ті — своїм народженням поклали трівкі основи
української нації . Тому-то ми й звемося Дажбожими внуками ...

А як же з Божими птицями — ластівками ? — думав він далі ,
як спішив на побачення з Вітиною могилою . Видко , вони також ма -
ють , коли довіритись Всевишньому , те божественне зачаття , бо ж
народилися від сонця ...

З похиленою головою , отак увесь час міркуючи , він і підшов до ка -

меліями покритої могили. На пагорбі у цикляменах, виднівся моноліт, на якому було вибито золотими літерами:

Віта Маревик, квітень 1939 - вересень, 1976. Спо-
чивай у Бозі.

Праворуч від тієї міцно вгрузлої в землю брили бруна - того кольору, було вільне місце, побуяле травою та бур'яном. Ліворуч - сірів своїми потрісканими стінами, забутий і занедбаний могильний склеп.

Лише в цю мить край надгробку Олекса помітив щось таке, подібне на звірятко. Від течки з медикаментами в нього обважніла рука; поставив її край могили, а сам підійшов ближче і трохи не скрикнув з подиву. Там у узголов'ї Вітиної могили лежала здохла Рамана.

- Так, - прошепотів лікар, - бідна мавпочка до кінця свого життя лишилася вірною своїй господині. Навіть розшукала до-рогу на цвинтар, щоб умерти на її домовині.

Олекса не забарився виїняти з течки скальпеля і почав ним обіч могили колупати землю. Потім руками вигріб ту персть і поклав у викопану ямку мертво звірятко й присипав Раману землю.

Після закінчення такої надзвичайно праці, лікар став на-вколінці край Вітиного поховання і почав палко молитися. Отак у молитви він із заплушеними від перевтоми очима і нахилився на ту могилу.

Чижові здавалося, що от бачить Віту не мертвою, а живою. Уявив собі, як вони удвох зустрічають приліт безжурних ластівок, які летять до них відірваними пелюстками сонця.

- Ми теж, - здавалося, казала йому Віта, мій любий друже, покинемо тією ластів'їною дорогою цей райдужний світ, щоб вернутися на покинуту землю у вигляді маленьких Божих і всіма люблених створінь...-

Лікар, що перебував у екстазі баченого видіння, не зчувся, як хтось підкрася до нього з-заду і ударив чимсь важким та гострим по голові. Від того міцного удару, все потемніло в його очах. Півсвідомо Олекса ще вловив такі слова:

- Смокі, хапай течку, та втікаймо...- і ті голоси, змішані з приспінним лопотінням ніг, йому довелося вже чути.

- Завіщо з мене ще треба комусь ті линтварі дубити, - встиг лікар подумати, обливаючись кров'ю. Хто ж мені бідолашному того компреса накладе на провалену голову?

Відразу та нестерпна біль кудись зникла і далечінь, що виглядала похмурою, усміхнулася раптом весняним сонцем, що наповнило ціле його ество.

Більше Олекса Чиж , бувший моряк дальнього плавання і лікар за професією , не приходив до себе .

З найближчого куша осипаного ямину , спорхнула чечітка і голосно закричала , ніби перестерігала своїх пташенят , щоб вони не наближувались до тієї могили , де шойно побувала смерть .

Лікар відлинув після всіляких страждань і поневірянь світом у ті далекі , нерозгадані світи , з яких люди вертаються на землю хіба у образі ластівок .

Вбивці - наркомани , що вкрали Олексину течку з морфієм та іншими наркотиками і позбавили його життя , втекли з цвинтаря тією самою дорогою через невелику пробоїну в стіні високого муру .

Ніхто не бачив в цій глушині , як вони дісталися до його авта , і завівши мотор , зникли поспішно з околиць протестантського цвинтаря .

Вже їдучи автострадою , Джан Фоксі , звертаючись до Педро , що сидів поруч за рулем , процидів крізь зуби :

" Його таки добре ошелешив іржавим рискалем Смокі . Сподіваємось , що доктор більше не опам'ятається . Лікаря може підхопили і забрали з собою янголи . -

- Я думаю , - обіззався Боб Смокі , що сидів позаду , тримаючи дорожню течку на колінах , лікаря з собою забрали в незнанню дорогу ластівки , бо він був добрим чоловіком . Це ж той самий , що сидів з нами в одній із камер поліційного відділу в Сан - Антоніо . -

- " Я не йму віри , що той самий , - сказав Педро Джанкі . - В кишенях , яких я вивернув в шуканні за ключами від авта , я знайшов гаманця . Гляньте самі , - і простягнув колегам знайдене фото лікаря .

- Так , чорт візьми , - вилаявся Педро . - Той самий лікар , і передав фото Джанові . Той повертів його в руках і над чимсь замислившись , сказав :

- Ті ластівки , що забрали лікаря з собою , прямують від землі у небісному засиненому просторі . Вони летять подалі від грішних осель туди , де не змовкає велична симфонія чистоти , ллється пісня любові і безмежної радості А щодо нас безіменних , то ми після прийняття певної дози морфію чи кокаїну , хоча і на єдину мить полинемо туди . Ми тако ж захопимось тими видами , що існують в місткій вічності , ніби побувавши в країні всеосяжного блаженства -

Двос з Джанових побратимів нічого йому не заперечили ;

бандити були вдоволені, що в течці доктора знайшлася та — ка багата пожива . Принайми з місяць їм не буде потреби су - шити голову де б ті наркотики роздобути

Дрібен дощ почав перецяти своїми важкими краплями по дахові авта, по асфальту шосе , йдучи навкоси деревами та кущами , що стояли обабіч великої дороги .

Здавалося , що та хмара насунула чорним крилом жалоби від того протестанського цвинтаря , де знайшов свій нещасли - вий кінець Олекса Чиж .

- Жодного гріха на свою душу більш не братиму , - сказав до нікого Боб Смокі і жбурнув з передсерддя порожній ліка - рський саков"яж у поросле очеретиною та баговинням озеро, коли авто переїжджало місток . -

- А хіба тебе хтось просив вбивати лікаря ? - обіззався Пе - дро за кермом "Шевролета" .

- Треба було тобі йому лише прибити трохи паморки , а ти із всього розгону... - буркнув незадоволено до Боба , Джан ... " Ех , ти ... "

В авті відчувався якісь пригнічений настрій і тут жодні переконання були ні до чого . Джан і Педро потребували Боба не лише для операції викрасти казкового брильянта , а і для інших ще незралізованих злочинських задумів .

Птиці , ще перед наближенням дощу і насупленої мряки, десь поховалися , видно налякані блискавицею і відлунням далекого грому .

Дощ , що спочатку дріботів , почав піжити все сильніше , і він , ніби та повинь , що весною топить усі заплави , залив водою блискучу поверхню асфальтової дороги . Як видно , там на цвинтарі , своїми густими краплями , він змив усі криваві сліди , що вели від тієї фатальної могили , Віти Маревик .

ПІСЛЯ СЛОВО

Перебуваючи у Сан-Франсіско, Василь Лопух, притьмом закінчив працю над своєю новелою. Для нього було великою радістю в розкішній оправі одержати з місцевого видавництва два перші примірники своєї книги.

Він, в поті чола, трудився над рукописом кілька років.

Книга мала назву: "Влесові нащадки".

На дбайливо запакований пакет автор наклеїв певну кількість поштових марок і відразу надіслав ту свою книжку до Олекси. Також не забув вкласти у сторінки невеличкого листа.

В тому листі Васько просив у лікаря прощення, що відсіль забарився переїздити до нього.

От розійшло Васько своїм країнам в усі кінці світу свою книжку, покінчить зі всіма приватними справами, складе залишок "Влесових нащадків" в картонові скриньки, покладе те своє багатство до авто — отак з цілим своїм духовним скарбом з'явиться радо на очі свого закардишнього друга.

Васько радів, що він не запобігав ласки ні в кого, а сам своїм хистом як і Олекса, пробив собі дорогу у широкий та барвистий світ. Головне, співало його серце, що він не став тим морхлим зерном, що його у полі під подувом вітру хитає порожній колосок.

Був радий і задоволений, що наклеп на товариша не вдався і все вийшло на чисту воду.

Те болото з липкою грязюкою, якою обкидали його по — братима — земляка, славу Богу, висохло. Олекса був звільнений з "язниці", і за ту незаслужену наругу, дістав чимале відшкодовання.

Побув би він ще трішки в тому кам'яному мішку, то б лишився навіки хворим.

Васькові теж випала радість , бо одержав з дому листа . Сестра від імени батьків писала , що в них , нівроку , в господарстві усе гаразд . Мати молилася Богу за нього , а всі радіють , що він на далекій чужині не пропав . В тому листі було згадано і про Олексу ; його рідня нарешті дістала від лікаря першого листа . З листа Васько ще дізнався про те , як сусіди з нами прийшли допомагати його батькам покрити черепицею хату . Бо той гонт на мошистому дасі , якого , мабуть він ще пам"ятає , заряснів дірками , через які протікала вода . Васькові і в голову не вкладалося , що сусіди могли на таке спромогтися .

Від таких приємних з дому новин , Васькові на душі стало легше , і ось чому в листі до лікаря , він і поспішав поділитися з ним тима новинами .

Цілком недавно Лопух своїм автом знову відвідав Льос - Анжелес і Голлівуд . Там він зустрівся з Іваном Свічкою , що приймав участь у кінофільмах . Разом вони розібрали нічку на одній віллі , поблизу Льос - Анжелосу , недалеко від океанських хвиль .

Багаття не вгасало дорання і свій багряний відсвіт кидало на мигдалеву поверхню води . Грайливе , молодечого віку товариство усілося півколом біля того вогнища і слухало рокіт невітного прибою . Іскри , які таємничо скресали від охоплених полум"ям гілляк , розсипалися в кромішній темряві ; вони нібито верталися в незримий для присутніх світ , що нагадував їм трансцендальну візію в солодкавому сні .

В декого з мрійників душа віддалялася від тіла , пускаючись в небезпечну подорож , щоб опісля в сувоях ранкового туману знову вернутися до її власника .

Іван Свічка познайомив Васька з головним актором фільму "Янголи" , а саме з Майком Мейсфельдом . Актор мав на собі плаща синього кольору . На ньому символом Зодіяку , суцільним колом , блискотіло дванадцятро сузір"їв ; переливалися срібною лускою Риби , в голубий кін того хітону , вп"я -

вся своїми довгими клешнями незграбний Рак , а з фальд того чарівного плаща сповзав Скорпіон, коли на могутню постать Лева споглядали Близенята; там же Стрілець задивився на чарівну Діву, яка тримала Терези ... І як пригадує Васько, хтось із присутніх промовив: "Ось іде король Сонця!". В цей час і справа – вді появилася постать в королівському одінні .

За тим актором, що виконував ролю монарха, йшла слі – дом його конкубіна і називалася Мері Лу . Її супроводжували двоє величезних, англійських хортів .

Один із молодиків – тип вічного студента, признався Васькові про втечу його душі з тіла . Це сталося , коли він прийняв певну дозу пігульок Л.С.Д.. Душа зникла в обширі , обмеженим червоним колом. За тим обсягом простягався світ , недосяжний його зору . Звідти з'явився невиданий ще ним злий дух, з яким його душа, вертаючись, мусила звести нерівний бій Примара того злого духа зуміла проскочити в його тіло і там причаїлася . Бідна душа мусила поступитися місцем .

А що до тієї коханки короля, то Майку її нав'язав бувший 'полюбовник Лу – режисер фільму . Він , побавившись нею досхочу, програв її в карти .

Перед своїм низьким падінням , вона належала до аристократії, бо її банкірський рід відомий в Бостоні ще з часів боротьби за незалежність Сполучених Штатів .

Одного разу Васько спіткав Мері Лу , вештаючись по цвинтарі голівудських зірок . Вона, випроставшись на весь зріст , лежала біля крипти, де замуровано в стіни останки Марлін Монро . Біля Мері Лу лежав пучок свіжих троянд . Видко, ті квіти було виїнято з бронзової мутри, куди їх обіч праху Марлін , встромляє щоранку сторож цвинтаря . Мері Лу хвалилася, що мандруючи в трансинадальний світ , вона троянди захопила з собою, щоб особисто вручити Марлін....

Ще як пам'ятає Васько, там на березі негамовного океану, не вгавала дискусія про модерні фільми , джазову музику, вереск джунглів, та про Гефнера, вершителя американсь –

кого гедонізму. Цей ділок, Мартсон Гефнер на своїм "плейбойським" журналі вже встиг заробити аж дві —сті мільйонів доларів. Майже в усіх закутках світу йому повезло створити неабиякий культ сексу, відчиняючи сотні плейбойських клубів, з символом "зайчика". Клуби кохання для заможних бахурів згодом стали притоком борделів, які під виглядом масажних клінік та салонів краси, успішно процвітають по цілій Америці. Сам же плейбойський вульгарний журнал породив не лише порнографічні фільми, а і сексуальні книжки та журнали...

А почав був Гефнер свій бізнес всього на всього з трьома тисячами доларів.

Хтось із присутніх згадав про його наложницю Керен Христі, платинового кольору блондинку. В Чикаго, де знаходиться центр плейбойського руху, Керен, одягнута в дорожчій вбрання, особисто пригощає запрошених до свого фешенебельного будинку, впливових і багатих банкірів.

Після різного гатунку напоїв та буфету з сендвічами, вона елегантним і причепуреним гостям показує мармуровий, оздоблений золотом, водяний басейн. Пізніше, веде до сальону, на стінах якого розвішані оригінали Велекзеса та Пікасо.

Своїм "Плейбоем" Гефнер утер носа навіть магнатам фільмової індустрії. Про це тільки й розмова в Голлівуді.

Ще багато чого цікавого Васько чув протягом цілої ночі, там, на березі океану, край розпаленого вогню.

Небо було рясно вкрите зорями, що нагадували йому незабудки на рідному лузі.

До Сан-Франсиска Лопух вернувся зі свіжою головою, та ще з більшою енергією почав працювати над сторінками своєї книги. Інколи забував про сон і писав в надголодь, ту свою новелю чимскоріше закінчити.

З нетерпінням чекав відповіді від лікаря; не заволікаючи часу, готувався до переїзду в маєток покійної Віти. Зі своїми героями книги, Васько ходив твердо по земних стежинах та шляхах.

В основу "Нашадків Влеса" лягло життя його друга, Олексія Чижика. Автор знав "Влесові нащадки" знайдуть дорогу у широкий світ, і переживуть, як і автора, так і героя роману, моряка — лікаря.

Чомусь Олекса не дає відповідді на його листа та нічогісень — ко не пише про книжку, — непокоївся Васько. Певно, має багато клопотів з хворими; навіть не знайшов часу переглянути "Власів нащадки", і відписати з пару слів. Але ж, його земляк не з тих, що засиджується з тією відповіддю.

Отак в даремному чеканні минув місяць, а листа Вась — кові від вірного побратима — односельця таки не було. Все ж в ньому і надалі не згасала згага життя, повна натхнення і вогню завзяття, яка наповнювала цілу його істоту. Та спрага розганяла густу мряку туману, що величезним спрутом повз ненастанно з-над океанських хвиль і стискав ненароком своїми щупальцями горло великого міста.

Васькові набридли до омерзіння різні світлові стенди, неонові реклями та сенсаційні повідомлення на першій сторинці чільних газет, і він заплющував очі. Але це було надаремно, бо в його перевтомленій уяві не переставало миготіти світло реклам бурлеску та нічних кабаре. Здавалося, найдрібніші кровоносні судини цілого його організму — капіляри, що набубнявіли від прискіпного тиснення крові, от-от лопнуть. Таке життя у гамірливому місті йому було не в мірку, і ось чому Васько поспішав звідціля виїхати.

Ще до виходу в світ "Власових нащадків" лікар писав, що тій праці в маєтку покійної Віти Маревик нема ні кінця, ні краю. Без допомоги і присутности Васька, він сам жодної ради не може дати...

А коли подумати, то хіба в Олексія є поваба до тих посілостей? На чорта лисого йому та й Васькові той маєток здався? Для Чижа потрібен лише лікарський кабінет, апарат штучного дихання, хірургічне приладдя, медикаменти та почекальня для хворих. А для мене — вистачить друкарської машинки, стоси чистого паперу та порожній столик. От і все. Бо скільки нам того життя залишилось? Все друге — непотріб, і ніхто з нас тих речей з собою на той світ не забере.

От він, Васько — перелітна птаха, переїде до свого друга, й почне перегортати в пам'яті бачене. Засяде працювати над новим художнім твором. В тій небуденній книзі воскресне у

цілісенькій красі його рідний, український край...

Може Олекса нехтує відповіддю з тим, щоб Васько пустився

в дорогу, і то негайно? Але, як у ту далеку дорогу рушати, навіть не отримавши поштової картки?...

В таких міркуваннях, Лопух провів якийсь тиждень.

Якось одного вечора, обкропленого дрібним дощем, Васько, вернувшись з публічної бібліотеки до своєї квартири, на трапив на несподіванку. Коло дверей, де висіла поштова, мотузкою була прив'язаний паперовий пакет. Знявши його обережно з гаку, він ще заглянув до середини скриньки, і відчинив двері до своєї кімнати.

Засвітивши світло, Васько почав розглядати той зашнурований листомешкою згорток. Хвилюючись, від здивування, він аж прикусив губу. То був той самий суверток з його "Нащадами Влеса", тоб-то книгою, котру він надіслав лікареві.

Приміряючи, як видко з прибитих штемпелів, побував в околицях Сан-Антоніо, і вернувся назад. В чому справа? — сам у себе запитав розгублено Васько. Єдино в цю мить його погляд впав на дрібні, писані хемічним олівцем літери, що стояли в рядку: "Адресант помер..." Далі стояла пам'ятна дата і підпис місцевого листоноші.

Спочатку Лопух не міг нічого збагнути. Всі його думки в голові змішалися. Фатум якоїсь приреченості здавлював його серце, від чого його повіки відразу обважніли. Думка повільно наворачталася про якесь нещастя, яке трапилося з Олексою, бо на це вказувала не тільки повернутий пакунок з книгою, а і многозначущий надпис на пакеті. Друга немає в живих.

Васько швидше би повірив бачити себе в день прильоту листівки на одній із абсид монастиря святого Йосипа, ніж повірити тій уразливій звістці про свого земляка-побратима.

А може хтось несповна розуму лишень пожартував? — обнадієно хотів себе Васько потішити. Хіба могла Олексина немеркнуча зірка так швидко згаснути? Якийсь то мастак рішив тим фальшивим повідомленням підкласти авторові велику свиню. Ні! — лікареві — Олексі ще рано лягати в сиру землю....

Взявши себе до рук, Васько кинув пакета зі своєю книгою на ліжку, а до тарілки нарізав ковбаси та помідорів; діставши із шаховки пляшку "Чотири Троянди", почав з горя наливати віски до склянки. Скоро Лопух був п'яний, як квач, і обливався сльозами,

пригадуючи свого вірного товариша. Поступово згодився з думкою, що Олекси Чижа немає в живих.

Назавтра, розрахувавшись з босом, рушив в далеку дорогу.

Спочатку, зупинився на фермі місіс Нич, донечка якої Мар"я — на була виписана із жовтого дому. Вони були раді його бачити, але Васько довго в них не затримувався. Відпочив, і, наговорившись досхочу, поїхав до маєтку Віти Маревик. Там кругом панував лад. На подвір'ї бавились сирітські діти; якась комісія оглядала маєток, що був схожий на клініку. Взнавши, де його друг похований, Васько майнув на цвинтар.

На місці поховання переконався, що Олекса Чиж, бувший моряк дальніх плавань, ліг у землю навечно поруч останків своєї коханки, місіс Віти Маревик.

Від недалекого розваленого склепу, зелені віти тутового дерева досягали тих двох могилок і творили ніби намет, захищаючи дерен і квіти на них від немилосердних променів сонця. З чорного мармуру карнизи утворювали чотирикутника, відділяючи ті гробки від решти.

Там коло тих гробків Васько впав на одне коліно, і палячкоч почав молитися Богу.

В своїй молитві він просив небеса, щоб на тому світі його другові щастило ліпше, ніж було в цьому ...

Васькові підчас молитви, серед надзвичайної тиші здавалося, що до його вух доноситься не подзвіння, а гук далеких і радісних дзвонів. Ті дзвони сповіщали про повернення ластівок. Дзвони лунали все голосніше і настирливіше, ніби хотіли милозвучністю обрадувати і воскресити мертвих.

Ластівки, — думалося Васькові, — линуть сюди з-поза земних сфер; їхня осяяна траса пролягає в соняшному гомоні. Вони вертаються в ці околиці, як та вічна любов в людські серця. Проти неї, в безсиллі відступає морок ... Отак міркуючи, Васько підвівся і глянув на небо. Жодної хмаринки не виднілося в безмежній висі; небо було величне своєю блакиттю. Крізь куці магнолії і туберози сонце лило світло радості і життя, а своїм скісним промінням вкривало дві знайомі нам могилки, кинувши на зелений, квітчастий покривець свого золотого пояса, ніби з'єднуючи незримою ниткою вічності та любови тих, що були в них поховані

К І Н Е Ц Ь

Юрій Дмитрович Буряківець - за фахом вчитель середніх американських шкіл, народився 26 квітня, 1922 року в м. Чорнобилі на київському Поліссі, в родині службовця.

Восінь 1929 року ціла родина переїздить до Києва, де малий Юрко починає відвідувати школу. Був звільнений з військового обліку, в зв'язку з короткозорістю. Середню школу закінчує вже підчас війни, а саме в липні 1941 року.

Після приходу німців, працює матросом, а згодом шкіпером в дніпровій-торговельній флотилії.

В Німеччині працював за наймита в селі Елігофені, лянд-зберського повіту, Боварія.

Після закінчення війни - студент українського вільного університету, міста Мюнхена. Тако ж закінчив найвищі курси німецької та англійської мов в м. Нойбурзі. Боварія.

В липні 1949 року переїздить океан і працюючи фізично в Америці, продовжує навчання. Спочатку в дебюцькому університеті, стейту Айова, далі вчиться в Аліанс коледжі, Кембрідж Спрінг, Пенсільвенія, і закінчує успішно пенсільвенський університет, Філадельфія, Пенсільвенія, в липні 1960 р. зй званням магістра філософії.

За цей час вийшли такі його твори: "Виноградник", книга поезій, 1955 рік, видавництво "Перемога", Буенос Айрес, Аргентина, два томи роману "Нездоланні", 1960 - 62 р. Перст Амбой, Нью-Йорк, "Серце п'яного тепло", книга поезій, видавництво "Батьківщина" Нью-Йорк, 1967 рік, "Пашпорт, на Україну" - роман, 1970 р. Нью-Йорк, а роком пізніше з'являються "Листки соняшника" - велика книга поезій. В 1972 році виходить з друку роман "Право на велику дорогу".

Ще згодом, а саме в 1974 р. з'являються "Перелоги", де вперше повністю надрукований великий епічний твір "Скоморох".

Проф. доктор філософії Роман Кухар в "Українських Вістях" / числа 47-50 // 2136-2137 /, між іншим, згадує таке:

"Юрій Буряківець пише про те, що знає найкраще й пише так, як йому серце підказує. Крізь гук, задуху, млу й хаос цієї невибагливої доби, простує він по світу із своєю єдиною зброєю і прапором - національними гусями, з добре зрублено - го рідного матеріалу, що супроводить звучно й гармонійно його мужній, вірний піднеслому покликання, спів. Тому то й пропонуєм читачеві відсвіжити духа й поглибити думку мистецтвом великої краси й оригінальності, що має всі познаки запам'ятного на все й нев'яного мистецтва. ..."

